

การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

ว่าที่ร้อยตำรวจโท (หญิง) วรรณลดา พิรุณสาร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวาทวิทยา ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974 - 346 - 654 - 1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**COMMUNICATIVE MEANING IN THE PATRIOTIC SONGS
OF THE FOUR ARMIES**

Acting Police Lieutenant Wanlada Pirunsarn

สถาบันวิทยบริการ

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Speech Communication**

Department of Speech Communication and Performing Arts

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974 - 346 - 654 - 1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ
โดย ว่าที่ร้อยตำรวจโท (หญิง) วรรณลดา พิรุณสาร
ภาควิชา วาทยุทธศาสตร์และสื่อสารการแสดง
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดา ปันเหนงเพ็ชร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ อวยพร พานิช)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดำริห์ บรรณวิทยกิจ)

วรรณดา พิรุณสาร : การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ (COMMUNICATIVE MEANING IN THE PATRIOTIC SONGS OF THE FOUR ARMIES)
อ.ที่ปรึกษา : รศ. อวยพร พาณิช , 182 หน้า . ISBN 974 - 346 - 654 - 1.

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎี โดยมียุทธประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ และการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ ตลอดจนวิเคราะห์วิจารณ์ แรงจูงใจ และอารมณ์ที่ใช้ในการสื่อความหมาย โดยผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละกองทัพทำการคัดเลือกเพลงปลุกใจของกองทัพเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 8 เพลง จากจำนวนเพลงปลุกใจทั้งหมด 223 เพลง

ผลการศึกษาพบว่าเพลงปลุกใจของกองทัพปรากฏขึ้นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2452) และได้เริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2456) ต่อมาเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 กองทัพจึงเริ่มผลิตเพลงปลุกใจออกมามากขึ้น กระทั่งเข้าสู่ช่วงสมัยของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เพลงปลุกใจของกองทัพในยุคนี้จึงมีความเจริญสูงสุด เหตุผลประการหนึ่งมาจากการเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง และรัฐบาลต้องการจะปลุกใจจิตใจของทหารในกองทัพให้เกิดสำนึกแห่งการรักชาติ ต่อมาเมื่อ จอมพล สฤษดิ์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อมา เพลงปลุกใจของกองทัพกลับไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร จวบจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 - 2519 เพลงปลุกใจของกองทัพจึงได้กลับมามีบทบาทอีกครั้ง

สำหรับผลการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพกรณีศึกษาจำนวน 8 เพลงนั้น พบว่ามีการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพคิดเป็น 97.53 % และไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ คิดเป็น 2.47 % โดยมีการนำอนุบาลมาใช้มากที่สุด รองลงมาคืออริพจน์ และ นามนับตามลำดับ นอกจากนี้พบว่ามีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ภาคภูมิใจในการเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพมากที่สุด รองลงมาคือการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ให้เกิดความอึดเหนี่ยวพร้อมที่จะเสียสละชีวิตเพื่อชาติ ซึ่งมีจำนวนเท่ากับการสร้างอารมณ์ร่วมของความเป็นพวกพ้องเดียวกัน นอกจากนี้กลวิธีที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการต่อยอดอารมณ์ คือ การสร้างคำสัมผัสสระอักษร โดยนำรูปสระ และรูปพยัญชนะที่สัมผัสกันมาใช้ในการประพันธ์บทเพลง ขณะเดียวกันพบว่าในทุกเพลงมีการสร้างอารมณ์โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ ด้วยการใช้องค์ประกอบเร็วประกอบกับท่วงทำนองที่หนักแน่น จึงทำให้เกิดอารมณ์คึกคัก สนุกสนาน สอดคล้องไปกับการสื่อความหมายของคำร้องได้เป็นอย่างดี

ส่วนผลการวิเคราะห์วิจารณ์ และแรงจูงใจ พบว่าผู้ประพันธ์นำวิจารณ์ประเภทการบอกกล่าวหรือการบรรยายมาใช้มากที่สุด รองลงมาคือ การประกาศ และ การแสดงความรู้สึก โดยผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย 3 อันดับแรกดังนี้ เพื่อปลุกใจให้เกิดความเสียสละ เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญ และเพื่อสร้างสำนึกของหน้าที่และความรับผิดชอบ นอกจากนี้แรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย รองลงมาคือความต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือยกย่องในวงสังคม และการอุทิศตัวเพื่อประเทศชาติตามลำดับ

ภาควิชา วาทวิทยาและสื่อสารการแสดง
สาขาวิชา วาทวิทยา
ปีการศึกษา 2543

ลายมือชื่อนิสิต _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา _____
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

4185140428

: MAJOR SPEECH COMMUNICATION

KEY WORD

: COMMUNICATIVE / MEANING / THE PATRIOTIC SONGS / THE FOUR ARMIES
WANLADA PIRUNSARN : COMMUNICATIVE MEANING IN THE PATRIOTIC
SONGS OF THE FOUR ARMIES

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. AUIPORN PANICH , 182 pp. ISBN 974 - 346 - 654 - 1

This research objectives were to study the history of patriotic songs of the four armies and their communicative meaning , the motivations , emotional meaning and speech act analysis. Eight patriotic songs of the four armies , from total 223 , were selected to study in this research.

The results showed as : The first patriotic song were found in the era of King Rama V (2452 B.C.) and were prosperous in the era of King Rama VI (2456 B.C.) , After the democratization in (2475 B.C.) , the armies composed more patriotic songs and it was in the era of Marshall Pibhulsongkram that the patriotic songs reached their peak as at that time , during the World War II , the government wanted to encourage soldiers patriotic spirit. Nevertheless , the patriotic songs were not that popular in Marshall Sarit Tanaruch era , it was until the democratic seeking movement during 14 October 2516 – 2519 (B.C.) that the patriotic songs became popular again.

The research found that the patriotic songs communicated with figure of speech 97.53 % and non figure of speech 2.47 % , by using Synecdoche , Hyperbole and Metonymy , respectively. The words mostly used in the patriotic songs lyrics were to make soldiers proud of being military. The words that inspire vigorous spirit , making soldiers voluntarily sacrifice themselves, and the words that psychologically enthused Plain Folks. The methods in emphasizing the patriotic feeling was the repetitive use of rhymed vowels and consonants that go along with the song. The research also found that every patriotic song used rhythm to arouse the emotion. Quick March and heavy rhythm were used to help communicating both verbal and nonverbal meaning.

For the speech act analysis and motivation , the composer applied the representative, declarations and expressives , respectively. The composers objectives were to motivate devotion , courage and sense of responsibility. The three major motivation factors were the safety need , esteem need , and devotion.

Department Speech Communication and Performing Arts Student's signature _____

Field of Study Speech Communication Advisor's signature _____

Academic Year 2000 Co-advisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของ รศ.อวยพร พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร. ศักดา บัณฑิตเพ็ชร ประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ดำรงดี บรรณวิทย์กิจ กรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ รัฐสุภา แก่นแก้ว ที่ได้ให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ในการทำวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงพร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดงทุก ๆ ท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านงานเพลงของกองทัพที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ ในการให้สัมภาษณ์งานวิจัย ได้แก่ น.อ.ประพฤติพร อักษรมดี (ร.น.) น.ต. ประพันธ์ นิชโรจน์ (ร.น.) พ.ต.ท.ที่ฆา โพธิเวส น.ต. บุญเสริม ช่างใหญ่ และ พ.ท. บุญเลิศ กาศสุวรรณ ตลอดจนทั้งผู้ให้ข้อมูลด้านสิ่งตีพิมพ์ และคำแนะนำที่มีประโยชน์ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ได้แก่ พ.ต.ต. ยุทธนา แผ่นผา พ.ต.ต. มนุ โห้ไทย ร.ต.อ. กฤษฎา บุญสุญา ร.อ.(หญิง) สมพิศ เจริญสุดใจ จ.ส.อ. นัฐพงษ์ รักเดช จ.ส.อ. อุบล คงสิน และ พ.อ.อ. สุรศักดิ์ ทองงามขำ

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณบุคคลสำคัญดังต่อไปนี้ ที่เปิดโอกาสให้ ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ามาทำการสอบคัดเลือก ตลอดจนทั้งอนุมัติให้ผู้วิจัยได้ลาศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ได้แก่ พล.ต.ท. โยธิน มัชฌมนันท์ ร.ศ. จุมพล รอดคำดี พ.ต.อ. เร่งรบ ศาสตรระรุจิ พ.ต.อ. รัชฎากร ยິงยง คุณไมตรี ศิริพุทธ และคณาจารย์ทุก ๆ ท่าน

และที่จะลืมไม่ได้สำหรับ ความรัก ความประทับใจ ความช่วยเหลือ อันเปี่ยมไปด้วยน้ำใจ ของเพื่อนร่วมชั้นที่มอบให้แก่กันเสมอมา ได้แก่ คุณพรพรหม ทิพยมนตรี คุณกฤดา สินธุเสน คุณบัณฑิต โคกापุ่น คุณรติยา วิรุฬห์ลือชา คุณพรทิพย์ เอื้ออุฬาร คุณดวงพร บุญยะสาระนันท์ ตลอดจนทั้งน้ำใจอันดีจากผู้คนรอบข้างได้แก่ คุณอรุณ กายสูง คุณสุภา หลายคงคา คุณเอมอร ศรีสุวรรณ คุณกิตติวัฒน์ การศาสตร์ คุณสมใจ วิเชียรชม คุณพีฝน พี่ๆในห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ทุกคน และบุคคลอีกหลายๆ ท่านที่ไม่สามารถบรรยายชื่อได้หมดในหน้ากระดาษแผ่นนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลสำคัญที่สุดของชีวิต คือ บิดามารดาของผู้วิจัย พล.อ.ต. รังสิต พิรุณสาร และ คุณบุสรินทร์ พิรุณสาร ที่ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านด้วยดี มาโดยตลอด ขอขอบคุณ พ.ต.อ. โอภาส พิรุณสาร พี่ชายทั้งสอง และ คุณวิสิทธิ์ ทิพวงศ์กุล ที่เป็นกำลังใจสำคัญในการผลักดันให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

วรรณลดา พิรุณสาร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	2
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 คำถามในการวิจัย.....	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
1.5 คำจำกัดความ.....	3
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	4
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 ทฤษฎีการสื่อสาร.....	5
2.2 ทฤษฎีวิจ্ঞกรรม	7
2.3 ทฤษฎีความโน้มแน่วใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา.....	10
2.4 แนวคิดด้านการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ.....	13
2.5 แนวคิดด้านการสร้างอารมณ์.....	14
2.6 แนวคิดด้านเพลงปลุกใจ.....	20
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	28
4 รายงานผลการวิจัย.....	34
4.1 ประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	35
4.2 วิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	46
4.1.1 เพลงมาร์ชกองทัพบก.....	48
4.1.2 เพลงมาร์ชราชวัลลภ.....	63
4.1.3 เพลงดอกประดู่.....	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		
	4.1.4	เพลงเดินหน้า..... 87
	4.1.5	เพลงทหารอากาศ 23..... 104
	4.1.6	เพลงผู้พิทักษ์เวหา 115
	4.1.7	เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ 126
	4.1.8	เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ..... 139
5.	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	154
	5.1	สรุปผลการวิจัย..... 154
	5.2	อภิปรายผลการวิจัย..... 157
	5.3	ปัญหาและข้อจำกัดในการวิจัย..... 162
	5.4	ข้อเสนอแนะ..... 162
รายการอ้างอิง.....		163
ภาคผนวก.....		167
ประวัติผู้วิจัย.....		182

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การคัดเลือกบทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิของกองทัพ	131
2 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงมาร์ชกองทัพบก.....	62
3 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงมาร์ชราชวัลลภ.....	74
4 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงดอกประดู่.....	86
5 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงเดินหน้า.....	103
6 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงทหารอากาศ 23.....	114
7 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงผู้พิทักษ์เวหา.....	131
8 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์.....	138
9 แสดงภาพรวมการวิเคราะห์เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ.....	148
10 สรุปการวิเคราะห์บริบทของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	149
11 สรุปการแสดงจำนวนการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ และไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ	149
12 สรุปการแสดงจำนวนการวิเคราะห์ประเภทวัจนกรรมในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	150
13 สรุปวัจนกรรม หรือเจตนาในการสื่อความหมายของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	150
14 แสดงการนำแรงจูงใจมาใช้โน้มน้าวใจในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	151
15 สรุปการใช้คำสร้างอารมณ์ในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	152
16 การวิเคราะห์เนื้อหาด้านดนตรีในบทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ.....	153

สารบัญญภาพ

แบบจำลองที่	หน้า
1 แบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล.....	5
2 แบบจำลองกระบวนการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ.....	6
แผนภูมิที่	
1 แสดงจำนวนเพลงปลุกใจของกองทัพทั้งหมด.....	30
2 แสดงพัฒนาการความซับซ้อนของรูปแบบการประพันธ์บทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ...	153

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

การสื่อความหมาย (Communication) คือการทำความเข้าใจ “ภาษา” ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยการใช้ “คำ” เป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจให้เกิดขึ้น คำในภาษาไทยที่ใช้ในการสื่อสารนั้น มีทั้งที่ใช้สื่อความอย่างตรงไปตรงมาตามความหมายที่กำหนดตกลงร่วมกัน และใช้ในความหมายที่แตกต่างกันออกไป การจะทำความเข้าใจได้อย่างถูกต้องนั้นจะต้องคำนึงถึงเจตนาของผู้ส่งสาร จึงจะสามารถเข้าใจความหมายของคำ และภาษานั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง

“เพลงปลุกใจ” เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อความหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ “คำ” ในการถ่ายทอดความคิด อุดมการณ์ และความเข้าใจร่วมกันให้เกิดขึ้น เนื่องจากการใช้คำใน “บทเพลง” นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้ภาษา และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนั้นความสามารถในการสื่อความหมายของแต่ละบุคคลจึงย่อมมีความแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาถึงการใช้ “คำ” ในการสื่อความหมาย เราสามารถพิจารณาได้จากการอาศัยความรู้ทางปริบท เพราะปริบทเป็นสิ่งที่แวดล้อมอยู่โดยรอบ ดังนั้น “คำ” ที่ใช้ใน “บทเพลง” จึงมีความสัมพันธ์กับปริบทอย่างเห็นได้ชัด และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจในความหมาย หรือสิ่งที่ถูกแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ฉะนั้นถ้าไม่สามารถเข้าใจ หรือไม่ทราบถึงปริบทของการสื่อสารนั้นๆ แล้ว ก็จะทำให้ไม่สามารถเข้าใจการสื่อสาร หรือ การสื่อความหมาย ที่ถูกต้องได้อย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันผู้ที่กระทำ การสื่อสารหากไม่คำนึงถึงปริบท โอกาสที่จะประสบความสำเร็จย่อมปรากฏขึ้นโดยมากเช่นกัน

“เพลงปลุกใจ” (Patriotic Songs) จึงผูกพันกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆตัวของผู้ประพันธ์ อันเป็นเบื้องหลังของประวัติศาสตร์ในแต่ละยุค และยังเป็นเสมือนเครื่องมือที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิด ดังนั้นภาษาใน “เพลงปลุกใจ” จึงมีพลังที่ยิ่งใหญ่ ในตัวของมันเอง และยังเป็นอาวุธที่มีคุณภาพอย่างหนึ่งในการปลุกเร้าจิตใจให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วม ด้วยการสื่อความหมายในภาษาที่ชัดเจน มีภาพพจน์ มีสีสัน และลึกซึ้งถึงอารมณ์มากกว่าการใช้ภาษาอื่นใด

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “เพลงปลุกใจ” เท่าที่ผ่านมาพบว่ามีงานวิจัยเพียง 2 เรื่อง คืองานวิจัยของ สิรินคร กิรติบุตร (2525) เรื่อง “เพลงปลุกใจไทย : การวิเคราะห์ทางการเมือง (2475 – 2525)” เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงภาพรวมทั้งหมดของเพลงปลุกใจในประเทศไทย และ งานวิจัยของ ประจักษ์ สังเกต (2540) เรื่อง “เพลงปลุกใจของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ” เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษา วิเคราะห์เนื้อร้อง และทำนองของเพลงปลุกใจเฉพาะเพียงบุคคล

อย่างไรก็ตามยังไม่มีใครได้เคยศึกษาเรื่องเพลงปลุกใจของกองทัพโดยตรง ทั้งใน ส่วนประวัติความเป็นมา และการสื่อความหมายของเพลงปลุกใจ และสืบเนื่องจากความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะส่งเสริม และพัฒนาเพลงปลุกใจที่นำมาใช้ในกองทัพทั้งสิ้น คือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้มีบทบาทต่อการนำมาใช้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ เพราะตระหนักดีว่าเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ เป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างคุณประโยชน์ต่อการปกครองด้วยการปลุกจิตสำนึกให้เกิดความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ ขณะเดียวกันได้นำมาใช้เป็นสื่อเพื่อช่วยเหลือหลอม และตอกย้ำจิตใจให้เกิดความรักชาติ และความหวงแหนต่อผืนแผ่นดินไทย

ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลการวิจัยโดยมุ่งศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจที่นำมาใช้ในกองทัพตลอดทั้งการสื่อความหมายของเพลงปลุกใจว่าในแต่ละบทเพลงนั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) และสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในลักษณะใด ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย (Speech Act) อย่างไร และลักษณะของดนตรี ตลอดทั้งแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้นั้นเป็นเช่นไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ
- 2) เพื่อวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ
- 3) เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรม แรงจูงใจ และการใช้คำสร้างอารมณ์ในการสื่อความหมาย

คำถามในการวิจัย

- 1) เพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพมีประวัติความเป็นมาอย่างไร
- 2) คำร้อง ในบทเพลงปลุกใจที่นำมาใช้ในกองทัพสื่อความหมายถึงอะไร
- 3) ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายอย่างไร ตลอดทั้งแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการโน้มน้าวนั้นมีอะไรบ้าง และประเภทของอารมณ์ที่เกิดจากการใช้คำในบทเพลงปลุกใจเป็นเช่นไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) การวิจัยนี้จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ และเผยแพร่เพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ เพื่อประโยชน์ในการถ่ายทอดสืบต่อไป
- 2) การวิจัยนี้จะช่วยทำให้ผู้ที่สนใจศึกษา ได้เข้าใจถึงประวัติความเป็นมาและภาพรวมของเพลงปลุกใจที่นำมาใช้ในกองทัพ
- 3) การวิจัยนี้จะเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจถึงบริบทแวดล้อมทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น
- 4) การวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนทั้งเป็นตัวอย่างของการศึกษาเพลงปลุกใจในลักษณะอื่น ๆ ต่อไป

คำจำกัดความ

เพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ หมายถึง เพลงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้ในการปลุกใจผู้ปฏิบัติหน้าที่ในสี่เหล่าทัพ คือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกไปตามคำร้อง และดนตรี ที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมาย

อุดมการณ์ หมายถึง ความคิดที่เกี่ยวกับชีวิตและสังคมอันมีลักษณะเป็นแบบแผน และเป็นที่ยึดถือของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

การสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ หมายถึง การสื่อความหมายจากถ้อยคำ หรือภาษาที่ทำให้เกิดภาพขึ้นในใจ โดยจะทำให้การสื่อความหมายนั้นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

อุปมาอุปไมย หมายถึง การเปรียบเทียบโดยตรง เปรียบเทียบสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับสิ่งหนึ่ง

อุปลักษณะ หมายถึง การเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเอง ไม่กล่าวเปรียบเทียบโดยตรง

บุคลาธิษฐาน หมายถึง การใช้ภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้เสมือนเป็นสิ่งที่มีชีวิต

อนุนามมัย หมายถึง การนำส่วนน้อยหรือส่วนย่อยที่เห็นเด่นชัดมากกล่าวโดยหมายรวมถึงส่วนทั้งหมด

- นามนัย** หมายถึง การเรียกชื่อสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรง ๆ แต่เป็นคำที่รู้จักกันทั่วไป
- อธิพจน์** หมายถึง การกล่าวเกินจริง โดยอาจกล่าวมากเกินจริง หรือกล่าวน้อยเกินจริงก็ได้
- วจนกรรม** หมายถึง เจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายของผู้ประพันธ์เพลง
- จังหวะมาร์ช** หมายถึง ลักษณะของจังหวะที่ใช้ในบทเพลง โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ของจังหวะกับการยกเท้าของทหารเวลาเดินในแถว แบ่งออกเป็น จังหวะมาร์ชแบบช้า และจังหวะมาร์ชแบบเร็ว
- รูปแบบไบนารี** หมายถึง รูปแบบการประพันธ์บทเพลง ประกอบด้วยช่วงเพลง 2 ตอน มีโครงสร้างเป็น AB โดยเปรียบท่อน A ได้ว่าเป็นท่อนเสนอ ส่วนท่อน B เป็นท่อนขยายความ
- รูปแบบเทอนารีแบบธรรมดา** หมายถึง รูปแบบการประพันธ์บทเพลง ซึ่งประกอบด้วยช่วงเพลง 3 ตอน มีโครงสร้างเป็น ABA ลักษณะของท่อนต่าง ๆ จะจบสมบูรณ์ในตัวเอง
- รูปแบบเทอนารีแบบผสม** หมายถึง รูปแบบการประพันธ์บทเพลงมีโครงสร้าง เป็น ABA คล้ายรูปแบบเทอนารีแบบธรรมดาเพียงแต่มีความซับซ้อนมากกว่า

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาของ เพลงปลุกใจที่นำมาใช้ในกองทัพ ส่วนการศึกษาเรื่องการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจนั้นจะเป็นกรณีศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 8 เพลง ที่ได้มาจากการคัดเลือกของผู้ทรงคุณวุฒิประจำกองทัพนั้นๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์เจาะลึกในส่วนประวัติความเป็นมาของเพลง การสื่อความหมายในเพลง แรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้ ตลอดจนเจตนาหรือวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

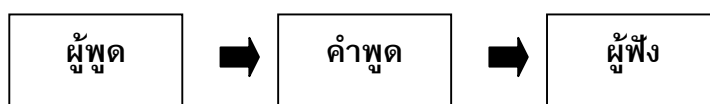
ในบทนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ (analytical framework) ดังนี้

- 1) ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) หรือการสื่อความหมาย
- 2) ทฤษฎีวจนกรรม (Speech Action Theory)
- 3) ทฤษฎีความโน้มแน่วใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา
- 4) แนวคิดด้านการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech)
- 5) แนวคิดด้านการสร้างอารมณ์
- 6) แนวคิดด้านเพลงปลุกใจ (Patriotic Songs)
- 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ทฤษฎีการสื่อสาร (Communication Theory) หรือการสื่อความหมาย

อริสโตเติล (Aristotle , 1960 : 7) บิดาของวาทวิทยา ให้ความสำคัญการศึกษาวิชาวาทศิลป์ (rhetoric) หรือ การสื่อสารว่า คือ การแสวงหา “วิธีการชักจูงใจที่มีอยู่ทุกรูปแบบ” (search for all available means of persuasion) ดังนั้นในการอธิบายคำดังกล่าวนี้ จึงมีความหมายครอบคลุมถึงกระบวนการทุกอย่างที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ซึ่ง วอเรน ดับเบิลยู วีเวอร์ (Warren W. Weaver , 1949 : 94) ได้แสดงความคิดเห็นว่า ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะเพียงแต่การเขียนและการพูดเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงดนตรี ภาพ การแสดงบัลเล่ต์ และทุกพฤติกรรมของมนุษย์อีกด้วย

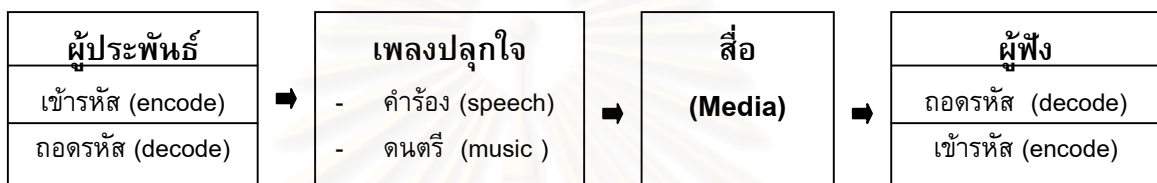
อริสโตเติล (ปรมะ สตะเวทิน , 2529 : 45) ได้วิเคราะห์กระบวนการพูดเพื่อชักจูงใจพบว่ามืองค์ประกอบสำคัญคือ ผู้พูด (Speaker) คำพูด (Speech) และผู้ฟัง (Audience) โดยเขียนเป็นแบบจำลองได้ดังนี้

แบบจำลองที่ 1 : แบบจำลองการสื่อสารของอริสโตเติล

ดังนั้น “เพลงปลุกใจ” (patriotic songs) จึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร หรือการสื่อความหมาย (communication) โดยใช้ “คำพูด” (speech) ถ่ายทอดออกมาเป็นเสียง อันเป็นกระบวนการสื่อความ (Speech Communication) เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้น

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบของกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว ซึ่งเป็นการอธิบายกระบวนการสื่อสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเท่านั้น โดยไม่กล่าวถึงการสื่อสารกลับ (feedback) สามารถนำมาประยุกต์ได้ดังนี้

แบบจำลองที่ 2 : แบบจำลองกระบวนการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ

แบบจำลองกระบวนการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสามารถอธิบายได้ว่า ในการสื่อสารนั้น เมื่อผู้ส่งสาร หรือผู้ประพันธ์ ต้องการจะสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ขาวสาร หรือวัตถุประสงค์ของตน ผู้ส่งสารจะต้องเข้ารหัส (Encode) เสียก่อน โดยนำเอาสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อความหมายไว้ในรหัส (Code) คือ คำร้อง ทำนอง ดนตรี และจังหวะ เพื่อส่งออกไปเป็นสารหรือเพลงปลุกใจผ่านสื่อไปยังผู้รับสาร หรือผู้ฟัง โดยผู้รับสาร จะทำการถอดรหัส (Decode) เพื่อทำความเข้าใจต่อสาร หรือความหมายในเพลงปลุกใจที่ตนได้รับ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบจำลองดังกล่าวนี้มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ (analytical framework) เพื่ออธิบายงานวิจัยได้ว่า ผู้ประพันธ์เพลง (Source) จะนำประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว มาสร้างเป็นแนวคิดในการประพันธ์เพลง แล้วจึงนำมาเขียนเป็นบทเพลง (Message) ซึ่งสะท้อนแนวความคิดของเขาออกมาเป็นภาษา (Language) หลังจากนั้นจึงนำบทเพลงที่แต่งขึ้น ส่งผ่านช่องทางสื่อ (Channel) ต่างๆ ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้ฟัง (Receiver) เช่น ทางบุคคล วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ แผ่นเสียง เทปคาสเซ็ท หรือหนังสือเพลง เป็นต้น

เมื่อเราได้ทราบถึงความหมายและรูปแบบของการสื่อสาร ที่จะนำมาใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ (analytical framework) แล้ว สิ่งก็ตามมาก็คือ คำถามที่ว่าผู้สื่อสาร หรือผู้ประพันธ์ มีวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายอย่างไร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำ “ทฤษฎีวิัจจนกรรม” มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ เพื่อให้เข้าใจถึงเจตนา หรือวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์เพลง

2) ทฤษฎีวิัจจนกรรม (Speech Action Theory)

จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle, 1969 : 16) กล่าวถึงความสำคัญของวิัจจนกรรม (speech act) ที่จำเป็นต้องเรียนรู้ว่า ภาษาในการสื่อสารทั้งหมดนั้นจะมีการกระทำทางภาษา (Linguistic acts) โดยจอห์นให้เหตุผลว่าประเด็นหลักของการสื่อสารด้วยภาษาไม่ใช่เรื่องของสัญลักษณ์ คำ หรือ ประโยค แต่เป็นผลผลิตของการใช้สัญลักษณ์ คำ หรือประโยคในการแสดงถึงวิัจจนกรรม นั่นคือ วิัจจนกรรม เป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของการสื่อสารด้วยภาษา

จอห์น ลีออนส์ (John Lyons, 1981 : 175) ได้สรุปถึงทฤษฎีวิัจจนกรรมว่าเป็นทฤษฎีของการใช้ภาษาในสังคม กล่าวคือ เป็นการใช้อำนาจเพื่อสื่อถึงการกระทำ ภายใต้กรอบของรูปแบบและชนบประเพณีทางสังคม

แซนดรา เจ ซาวิยอง (Sandra J. Savignon , 1983 : 13) กล่าวว่า “ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร ที่ถูกใช้เพื่อแสดงจุดมุ่งหมายอย่างไม่จำกัด เช่น การสั่ง การอธิบาย การขอร้อง ฯลฯ ซึ่งจุดประสงค์ในถ้อยคำที่กล่าวนั้นจะสามารถเข้าใจได้ เมื่อถ้อยคำนั้นอยู่ในบริบทของสถานการณ์ จึงทำให้ทฤษฎีวิัจจนกรรม (Speech Action Theory) ได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญต่อการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ทั้งนี้เป็นเพราะทฤษฎีวิัจจนกรรมนี้มีความสำคัญในการบ่งบอกถึงจุดประสงค์ของการใช้ภาษา และช่วยให้เข้าใจเจตนาที่แฝงอยู่ได้ชัดเจน

สรุปได้ว่า ในทัศนะของนักวิชาการท่านต่างๆ ได้ให้ความหมายของ “วิัจจนกรรม” ไว้คล้ายคลึงกัน คือ หมายถึงการใช้ภาษาที่บ่งบอกถึงวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ซึ่งต้องคำนึงถึงความหลากหลายของรูปแบบทางภาษาที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อเรื่องราวต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งลักษณะของ “วิัจจนกรรม” จะเป็นการกระทำโดยเจตนาของผู้พูดซึ่งแสดงออกในรูปของคำพูด เช่น การขอร้อง การออกคำสั่ง และการขอโทษ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถที่จะช่วยให้ผู้ฟังได้รับทราบถึงวัตถุประสงค์ของความหมาย และเกิดความเข้าใจในความหมายของคำพูดที่ผู้พูดกล่าวออกมาได้เป็นอย่างดี และชัดเจนยิ่งขึ้น

ทฤษฎีวิภาษกรรมนี้เริ่มต้นจากที่ เจ แอล ออสติน (J. L. AUSTIN , 1962 : 1-6) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงลักษณะการใช้ถ้อยคำ (Statement) ว่าโดยทั่วไปนั้นเราใช้ถ้อยคำเมื่อต้องการที่จะบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ หรืออธิบายข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งออสตินมองว่าการใช้ถ้อยคำ หรือการพูดนั้นไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเท่านี้ แต่หน้าที่อีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ “เป็นการกระทำ” ด้วย

จากความเชื่อที่ว่า การพูดเป็นการบ่งบอกการกระทำนี้เอง เจ แอล ออสติน (J. L. AUSTIN , 1962 : 99 -101) จึงสรุปว่า ในการกล่าวถ้อยคำหนึ่งๆ นั้น ผู้พูดได้กระทำพฤติกรรม 3 อย่างพร้อม ๆ กันคือ

- 1) การกล่าวถ้อยคำ (Locutionary Acts) เป็นพฤติกรรมการกล่าวคำ หรือ ประโยคในการสื่อสาร
- 2) การแสดงเจตนา (Illocutionary Acts) เป็นพฤติกรรมที่แสดงเจตนาของการกล่าวถ้อยคำนั้นๆ ซึ่งออสตินถือว่าพฤติกรรมในส่วนนี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด
- 3) ผลของวาทะ (Perlocutionary Acts) เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการกล่าวถ้อยคำ หรือ ผลของถ้อยคำที่มีต่อผู้ฟัง ซึ่งอาจเป็นผลในด้านความรู้สึก ความคิด หรือ การกระทำทางด้านพฤติกรรมของผู้ฟัง ผู้พูด หรือคนอื่น ๆ

ออสตินได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ถ้อยคำที่มีความหมายและรูปแบบที่ถูกต้อง (Well - Formed) ทั้งหมด จะถือว่าเป็นการกล่าวถ้อยคำ แต่หากถ้อยคำจะเป็นการแสดงเจตนาด้วยนั้นจะต้องหมายถึงการกระทำด้วย ส่วนผลของวาทะจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อการกระทำตามถ้อยคำดังกล่าวนั้นสัมฤทธิ์ผล

ซึ่งต่อมา เจ อาร์ เซอร์ล (J.R. SEARLE , 1969 : 23-24) ได้นำแนวคิดของออสตินมาศึกษาต่อ แต่เขาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ผลของวาทะ (Perlocutionary Acts) เท่าที่ควร แต่กลับมุ่งสนใจที่การกล่าวถ้อยคำและการแสดงเจตนา โดยเรียกปรากฏการณ์ในการสื่อความด้วยถ้อยคำนี้ว่า “วัจนกรรม” (Speech Acts) ประกอบด้วยการกระทำ 3 อย่างคือ

- 1) การกล่าวถ้อยคำ (Utterance Acts) ซึ่งจะมีความหมายเดียวกันกับการกล่าวถ้อยคำของออสติน
- 2) การสื่อข้อความ (Propositional Acts) หมายถึงการกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และกล่าวข้อความต่อไปเกี่ยวกับสิ่งนั้น (Referring and Prediction) ซึ่งการที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ก็จะทำให้ผู้ฟังเกิดความสนใจหรือเชื่อถือได้

- 3) การแสดงเจตนา (Illocutionary Acts) หมายถึง เจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการกล่าวถ้อยคำด้วยข้อความที่สื่อออกไป เช่น การสั่ง การขอร้อง การให้สัญญา ฯลฯ

เจ อาร์ เซอร์ล (J.R. Searle) ต้องการสื่อให้เห็นว่าการกล่าวถ้อยคำนั้นอาจไม่จำเป็นต้องมีเนื้อหาของข้อความก็ได้ เช่น สำนวนต่างๆ เป็นต้น แต่ในการแสดงเจตนาจะต้องมีทั้งการกล่าวถ้อยคำและการสื่อข้อความ นอกจากนี้การสื่อข้อความในรูปแบบที่ต่างกัน สามารถใช้แสดงเจตนาเดียวกันได้

ประเภทของวจนกรรม

เจ อาร์ เซอร์ล (J.R. Searle , 1969 : 29) ได้จัดแบ่งประเภทวจนกรรม โดยวางเกณฑ์ในการจัดไว้ 12 ข้อ ซึ่งเกณฑ์ที่เขาถือว่าสำคัญมากมี 3 ข้อดังนี้

- 1) เจตนาที่ต้องการ (Illocutionary point)
- 2) ความสัมพันธ์ของคำพูด กับสภาวะแวดล้อม (Direction of fit) ซึ่งตัดสินจากความสอดคล้องของสภาวะโลก
- 3) สภาพทางจิตวิทยา (Psychological state) การกล่าวโดยมีความเชื่อในคำกล่าวนั้น เช่น การสัญญาที่เกิดจากความตั้งใจ การขอร้องอันเกิดจากความต้องการ

ด้วยเกณฑ์เหล่านี้ เจ อาร์ เซอร์ล (J.R. Searle, 1975 : 354 – 361) ได้แบ่งวจนกรรมออกเป็น 5 ประเภทดังนี้

1) การบอกกล่าว หรือ การบรรยาย (Representatives)

เป็นวจนกรรมที่ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยผู้พูดเป็นผู้แสดงพฤติกรรมนี้ วจนกรรมในกลุ่มนี้ได้แก่ การตั้งสมมุติฐาน (Hypothesis) การทำนาย (Predict) การเรียกร้อง (Claim) ฯลฯ

2) การออกคำสั่ง (Directives)

เป็นวจนกรรมที่พยายามให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามที่พูด วจนกรรมในกลุ่มนี้ได้แก่ การขอร้อง (Request) การเชื้อเชิญ (Invite) การให้คำแนะนำ (Suggest) ฯลฯ

3) การให้สัญญา (Commissives)

เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดให้กระทำสิ่งที่พูดในเวลาต่อมา ซึ่งเป็นความตั้งใจของผู้พูดเองด้วย วัจนกรรมในกลุ่มนี้ได้แก่ การสัญญา (Promise) การข่มขู่ (Threaten) การสาบาน (Vow) ฯลฯ

4) การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives)

เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการณ์นั้นๆ วัจนกรรมในกลุ่มนี้ได้แก่ การขอบคุณ (Thank) การแสดงความยินดี (Congratulation) การต้อนรับ (Welcome) ฯลฯ

5) การประกาศ (Declarations)

เป็นวัจนกรรมที่คำพูดนั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทันที วัจนกรรมในกลุ่มนี้ได้แก่ การประกาศ (Declarations) การตั้งชื่อ (Naming) การไล่ออกจากงาน (Firing) ฯลฯ

ดังนั้นในการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพนั้น ผู้วิจัยจะนำทฤษฎีวัจนกรรม (Speech Action Theory) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้ประพันธ์เพลง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์เจตนาของผู้ส่งสาร (Illocutionary point) เป็นหลักโดยแบ่งลักษณะของเจตนาออกเป็น 5 ประเภทคือ การบอกกล่าวหรือการบรรยาย (Representatives) การออกคำสั่ง (Directives) การให้สัญญา (Commissives) การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) และ การประกาศ (Declarations)

นอกจากนั้นในการศึกษางานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาถึงลักษณะของแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟัง โดยได้นำทฤษฎีความโน้มน้าวใจของสารโดยใช้อารมณ์ และจิตวิทยาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้

3) ทฤษฎีความโน้มน้าวใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา

อรวรรณ บิลันทน์โอวาท (2542 : 9) กล่าวว่า การใช้หลักจิตวิทยาในการกล่าววาทะนั้น ๆ คือ การตรวจสอบดูว่าผู้ส่งสารได้ใช้แรงจูงใจประเภทไหนในการเหนี่ยวนำผู้รับสารให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจ การคล้อยตาม และการยอมกระทำ แรงจูงใจเช่นที่ว่านี้อาจจะได้แก่ ความรักในศักดิ์ศรี ความภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การพอใจที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น การแสวงหาความรื่นรมย์ การรู้จักบาปบุญคุณโทษ ความรักตัวกลัวตาย การได้มาหรือสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ ความคิดในการสร้างสรรค์ ความคิดในการทำลาย และความอยากรู้ อยากเห็น

ดังนั้นในการวิเคราะห์การโน้มน้าวใจของผู้ฟัง จึงจำเป็นจะต้องมีความเข้าใจในจิตวิทยาขั้นพื้นฐานในเรื่องความต้องการของผู้ฟัง นั่นคือเข้าใจว่า มนุษย์มีแรงจูงใจหรือแรงผลักดันอะไรบ้างในการจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เอ. เอช. มาสโลว์ (Maslow 1954 : 120 – 145) ได้จำแนกความต้องการที่ได้จากการเข้าร่วมสังคมกับมนุษย์คนอื่น ๆ ไว้ดังนี้

1) ความต้องการด้านสรีระ (Physiological needs) คือ การที่มนุษย์จะทำการหนึ่งสิ่งใดเพราะต้องการอาหาร น้ำ การสืบพันธุ์ การสร้างสภาวะสมดุลให้เกิดขึ้นกับสิ่งรอบข้าง ความต้องการนี้เป็นความต้องการขั้นแรก และมนุษย์ต้องพอใจกับความต้องการนี้ก่อนจึงจะสนใจในความต้องการขั้นสูงขึ้นไป

2) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มนุษย์ต้องการโลกที่มีระเบียบ ทุกสิ่งดำเนินไปตามระบบ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทันทีทันใดโดยมิได้คาดฝัน เหตุการณ์ซึ่งคุกคามก่ออันตรายเป็นสิ่งที่มีมนุษย์หลีกเลี่ยง

3) ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่ยอมรับของสังคม (belongingness and love needs) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่มนุษย์ได้เข้าร่วมสังคมกับมนุษย์คนอื่น ๆ มนุษย์ต้องการเป็นที่รักของครอบครัว ของญาติ และของมิตรสหาย ต้องการมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ในองค์กรหรือสถาบันที่ตนสังกัดอยู่

4) ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) มนุษย์ชอบที่จะมีความเคารพในตนเอง ให้เกียรติตนเอง และในขณะเดียวกันเขาต้องการได้รับเกียรติและความยกย่องในตัวเองจากบุคคลอื่นด้วย มนุษย์ต้องการสถานภาพและต้องการให้คนอื่นตระหนักในความสำคัญของเขา

5) ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (self - actualization) มนุษย์แม้เมื่อมีความประสงค์ในความต้องการทั้งหลายแล้ว ก็ยังมีความปรารถนาที่จะเป็นอย่างที่ตนเองได้ใฝ่ฝันไว้

นอกเหนือจากแรงจูงใจทั้งห้าขั้นดังที่มาสโลว์ได้จำแนกไว้แล้ว เราอาจจะพิจารณาหลักแรงจูงใจจากนักวิชาการอื่นๆ เพื่อให้ได้ประเภทของแรงจูงใจครบมากพอที่จะนำไปใช้วิเคราะห์อย่างละเอียด เรย์มอนด์ รอสส์ (Raymond Ross , 1980) ศาสตราจารย์ชาวอเมริกันทางวาทวิทยา ได้อธิบายถึงหลักจิตวิทยาที่ใช้ในการโน้มน้าวใจมนุษย์ รอสส์ได้รวบรวมศัพท์กว่า 40 คำ และเรียกมันว่า motive terms เขาอธิบายว่าศัพท์เหล่านี้เป็นเทอมที่ปรากฏบ่อย ๆ ในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ นั่นคือแรงจูงใจเหล่านี้บางครั้งมนุษย์ใช้เป็นแรงผลักดันในการจะทำหรือไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเทอมทั้ง 44 เทอมนี้ได้แก่

1) cleanliness	ความสะอาด	24) anger	ความโกรธ
2) sanitary	ความถูกสุขลักษณะ	25) gregariousness	ความชอบหมู่เหล่า
3) hunger	ความหิว	26) acquisition	การได้มาซึ่งทรัพย์สินของและอื่น ๆ ที่มีใช้ทรัพย์สิน
4) pleasure	ความรื่นรมย์	27) companionship	การชอบมีเพื่อน
5) rest	ความผ่อนคลาย การหย่อนอารมณ์	28) sympathy	ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
6) health	ความมีสุขภาพ	29) sex	ความต้องการด้านกามารมณ์
7) protection	ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย	30) deity	ความเชื่อถือในพระเจ้า
8) group spirit	การแสดงน้ำใจต่อหมู่คณะ	31) quality	ความมีคุณภาพ
9) fear	ความกลัว	32) reputation	ความมีชื่อเสียง
10) cooperation	ความร่วมมือ	33) competition	การแข่งขัน
11) conflict	ความขัดแย้ง	34) ambition	ความทะเยอทะยาน
12) value	ค่านิยม	35) curiosity	ความอยากรู้อยากเห็น
13) mothering	ความรู้สึกรักแม่	36) creating	ความชอบสร้างสรรค์
14) approval	ความเห็นชอบจากสังคม	37) enjoyment	ความบันเทิงใจ
15) domesticity	ความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง	38) devotion	การอุทิศตัว
16) power	การมีอำนาจ	39) social distinction	ความมีชื่อเสียงในสังคม
17) appetizing	ความอยากในรสและกลิ่น	40) wealth	ความมั่งคั่ง
18) activity	การชอบกิจกรรม	41) adventure	การชอบผจญภัย
19) mating	การดึงดูดใจเพศตรงข้าม	42) independence	ความมีอิสระภาพ ไม่ต้องพึ่งพาใคร
20) comfort	ความสุขสบาย		ไม่ต้องอยู่ใต้อำนาจใคร
21) fighting	การชอบต่อสู้	43) property	การชอบทรัพย์สินสมบัติ
22) safety	ความปลอดภัย	44) achievement	การไฝ่สัมฤทธิ์
23) conformity	ความสอดคล้องต้องกันกับสังคม		

ทั้ง 44 เทอมของรอสส์นี้ มีหลายเทอมที่มีความหมายใกล้เคียงกับลำดับความต้องการทั้งห้าของมาสโลว์ แต่ศัพท์ของรอสส์ให้รายละเอียดมากกว่า อย่างไรก็ตาม รอสส์กล่าวว่า ศัพท์ทั้ง 44 เทอมนี้ ยังไม่สามารถบรรยายแรงจูงใจของมนุษย์ได้ทั้งหมด (เพ็นทิด ฮอล , Prentic Hal 1980) อ้างถึงใน อรรถารณ ปิลันธนโหวาท , 2542 : 12) ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดทั้งของมาสโลว์ และ รอสส์ มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ (analytical Framework) เนื่องจากมีความละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้แรงจูงใจใดในการโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เกิดอารมณ์คล้อยตามอันได้แก่ ความภูมิใจในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การต่อสู้เพื่อชาติ ความรักศักดิ์ศรี ฯลฯ เป็นต้น

4) แนวคิดด้านการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech)

เป็นการสื่อความหมายจากถ้อยคำ หรือ ภาษาเพื่อทำให้เกิดภาพขึ้นในใจ โดยจะทำให้การสื่อความหมายนั้นมีความชัดเจนยิ่งขึ้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 8 ชนิด ดังต่อไปนี้ (อวยพร พานิช , 2539 : 189 – 190)

1. อุปมาอุปไมย (Simile)

คือ การเปรียบเทียบโดยตรง เปรียบเทียบสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับสิ่งหนึ่ง มักจะมีการใช้คำเชื่อมต่างๆ เช่น ดัง เปรียบเสมอ เหมือน เป็น ดุจ เป็นต้น

2. อุปลักษณ์ (Metaphor)

คือ การเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเอง ไม่กล่าวเปรียบเทียบโดยตรง

3. บุคลาธิษฐาน (Personification)

คือ การใช้ภาพพจน์ที่กล่าวถึงสิ่งที่ไม่มีชีวิต เสมือนเป็นสิ่งที่มีชีวิต

4. อหุนามมัย (Synecdoche)

คือ การนำส่วนน้อยหรือส่วนย่อยที่เห็นเด่นชัด มากกล่าวโดยหมายรวมถึงส่วนทั้งหมด

5. นามนัย (Metonymy)

คือ การเรียกชื่อสิ่งหนึ่งโดยใช้คำอื่นแทน ไม่เรียกตรง ๆ แต่เป็นคำที่รู้จักกันทั่วไป

6. อธิพจน์ (Hyperbole)

คือ การกล่าวเกินจริง อาจกล่าวมากเกินจริง หรือกล่าวน้อยเกินจริงก็ได้

7. ปฏิพจน์ (Paradox)

คือ การนำถ้อยคำที่มีความหมายตรงข้ามกัน หรือขัดแย้งกันมากกล่าวอย่างกลมกลืน

8. สัทพจน์ (Onomatopoeia)

คือ ภาพพจน์ที่เลียนเสียง หรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ ทำให้รู้สึกเหมือนได้ยินเสียงของสิ่งนั้นจริง ๆ โดยใช้เสียงของคำ

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวนี้มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ (analytical Framework) การสื่อความหมายจากถ้อยคำ หรือคำร้องในเพลงปลุกใจ เพื่อศึกษาว่าผู้ประพันธ์ใช้การสื่อความหมาย หรือ การใช้ภาษาเพื่อทำให้เกิดภาพขึ้นในใจในลักษณะใด

และเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่อง “การสื่อความหมาย” มากยิ่งขึ้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวความคิดด้านการสร้างอารมณ์ มาใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจ เพื่อใช้วิเคราะห์คำเพื่อสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในตัวของผู้ฟัง ดังต่อไปนี้

5) แนวคิดด้านการสร้างอารมณ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 943) กล่าวถึงความหมายของ “อารมณ์” ไว้ว่า คือ ความคิด ความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อย ๆ

ดาร์วิน (Darwin , 1872) กล่าวว่า อารมณ์เป็นสิ่งปกติที่พบได้ทั่วไปในมนุษย์ และสัตว์ ซึ่งเป็นผลมาจากสัญชาตญาณจากการได้รับสิ่งเร้าทางกายภาพ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับพลังขับเคลื่อนจากสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ เช่น การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด (อ้างถึงใน ดวงรัตน์ กมโลบล , 2535 : 13)

วอลเตอร์ แคนนอน (Walter Cannon) และ บาร์ต (Bard) (1934) กล่าวว่า “อารมณ์” เป็นประสบการณ์ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาหนึ่งของบุคคล ทั้งนี้ประสบการณ์ของอารมณ์จะถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าภายนอกไปสู่ระบบความรู้สึก (Sensory System) และขณะเดียวกันนั้นระบบประสาทอัตโนมัติก็ถูกกระตุ้นอย่างรวดเร็วด้วยเช่นกัน ทำให้เกิดการตอบสนองทางร่างกายขึ้น (อ้างถึงใน วิภาดา แซ่ตั้ง 2528 : 2)

มาร์ค (Mark , 1976 : 486) กล่าวว่า “การเกิดอารมณ์นั้นเริ่มจากการที่บุคคลรับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรก จากนั้นจะมีปฏิกิริยาตอบสนองทางร่างกาย และในขั้นสุดท้ายก็คือเกิดอารมณ์หรือความรู้สึกต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น”

ดังนั้นอารมณ์จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการตอบสนองของร่างกายกับประสบการณ์ของอารมณ์ในช่วงเวลาเดียวกัน หรือเป็นการรวมกันระหว่างข้อมูลเกี่ยวกับสรีระของร่างกาย และข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ที่กระตุ้นอารมณ์นั้น ข้อมูลทั้งสองที่ประกอบขึ้นมานี้จะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นตัวกำหนดธรรมชาติ และระดับความเข้มข้นของอารมณ์ที่เกิดขึ้นด้วย เช่น เมื่อเราฟังเพลงปลุกใจ เรารับรู้ถึงการสื่อความหมายของคำร้อง เราจึงเกิดอารมณ์อีกเหิมนั้นแสดงว่าอารมณ์เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเราได้รับรู้เรื่องราว หรือสถานการณ์ในบทเพลงที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมายเพื่อสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในตัวของผู้ฟัง

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าอารมณ์เป็นภาวะที่เกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ องค์ประกอบด้านสิ่งเร้าภายนอก (Stimulus Factors) ที่ส่งผลต่อระบบความรู้สึกของบุคคล องค์ประกอบด้านสรีระ (Physiological Factors) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของบุคคล และองค์ประกอบด้านการรับรู้ และความเข้าใจ (Cognitive and Perception Factors) เกี่ยวข้องกับการรับรู้ และประสบการณ์ในอดีตของบุคคลซึ่งมีผลต่อการประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จากผลการศึกษา และสรุปแนวคิดด้านอารมณ์ที่ผ่านมา เลเวนทาล (Leventhal ,1980) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 3 ประการในการใช้คำต่างๆ เกี่ยวกับอารมณ์ ดังนี้ (อ้างถึงใน ดวงรัตน์ กมโลบล , 2535 : 14)

1) แรงกระตุ้นที่ปรากฏออกมาทางร่างกาย ไม่อาจนำมาใช้เรียกกับคำที่เกี่ยวกับอารมณ์ได้ เนื่องจากแรงกระตุ้นทางร่างกายที่แสดงออกในลักษณะเดียวกันนั้น อาจเป็นการสื่อหรือแสดงออกถึงอารมณ์ที่แตกต่างกันก็ได้ และการที่อารมณ์หลาย ๆ ประเภทที่มีการแสดงออกในรูปแบบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง ก็เนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลอย่างมากจากขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

2) อารมณ์ที่แสดงออกทั้งหมดล้วนแต่เป็นไปด้วยความตั้งใจทั้งสิ้น นั่นคือ อารมณ์จะต้องเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับอะไรบางอย่าง เช่น เราจะเห็นได้ว่าการใช้คำพูดแสดงอารมณ์นั้นจะต้องอ้างถึงสิ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์เช่นนั้นทั้งสิ้น เช่น เขาจะบอกว่า เขากลับ (อะไรบางอย่าง) เขาโกรธ (ใครหรืออะไร) เขาอิจฉา (ใคร) เขาเสียใจ (เรื่องอะไร) เหล่านี้เป็นต้น

3) การใช้คำทางอารมณ์ เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ทางคุณธรรมและจริยธรรมท้องถิ่น เช่น ระบบของท้องถิ่นเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ ข้อผูกมัด และแบบแผนในการประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ

นอกจากนั้น เคมพ์เพอร์ (Kemper ,1978 :23) ยังได้เสนอรูปแบบของอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากมิติของอำนาจ (power) และมิติของสถานภาพ (Status) ในโครงสร้างของอารมณ์ว่าบุคคลจะไม่เพียงแต่มีการตอบสนองทางอารมณ์ต่อทั้งอำนาจและสถานภาพของตัวเองเท่านั้น แต่ยังมี การตอบสนองหรือแสดงออกทางอารมณ์ต่ออำนาจและสถานภาพของบุคคลอื่นที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย เช่นกัน ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและสถานภาพนั้นอาจวัดออกมาได้ 3 ระดับ ได้แก่ เพียงพอ เกินพอดี และไม่เพียงพอ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

1) อำนาจของตนเอง

1.1) เมื่ออยู่ในระดับเพียงพอ (Adequacy) บุคคลจะเกิดความรู้สึกมีความมั่นคงสบายใจ เนื่องจากมีความมั่นใจในชัยชนะหรือความมีอำนาจเหนืออีกบุคคลหนึ่งเมื่อมีการเผชิญหน้าหรือมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

1.2) เมื่ออำนาจอยู่ในระดับเกินพอดี (Excess) เมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนใช้อำนาจกับบุคคลอื่นมากเกินไป ก็จะเกิดความรู้สึกผิด (Guilty) ไม่สบายใจ อย่างไรก็ตามในเรื่องการใช้อำนาจอย่างเกินขอบเขตนี้ มีแนวคิดอยู่ 2 ข้อที่พึงนำมาประกอบการพิจารณา คือ การที่บุคคล

มีความเข้าใจว่าตนเอง หรือบุคคลอื่นควรเป็นผู้มีความรับผิดชอบต่ออำนาจหน้าที่มากมายของตนนี้ เพราะผลที่เกิดขึ้นมีความแตกต่างกัน คือ

1.2.1) หากบุคคลคิดว่าตนเองเป็นผู้ต้องแสดงความรับผิดชอบ ดังนั้น พฤติกรรม ที่จะติดตามมากับอำนาจที่มากเกินไป ก็จะเป็นรูปแบบของการไถ่โทษ (expiation) หรือการตำหนิตนเอง

1.2.2) หากบุคคลคิดว่า บุคคลอื่นต้องเป็นที่รองรับอำนาจของตน ดังนั้น แทนที่บุคคลจะรู้สึกเศร้าใจ บุคคลก็จะกลับมีอารมณ์โกรธ และก้าวร้าว

1.3) เมื่ออำนาจไม่เพียงพอ (Insufficiency) อารมณ์ที่จะเกิดในสภาวะการณ์เช่นนี้ คือ ความหวาดกลัว และความรู้สึกไม่มั่นคง นั่นคือ ความรู้สึกต่ำต้อย และจำต้องยอมศิโรราบต่ออำนาจของผู้อื่น จำต้องทำตามคำสั่ง หรือความต้องการของบุคคลอื่น

2) สถานภาพของตนเอง

สถานภาพหมายถึง การที่บุคคลหนึ่งยินดีที่จะมอบรางวัล คำชมเชย หรือความชื่นชม ให้กับบุคคลอื่นด้วยความเต็มใจ

2.1) เมื่อบุคคลได้รับสถานภาพเพียงพอ (adequacy) บุคคลจะมีความรู้สึกที่ดี มีความสุข ยินดี มีความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของบุคคลในสังคมนั้น

2.2) เมื่อบุคคลได้รับสถานภาพมากเกินไป (Excess) บุคคลจะรู้สึกกละอายหากเกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถ หรือไม่คู่ควรกับสถานภาพที่ได้รับ

2.3) เมื่อบุคคลได้รับสถานภาพไม่เพียงพอ (Insufficiency) จะทำให้เกิดอารมณ์หดหู่ เศร้าหมอง เช่น การที่บุคคลถูกปฏิเสธ ไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

อย่างไรก็ตามการจัดแบ่งประเภทของอารมณ์ก็ยังคงมีความหลากหลาย ทั้งนี้เพราะประเภทของอารมณ์แต่ละชนิดขึ้นอยู่กับ การรับรู้ของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ที่ได้รับตลอดไปจนถึง วัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่งได้มีผู้แบ่งประเภทอารมณ์ไว้ได้อย่างน่าสนใจดังนี้คือ

โคล (Cole 1948 : 120 – 139) เสนอแนะวิธีแบ่งประเภทของอารมณ์โดยพิจารณาจาก พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกเมื่อเกิดอารมณ์ต่าง ๆ สามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1) อารมณ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าว (Aggressive Behavior)

ได้แก่ โกรธ (Angry) ริษยา (Envy) เกลียดหรือเคียดแค้น ฯลฯ

2) อารมณ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมยับยั้งหรือปกป้อง (Inhibitory or Defensive Behavior)

ได้แก่ กลัว (Afraid) กังวลใจ (Anxiety) เสียใจ (Sorry)

- 3) อารมณ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมสนุกสนานร่าเริง (Joyous Behavior)
ได้แก่ ตีใจ ตื่นเต้น (Excite) อารมณ์รักพอใจ ฯลฯ

ทอมคินส์ (Tomkins 1970 : 8) อธิบายว่าอารมณ์พื้นฐานของมนุษย์ มี 2 ประเภทใหญ่ ๆ
คือ อารมณ์ทางบวก และอารมณ์ทางลบ ซึ่งสามารถแบ่งแยกย่อยได้อีก 8 ประเภท คือ

1) อารมณ์ทางบวก

ได้แก่ ความสนใจ (Interest) ประหลาดใจ (Surprise) สนุกสนาน (Joy)

2) อารมณ์ทางลบ

ได้แก่ ปวดร้าว (Anguish) กลัว (Fear) ละอาย (Shame)
ขยะแขยง (Disgust) ชุนเคือง (Rage)

พลูทซิก (Plutchik 1980 : 70 – 78) แบ่งอารมณ์พื้นฐานออกเป็น 8 ประเภท โดยอาศัย
การรวบรวมจากการศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ของตนเอง ดังนี้ กลัว ประหลาดใจ เศร้า ขยะแขยง
โกรธ คาดหวัง (Anticipation) สนุกสนาน ยอมรับ

นอกจากนั้นดวงรัตน์ กมลโบล (2535 :157) ได้แบ่งอารมณ์ออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1) อารมณ์มีความสุข

- เกิดจากการได้รับความสำเร็จสมหวังในสิ่งที่ต้องการ หรือ ฟังพอใจทางด้านวัตถุและจิตใจ
- เกิดความยินดี และมีความสุขที่ตนเองมีความรู้สึกเหนือกว่าผู้อื่น
- เกิดความสุขใจจากการที่บุคคลอื่นเห็นความสำคัญของตน
- เกิดความสุขใจ และฟังพอใจจากความสมหวัง แต่ถูกปิดบังไว้ด้วยอารมณ์อื่น

2) อารมณ์โกรธ

- โกรธเนื่องจากถูกขัดใจ เป็นลักษณะของความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง
- โกรธเมื่อถูกบังคับให้ทำในสิ่งซึ่งตนไม่ต้องการกระทำ
- โกรธเมื่อได้รับการตอบสนองทางอารมณ์ด้วยพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
(ผิดบรรทัดฐานทางสังคม)
- โกรธเมื่อเจ็บใจเนื่องจากถูกเยาะเย้ย
- โกรธเนื่องจากถูกทำร้ายร่างกาย
- โกรธเฉพาะหน้าเพราะได้รับความอับอาย
- โกรธเนื่องจากบุคคลหรือสิ่งของอันเป็นที่รักถูกทำร้ายร่างกาย หรือ จิตใจ

3) อารมณ์รัก

- อารมณ์รักในเด็ก : อยู่ในรูปแบบของการแบ่งปันของเล่นกัน
- อารมณ์รักในผู้ใหญ่ : มีลักษณะของการยึดติดกับระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม

4) อารมณ์เศร้า

- การพลัดพราก
- การไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มคน

5) อารมณ์กลัว

- กลัวถูกทำร้าย
- กลัวความผิดถูกเปิดเผย
- กลัวเพราะวิตกกังวล

6) อารมณ์ริษยา

- ต้องการตัดเทียบกับผู้อื่น (เกิดการเปรียบเทียบ)
- ต้องการวัตถุ (โลภ)
- ต้องการเป็นที่รักของบุคคลอื่น

จากการศึกษาประเภทของอารมณ์ข้างต้น พบว่าอารมณ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 23 ประเภทดังนี้

ประหลาดใจ เศร้า ขยะแขยง โกรธ คาดหวัง (Anticipation) เกือบหรือเคียดแค้น ริษยา (Envy) ยอมรับ กังวลใจ (Anxiety) เสียใจ ดีใจ ตื่นเต้น (Excite) อารมณ์รักพอใจ ความสนใจ (Interest) ประหลาดใจ (Surprise) สนุกสนาน (Joy) ปวดร้าว (Anguish) กลัว (Fear) ละอาย (Shame) ขยะแขยง (Disgust) ชุนเคือง (Rage)

กล่าวโดยสรุปคือ อารมณ์ต่าง ๆ ทั้งรูปแบบและการแสดงออกนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากอิทธิพลปัจจัยภายนอกที่เป็นตัวควบคุมกำหนด อันเป็นการรับรู้สิ่งเร้าภายนอกจากตัวบุคคล ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ (analytical framework) เพื่อพิจารณาว่าผู้ประพันธ์สร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้ฟัง ด้วยการใช้คำ (สิ่งเร้าภายนอก) เช่นไรในบทเพลงปลุกใจ ซึ่งในการใช้คำนั้นถือว่าการนำเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อความหมายมาใช้หากยกตัวอย่างง่ายที่สุดจะพบว่า คำร้อง และดนตรี สามารถเข้ามาช่วยทำให้คนฟังเกิดความตื่นเต้น ความเศร้าโศก ความร่าเริง ความอึกเขิม ความสนุกสนาน ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เรารับรู้ได้โดยง่าย แต่ในขณะที่เดียวกันลักษณะของดนตรีอาจให้ความหมายที่ยากกว่านั้น อาทิเช่น ความเคียดแค้น ความหึงหวง ความเจ็บช้ำ หรือแม้แต่จะแสดงอาการประชดประชันก็ยังสามารถทำได้เช่นกัน

ดังนั้นในส่วนของการวิเคราะห์อารมณ์ที่เกิดจากการใช้คำในบทเพลงนี้ จึงควรที่จะต้องทำความเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ของคำร้อง และดนตรี ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในบทเพลงดังนี้

1) คำร้อง ในการพิจารณาการใช้คำในเพลงปลุกใจนั้น จะพบว่าผู้ประพันธ์แต่ละคนต้องการจะถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของตนผ่านคำร้องในบทเพลง เพื่อให้ผู้ฟังได้เข้าใจถึงความหมาย และอารมณ์ของตน ขณะเดียวกันก็เพื่อเร่งเร้าจิตใจของผู้ฟังให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ไปในแนวทางเดียวกันกับผู้ประพันธ์ด้วย

2) ทำนอง ในการพิจารณาทำนองนั้น นาวาอากาศโท บุญเสริม ช่างใหญ่ ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของทำนอง “เป็นการนำเสียง สูง - ต่ำ สั้น - ยาว ดัง - เบา มาปะติดปะต่อกัน แนวทำนองจึงเป็นการเคลื่อนไปของเสียงที่อาศัยระดับความสูงต่ำ ความสั้นยาว ความดังเบาของเสียง เป็นองค์ประกอบในเนื้อหาหลักของดนตรี ทำนองจึงเปรียบเสมือนเค้าโครงของเรื่องราว เรื่องนั้น ๆ จะดำเนินไปอย่างไร ดังนั้นอารมณ์ที่เกิดจากการฟังดนตรีครั้งแรกจึงจำเป็นต้องอาศัยทำนองเพื่อสร้างความประทับใจ ก่อนที่จะจำองค์ประกอบอื่น ๆ ของดนตรีได้นั้นเราจะต้องจำทำนองให้ได้ก่อน (บุญเสริม ช่างใหญ่ , สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543)

3) จังหวะ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกมาก โดยเฉพาะทางร่างกาย เนื่องจากจังหวะที่ได้ยินนั้นจะก่อให้เกิดความตื่นเต้น ความเร้าใจ เป็นลักษณะของการนำกลุ่มเสียงมาจัดระบบระเบียบให้คล้องจองกัน เพื่อให้ความรู้สึกในเรื่องของความช้า - เร็ว ทำให้เกิดอารมณ์ครึกครื้น อับเฉา ชุ่มฉ่ำ เป็นต้น (บุญเสริม ช่างใหญ่ , สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543)

ดังนั้นคำร้อง ทำนอง และจังหวะจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการสร้างอารมณ์ในบทเพลงปลุกใจ เนื่องจากคำร้องจะทำให้เข้าใจความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ ส่วนทำนองจะทำให้การสร้างอารมณ์มีความชัดเจนยิ่งขึ้น และจังหวะนั้นจะเป็นตัวตอกย้ำความรู้สึกของอารมณ์ให้ลึกกลงไปถึงจิตใจมากที่สุด

6. แนวคิดด้านเพลงปลุกใจ (Patriotic Songs)

เพลงปลุกใจมีจุดประสงค์หลัก คือ เป็นการชักชวนด้วยการสร้างจิตสำนึกของผู้ฟังให้เกิดความสามัคคี ความรักชาติบ้านเมือง ความเสียสละ การรวมกำลัง (กิ่งแก้ว อรรถากร , 2520 อ้างถึงใน ประจักษ์ สังเกต , 2540 : 67) นอกจากนี้เพลงปลุกใจยังแสดงให้เห็นสภาพการณ์ของสังคม และการเมือง ซึ่งมีส่วนช่วยสนับสนุนด้านการเมืองการปกครอง โดยให้ภาพนักรบผู้กล้าหาญ เป็นภาพวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยในอดีตที่มีความรักชาติ (ประจักษ์ สังเกต , 2540 : 2)

เพลงปลุกใจนั้น จะใช้เปิดฟังหรือร้องกันในกรณีที่ต้องการให้มีการรวมตัวกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งในระดับชาติ และระดับกลุ่มทางสังคม ส่วนจุดมุ่งหมายของการประพันธ์เพลงก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือเพลงส่วนใหญ่ต้องการความเพลิดเพลิน และสะท้อนสังคมในบางแง่มุม แต่เพลงปลุกใจมิใช่ต้องการความเพลิดเพลิน หรือสะท้อนสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องการปลุกจิตใจผู้ฟังให้เกิดความสามัคคี และรักชาติบ้านเมือง

นอกจากนั้น สิรินคร กิรติบุตร (2525 : 31) ยังกล่าวอีกว่า เพลงปลุกใจมิได้เป็นการใช้ภาษาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นการใช้ลักษณะทางดนตรี คือ จังหวะ (Rhythm) ทำนอง (Melody) ตลอดจนการเรียบเรียง (Arranging) ประกอบกันเข้าไปกับเนื้อหาของเพลงซึ่งเป็นภาษาอันมีผลทำให้น้ำหนักของการชักจูงมีมากกว่าการใช้ภาษาแต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้นการถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลง จึงถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของบทเพลงปลุกใจ ด้วยการอาศัยคำร้องที่สื่อความหมายในสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ ตลอดทั้งใช้ลักษณะทางดนตรีเข้ามาประกอบเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ออกมาได้ตามเจตนาที่ผู้ประพันธ์ต้องการ

ในเรื่องของอารมณ์เพลงนี้ ศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ ผู้วางรากฐานดนตรีสากลในประเทศไทย ได้ให้คำอธิบายอารมณ์เพลงว่า “บทเพลงนั้นประกอบด้วยประโยคต่าง ๆ บางชนิดทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกถึงความมองอาจ ความสง่างาม ความเคารพ บางชนิดทำให้เรารู้สึกเข้มแข็ง บางชนิดทำให้เรารู้สึกเศร้าสลด ขมขื่น แต่ก็น่าฟัง บางเพลงทำให้เกิดความเคลิบเคลิ้ม ทั้งนี้ยังแล้วแต่ความสามารถของผู้ประพันธ์ จะตั้งจุดมุ่งหมายและโน้มน้าวความรู้สึกให้เกิดอารมณ์ในบทเพลงอย่างไร สำหรับผู้บรรเลงและผู้ฟังการบรรเลงก็จำเป็นต้องมีความเข้าใจและรู้สึกในความสัมพันธ์ระหว่างประโยคเพลงที่สอดคล้องกันกับจังหวะประกอบทั้งลีลาาร้องเพลงอีกด้วย จึงจะเกิดผลสมบูรณ์ (อุทิศ นาคสวัสดิ์ , 2535 อ้างถึงในอรรณ บรจศิลป์ และโกวิท วัชรศิริ, 2532 หน้า 68)

ดังนั้นบทบาทของการใช้ภาษาในเพลงปลุกใจจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะเพียงการอธิบายหรือพรรณนาความรู้สึกและอารมณ์ของผู้แต่งเพลงอย่างเพลงสรรเสริญโดยทั่ว ๆ ไปเท่านั้น แต่ยังสามารถปลุกเร้าอารมณ์ (Evoke) ของบุคคลจำนวนมากหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างดีอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ นาวาตรี ประพันธ์ นิชิโรจน์ (ร.น.) ได้กล่าวถึงเพลงปลุกใจที่ใช้ในกองทัพว่า “องค์ประกอบหลัก ๆ ที่ใช้ในบทเพลงปลุกใจของกองทัพ คือ คำร้อง ทำนอง จังหวะ และ การใช้เครื่องดนตรี ลักษณะของคำร้องนั้นจะต้องมีความหมายเพื่อปลุกใจตามเจตนาที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อความหมาย เช่น ปลุกใจให้รักชาติ ปลุกใจในขณะที่ฝึก หรือปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดความฮึกเหิม และพร้อมที่จะยอมเสียสละชีวิตเพื่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น สำหรับความเด่นของบทเพลงปลุกใจแล้วคงจะเป็นในเรื่องของ “จังหวะ” ที่ใช้ในเพลงปลุกใจ ซึ่งมีหลายแบบด้วยกัน ทั้งที่ใช้จังหวะมาร์ช (March) และไม่ใช่จังหวะมาร์ช (Non March) แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเพลงปลุกใจในกองทัพมักจะใช้จังหวะมาร์ชประเภทเร็วมากกว่าจังหวะอื่นๆ” (ประพันธ์ นิชิโรจน์ , สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2542)

นอกจากนั้น อนุรักษ์ บุญแจ่ม (2539 : 34) ยังได้กล่าวไว้ว่า บทเพลงที่ใช้ในกิจการของทหารส่วนใหญ่ จะเป็นบทเพลงที่ใช้สำหรับการเดินแถวเพื่อปลุกใจทหาร และแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งพร้อมเพรียงกันอันเป็นวิสัยของทหาร ซึ่งบทเพลงเหล่านี้จะอยู่ในจังหวะมาร์ช (March) โดยมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

วิลลี เอเฟิล (Willi Aple , 1972 : 504) ให้ความหมายไว้ว่า มาร์ช คือ ดนตรีที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อประกอบการเดินอย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อให้ผู้ร่วมขบวนคึกคักและเหนื่อยน้อยลง

สเซอร์เลส เออาร์ เพชร์ (Scholes A.r Pech ,1897 : 159) ให้ความหมายไว้ว่า มาร์ช คือ เพลงเดินตรวจแถวของทหาร หรือเพลงที่ประพันธ์ขึ้นมาสำหรับการเข้ารบในสงคราม เป็นเพลงที่มีจังหวะค่อนข้างเร่งเร้า ทำนองเพลงมีลักษณะองอาจทำให้จิตใจของนักรบกล้าหาญยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น สิรินคร กิรติบุตร (2525 : 19) ได้กล่าวถึง “จังหวะมาร์ช” ไว้ได้อ่างน่าสนใจดังนี้ “...จังหวะของเพลงปลุกใจส่วนใหญ่ที่นิยมใช้คือ จังหวะมาร์ช (March) เพราะเป็นจังหวะที่มีความหนักแน่น สม่าเสมอ เป็นจังหวะที่ใช้เพื่อการรื้อพร้อม ๆ กัน หรือเพื่อให้จังหวะแก่การกระทำที่ต้องทำพร้อม ๆ กัน สำหรับในต่างประเทศเพลงปลุกใจคือ เพลงมาร์ชนั่นเอง คือจะใช้จังหวะมาร์ชเท่านั้น...”

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปได้ว่าบทเพลงปลุกใจในกองทัพส่วนใหญ่ใช้ “จังหวะมาร์ช” เนื่องจากในการเดินแถวของทหาร หรือการร่วมกิจกรรมที่ต้องการความพร้อมเพรียงกัน โดยเฉพาะการเคลื่อนที่ด้วยเท้าต้องมีการใช้จังหวะที่สม่ำเสมอ

นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นสมควรว่าควรจะได้นำเสนอถึง “สังคีตลักษณ์” (Musical Form) หรือ รูปแบบ (Form) ในการประพันธ์บทเพลงโดยนำมาประกอบการวิเคราะห์คำร้อง เพื่อจะได้สร้างความเข้าใจยิ่งขึ้นดังนี้

สังคีตลักษณ์ (Musical Form) คือ รูปลักษณ์ในทางดนตรี หรือ รูปแบบ (Form) ในการประพันธ์เพลง หมายถึง โครงสร้างที่เป็นแบบแผนในการประพันธ์เพลง เช่นเดียวกับฉันทลักษณ์ของบทประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่บอกตำแหน่งของคำที่ต้องสัมผัส และอาจมีครุ หรือ ลหุ เป็นต้น สังคีตลักษณ์เป็นโครงสร้างที่มีส่วนต่าง ๆ ของเพลงเป็นตัวกำหนดแบบแผน และในบางครั้งอาจมีกฎแฉียงเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของเพลงด้วย ในการอ้างถึงแต่ละตอนจะใช้ตัวอักษร A , B , C โดยตอนแรกนั้นจะเรียกว่า ตอน A ส่วนตอนต่อไปจะเรียงตามลำดับเป็นตอน B , C ในแต่ละตอนจะมีทำนองสำคัญที่ชัดเจนเป็นจุดเริ่มต้นของตอนนั้น จึงเรียกทำนองสำคัญของตอนนั้นเป็นตัวอักษรเดียวกับตอนของเพลง เช่น ตอน A เริ่มด้วยทำนอง A และตอน B เริ่มด้วยทำนอง B เป็นต้น ทำนองเป็นจุดเริ่มต้นของตอน ๆ หนึ่ง และเมื่อมีทำนองใหม่ที่ชัดเจนก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของตอน B ฉะนั้น A , B นอกจากจะหมายถึงตอนต่าง ๆ แล้ว ยังหมายถึงทำนองสำคัญของตอนนั้น ๆ อีกด้วย (ณัชชา โสคติยานุรักษ์ , 2542 : 61)

เป็นที่ทราบดีว่า “สังคีตลักษณ์” หรือ “รูปแบบ” (Form) ในการประพันธ์เพลงตามมาตรฐานของตะวันตกนั้นจะมีอยู่หลายรูปแบบที่มีความสำคัญ แต่ในที่นี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบหลัก 3 รูปแบบที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ดนตรีในบทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบไบนารี (Binary Form หรือ AB Form) เป็นรูปแบบแรกที่พบในวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก ซึ่งเป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยช่วงเพลง 2 ตอน โดยมีโครงสร้างเป็น A B มักจะพบว่าเป็น A :|| B :|| ซึ่งอาจเปรียบได้ว่าท่อน A เป็นท่อนเสนอ ในขณะที่ท่อน B เป็นท่อนขยายความต่อจาก A จนความคิดจบบริบูรณ์ (นงลักษณ์ ประสบสุข , 2541 : 38) ดังนั้นประเด็นสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือ เมื่อเพลงมีขนาดยาว ดังนั้น จะทำอย่างไรให้เพลงดังกล่าวสามารถผูกกันไว้เป็นเพลงเดียวกันได้ ซึ่งหนึ่งในวิธีการที่จะทำให้เพลงยาวขึ้นได้โดยไม่มี ความยุ่งยาก ก็คือ “การเล่นซ้ำ” นั่นเอง (ณัชชา โสคติยานุรักษ์ , 2542 : 61)

สรุปรูปแบบไบนารี (Binary Form หรือ AB Form) มีทั้งลักษณะของการเล่นย้อนทีละตอน ซึ่งในแต่ละตอนนั้นมีการเสนอความคิดที่จบในตัวเอง และมีทั้งการนำทำนองเดิมกลับมาเสนอในช่วงท้ายเพลงเพื่อให้เพลงมีความเป็นหนึ่งเดียว เรียกว่า “การย้อนกลับ” นอกจากนี้ยังได้มีการนำแนวความคิดที่เกี่ยวกับการนำทำนองที่เสนอไปแล้วกลับมาย้ำเตือนความจำได้อีกเช่นกัน

2) รูปแบบเทอนารีแบบธรรมดา (Simple Ternary Form) เป็นรูปแบบการประพันธ์เพลงที่ได้รับความนิยมมาก มาจนถึงปัจจุบันนี้ เนื่องจากเป็นโครงสร้างทางการประพันธ์ที่เรียบง่ายไม่ยุ่งยาก และสามารถเสนอได้ทั้งความแตกต่างหลากหลาย และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของบทเพลงได้อย่างสมบูรณ์ และยังรวมถึงเพลงร้องซึ่งจะมีความเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับรูปแบบ (Form) ดังกล่าวนี

ลักษณะของรูปแบบเทอนารีแบบธรรมดา (Simple Ternary Form) จะประกอบด้วยช่วงเพลง 3 ตอน ลักษณะของท่อนต่าง ๆ จะจบสมบูรณ์ในตัวเอง กล่าวคือ ท่อน A จะเริ่มต้นด้วยคีย์ tonic และจบลงที่คีย์ tonic โดยที่ท่อน B มักอยู่ในคีย์ต่างจากท่อน A (นงลักษณ์ ประสบสุข , 2541 : 41) ตอน B ซึ่งถือว่าเป็นตอนแยกของรูปแบบเทอนารี (Ternary Form) จะเป็นช่วงของเพลงที่มีบทบาทมากที่สุดทั้งในแง่ของเนื้อหา และอารมณ์ที่แตกต่างไปจากตอนหลัก ส่วนตอน A จะเป็นทำนองที่มีความคึกคัก โดยโน้ตส่วนใหญ่จะเป็นโน้ตเขบ็ตสองชั้นสลับกับโน้ตประจูดบ้าง ดังนั้นในตอน B จึงใช้โน้ตยาว และเป็นทำนองที่ฟังนุ่มนวล เป็นต้น (ณัชชา โสคติยานุรักษ์ , 2542 : 65)

3) รูปแบบเทอนารีแบบผสม (Complex Ternary Form) มีรูปแบบลักษณะคล้ายรูปแบบเทอนารีแบบธรรมดา เพียงแต่มีความซับซ้อนขึ้น กล่าวคือ บรรเลงโดยรูปแบบเทอนารีแบบธรรมดาติดต่อกันเป็น 2 ช่วง และมีการย้อนเฉพาะช่วงที่ 1 (ณัชชา โสคติยานุรักษ์ , 2542 : 65)

สรุปรูปแบบเทอนารี (Ternary Form) ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ 2 ประการ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับตอนแยก และการกลับมาของความเดิม เพื่อรักษาความเป็นเอกภาพสำหรับตอนแยกนั้นต่อมาได้พัฒนาเป็นรูปแบบอื่น ซึ่งได้มีการให้ความสำคัญกับตอนแยกมากขึ้น

จากการสัมภาษณ์ นาวาอากาศโท บุญเสริม ช่างใหญ่ ได้กล่าวว่า “เพลงปลุกใจของกองทัพ ส่วนมากจะใช้จังหวะมาร์ช (March) คือ 2 จังหวะเคาะ (Duple Time) (บุญเสริม ช่างใหญ่ , สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543) นอกจากนี้ อาจารย์ ดำริห์ บรรณวิทยกิจ อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวเพิ่มเติมถึง

เรื่องดังกล่าวว่า “...สำหรับจังหวะมาร์ชที่เป็น 2 จังหวะเคาะ (Duple Time) นั้น จะใช้กลองใหญ่ หรือ เบสเพื่อเน้นจังหวะตก และใช้กลองเล็ก หรือเครื่องดนตรีที่มีเสียงระดับกลาง เล่นในจังหวะซัด (Syncopation) โดยสามารถวางรูปแบบ (Form) ได้ดังนี้ Intro → ทำนองที่ 1 ซึ่งมีความสง่างาม → ทำนองที่ 2 แบบ Trio โดยจะมีทำนองที่นุ่มนวลกว่า แล้วจึงย้อนกลับมาที่ตอนต้น กระทั่งจบในทำนองที่ 1 หรืออาจจะไม่ย้อนต้นก็ได้แล้วแต่กรณี (ตำริห์ บรรณวิทย์กิจ , สัมภาษณ์ 25 สิงหาคม 2543)

ดังนั้นเพลงปลุกใจ จังหวะมาร์ชที่ใช้ในกิจกรรมของทหาร จึงแบ่งตามลักษณะของจังหวะได้หลายประเภท โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์กับการยกเท้าขึ้นของทหารเวลาเดินในแถว แบ่งออกได้ดังนี้ (ตำริห์ บรรณวิทย์กิจ , สัมภาษณ์ 15 ตุลาคม 2542)

1) จังหวะมาร์ชแบบช้า (Slow or Parade March)

มีข้อกำหนดความเร็ว 75 จังหวะเคาะต่อนาที 2 จังหวะ

2) จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March)

ใช้ความเร็ว 108 – 128 จังหวะเคาะต่อนาที เป็นเพลงจังหวะมาร์ชที่นิยมใช้แพร่หลายมากที่สุด เป็นเพลงเดินแถวทหาร

สำหรับแนวคิดเรื่องเพลงปลุกใจนี้ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ ตลอดจนการทำความเข้าใจถึง “สังคีตลักษณ์” หรือ “รูปแบบของการประพันธ์เพลง” เพื่อได้ทราบถึงแนวทางการประพันธ์บทเพลงปลุกใจในกองทัพไทย ว่ารูปแบบของการประพันธ์เพลงนั้น ๆ จะมีความยากง่ายแตกต่างกันอย่างไร

จากแนวคิดและทฤษฎีทั้งหมด สรุปได้ว่า ในการศึกษางานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายใน เพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ได้เริ่มต้นจากการนำทฤษฎีการสื่อสารเข้ามาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ รูปแบบของการสื่อความหมาย ซึ่งในที่นี้เป็นการศึกษากระบวนการสื่อสารทางเดียว จากนั้นผู้วิจัย ได้นำ “ทฤษฎีวิจ্ঞกรรม” มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เจตนา ว่าผู้ประพันธ์มีวัตถุประสงค์ในการ สื่อความหมายอย่างไร และผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจใดมาใช้ในการโน้มน้าว โดยการนำ “ทฤษฎีความโน้มน้าวใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา” เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ ตลอดจนศึกษาการใช้คำ เพื่อสร้างภาพและอารมณ์ให้เกิดขึ้นในจิตใจด้วยการนำ “แนวคิดด้านการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ” “แนวคิดด้านการสร้างอารมณ์” และ “แนวคิดด้านเพลงปลุกใจ” มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) **สิรินธร กิรติบุตร (2525)** ศึกษาเรื่อง “เพลงปลุกใจไทย (พ.ศ. 2475 - 2525) การวิเคราะห์ทางการเมือง” ผลการศึกษาพบว่าจำนวนเพลงปลุกใจที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 - 2525 นั้นมีอยู่ 448 เพลง นอกจากนี้ยังมีบทเพลงปลุกใจที่สูญหายไปจำนวนมาก เพลงปลุกใจแต่ละเพลงมีวัตถุประสงค์ในการชักชวนให้ประชาชนเกิดความรู้สึกนึกคิดและให้มีการกระตือรือร้นอย่างหนึ่งที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์ เนื้อหาของบทเพลงปลุกใจนั้น ส่วนใหญ่จะชักชวนให้รักชาติ รักดีต่อชาติ และกระทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาชาติให้อยู่รอด และเจริญก้าวหน้าต่อไป

2) **ประจักษ์ สังเกต (2540)** ศึกษาเรื่อง “เพลงปลุกใจของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ” ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงที่ประพันธ์โดยพลตรีหลวงวิจิตรวาทการมีทั้งหมด 204 เพลง แยกเป็นบทเพลงที่ใช้ประกอบละคร 120 เพลง บทเพลงขับร้องทั่วไป 84 เพลง จากการพิจารณาเนื้อร้องของบทเพลงสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ เพลงวีรกรรม เพลงแห่งความรักชาติ เพลงแห่งความสามัคคี และเพลงความรักระหว่างหญิง - ชาย ซึ่งเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการประพันธ์ขึ้นเพื่อสนองนโยบายนิยมไทยต่อต้านจีนของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นการขับเพลงเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดนโยบายของรัฐสู่ประชาชน

3) **อนุรักษ์ บุญแจ (2539)** ศึกษาเรื่อง “วงโยธวาทิตกองทัพเรือ” ผลการศึกษาพบว่า วงโยธวาทิตกองทัพเรือ มีรากฐานมาจากการรับวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย โดยรับแบบอย่างมาจากวงโยธวาทิตประจำเรือรบต่างชาติที่เดินทางมาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทย เมื่อได้มีการก่อตั้งวงโยธวาทิตขึ้นแล้วก็ได้มีบทบาทในการรับใช้สังคมไทย มาโดยตลอด ในส่วนของบุคคลสำคัญนั้นพบว่า มีบุคคลหลายท่านเป็นกำลังสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาวงโยธวาทิตกองทัพเรือให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผลงานต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาด้านการบรรเลง การพัฒนาด้านบทเพลง และการพัฒนาด้านการศึกษาวิชาดนตรีให้กับกองดุริยางค์ทหารเรือ ในส่วนของงานเผยแพร่ พบว่า วงโยธวาทิตกองทัพเรือมีหน้าที่บรรเลงประกอบในงานพระราชพิธีและพิธีต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นงานการเผยแพร่โดยตรง และยังมีการเผยแพร่ผ่านทางสื่ออื่นๆ ที่มีอยู่ในยุคสมัยต่าง ๆ คือ แผ่นเสียง วิทยุ โทรทัศน์ ตามความนิยมทางสังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

4) **รังสิพันธ์ แข็งขัน (2540)** ศึกษาเรื่อง “การศึกษาบทเพลงทหารเรือในพระนิพนธ์ของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์” ผลการศึกษาพบว่า เพลงที่จัดว่ามีชื่อเสียงมากที่สุด มีอิทธิพลต่อจิตใจของทหารเรืออย่างแน่นแฟ้นไม่เสื่อมคลาย

และมีอิทธิพลต่อการประพันธ์เพลงของนักแต่งเพลงในสมัยต่อมาคือ “เพลงดอกประดู่” นอกจากจะทรงทำให้ดอกไม้ชนิดนี้กลายเป็นสัญลักษณ์อันโดดเด่นของทหารเรือแล้ว ความหมายในบทเพลงยังแสดงถึงความเด็ดเดี่ยว ความรับผิดชอบในหน้าที่ด้วยความซื่อตรง จงรักภักดีต่อประเทศชาติ เป็นทั้งคำขวัญประจำใจให้ทหารเรือยึดถือสืบมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน นอกจากนี้พระปรีชาสามารถในบทเพลงพระนิพนธ์นี้ยังมีความเด่นชัดมากขึ้นเมื่อพบว่าทรงนำทำนองเพลงเก่าแก่ซึ่งเป็นเพลงอารมณ์รักสะเทือนใจของชาวสก็อตโบราณ มาปรับเปลี่ยนโดยการใช้สำนวนบทร้องพระนิพนธ์ภาษาไทย แล้วกลายรูปมาเป็นเพลงในแนวปลุกใจทหารได้ดีเยี่ยม สามารถใช้เป็นเพลงปลุกใจได้ตลอดไปแม้เกือบจะครบหนึ่งร้อยปีก็ยังไม่เสื่อมความนิยมลง

5) ประณต มีสอน (2538) ศึกษาเรื่อง “ชีวิต และผลงานของนารถ ถาวรบุตร” ผลการศึกษาทำให้สามารถจัดเก็บรวบรวมประวัติชีวิตของนารถ ถาวรบุตร ในด้านต่าง ๆ คือ ประวัติส่วนตัว ประวัติการศึกษา ประวัติการศึกษาด้านดนตรี การประกอบอาชีพในหน่วยราชการ เอกชน และสามารถจำแนกผลงานได้ 6 ประเภท คือ เพลงไทยสากล เพลงไทยสากลที่ใช้ประกอบละคร เพลงไทยสากลที่ใช้ประกอบภาพยนตร์ เพลงมาร์ชที่ใช้ประกอบภาพยนตร์ เพลงมาร์ชที่ใช้ในหน่วยงานต่าง ๆ และเพลงประจำสถาบัน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่สามารถสร้างผลงานที่มีคุณค่าจะต้องเป็นบุคคลที่ใฝ่หาความรู้และให้ความสนใจงานนั้น ๆ อยู่ตลอดเวลา คุณสมบัติดังกล่าวมีพร้อมอยู่ในตัวของ นารถ ถาวรบุตร จึงทำให้เขามีผลงานการประพันธ์ทำนองบทเพลงเป็นจำนวนมาก เท่าที่เก็บรวบรวมหลักฐานได้มีถึง 154 เพลง ทุกเพลงเป็นเพลงที่มีคุณค่าโดยเฉพาะเพลงมาร์ชซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

6) นฤมล ทับจุมพล (2530) ศึกษาเรื่อง “การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง” ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงของทางราชการที่ได้มีการประพันธ์และเผยแพร่ต่อประชาชนนั้น เป็นเรื่องของ การให้ความสำคัญต่ออุดมการณ์ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ควบคู่ไปกับปริบททางสังคมและการเมือง โดยบทเพลงของทางราชการในช่วง พ.ศ.2475 - 2500 นั้น จะเน้นการให้หน้าหนักต่ออุดมการณ์ และเนื้อหาของบทเพลงจะกล่าวถึงเกียรติภูมิ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และการให้ความสำคัญต่อความเป็นชาติ ด้วยการกล่าวถึงอาณาเขตและบูรณาภาพเหนือดินแดนของประเทศ ตลอดจนเรียกร้องให้ประชาชนแสดงความจงรักภักดีด้วยการเสียสละแม้ชีวิตเพื่อปกป้องประเทศชาติโดยถือว่าเป็นภารกิจของตน ส่วนลักษณะเนื้อหาของบทเพลงในช่วงหลังจะกล่าวถึงความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยกล่าวถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติกับบทบาทขององค์พระมหากษัตริย์ในอดีต ตลอดจนพระราชจริยวัตร และการเสียสละเพื่อพสกนิกรของสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยเรียกร้องให้ประชาชนถวายความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการปกป้องพระเกียรติภูมิ และสละชีพตนเป็นราชพลี

7) จรูญรัตน์ สุวรรณภูษิต (2531) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษา ช่วงพ.ศ. 2516 – 2519” ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงระยะเวลา 3 ปี เพลงเพื่อชีวิตสามารถสะท้อนถึงความคิด การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้น และยังมีการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมของบทเพลง และรูปแบบของวงดนตรีไปตามความต้องการของผู้ฟังด้วย ต่อมามีการรวมพลังต่อสู้เพื่อต่อกรกับอำนาจรัฐมากขึ้น โดยได้มีการนำองค์กรของชาวนาและกรรมกรมาร่วมประท้วง จึงทำให้เกิดลักษณะดนตรีเป็นทำนองมาร์ชปลุกใจ ขณะเดียวกันคำร้องในเนื้อเพลงก็มีการใช้คำที่สื่อความหมายถึงความรุนแรง โดยชี้ชวนให้เกิดการต่อสู้ เพราะสังคมช่วงนั้นโจมตีการปฏิบัติงานของขบวนการนักศึกษามากขึ้น นอกจากเพลงเพื่อชีวิตจะสะท้อนแนวความคิดของขบวนการนักศึกษาแล้ว ยังได้เกิดการพัฒนาทั้งรูปแบบและเครื่องดนตรี งานของเพลงเพื่อชีวิตจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือปลุกใจให้เกิดพลังในการต่อสู้กับอำนาจรัฐจนเป็นเหตุให้ฝ่ายรัฐ หรือกลุ่มประเพณีนิยมได้แต่งบทเพลงปลุกใจขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการต่อสู้เช่นกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับ การศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่ห้าทัพ” ผู้วิจัยพบว่ายังไม่เคยมีใครได้ศึกษาถึงเพลงปลุกใจของกองทัพโดยตรง อย่างเช่นงานวิจัยของ “สิรินธร กิรติบุตร” เป็นการศึกษาเพลงปลุกใจที่เป็นภาพรวมทั้งหมด ไม่ได้มุ่งศึกษาเพลงปลุกใจของกองทัพโดยตรง หรือ งานวิจัยของ “ประจักษ์ สังเกต” ศึกษาเฉพาะเพียงเพลงปลุกใจของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการเท่านั้น และในส่วนของงานวิจัยอื่น ๆ จะเป็นการศึกษาในส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง อาทิเช่น งานวิจัยของ “อนุรักษ์ บุญแจจะ” ศึกษาเรื่อง “วงโยธวาทิตกองทัพเรือ” มีความเกี่ยวข้องในประเด็นของลักษณะดนตรีที่ใช้ในบทเพลงปลุกใจของกองทัพ ซึ่งต้องใช้วงโยธวาทิตในการบรรเลงประกอบการเดินแถวอย่างสง่างามหรืองานวิจัยของ “ประณต มีสอน” ศึกษาเกี่ยวกับเพลงมาร์ช ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในลักษณะจังหวะของเพลงมาร์ชที่นำมาใช้ในการปลุกเร้าจิตใจผู้ฟัง ส่วนงานวิจัยของ “รังสิพันธ์ แข็งขัน” ศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงทหารเรือในพระนิพนธ์ของพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มีความเกี่ยวข้องในด้านการศึกษาถึงผู้ประพันธ์เพลงที่เป็นทหารประจำกองทัพ นอกจากนี้งานวิจัยของ “นฤมล ทับจุมพล” ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง มีความเกี่ยวข้องในลักษณะของการถ่ายทอดอุดมการณ์ด้วยการใช้สื่อ และงานวิจัยของ “จรูญรัตน์ สุวรรณภูษิต” ศึกษาบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษา เป็นการสะท้อนถึงแนวความคิดในการต่อสู้กับขบวนการ นักศึกษาหรือประชาชน มีความเกี่ยวข้องในการทำความเข้าใจถึงสภาพเหตุการณ์หรือปริบทสำคัญที่เกิดขึ้นอันเป็นผลต่อเนื่องให้ก่อเกิดเพลงปลุกใจของกองทัพในช่วง ณ ขณะนั้น

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) คือ การสื่อความหมายในคำร้องของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ การวิจัยได้แบ่งเนื้อหาที่จะศึกษาออกเป็น 2 ตอนใหญ่ ๆ คือ

ตอนที่ 1 : การศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

การวิเคราะห์ ณ จุดนี้ จะเป็นการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา และวิวัฒนาการของเพลงปลุกใจที่นำมาใช้ในกองทัพ

ตอนที่ 2 : การวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

โดยทำการคัดเลือกจากเพลงปลุกใจของกองทัพทั้งหมดจำนวน 223 เพลง และนำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวน 8 เพลง แบ่งเป็นกองทัพละ 2 เพลง ซึ่งรายละเอียดสำหรับการวิเคราะห์นั้นจะประกอบไปด้วย

2.1) การวิเคราะห์ภายนอก ได้แก่

- ประวัติ และบริบทของเพลง เป็นการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Analysis) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และ สถานการณ์ ณ ขณะที่ได้มีการประพันธ์เพลง ตลอดจนลักษณะจังหวะของดนตรีที่นำมาใช้ในการปลุกใจ เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์การสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้รับสาร

2.2) การวิเคราะห์ภายใน ได้แก่

- การสื่อความหมายของคำร้อง ด้วยการพิจารณาถ้อยคำ หรือข้อความในเพลง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เพื่อศึกษาถึงการสื่อความหมายที่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) และไม่ใช่ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Non Figure of Speech) ตลอดจนเจตนา หรือวัจนกรรม (Speech Act) ของผู้ประพันธ์เพลง แรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้ในการโน้มน้าว และการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ฟัง

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยในครั้งนี้เริ่มจากการเก็บข้อมูลหลักฐานจากสิ่งตีพิมพ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเพลงปลุกใจของกองทัพ โดยผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานสำคัญดังต่อไปนี้

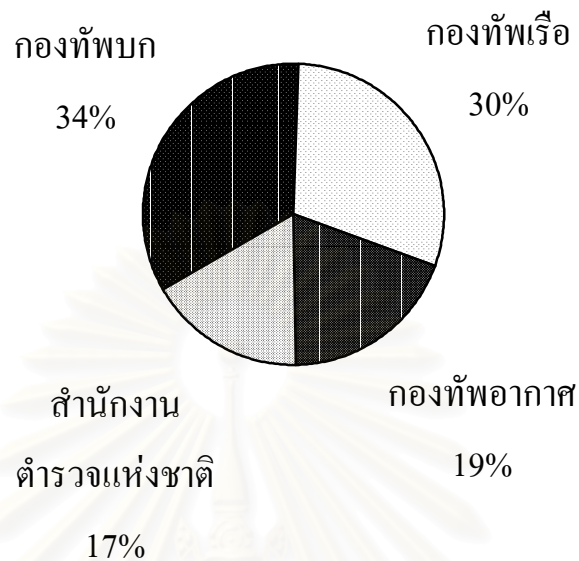
- 1) หอสมุดแห่งชาติ
- 2) ศูนย์วัฒนธรรมแห่งชาติ
- 3) ห้องสมุดดนตรีพระเจนดุริยางค์
- 4) หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 5) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
- 6) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา
- 7) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- 8) กองดุริยางค์ทหารบก
- 9) กองดุริยางค์ทหารเรือ
- 10) กองดุริยางค์ทหารอากาศ
- 11) งานดุริยางค์ กองสวัสดิการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้งสี่กองทัพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมทั้งหมดมาศึกษา วิเคราะห์ และนำเสนอรายงานผลการวิจัยในตอนที 1 คือ ประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสี่กองทัพ ผู้วิจัยสามารถรวบรวมข้อมูลเพลงปลุกใจที่เป็นหลักฐานจากการสัมภาษณ์จากสิ่งตีพิมพ์ และจากเทปบันทึกเสียง จำนวนทั้งสิ้น 223 เพลง โดยแบ่งเป็นเพลงปลุกใจของกองทัพต่าง ๆ ดังนี้

1) กองทัพบก 75 เพลง	คิดเป็นร้อยละ 34	จากเพลงปลุกใจทั้งหมด
2) กองทัพเรือ 67 เพลง	คิดเป็นร้อยละ 30	จากเพลงปลุกใจทั้งหมด
3) กองทัพอากาศ 43 เพลง	คิดเป็นร้อยละ 19	จากเพลงปลุกใจทั้งหมด
4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 38 เพลง	คิดเป็นร้อยละ 17	จากเพลงปลุกใจทั้งหมด

แผนภูมิที่ 1 : แสดงจำนวนเพลงปลุกใจของกองทัพทั้งหมด

จากนั้นผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านงานเพลงประจำกองทัพนั้น ๆ คัดเลือกออกมาจำนวนกองทัพละ 10 เพลง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากความเป็นที่นิยมของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพ และเมื่อได้คำตอบของการคัดเลือกบทเพลงดังกล่าวแล้ว จึงได้นำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านงานเพลงของกองทัพเพื่อพิจารณา และสรุปผลด้วยการคัดเลือกบทเพลงปลุกใจให้เหลือจำนวนกองทัพละ 2 เพลง โดยผู้ทรงคุณวุฒิทำการคัดเลือกด้วยการพิจารณาถึงความครอบคลุมของเนื้อหา ตลอดจนความถูกต้องเหมาะสมตามแนวคิดของผู้ประพันธ์บทเพลง เพื่อจะนำผลสรุปที่ได้มาวิเคราะห์ในตอนที่ 2 คือ การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

ชื่อ ผู้เชี่ยวชาญ / ผู้ทรงคุณวุฒิ	กองทัพบก บทเพลงปลุกใจที่										กองทัพเรือ บทเพลงปลุกใจที่										กองทัพอากาศ บทเพลงปลุกใจที่										สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บทเพลงปลุกใจที่																		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10									
ร.อ. สมพิศ เจริญสุดใจ	√		√		√		√		√																																								
จ.ส.อ. อุบล คงสิน			√		√		√	√	√																																								
จ.ส.อ. ณัฐพงษ์ รักเดช			√		√	√	√	√																																									
น.อ.ประพฤติพร อักษรมัติ(ร.น)													√	√	√		√	√																															
ร.ท. ฤทัย ไสสุก (ร.น.)											√		√	√	√		√																																
ร.ท. มนุ เนตรขจร(ร.น)											√	√	√				√			√																													
ร.ต. ชานินทร์ อ่องรุ่งเรือง																					√					√	√	√		√																			
พ.อ.อ. วรเขต ทะโกษา																					√					√	√	√		√																			
พ.อ.อ. สุรศักดิ์ ทองงามขำ																					√			√		√		√	√																				
พ.ต.ต. ยุทธนา แผ่นผา																															√		√		√	√	√												
พ.ต.ต. มนุ โพไทย																															√		√	√	√	√													
ร.ต.อ. กฤษฏา บุญสุญา																															√	√		√	√	√													
รวม	1	0	3	0	3	1	3	2	2	0	2	1	3	2	2	0	3	1	0	1	0	3	0	0	1	2	3	2	1	3	3	1	2	2	3	3	1	0	0	0									
พ.ท. บุญเลิศ กาศสุวรรณ			√				√																																										
น.ต. ประพันธ์ นิขโรจน์(ร.น)													√				√																																
น.ท. บุญเสริม ช้างใหญ่																											√			√																			
พ.ต.ท. ทีฆา โพธิเวส																																													√	√			
รวม					2										2											2																			2				

ตารางที่ 1 : การคัดเลือกบทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิของกองทัพ

ผู้ทรงคุณวุฒิของกองทัพ ที่ทำการคัดเลือกบทเพลงปลุกใจประจำกองทัพ จำนวนทั้งสิ้น กองทัพละ 2 เพลง มีรายนามดังต่อไปนี้

1) พันโท บุญเลิศ กาศสุวรรณ

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีของกองทัพบก ทำการคัดเลือกเพลง มาร์ชกองทัพบก และ มาร์ชราชวัลลภ ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ยังคงดำรงตำแหน่ง พิเศษทางด้านวิชาการดนตรีหลายตำแหน่ง อาทิเช่น คณะกรรมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เผยแพร่เพลงพระราชนิพนธ์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และ กรรมการตัดสินการประกวดวงโยธวาทิต ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในการแข่งขันชิงถ้วยพระราชทานของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯลฯ

2) นาวาตรี ประพันธ์ นิชโรจน์ (ร.น.)

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีของกองทัพเรือ ทำการคัดเลือกเพลงดอกประดู่ และเพลงเดินหน้า ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าหมวดดนตรีไทย แผนกดนตรี กองดุริยางค์ทหารเรือ เคยได้รับเกียรตินิยมอันดับ 1 จากการสมัครสอบวิชาการดนตรีของ TRINITY COLLEGE OF MUSIC , LONDON และขณะนี้เป็นการสมาคมนักแต่งเพลง และเป็นประธานฝ่ายวิชาการของสมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย สำหรับผลงานทางด้านการประพันธ์บทเพลงปลุกใจของกองทัพเรือ ได้แก่ เพลงมาร์ช นทต. จุโจอม มาร์ช สอ.รฝ. ฯลฯ

3) นาวาอากาศโท บุญเสริม ช้างใหญ่

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีของกองทัพอากาศ ทำการคัดเลือกเพลง มาร์ชทหารอากาศ 23 และเพลงผู้พิทักษ์เวหา ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง “รองหัวหน้ากองดนตรี กองดุริยางค์ทหารอากาศ” และเป็นตัวแทนของกองดุริยางค์ทหารอากาศร่วมตัดสินวงโยธวาทิต ของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในการแข่งขันชิงถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สำหรับผลงานทางด้านการประพันธ์ บทเพลงปลุกใจของกองทัพอากาศ ได้แก่ เพลงผู้พิทักษ์เวหา เพลงรักฟ้า ฯลฯ

4) พันตำรวจโท ทิฆา โพธิเวส

ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำการคัดเลือก เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ และเพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว แต่ยังคงดำรงตำแหน่งพิเศษทางด้านวิชาการดนตรีหลายตำแหน่งด้วยกัน อาทิเช่น ประธานที่ปรึกษาทางด้านดนตรีของกองทัพ วิทยากรพิเศษให้แก่วงโยธวาทิตต่าง ๆ นอกจากนั้นยังเป็นกรรมการตัดสินการประกวดวงโยธวาทิตของนักเรียน นิสิต นักศึกษา ในการแข่งขันชิงถ้วยพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา สำหรับผลงานทางด้านการประพันธ์บทเพลงปลุกใจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่ เพลงมาร์ชตำรวจตระเวนชายแดน เพลงเกียรติศักดิ์ตำรวจไทย ฯลฯ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิทำการคัดเลือกบทเพลงปลุกใจแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา โดยเริ่มจากการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาภาพรวมของการนำดนตรีมาใช้ในกองทัพ กระทั่งลักษณะของดนตรีนั้นมีวิวัฒนาการมาเป็นการปลุกใจ และเมื่อมีการประพันธ์คำร้อง ประกอบดนตรีจึงได้ทำการถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง ตั้งแต่สมัยเริ่มต้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 จวบจนกระทั่งปัจจุบัน

ในส่วนของการวิเคราะห์กรณีศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 8 เพลงนั้น การวิเคราะห์จะเริ่มศึกษา ตั้งแต่ประวัติ และบริบทของเพลง หลังจากนั้นจะเป็นการวิเคราะห์การสื่อความหมายโดยการใช้ ถ้อยคำสร้างจินตนาภาพ (Figure of Speech) และไม่ใช่ถ้อยคำสร้างจินตนาภาพ (Non Figure of Speech) ตลอดจนวัจนกรรม (Speech Act) แรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้ ในการโน้มน้าวใจ และการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ฟัง

กล่าวโดยสรุปการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการคือ

- 1) การค้นคว้าหลักฐานที่เป็นข้อมูลจากสิ่งตีพิมพ์
- 2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิของกองทัพ
- 3) การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และการวิเคราะห์ด้วยบท (Textual Analysis)

บทที่ 4

รายงานผลการวิจัย

ในการรายงานผลการวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลข้อมูลออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 : ประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

ตอนที่ 2 : วิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ :
กรณีศึกษาจำนวน 8 เพลง ดังนี้

2.1) กองทัพบก

2.1.1) เพลงมาร์ชกองทัพบก

2.1.2) เพลงมาร์ชราชวัลลภ

2.2) กองทัพเรือ

2.2.1) เพลงดอกประดู่

2.2.2) เพลงเดินหน้า

2.3) กองทัพอากาศ

2.3.1) เพลงทหารอากาศ 23

2.3.2) เพลงผู้พิทักษ์เวหา

2.4) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.4.1) เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์

2.4.2) เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ

ตอนที่ 1 : ประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

ดนตรีตะวันตกเริ่มเข้ามาในกองทัพของประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2394 – 2411) พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกองทหารเกณฑ์หัดอย่างฝรั่งขึ้น โดยทรงมีพระราชดำริว่า สังคมชาวตะวันตก เป็นสังคมที่มีความผูกพันอย่างมั่นคง มีความเป็นหนึ่ง มีการรวมหน่วยอย่างมีระเบียบ และมีหลักเกณฑ์พร้อมที่จะปฏิบัติตาม (วงดุริยางค์ราชนาวิ, 2542 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ดังนั้นจึงเหมาะสมที่ดนตรีฝรั่งจะมีบทบาทควบคู่ไปกับการทหารด้วย เพราะการหัดให้ทหารเดินแถวตามแบบอย่างชาติในยุโรปนั้น จำเป็นที่จะต้องเดินให้พร้อมเพรียงกันไปตามจังหวะของดนตรีสากล

ครั้งนั้นบ้านเมืองของเรายังมีวังหลวงและวังหน้าเป็นแกนกลางสำคัญของการควบคุมกำลังกองทัพไทย พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้วิธีการฝึกทหารตามแบบอย่างของชาติในยุโรป โดยมีนายทหารชาวอังกฤษ 2 คน เป็นครูฝึกสอน คือ ร้อยเอกอิมเพย์ (Capt. Impey) เป็นครูฝึกสอนประจำอยู่ที่วังหลวง และร้อยเอคน็อกซ์ (Capt. Knox) เป็นครูฝึกสอนประจำอยู่ที่วังหน้า อันเป็นส่วนราชการของสมเด็จพระมหาอุปราชามีพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นองค์ประมุข ก่อนหน้านั้นนายทหารอังกฤษทั้งสองเคยประจำอยู่ในกองทัพอังกฤษ ณ ประเทศอินเดีย ในรัชสมัยที่สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระบรมราชินีนาถ แห่งอังกฤษทรงครองราชย์ และทรงมีกองทัพประจำอยู่ในประเทศอินเดียนั้น (พูนพิศ อมาตยกุล , 2530 : 60)

การฝึกทหารตามแบบอย่างของชาติในยุโรป หรือ ทหารเกณฑ์หัดอย่างฝรั่งนี้ เมื่อฝึกเดินแถว หรือเมื่อจะเคารพธงตลอดจนแสดงความเคารพนายทหารชั้นผู้ใหญ่ ก็มักจะใช้แตรสัญญาณอย่างฝรั่งบรรเลงสื่อความหมาย ประกอบกับในสมัยรัชกาลที่ 4 มีเรือรบของต่างชาติเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทยหลายครั้ง ทุกครั้งที่เรือรบเข้ามาคนไทยก็จะได้เห็นและได้ยินทหารเรือของชาติเหล่านั้นบรรเลงแตรวงให้ฟังเป็นประจำ ประเทศไทยจึงได้รับอิทธิพลทางด้านดนตรีโดยตรงจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวยุโรป และอเมริกันที่ได้เข้ามาประกอบธุรกิจ และเผยแพร่ศาสนา

ในการฝึกกองทหารเช่นนี้จำเป็นต้องมีการใช้เครื่องดนตรีตะวันตกบางชนิด เช่น ปี แตร กลอง บรรเลงประกอบการเดินแถวและกิจกรรมต่าง ๆ ของทหาร เพื่อปลุกใจทหารและประโคมให้สัญญาณในการรบ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการบรรเลงดนตรีประเภทแตรวง (Brass Band) ที่เกิดขึ้นในกองทัพไทยเป็นครั้งแรก หลักฐานดังกล่าวปรากฏเป็นลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ใจความว่า “...แตรวงนี้มีขึ้นในเมืองไทย สมัยรัชกาลที่ 4 ครุคนแรกเป็นอังกฤษชื่อไร่นั้นหม่อมฉันลืมไปเสียแล้วเป่าแตรฝรั่งสำหรับนำทหารเดิน...” (สารันสมเด็จ , 2484 : 19)

ต่อมาการบรรเลงดนตรีประเภทแตรวงจึงวิวัฒนาการเพิ่มเติมเป็น “วงโยธวาทิต” (Military Band) แล้วจึงพัฒนามาเป็น “วงดุริยางค์” (Orchestra) แตรวงดนตรีต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วนี้ ในสมัยเริ่มต้นมีประจำอยู่ในเฉพาะกองทัพบกและกองทัพเรือเท่านั้น

สำหรับภาระหน้าที่ของวงโยธวาทิตในรัชกาลที่ 4 จะมีหน้าที่บรรเลงเฉพาะบทเพลงที่ใช้ในกิจการทางทหาร เช่น ใช้บรรเลงในกองเกียรติยศเพื่อถวายความเคารพพระมหากษัตริย์ และ พระราชวงศ์ชั้นสูง หรือแสดงความเคารพต่อบุคคลสำคัญของต่างประเทศที่ได้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทย และได้ใช้วงโยธวาทิตบรรเลงนำแถวทหารเมื่อเวลามีขบวนเสด็จ (อนุรักษ์ บุญแจ , 2539 : 32)

กาลล่วงเลยมาถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กองทหารฝึกแบบยุโรปได้รับการพัฒนาทั้งจำนวนพล และระบบให้รัดกุมยิ่งขึ้น ในสมัยนั้นมีครูทหารแตรยศชั้นนายทหารซึ่งเป็นชาวยุโรปเดินทางมารับราชการในกองทัพหลายท่าน ในบรรดาครูทหารแตรเหล่านั้นมี มร.ยาคอป ไฟด์ ชาวเยอรมัน ซึ่งเป็นบิดาของพระเจนดุริยางค์ รวมอยู่ด้วย ซึ่งท่านได้ฝึกเหล่าทหารไทยให้เล่นเครื่องดนตรีตะวันตกชนิดต่าง ๆ และได้จัดตั้งเป็นวงโยธวาทิตที่สมบูรณ์แบบขึ้นทั้งในกองทัพบก และกองทัพเรือของไทย (दनัย ลิมปदनัย, 2522:16)

ต่อมาในกลางแผ่นดินรัชกาลที่ 5 ได้มีเรือรบสัญชาติอเมริกันชื่อ “เทนเนสซี” เดินทางจากฐานทัพในประเทศฟิลิปปินส์ เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทย โดยมีนายเรือเอกฟุสโก ชาวอิตาลีเป็นหัวหน้าแตรวงทหารมารีน นายเรือเอกฟุสโกผู้นี้ได้นำนักดนตรีประจำเรือขึ้นมาบรรเลงแตรวงให้คนไทยได้ฟัง ซึ่งนับได้ว่าเป็นการนำบทเพลงปลุกใจจิ้งหะมาร์ชของอเมริกันเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก (อนุรักษ์ บุญแจ , 2539 : 34)

เรื่องของครูฟุสโกนี้ นอกจากจะปรากฏในสารานุกรมแล้ว หนังสือสารบาญญัติกรรมไพบรุษณียไทรเลข ซึ่งพิมพ์ไว้เมื่อปี พ.ศ.2426 ก็ได้อ้างไว้อย่างชัดเจนว่า กัปตันฟุสโกเข้ามารับหน้าที่เป็นนายวงแตรทหารมารีน “Captain M. Fusco, Band Master Royal Siamese Navy” (พูนพิศ อมาตยกุล, 2530 : 23) ด้วยการชักชวนของเจ้าพระยาภาสกรวงศ์ หรือ ท้วม บุนนาค ซึ่งขณะนั้นรับราชการอยู่ที่กรมท่า หรือกรมการต่างประเทศ โดยครูฟุสโกผู้นี้ได้เข้ามาสอนดนตรีให้กับทหารเรือของไทยจนกระทั่งสามารถบรรเลงเพลงฝรั่งได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ยังได้ทรงอธิบายต่อไว้ด้วยว่า “ครูฟุสโก เดิมเป็นคนอิตาลีแล้วโอนสัญชาติมาเป็นอเมริกัน เมื่อมาเป็นทหารเรืออเมริกันแล้วจึงมาอยู่เมืองไทยเข้าใจว่าอยู่เมืองไทยระหว่าง พ.ศ.2421 – 2445” (อนุรักษ์ บุญแจ, 2539 : 23) ดังนั้นจึงได้มีการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบครั้งสำคัญ จนทำให้ทหารเรือได้ชื่อว่าเป็นวงฝรั่งเก่ง จึงนับว่าครูฟุสโก เป็นบุคคลที่กองทัพเรือได้บันทึกประวัติไว้ในฐานะครูแตรคนแรกของกองทัพเรือไทย

ในปี พ.ศ. 2416 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จกลับจากประพาสเกาะสิงคโปร์ และเมืองปัตตาเวีย ในปัจจุบันคือเมืองจาการ์ตา การเสด็จพระราชดำเนินประพาสยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งสองครั้งนี้ รวมทั้งการที่พระราชโอรสหลายพระองค์ทรงสำเร็จวิชาทหารกลับมาจากยุโรปด้วยนั้น ทำให้กิจการทหารทั้งกองทัพบก และกองทัพเรือเจริญขึ้นเป็นอันมาก เมื่อกองทัพเรืองานกองดุริยางค์ก็เจริญตามไปด้วย เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ภายหลังจากที่เสด็จกลับจากยุโรปครั้งแรกได้ยังไม่นานเท่าไร ก็ได้มีพระราชอาคันตุกะ เสด็จเข้ามาเยี่ยมเยียนพระองค์ท่านเป็นการตอบแทนอยู่เสมอ ๆ มิได้ขาด เมื่อต้องมีการต้อนรับพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ฝ่ายต่างประเทศ จึงมีความจำเป็นที่ทหารบกจะต้องใช้แถวประกอบ การตรวจพลสวนสนามให้ใหญ่โตยิ่งขึ้นเพื่อให้สมศักดิ์ศรีของกองทัพไทย และอีกประการหนึ่งคือ เพื่อเป็นการรักษาพระเกียรติยศขององค์พระประมุข แถวของกองทัพบกจึงขยายใหญ่โตขึ้นจนแม้เมื่อมีพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่เสด็จไปราชการประจำมณฑลทหารบกในต่างจังหวัด ทหารแถวก็ต้องตามไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างจังหวัดด้วย แถวทหารบกจึงได้เริ่มขยายออกไปสู่ส่วนภูมิภาค ตั้งแต่ช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 ตอนปลาย ดังจะเห็นได้จากพระประวัติบางตอนของ พลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช ที่ได้จัดการเปลี่ยนแปลงเรื่องสัญญาณแถว และปรับกระบวนสวนสนามของกองทัพบก โดยมีการบรรเลงแถวจัดกระบวนฝึกหัดแปรแถวจากระดับกองร้อย จนสามารถแปรแถวเป็นระดับกองพันได้อย่างเป็นระเบียบสมภาคภูมิประเทศเอกราช (พิธีไหว้ครูดนตรี กองดุริยางค์ทหารบก ,2529 : 7) ในยุคนั้นแถวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเสริมสร้างความมั่นคงทางทหารให้ประจักษ์แก่สายตาชาวอาคันตุกะที่มาเยี่ยมเจริญพระราชไมตรีได้เป็นอย่างดี

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในวงการแถวทหารไทยเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อปี พ.ศ. 2446 เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์พินิต เข้ามาปฏิบัติราชการในกองทัพเรือ พระองค์ทรงพัฒนาดนตรีสากลของทหารเรือในด้านทฤษฎีต่าง ๆ จนกระทั่งสามารถบรรเลงเพลงประเภท Wood Winds Concert ได้ดีมากจนแม้เมื่อฝรั่งที่ได้เห็นได้ฟังก็ยังต้องทึ่งเป็นยิ่งนัก ช่วงสมัยนี้เป็นช่วงที่การดนตรี และเพลงของกองทัพเรือมีความเจริญรุ่งเรืองมาก กระทั่งสามารถลบล้างคำปรามาสเก่าที่ว่า ทหารเรือเล่นเพลงได้ไม่ดีเท่าทหารบกนั้นหมดไปโดยสิ้นเชิง

เรื่องของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์พินิต ได้ปรากฏเป็นหลักฐานอย่างละเอียดว่า “เมื่อเสด็จกลับมาทรงงานในกองทัพไทย ทรงได้เรียนวิชาทหารสำเร็จกลับมาจากประเทศเยอรมนี แต่ไม่มีใครเคยทราบ มาก่อนเลยว่า ขณะที่ทรงศึกษาอยู่ในยุโรป ระหว่างปี พ.ศ. 2437-2446 เป็นเวลารวม 10 กว่าปีนั้นได้ทรงเคยศึกษาดนตรีตามแบบฉบับของฝรั่งเป็นอย่างดีมาจากสำนักใด ต่อมาในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2446 หลังจากเสด็จกลับมาได้ไม่ถึงสัปดาห์ก็เสด็จไปทรงงานที่กรมยุทธนาธิการในตำแหน่ง “นายร้อยตรี”

อีก 9 เดือนต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์ย้ายไปอยู่กองทัพเรือ ด้วยเหตุที่เกิดเรื่องยุ่งยากมีความแตกแยกระหว่างทหารเรือหัวเก่ากับทหารเรือหัวใหม่ (ตามบันทึกใช้คำนี้) ทั้งยังมีปัญหาเรื่องการเงินรั่วไหลออกจากพระคลังไปเป็นจำนวนมาก ทูลกระหม่อมกรมพระนครสวรรค์ฯ ทรงงานด้วยความไม่สบายพระทัยเป็นอย่างยิ่ง จึงทรงหาเวลาว่างเพื่อคลายความเครียดในพระทัยด้วยการเสด็จลงไปยังวงดุริยางค์ของกองทัพเรือ ณ ที่แห่งนี้ พระองค์จึงได้ทรงปรับปรุงแตรวงทหารเรือเป็นการใหญ่ ทรงซื้อแผ่นเสียงเพลงคลาสสิกฝรั่งมาเป็นตัวอย่างให้ทหารเรือได้ฟัง ทรงจัดสถานที่เรียนดนตรีให้กับทหารเรือให้ได้มีการเรียนอ่านโน้ต เขียนโน้ต และการเรียนแยกเสียงประสาน และยังให้ทหารเรือได้ฝึกดนตรีสากลตามแบบอย่างของชาติตะวันตก จึงทำให้แตรวงทหารเรือเจริญรุดหน้าเป็นอันมาก” (พิธีไหว้ครูดนตรี กองดุริยางค์ทหารบก , 2529 : 7)

นาวาตรี ประพันธ์ นิชิโรจน์ (ร.น.) ได้กล่าวถึงการพัฒนางานดนตรีของกองทัพในช่วงดังกล่าวนี้ว่า “เมื่องานดนตรีของกองทัพเจริญมากยิ่งขึ้น จึงได้เริ่มมีการพัฒนาการประพันธ์บทเพลงด้วยการประพันธ์คำร้องเป็นภาษาไทย และนำทำนองของชาวต่างชาติ เช่น จังหวะมาร์ชเข้ามาประยุกต์ใช้กับบทเพลง ดังนั้นในช่วงสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงเป็นช่วงที่บทเพลงปลุกใจของกองทัพได้เริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก (สัมภาษณ์ , ประพันธ์ นิชิโรจน์ 2 ธันวาคม 2542)

ความจริงประเทศไทยเรามีบทเพลงปลุกใจมาเป็นเวลานานแล้วแต่ยังไม่ปรากฏในกองทัพ ในระยะแรกบทเพลงปลุกใจมีลักษณะทำนองเป็นเพลงไทยเดิม ต่อมาเมื่อดนตรีตะวันตกเข้ามา มีบทบาทในกองทัพ จึงได้นำมาปรับเข้ากับจังหวะมาร์ชโดยการประพันธ์คำร้องขึ้นใหม่ บทเพลงปลุกใจของกองทัพจึงได้ถือกำเนิดขึ้น

นอกจากนั้น นาวาตรี ประพันธ์ นิชิโรจน์ (ร.น.) ยังได้กล่าวถึงเรื่อง “เพลงปลุกใจ” ในสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6 ไว้ว่า “ช่วงนั้นคนไทยยังไม่รู้จักว่าบทเพลงปลุกใจเป็นอย่างไร และเพลงมาร์ชเป็นอย่างไร คนไทยจะได้เห็น ได้ยิน และรู้จักเพียงแต่ว่าเพลงเดินของฝรั่ง ที่บรรเลงในวงโยธวาทิต และในขบวนแห่ต่างๆ นั้น เรียกว่า “เพลงเดินแถว” ซึ่งมีจังหวะ และทำนองที่คึกคัก ฟังแล้วเกิดอารมณ์ฮึกเหิม คล้อยตามไปกับคำร้องที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมาย” (ประพันธ์ นิชิโรจน์ , สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2542)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทเพลงปลุกใจที่ใช้ในกองทัพ หรือ เพลงเดินแถวที่ปรากฏขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ในช่วงปี พ.ศ. 2452 คือเพลงดอกประดู่ หรือคัมมิงทูตริยน์ (Comin' Thro' The Rye) ของกองทัพเรือโดยผู้ประพันธ์เพลงนี้คือ พระองค์เจ้าพระบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือ พระบิดาของกองทัพเรือไทย ซึ่ง ณ ขณะนั้นพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเป็น “กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์”

เพลงทหารเรือที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้ทรงนิพนธ์ประทานให้แก่ทหารเรือ และนักเรียนนายเรือ นับได้ว่าเป็นเพลงปลุกใจในยุคแรกที่มีการประพันธ์ขึ้นในประเทศไทย (รังสิพันธ์ แข็งขัน , 2540:36) ความจริงแล้วเพลงนี้ได้ประพันธ์ไว้ในช่วงสมัยของ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แต่นิยมร้องกันมากในช่วง รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ประพันธ์ จันทวิรัช , 2517 : 248 อ้างถึงใน สิรินคร กীরติบุตร 2525 : 38)

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เพลงปลุกใจเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด เนื่องจากช่วงสมัยที่พระองค์ทรงขึ้นครองราชย์ ระหว่างปี พ.ศ. 2453 – 2468 เป็นช่วงที่บ้านเมืองอยู่ในความไม่สงบ จากการสัมพันธไมตรี นาวาเอกประพุดติพร อักษรมัติ (ร.น.) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในช่วงนี้ว่า “...สืบเนื่องมาตั้งแต่ในสมัยช่วงปลายรัชกาลที่ 5 ที่ได้เกิดเหตุการณ์ ชาวจีนนัดหยุดงานครั้งใหญ่ในระหว่างต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2453 ประกอบกับปัญหาทางการเมือง ณ ขณะนั้น ได้แก่ กบฏ ร.ศ.130 และยังมีสถานการณ์ภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอีกด้วย คือ สงครามโลกครั้งที่ 1 ที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2457 – 2460...” (ประพุดติพร อักษรมัติ , สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2543) พระองค์ทรงตระหนักดีว่าไม่เพียงแต่ประเทศตะวันตกจะได้คุกคามดินแดนของประเทศสยาม หรือประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังได้เผยแพร่วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง และอุดมการณ์ทางการเมืองใหม่ ๆ มาสู่ประเทศไทยอีกด้วย ซึ่งประเทศไทยในขณะนั้นยังไม่พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย

สิ่งเหล่านี้จึงเป็นตัวการสำคัญที่กระตุ้นให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชาติ และจะต้องปลุกฝังความรักภักดีใน 3 สถาบันให้เกิดขึ้นกับประชาชน อันได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยทรงนำแบบอย่างมาจากประเทศอังกฤษ คือ **“God King and Country”** (อรวรรณ ปิลันท์โอวาท , 2542 : 125)

โดยกลยุทธ์ที่พระองค์ทรงนำมาใช้ คือ การปลุกเร้าความคิดของประชาชนให้เกรงกลัวภัยจากตะวันตก โดยใช้กลวิธีที่พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถ คือการประพันธ์บทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ อาทิเช่น การประพันธ์บทละคร ได้แก่ “เรื่องยิวแห่งบูรพทิศ” เพื่อให้ชาวสยามเข้าใจถึงภัยที่เกิดจากอิทธิพลของชาวจีน “เรื่องโคลนติดล้อ” “เรื่องพระร่วง” “เรื่องเมืองไทยจงตื่นเถิด” และบทเพลงปลุกใจต่าง ๆ เช่น “เพลงสยามานุสสติ” “เพลงไทยรัฐ” ฯลฯ เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับประชาชน และเพื่อแก้ไขสภาพปัญหาความวุ่นวายต่างๆ ที่เกิดขึ้น ตลอดจนกำจัดอิทธิพลของชาวจีนที่เป็นใหญ่อยู่ในประเทศไทยในขณะนั้น ที่น่าสังเกตคือบทเพลงปลุกใจที่เกิดขึ้นในช่วงนี้มีลักษณะเป็นเพลงไทยแต่ปรับปรุงวิธีการบรรเลงใหม่ให้เป็นแบบตะวันตก มีลักษณะปลุกใจเน้นรูปแบบแนวคิดในเรื่อง **“ชาตินิยม”** อย่างเด่นชัด ในช่วงยุคสมัยนี้จึงนับได้ว่าเป็นยุคแรกแห่งการเริ่มต้นของบทเพลงปลุกใจ เนื่องจากบทเพลงปลุกใจได้เข้ามามีบทบาทต่อการนำไปใช้สร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ

ในยุคนี้ กองทัพไทยเป็นสถาบันที่ทวีความสำคัญมากขึ้น กองทัพไทยจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อราชบัลลังก์ภายใน นอกจากนี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยในสายตาของโลกภายนอก (เบนเนดิก อาร์ โอ. อี แอนเดอร์สัน ,2524 : 14) ดังนั้นบทเพลงปลุกใจที่ออกมาในยุคนี้จึงออกมาเพื่อกองทัพและคนของกองทัพโดยตรง และอีกเหตุผลประการหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ ผู้นำของกองทัพเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อบทเพลงปลุกใจที่ออกมา โดยหากผู้นำกองทัพมีความสามารถในทางดนตรีด้วยแล้ว บทเพลงปลุกใจก็จะมีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกองทัพเรือ ได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระองค์ทรงพระปรีชาสามารถในการดนตรีเป็นเยี่ยม พระองค์ทรงนิพนธ์บทเพลงปลุกใจสำหรับนักเรียน และทหารเรือไว้ให้ร้องพร้อมกันในเวลาเข้าแถวสวดมนต์ตอนเช้า และเวลาเดินทางไกลเพื่อปลุกใจให้กล้าหาญ ยอมเสียสละชีพเพื่อชาติ ได้แก่ “เพลงคัมมิงทูดิริยัน” (COMIN ‘ THRO’ THE RYE) ปัจจุบันเรียกว่า “เพลงดอกประดู่” นอกจากนั้นยังมี “เพลงเดินหน้า” และ “เพลงดาบของชาติ” เป็นต้น ส่วนคนในระดับล่าง ๆ ของกองทัพยังไม่ค่อยมีบทบาททางด้านนี้เท่าใดนัก

ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2468 – 2477) ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 โดยกลุ่มของข้าราชการ ทหาร พลเรือน เรียกชื่อว่า “คณะราษฎร” ซึ่งมี พ.อ. พหลพลพยุหเสนา พ.อ. พระยาทรงสุรเดช และ พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์ เป็นผู้นำในการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ และได้มีการจัดตั้งคณะรัฐบาล โดยพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทย พร้อมทั้งได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้น ในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 (ประจักษ์ สังกศต ,2540 : 2)

เหตุการณ์ดังกล่าวจึงเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้บทเพลงปลุกใจทั้งของชาติ และของกองทัพเริ่มมีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น สืบเนื่องจากคณะราษฎร ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการใช้สื่อเพื่อสร้างอุดมการณ์ของชาติให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชน ตลอดจนเหล่าทหาร และตำรวจ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อการปกครองเป็นอย่างมาก จึงได้มีการจัดตั้งกรมโฆษณาการขึ้น เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2476 เพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวทำหน้าที่สนับสนุนความตั้งใจของรัฐบาลในการเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตยแก่ประชาชน นอกจากนั้นยังมีภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานตามที่คณะรัฐมนตรีได้มอบหมาย ซึ่งลักษณะงานส่วนใหญ่นั้นจะเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เข้าใจของประชาชนต่อระบอบการปกครองที่สถาปนาขึ้นมาใหม่ ดังปรากฏในคำกล่าวของอดีตรับผิดกรมโฆษณาการ “ไพโรจน์ ชัยนาม” มีใจความว่า

“เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ ในสมัยแรกๆ นั้น คนส่วนมากไม่เข้าใจว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร และที่มีข่าวลือในสมัยนั้นว่า ผู้คนในชนบทโดยเฉพาะที่ห่างไกลนั้นนึกว่ารัฐธรรมนูญ เป็นบุตรของ พระยาพลพลพยุหเสนา หรือเป็นเจ้านายพระองค์ใหม่ นั่นก็เป็นความจริงอยู่มาก เพราะเขาไม่เคยทราบการปกครองแบบรัฐธรรมนูญมาก่อน รัฐบาลในระบอบรัฐธรรมนูญจำต้องแก้ไขหาทางให้ประชาชนที่อยู่ห่างไกลได้เข้าใจว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร” (ไพโรจน์ ชัยนาม , 2526 : 40)

ดังนั้นในการสร้างอุดมการณ์เกี่ยวกับชาติ ประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญของ กรมโฆษณาการ จึงได้มีการใช้เครื่องมือสำคัญ คือ บทเพลงซึ่งถือว่าเป็นสื่อประเภทหนึ่งของ กลไกในการส่งผ่านข้อมูล และทัศนคติทางสังคมจากรัฐไปสู่ประชาชน โดยได้มีการกำหนดเพลงของ ทางการราชการขึ้นมา เรียกว่า “เพลงเกียรติยศ” หรือในภาษาอังกฤษเรียกว่า “Siamese National Anthem” (นฤมล ทับจุมพล , 2530 : 3) บทเพลงปลุกใจจึงเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดขึ้นอีกครั้งในช่วงนี้ โดยคณะราษฎรได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมียุทธเพลงปลุกใจไว้ประจำชาติ คือ “เพลงชาติ” ซึ่งถือว่าเป็นเพลงที่มีความสำคัญที่สุดของประเทศ ดังปรากฏเป็นหลักฐานในหนังสือ ๑๑๐ ปี ศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ ผู้วางรากฐานดนตรีสากลของไทย (2536 : 49) ใจความว่า

“...ในสมัยที่สยามประเทศได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีความมุ่งหวังที่จะบำรุงชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นนี้ ประชาชนพลเมืองควรจะมีเพลงชาติ เป็นเครื่องมือปลุกใจให้รักชาติเพลงหนึ่งด้วย...”

นอกจากเหตุผลดังกล่าวแล้ว จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังได้กล่าว ถึงสาเหตุที่รัฐบาลยุคนี้ ต้องการปลุกเร้าจิตใจของประชาชน ให้สำนึกถึงความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความสามัคคี และดินแดนของประเทศไทยมีใจความว่า

“...เนื่องมาจากสภาพปัญหาที่ประเทศไทยได้พยายามขอเจรจาแก้ไขสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่ได้ทำไว้กับต่างประเทศ รวมทั้งการได้รับอิสรภาพและเอกราชทางการศาลในปีต่อมา ยกเว้น สนธิสัญญากับฝรั่งเศสเพียงชาติเดียวที่ยังคงมีปัญหาการปรับปรุงเขตแดนด้านฝั่งแม่น้ำโขง ซึ่งจะต้อง พิจารณาร่วมกันอีก...” (จอมพล ป. พิบูลสงคราม , 2518 : 178)

ดังนั้นเหตุผลสำคัญหลายประการดังได้กล่าวมาแล้วนี้จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ ทั้งคนในกองทัพ และคนภายนอกกองทัพ เริ่มประพันธ์บทเพลงปลุกใจทั้งของชาติ และของกองทัพ เพื่อเป็นการปลุกเร้าจิตใจประชาชน ทหาร ตำรวจ และพลเรือน ตลอดทั้งสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2477 – 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ 8 เสด็จขึ้นครองราชย์ ขณะนั้นพระองค์ทรงมีพระชนมายุได้เพียง 9 พรรษา ยังไม่ทรงบรรลุนิติภาวะ และทรงศึกษาอยู่ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ จึงทรงต้องมีคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (อรรธรณ ปิลันท์โอวาท , 2542 : 158) ในระหว่างนี้เป็นช่วงที่ยังมีความวุ่นวายสับสนทางการเมืองอยู่มาก เกิดความขัดแย้งในคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงบุคคลในคณะรัฐมนตรีอยู่บ่อยครั้งรวมทั้ง มีการรัฐประหาร และกบฏอยู่เนืองๆ อย่างไรก็ตามสิ่งที่รัฐบาลแต่ละรัฐบาลในยุคนี้ต้องการที่จะชักจูงใจประชาชนก็ยังคงมีวิธีการเดียวกันคือ การใช้บทเพลงปลุกใจ ซึ่งยังคงปรากฏในสังคมอยู่ตลอดมาในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญทางอ้อมต่อการปกครองประเทศชาติ

ในช่วงปี พ.ศ. 2480 บทเพลงปลุกใจเริ่มเป็นที่นิยมมากขึ้น พันจ่าอากาศเอก สุรศักดิ์ ทองงามขำ ได้กล่าวถึงสภาพเหตุการณ์ในช่วงนี้ว่า “เป็นช่วงที่หน่วยงานต่าง ๆ ของทางราชการได้สร้างวงดนตรีของตัวเองขึ้นมา เช่น วงดนตรีกรมศิลปากร วงดนตรีกรมโฆษณาการ วงดนตรีสากลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ วงดนตรีกองทัพบก วงดนตรีกองทัพเรือ และวงดนตรีกองทัพอากาศ (สุรศักดิ์ ทองงามขำ, สัมภาษณ์ , 3 กุมภาพันธ์ 2543)

กล่าวคือในช่วงสมัยของพันเอกหลวงพิบูลสงคราม ความยิ่งใหญ่ของสี่เหล่าทัพ คือ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และตำรวจนั้น เป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้ แม้ที่พนักงกองหลายคน ในยุคนั้น เป็นผู้นิยมดนตรี อาทิเช่น จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งมียศ “พลเอก” ในขณะนั้น พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ พลอากาศเอกทวิ จุลละทรัพย์ ท่านเหล่านี้มีส่วนช่วยให้การดนตรีของกองทัพเจริญรุ่งเรืองขึ้นเป็นอันมาก และวงดนตรีเหล่านี้ได้เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อกำเนิดเพลงมาร์ชปลุกใจหลายบทเพลงในสมัยนั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2481 เมื่อจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งมียศ “พันเอก” ณ ขณะนั้นขึ้นดำรงตำแหน่งเป็น “นายกรัฐมนตรี” ซึ่งเป็นช่วงปีก่อนที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปีพ.ศ. 2482 – 2485 ในระยะนี้เองที่รัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เริ่มนโยบายปลุกใจให้รักชาติ โดยมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้ทันสมัยอย่างตะวันตก และยังสามารถอาศัยวงดนตรีของหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อสนับสนุน และเผยแพร่ นโยบายของรัฐบาล อีกทั้งยังบัญญัติวัฒนธรรมให้ทันสมัยตามแบบอย่างของชาติตะวันตก

ในช่วงนี้จึงได้มีนักดนตรี และนักร้อง เกิดขึ้นในวงดนตรีของราชการเป็นจำนวนมาก อีกทั้งผลงานเพลงที่ผลิตขึ้นส่วนใหญ่เป็นบทเพลงปลุกใจให้รักชาติตามนโยบายของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ต้องการปลุกใจให้เกิดความรัก ความสามัคคี และหวงแหนดินแดนของประเทศไทย ดังนั้นบทเพลงปลุกใจของกองทัพต่าง ๆ จึงได้เริ่มปรากฏขึ้นอีกครั้ง โดยในครั้งนี้

บทเพลงปลุกใจของกองทัพที่เกิดขึ้นมีทั้งผู้ประพันธ์ที่เป็นคนของกองทัพโดยตรง และผู้ประพันธ์ที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในกองทัพ แต่ประพันธ์เพลงขึ้นมาเพื่อให้ทหารในกองทัพและประชาชนทั่วไปได้นำไปร้อง ได้แก่ เพลงไปบูรพา และเพลงไปอีสาน ที่มีการสื่อความหมายเพื่อปลุกเร้าจิตใจให้ทหารเกิดความฮึกเหิม กล้าหาญ และพร้อมที่จะออกไปต่อสู้กับศัตรูเพื่อประเทศชาติ

จากการสัมภาษณ์ พลอากาศตรี รังสิต พิรุณสาร ถึงสภาพเหตุการณ์ในช่วงปี พ.ศ. 2482 - 2487 พบว่าช่วงเวลา ณ ขณะนั้น ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกประเทศเป็นอย่างมาก นั่นคือ สภาพสงครามอันได้แก่สงครามอินโดจีน และสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นสภาวะที่ต่อเนื่องกัน และส่งผลผลักดันให้เกิดนโยบายต่าง ๆ เกือบทั้งหมดในยุคนั้น รวมทั้งในปี พ.ศ. 2485 ยังได้เกิดภาวะภัยพิบัติน้ำท่วมเมืองหลวงของประเทศไทยครั้งใหญ่ คือ “กรุงเทพมหานคร” ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์สำคัญที่ส่งผลให้เกิดภาวะชะงักงัน และผิดเคืองทุกข์เข็ญทางเศรษฐกิจและสังคมแก่คนไทยโดยเฉพาะชาวกรุงเทพฯ โดยทั่วไป (รังสิต พิรุณสาร , สัมภาษณ์ 30 พฤศจิกายน 2542)

ดังนั้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดขึ้นซึ่งเป็นช่วงที่มีอันตรายภายนอกเข้ามากระทบต่อคนไทยโดยตรง รัฐบาลจึงต้องการสร้างความสามัคคีในชาติ และความร่วมมือในการพัฒนาประเทศ บทเพลงปลุกใจที่ออกมาเพื่อปลุกเร้าจิตใจของคนไทยให้มีความสามัคคี ได้แก่ เพลงไทยรวมกำลัง ซึ่งเนื้อเพลงมีความหมายที่สื่อให้คนไทยรวมกำลังกัน สามัคคีกันไว้ ร่วมมือกันบำรุงชาติ ศาสนา และ พัฒนาประเทศให้เจริญจึงจะสามารถทำลายศัตรูได้ ในขณะที่เดียวกันกองทัพก็มีบทเพลงปลุกใจออกมาเพื่อให้เกิดความสำนึกที่หวงแหนต่อดินแดนของประเทศ และเพื่อปลุกเร้าจิตใจของทหารให้ต่อสู้กับศัตรู เพื่อปกป้องรักษาดินแดนและอาณาเขตของประเทศไทยไว้ ซึ่งนับว่าเป็นการใช้หลักจิตวิทยาเข้ามาเป็นสื่อเพื่อก่อให้เกิดความสำนึกในอำนาจปกครองที่ครอบคลุมถึงดินแดนทุกส่วนของชาติ และเบี่ยงเบนความสนใจจากความขัดแย้งภายในไปสู่ศัตรูภายนอก อันได้แก่ เพลงมาร์ชสามสมอ ของกองทัพเรือ เพลงมาร์ชกองทัพบก หรือเพลงทหารของชาติ โดยเนื้อเพลงมีความหมายที่สื่อให้ทหารเชื่อมั่นในความเป็นผู้กล้าเสียสละ ไม่กลัวความตาย หากศัตรูมารุกรานก็พร้อมจะพลีชีพเพื่อชาติ และเอกราชของไทย

ในปี พ.ศ. 2489 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงขึ้นครองราชย์ และต่อมาในปี พ.ศ.2500 - 2506 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อมา การบริหารประเทศจึงเป็นไปโดยการใช้อำนาจเด็ดขาดจากรัฐบาล สภาพเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมเกิดความสงบเรียบร้อยมากขึ้น บทเพลงปลุกใจในยุคนี้นี้มีการนำมาใช้น้อยมาก และในช่วงปลายสมัยของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พบว่าได้เริ่มมีการผลิตผลงานบทเพลงปลุกใจในลักษณะของ “เพลงประจำหน่วยงาน” หรือ “เพลงประจำสถาบัน” ซึ่งลักษณะเพลงดังกล่าวนี้ได้แพร่หลายในรัฐบาลยุคต่อมา คือ รัฐบาลของ จอมพลถนอม กิตติขจร (พ.ศ. 2506 - 2516) ซึ่งใช้นโยบายการบริหารประเทศตามแนวทางเดิมของรัฐบาลชุดก่อน (สิรินธร กิรติบุตร , 2525 : 48)

บทเพลงปลุกใจของกองทัพในยุคสมัยนี้จึงมีลักษณะเป็นเพลงประจำหน่วย หรือเพลงประจำสถาบันมากที่สุด ได้แก่ เพลงมาร์ชกรมผสมที่ 21 เพลงมาร์ชราชนาวิกโยธิน เพลงวอลทซ์ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ฯลฯ ซึ่งในแต่ละเพลงนั้นล้วนแล้วแต่เป็นเพลงประจำหน่วย หรือเพลงประจำสถาบันแทบทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามก็ตีบทเพลงที่ปลุกใจให้รักชาติ โดยให้คำนึงถึงความเป็นไทย และชักชวนให้ต่อสู้เพื่อป้องกันประเทศชาตินั้นก็ยังคงมีอยู่บ้าง ได้แก่ เพลง ต.ช.ด.ขอสู้ เพลงแต่ทหารหาญในสมรภูมิ แต่ในช่วงนั้นไม่ได้รับความนิยมเท่ากับ เพลงประจำหน่วย หรือ เพลงประจำสถาบัน

และต่อมาเมื่อ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เสียชีวิตลงในปี พ.ศ. 2506 จึงพบว่าได้มีการประพันธ์บทเพลงปลุกใจเพื่อไว้อาลัยให้กับจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คือ “เพลงโลกแสนกล” ลักษณะเพลงแบบนี้เริ่มเป็นนิยมแพร่หลายมากในระยะช่วงต่อระหว่างรัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ รัฐบาลของ จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิวัฒนาการของบทเพลงปลุกใจอย่างหนึ่ง คือ จากจุดหมายเพื่อชาติ มาเป็นเพื่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อสถาบันต่าง ๆ ลงมาถึงหน่วยย่อย ๆ ของสถาบัน และมาถึงตัวบุคคล โดยในระยะหลังได้มีการแต่งบทเพลงปลุกใจเพื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก (สิรินธร กীরติบุตร , 2525 : 77) เช่นในกองทัพบกไทย ก็มีเพลงของ จอมพล ถนอม กิตติขจร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 1 เป็นต้น

หลังจากนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ ภายในประเทศก็สงบลง จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2516 - 2519 บทเพลงปลุกใจได้กลับมามีบทบาทสำคัญอีกครั้ง ซึ่งนับว่าเป็นยุคแห่งการต่อสู้ของบทเพลงปลุกใจ เนื่องจากในช่วงนี้ได้เกิดการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของกลุ่มปัญญาชน นิสิตนักศึกษา เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ตลอดจนทั้งสิทธิเสรีภาพ และปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชน ในช่วงเวลา ณ ขณะนั้นเพลงไทยสากลประเภทเพลงลูกทุ่งได้วิวัฒนาการมาเป็น “เพลงเพื่อชีวิต” ซึ่งมีเนื้อหาที่เป็นไปในลักษณะของการสื่อความหมายถึงการต่อสู้กับความอยุติธรรมที่เกิดขึ้น ตลอดจนเป็นการชักชวนให้รักษาเสรีภาพไว้ เช่น เพลงพิราบขาว ฯลฯ ประจวบเหมาะกับการเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงขณะนั้นที่รัฐบาลรัตนอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่หลายประการด้วยกัน อันได้แก่ เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์โฆษณา เสรีภาพในทางวิชาการ ฯลฯ เป็นต้น “เพลงเพื่อชีวิต” จึงเป็นที่นิยมในหมู่นิสิตนักศึกษาและปัญญาชนโดยทั่วไป

ในระยะเวลาต่อมา “เพลงเพื่อชีวิต” กลับมีการสื่อความหมายตรงกันข้ามกับความหมายเดิม ที่เป็นการชักชวนให้รักษาเสรีภาพไว้ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลและประชาชนบางกลุ่มจึงออกมาต่อต้านบทเพลงประเภทนี้ เพราะเชื่อว่าเกิดมาจากการกระทำของลัทธิคอมมิวนิสต์ที่ต้องการจะใช้นิสิตนักศึกษาเป็นเครื่องมือในการทำลายระบบการเมือง และการปกครองของประเทศไทย จากเหตุผลดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้เกิดการต่อต้านเพลงประเภทนี้ขึ้นบ้างอย่างประปรายในช่วงเวลานั้น (สิรินธร กীরติบุตร , 2525 : 80)

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เนื้อหาของเพลงเพื่อชีวิต ยังคงเป็นการเรียกร้องเสรีภาพ ซึ่งถือว่ายังไม่ได้มาโดยสมบูรณ์ นอกจากนี้การสื่อความหมายของเพลงเพื่อชีวิตนั้นก็ยังคงเป็นไปในลักษณะที่คล้ายกับว่าลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นผู้ชี้แนะอยู่เบื้องหลัง กล่าวคือ มีการใช้คำว่า “นายทุน” “ขุนศึก” “ศักดินา” “กฏมพี” “ชนชั้น” “กตัญ” “ขูดรีด” “ชาวนา” “ปลดแอก” หรือสำนวน เช่น “เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ ไทยจะได้เป็นใหญ่ในแผ่นดิน” ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นำไปสู่กระแสการต่อต้านโดยมีลักษณะเป็นการแบ่งแยกฝ่ายรัฐบาลกับนักศึกษาออกเป็นฝ่าย “ซ้าย” “ขวา” อย่างชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะในช่วงปี 2518 – 2519 ที่เพลงเพื่อชีวิตได้รับความนิยมอย่างสูง และได้กลายมาเป็นตัวแทนของฝ่ายนิสิต นักศึกษา (สิรินธร กิริติบุตร, 2525 : 82)

ดังนั้นเมื่อนักศึกษาได้ออกเพลงเพื่อชีวิตขึ้นมาในช่วงนี้ เช่นเพลงตื่นเถิดคนหนุ่มสาว ต่อสู้กู้เอกราชประชาธิปไตย กูจะปฏิวัติ เขาถูกบังคับให้จับปืน ฯลฯ กองทัพจึงได้สร้างบทเพลงปลุกใจขึ้นมาเพื่อสะท้อนความคิด หรืออุดมการณ์ ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันอันเป็นศูนย์รวมจิตใจในความเป็นเอกราชให้รอดพ้นจากภัยคอมมิวนิสต์ อันได้แก่ เพลงทหารคู่ชาติ แผ่นดินสุดท้าย เราสู้ ความฝันอันสูงสุด ฯลฯ โดยเฉพาะบทเพลงปลุกใจของกองทัพที่เด่นๆ ในช่วงนี้คือ “เพลงสุดแผ่นดิน” ประพันธ์ขึ้นในช่วงกลางเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2518 ผู้ประพันธ์คือ สิบบอก พรเลิศ สารานิชคุณ เพลงนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีบทบาทในการปลุกกระตมจิตใจ และเป็นการเตือนสติให้ประชาชนเกิดความระมัดระวังในเรื่องของภัยคอมมิวนิสต์ที่จะครอบครองประเทศไทย โดยเนื้อหาของเพลงนั้นมีการสื่อความหมายว่าคนไทยคงไม่สามารถถอยร่นไปไหนได้อีก เพราะสุดฝันแผ่นดินแล้ว ดังสำนวนที่ว่า

“...สุดดินคือถิ่นน้ำเขตแดนไทยสุดแนว	เราถอยไปไม่ได้อีกแล้ว
ไม่มีที่แห่งไหนให้ไทยสุดแนว	เราถอยไปไม่ได้อีกแล้ว...”

เพลงนี้เป็นการสะท้อนการโจมตีแนวความคิดของนักศึกษาในสมัยนั้น และได้พยายามเรียกร้องให้คนไทยลุกขึ้นต่อสู้เพื่อไม่ให้คอมมิวนิสต์เข้ามายึดครองได้

นอกจากนี้นโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น ได้สนับสนุนให้มีรายการปลุกใจตามสถานีวิทยุ เช่น รายการบทเพลงปลุกใจให้รักชาติ รวมใจไปสู่แนวหน้า และที่สำคัญคือรายการของสถานีวิทยุยานเกราะ ซึ่งควบคุมรายการโดย พันโท อุทาร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา โดยจัดรายการชื่อว่า “บ้านเมืองของเรา” (จรรยารัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์, 2531 : 179) เหตุผลประการสำคัญก็คือ การจัดรายการวิทยุนี้ เป็นสื่อรูปแบบหนึ่งทางด้านจิตวิทยาที่สามารถเข้าถึงจิตใจประชาชนได้มากที่สุดสื่อหนึ่ง และการมีรายการปลุกใจตามสถานีวิทยุ ก็จะเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการปลุกเร้าจิตใจของประชาชนด้วยการเปิดบทเพลงปลุกใจของรัฐบาลผ่านสื่อวิทยุ ไปยังผู้ฟังที่เป็นประชาชนทั่วไปได้บ่อยครั้งยิ่งขึ้น

ต่อมาในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2519 กองทัพอากาศได้ออกบทเพลงปลุกใจขึ้นมาอีก 1 เพลง ซึ่งได้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากอีกครั้ง ชื่อ "เพลงหนักแผ่นดิน" ผู้ประพันธ์คือ พันตรี บุญส่ง หักฤทธิ์ศึก เนื่องจากช่วงนี้มีสถานการณ์ที่รุนแรงหลายประการ ผู้ประพันธ์ต้องการจะตำหนิผู้ที่นิยมคอมมิวนิสต์ว่าเป็นพวกหนักแผ่นดิน โดยใช้วิธีการสื่อความหมายจากคำร้อง และใช้ดนตรีที่มีท่วงทำนอง และจังหวะที่คึกคัก หนักแน่น ประกอบการสื่อความหมาย เพื่อปลุกเร้าใจให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม จึงทำให้เพลงดังกล่าวนี้มีบทบาทอย่างสูงต่อการจดจำ อีกทั้งยังได้มีการเปิดเพลงผ่านสื่อวิทยุเพื่อปลุกใจบ่อยครั้งยิ่งขึ้น จนกระทั่งประชาชนสามารถจดจำคำร้องในบทเพลงได้ จึงดูเหมือนจะเป็นการเสียดสีและตอกย้ำการกระทำของคนไทยที่มีจิตใจฝักใฝ่ไปทางฝ่ายคอมมิวนิสต์ ดังคำร้องที่ว่า

“คนใดใช้ชื่อไทยอยู่	กายก็ดูเหมือนไทยด้วยกัน
ได้อาศัยโพธิ์ทองแผ่นดินของราชันย์	แต่ใจมันยังคิดทำลาย
คนใดคิดร้ายราวี	ประเพณีของไทยไม่ต้องการ
เกื้อหนุนอคติเชื้อลัทธิอันธพาล	แพร่เข้ามาในบ้านเมืองเรา
หนักแผ่นดิน หนักแผ่นดิน	คนเช่นนี้เป็นคนหนักแผ่นดิน”

ในขณะเดียวกันกองทัพเรือ กองทัพอากาศ และกรมตำรวจ หรือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ก็ได้มีนโยบายในการจัดหน่วยงานของกองทัพ ด้วยการออกแสดงการเผยแพร่บทเพลงปลุกใจไปตามจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ “เพลงเรารู้” เช่นเดียวกับกับที่ขณะนั้น นิสิตนักศึกษาก็ได้มีเพลงเพื่อชีวิตออกมาเช่นกัน คือ “เพลงแสงดาวแห่งศรัทธา”

การแสดงของหน่วยงานในกองทัพนั้นจะออกแสดงตามรายการโทรทัศน์ ค่ายทหาร โรงเรียน ศาลากลางของจังหวัดต่าง ๆ ตลอดทั้งการปฏิบัติงานเพื่อมวลชนของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งฝ่ายรัฐบาลนี้มีการทำงานที่เป็นระบบมีเครือข่ายติดต่อกันหลายฝ่าย ตั้งแต่สถาบันชั้นสูงจนถึงหน่วยราชการต่าง ๆ นอกจากนั้นยังมีสถานีวิทยุเถื่อนที่เพิ่มขึ้นถึง 26 สถานี ซึ่งได้อ้างว่าเป็นการปฏิบัติการทางจิตวิทยาของ กอ.รมน. ในภาคอีสาน (ประชาชาติ, 2518 อ้างถึงใน จรูญรัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์, 2531 : 179)

ครั้นเมื่อสถานการณ์บ้านเมืองมีการต่อสู้กันทางแนวความคิดและการปลุกระดมมวลชนที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะสถานการณ์ตามชายแดนที่ทหารถูกผู้ก่อการร้ายมุ่งโจมตีจนถึงแก่ความตายเป็นจำนวนมากนั้น กองดุริยางค์ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ และ ตำรวจ จึงได้ร่วมกันแต่งเพลงที่มีคำร้องสดุดีทหารที่เสียชีวิตจากการต่อสู้กับผู้ก่อการร้ายในงานพิธีพระราชทานเพลิงศพวีรชนที่วัดพระศรีมหาธาตุ การแสดงเพลงดังกล่าวนี้มีการสื่อความหมายของคำร้องในบทเพลงได้อย่างไพเราะ ทำให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ

ประกอบกับท่วงทำนองของเพลงที่มีความโศกเศร้า ส่วนบางเพลงก็สามารถปลุกเร้าอารมณ์ให้นำไปสู่ความฮึกเหิมได้เป็นอย่างดี ภายหลังบทเพลงเหล่านี้จึงได้รับการบันทึกเทป และนำออกแจกจ่ายไปตามสถานีวิทยุโทรทัศน์ และตามหน่วยราชการต่าง ๆ

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2520 – ปัจจุบัน บทเพลงปลุกใจของกองทัพที่เกิดขึ้นมาในช่วงหลังนี้ มีความหลากหลายในเนื้อหา แต่รูปแบบของบทเพลงยังคงเป็นไปตามลักษณะเดิมของบทเพลงปลุกใจรุ่นเก่าที่ชักชวนให้ รักชาติ สร้างความสามัคคี เน้นถึงสถาบันหลักของประเทศ คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น เพลงผู้เสียสละ สื่อความหมายว่าจะขอยอมสละความสุขส่วนตัวเพื่อประเทศชาติ และบางเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างอุดมการณ์ เช่น เพลงอุดมการณ์ทหารบก สื่อความหมายถึงการสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นกับคนในกองทัพ บางเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงประจำเหล่า เช่น เพลงกองพันเหยี่ยวทะเล สื่อความหมายถึงเหล่านาวิกโยธิน หรือ เหล่าทหารเรือที่มีความกล้าหาญ พร้อมจะต่อสู้ศัตรูเพื่อชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ให้คงอยู่ต่อไป หรือ เพลงใต้ร่มธงนาวิ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน บางเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบรรยายถึงสภาพชีวิตทั่วไปของการปฏิบัติงาน เช่น เพลงชีวิตตำรวจตระเวนชายแดน สื่อความหมายถึง การดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบากของตำรวจตระเวนชายแดน แต่ก็ไม่หวั่นและพร้อมที่จะฟันฝ่าศัตรู เพื่อปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทย เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทเพลงปลุกใจของกองทัพมีความสัมพันธ์ต่อทั้งสถานการณ์ภายในและสถานการณ์ภายนอกประเทศเป็นอย่างมาก ผู้นำกองทัพได้ใช้บทเพลงปลุกใจเพื่อชักชวนผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความฮึกเหิม กล้าหาญ พร้อมที่จะต่อสู้กับศัตรูเพื่อประเทศชาติ และกองทัพด้วยชีวิตมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งต่อมาบทเพลงปลุกใจในกองทัพก็ได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบปัจจุบัน สืบเนื่องมาจากในยุคสมัยนี้วิทยาการก้าวล้ำ มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีระบบการบันทึกเสียงที่ดี และมีการเลือกใช้เครื่องดนตรีที่เหมาะสม ตลอดจนมีวิธีการประพันธ์ และเรียบเรียงเสียงประสานที่ถูกต้องตรงตามหลักวิชาการของดนตรี และสำคัญยิ่ง คือ “ระบบสื่อมวลชน” ได้รับการพัฒนาเป็นอย่างมาก จึงทำให้บทเพลงปลุกใจของกองทัพได้มีโอกาสออกเผยแพร่สู่สังคม ทำให้ประชาชนและบุคคลทั่วไปได้มีโอกาสรู้จัก และทราบถึงอุดมการณ์ของกองทัพที่ถ่ายทอดออกมาเป็นคำร้องในการสื่อความหมายของบทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 : วิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

2.1 กองทัพบก

1) เพลงมาร์ชกองทัพบก

คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

ทำนอง นารถ ถาวรบุตร

- (1) เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาญ
ทหารบกไทยเก่งกาจใจกรรจ์
- (2) องอาจฟาดฟันรบรันปัจจา
หากศัตรูจะยกมา
เข้าอาสาฟันฝ่ารักษาถิ่น
- (3) เราเกิดเป็นไทยสมใจอาจินต์
ปราบริပ္อยู่บนพื้นดิน
จะประหารให้สิ้นพื้นดินไทย
- (4) ทัพบกปกป้องคุ้มครองชาติไทย
จะไม่ยอมหม่อมมิตรใด
เลือดและเนื้อพลีให้ยอมถวาย
- (5) ต่างยอมอุทิศใจกาย
ชีวาตม์มลายเรายอมตายเพื่อชาติ
เรารบจนใจขาดเพื่อชาติของไทย
- (6) ฌรรงค์การศึกษาเกียรติมีบันทึก
จารึกประวัติศาสตร์
คุณความดีสามารถ
ไฟรีแพ้พินาศถอยไป
- (7) วีรชนสมชื่อคือบางระจันจ่ามั่นกันไว้
เราเกิดมารุ่นหลังทุกวัยมียอมโดยง่าย
ขอตั้งใจว่าจะปฎิญาณร่วมรักษาไทย
- (8) มั่นใจไม่หวั่นรุกโรมประจัญโถมที่มั่นทะเลาย
เราไม่ยอมถอยร่น เรารบจนเลือดหยาดสุดท้าย
หากศัตรูมากน้อยสู้ตายฝากลายไว้ให้

- (9) เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาวยุโรป
ทหารบกไทยเก่งกาจใจฉกรรจ์
- (10) เหล่าทหารเป็นสง่าท่าที
อยู่เป็นศรีเฟื่องฟูคูเฝ้า
- (11) ปราบเสี้ยนหนามแผ่นดินจนหมดสิ้นไป
ให้ไตรรงค์ของไทยคงอยู่
- (12) เกียรติทหารกองทัพกชาติไทย
อยู่แห่งไหนภูมิใจไม่อดสู
เกียรติประวัติชี้ไว้ใคร ๆ ย่อมรู้
ทั้งโลกเชิดชูทัพกชาติไทยไว้แน่

ปริบท และประวัติ

จากการสัมภาษณ์ พันโท บุญเลิศ กาศสุวรรณ ถึงประวัติความเป็นมาของเพลงมาร์ชกองทัพบก พบว่าผู้ประพันธ์ทำนองเพลงคือ นารถ ถาวรบุตร ส่วนผู้ประพันธ์คำร้องคือ แก้ว อัจฉริยะกุล โดยประพันธ์เพลงนี้ในปีพุทธศักราช 2485 ซึ่งเป็นช่วงสมัยที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี การเมืองไทยในสมัยนั้นมีลักษณะเป็นเผด็จการแบบฟาสซิสต์ ดังจะเห็นได้จากรัฐบาลมีความตื่นตัวในเรื่องชาตินิยม และให้ความสำคัญกับ “ผู้นำ” เป็นอย่างมาก (บุญเลิศ กาศสุวรรณ , สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2543)

ในช่วงปี พ.ศ. 2485 สภาพการณ์ภายในประเทศเกิดความไม่มั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ฯลฯ โดยก่อนหน้านี้นี้ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกประเทศอย่างรุนแรง อันได้แก่ สงครามมหาเอเชียบูรพา และสงครามอินโดจีน กระทั่ง วันที่ 7 มกราคม 2482 รัฐบาลไทยจึงได้ตัดสินใจประกาศสงครามกับอินโดจีน (อุษณีย์ เกษมสันต์ , บรรณาธิการ , 2534 : 23) ดังจะเห็นได้ว่า สถานการณ์ดังกล่าวจัดเป็นสภาวะที่ต่อเนื่องกัน และ ส่งผลผลักดันให้เกิดนโยบายใหม่ ๆ เกือบทั้งหมดในยุคนั้น

นอกจากความไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นภายในประเทศดังได้กล่าวมาแล้วนั้น ประเทศไทยยังต้องประสบกับปัญหาอุทกภัยครั้งใหญ่ กล่าวคือ เกิดน้ำท่วมกรุงเทพฯ อย่างหนัก ประชาชนเกิดความเดือดร้อนทั้งในด้านความเป็นอยู่ และการใช้ชีวิตประจำวัน เนื่องจากระดับน้ำท่วมสูงมากจนไม่สามารถจะนำรถยนต์ออกมาวิ่งตามท้องถนนได้ จึงต้องใช้เรือเป็นพาหนะแทนการใช้รถยนต์

ในช่วงที่เกิดน้ำท่วมกรุงเทพฯนั้น ครูนารถ ถาวรบุตร ได้รับคำบัญชาจากผู้อำนวยการทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้ประพันธ์เพลงมาร์ชที่มีลักษณะโดดเด่นเพื่อนำไปใช้ในการแสดงดนตรีก่อนจะฉายภาพยนตร์ และอีกประการหนึ่งคือเพื่อไว้ใช้ปลุกใจเหล่าทหารของกองทัพ ซึ่งตัวของครูนารถเองก็ได้ตักปากรับคำว่าจะจัดการเป็นธุระในการประพันธ์เพลงให้ จากนั้นจึงได้กลับมาประพันธ์ทำนองเพลงที่ดาดฟ้าชั้นบนของโรงหนังแคปปิตอล ซึ่งขณะนั้นครูนารถ ถาวรบุตร ได้อาศัยสถานที่แห่งนี้เป็นที่พักพิงอาศัยชั่วคราว อีกทั้งยังได้ใช้เป็นสถานที่สำหรับการฝึกซ้อมดนตรี เพื่อนำไปแสดงที่โรงภาพยนตร์โอเดียน

พันโท บุญเลิศ กาศสุวรรณ ได้กล่าวถึง โรงภาพยนตร์โอเดียนว่าคือ “...สถานที่ที่แสดงดนตรีก่อนภาพยนตร์จะฉาย เรียกว่า โรงหนังโอเดียน หรือเวทีโอเดียน แต่เดิมนั้นเป็นโรงไม้ตั้งอยู่ใกล้วัดสำเพ็ง ตรงข้ามกับวัดสามจีน หรือวัดไตรมิตรในปัจจุบัน ในช่วงที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 โรงภาพยนตร์โอเดียน ถูกญี่ปุ่นยึดไว้ชั่วคราว การสร้างภาพยนตร์จึงต้องหยุดชะงักลง เพราะไม่มีฟิล์มที่จะผลิตภาพยนตร์ในประเทศ แล้วก็ไม่มีภาพยนตร์จากต่างประเทศเข้ามาฉายที่ทำได้ก็คือฉายภาพยนตร์เก่า ๆ ที่ยังพอมีหลงเหลืออยู่บ้าง การนำภาพยนตร์เก่า ๆ มาฉายนั้น มีอยู่เป็นประจำทุกเดือน ซึ่งในทุก ๆ ครั้งก่อนที่จะฉายภาพยนตร์นั้น จะต้องมีการนำดนตรีออกมาแสดงก่อน เพื่อสื่อให้ผู้ชมรับรู้ว่าจะเริ่มจะฉายแล้ว...”

“...ช่วงสมัยนั้น พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ หรือนัยหนึ่งคือ เป็นผู้ริเริ่มการก่อตั้งวงดนตรีทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ขึ้น ซึ่งท่านได้มอบหมายให้ นารถ ถาวรบุตร เป็นหัวหน้าวง แล้วก็ให้ประพันธ์เพลงมาร์ชกองทัพบก...” (สัมภาษณ์ , บุญเลิศ กาศสุวรรณ , 16 มิถุนายน 2543)

ในบรรดานักดนตรีสากลของไทย ครูนารถ ถาวรบุตร เป็นนักดนตรีสากลในระดับบุคคลชั้นนำคนหนึ่งของประเทศไทย ท่านได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากรัฐบาลไทยสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงปี พ.ศ. 2482 – 2500 ครูนารถ ถาวรบุตร จึงเป็นนักประพันธ์เพลงที่มีชีวิต และผลงานเพลงไทยสากลอยู่ที่ในยุคบุกเบิกอย่างแท้จริง (ประณต มีสอน , 2538 : 4)

ดังจะเห็นได้ว่าเพลงของ ครูนารถ ถาวรบุตร นั้นจะมีทั้งคุณค่า และมีลักษณะสร้างสรรค์อันเป็นคุณลักษณะพิเศษโดยเฉพาะ กล่าวคือ มีการเชื่อมโยงความเป็นดนตรีสากลให้เข้ากับเนื้อหาสาระและจิตใจของคนไทย กระทั่งสังคมยอมรับว่าผลงานการประพันธ์เพลงมาร์ชของท่านมีความไพเราะ น่าฟัง ไม่แพ้เพลงมาร์ชของชาวต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความเป็นไทยที่มีความชัดเจนไปพร้อมกัน เพลงมาร์ชของ ครูนารถ ถาวรบุตร จึงจัดได้ว่ามีลักษณะเด่นที่สุดในงานประพันธ์เพลง กระทั่งบรรดา ครู อาจารย์ นักดนตรี และนักฟังเพลงไทยสากลทั่วไป

ต่างก็ยอมรับว่า เพลงมาร์ชกองทัพบกนั้นมีความยอดเยี่ยมเป็นพิเศษ (อนันต์ ชูโชติ , 2524 : 77
อ้างถึงใน ประพนธ์ มีสอน , 2538 : 4)

ในส่วนของคำร้อง ภายหลังจากที่ คุณนารถ ถาวรบุตร ได้ประพันธ์ทำนองไว้ ต่อมาจึงได้มอบให้ ครูแก้ว อัจฉริยะกุล เป็นผู้ประพันธ์คำร้องเพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้กับบทเพลง

ได้มีผู้กล่าวถึงความสามารถทางด้านการประพันธ์เพลงของครูแก้ว อัจฉริยะกุล ไว้อย่างมากมาย ดังจะเห็นได้จากหนังสือครูเพลงฉบับพิเศษที่ได้เขียนถึงครูแก้วไว้ว่า “แก้ว อัจฉริยะกุล เป็นนักประพันธ์คำร้อง ที่นักประพันธ์เพลงรุ่นหลัง ยึดถือเป็นแนวทางในการเจริญรอยตาม เพราะคำร้องที่ครูแก้วประพันธ์ไว้ในแต่ละบทเพลงนั้นมีทั้งความไพเราะ และมีสัมผัสนอก สัมผัสใน ถูกต้องสมบูรณ์แบบเป็นอย่างยิ่ง เจกเช่นบทกวีที่มีความถูกต้องในความสูงต่ำของวรรณยุกต์ ที่สัมพันธ์กันกับทำนองเพลง (ครูเพลงฉบับพิเศษ , 2542 : 32)

ในเรื่องนี้ พันโท บุญเลิศ กาศสุวรรณ ได้ให้ความคิดเห็นว่า “...ในสมัยก่อนการประพันธ์คำร้อง ประกอบทำนองเพลง ถ้าผู้ประพันธ์คำร้องและผู้ให้ทำนองเพลงเป็นคนละคนกัน มักจะเกิดปัญหาตรงที่คำร้องจะออกเสียงเพี้ยนถ้าต้องการออกเสียงให้เหมือนทำนอง บางครั้งเพี้ยนจนทำให้ความหมายเปลี่ยนไปเลยก็มี ต่อมาจึงพบวิธีการแก้ไขโดยใช้การเอื้อนเสียง ช่วยให้ร้องถูกทำนองแต่ก็มักจะสร้างความลำบากใจให้แก่ผู้ร้อง เพราะต้องฝืนร้องและบางครั้งก็เอื้อนมากจนคนฟังเสียความรู้สึกไปก็มี...” (บุญเลิศ กาศสุวรรณ , สัมภาษณ์ 16 มิถุนายน 2543)

ครูแก้ว อัจฉริยะกุล จึงเป็นบุคคลท่านแรกที่ได้รับการยอมรับ และได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่เขียนคำร้องประกอบทำนองเพลงได้โดยเสียงไม่เพี้ยน และไม่ผิดความหมาย นอกจากนี้ยังมีลีลาในการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะซาบซึ้งตรึงใจ สะเทือนอารมณ์ และยังมีการเปรียบเทียบที่คมคายให้แง่คิดที่ลึกซึ้งเป็นคติเตือนใจ จนเป็นที่ยกย่องกันทั่วไปในทุกวงการว่างานเขียนคำร้องของครูแก้ว อัจฉริยะกุล ดีมากถึงขั้นเป็น “บทกวี” มิใช่บทเพลงธรรมดา ๆ และตัวของครูแก้ว อัจฉริยะกุล ก็สมควรจะได้รับการยกย่องว่าเป็น “กวี” มิใช่เป็นเพียงแค่นักประพันธ์เพลงธรรมดา ๆ เท่านั้น (มัลลิกา คณานุรักษ์ , 2529 : 3)

ภายหลังจากที่เพลงนี้ประพันธ์คำร้อง และทำนอง เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้วจึงได้นำไปใช้ประกอบการแสดงดนตรีก่อนการฉายภาพยนตร์ ต่อมาจึงได้ประกาศเป็นเพลงประจำกองทัพบกในวันที่ 15 ตุลาคม 2492 และได้เริ่มนำเพลงนี้ออกเผยแพร่ทางสถานีวิทยุในเครือข่ายของกองทัพบก อันได้แก่ สถานีวิทยุกองบัญชาการทหารสูงสุด สถานีวิทยุพล 1 รักษาพระองค์ ฯ นอกจากนี้ยังใช้เป็นเพลงเปิดสถานีโทรทัศน์ในเครือข่ายของกองทัพบก ได้แก่ สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และนำไปใช้ในกิจการทางทหาร เช่น ใช้เปิดตามหน่วยทหารในกิจกรรมต่าง ๆ ใช้บรรเลงในพิธีสวนสนามของทหารรักษาพระองค์ พิธีสวนสนามสาบานตนต่อธงชัยเฉลิมพล และใช้สำหรับร้องประกอบการวิ่งของทหารประจำกองทัพบก

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

วรรคที่ 1 เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาญ
 ทหารบกไทยเก่งกาจใจฉกรรจ์

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารบกทุกคน

คำร้องในวรรคนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาติเดียวกัน จากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 276) ให้ความหมายคำว่า “เชื้อชาติ” ไว้ว่า “ผู้ที่ร่วมเผ่าพันธุ์เดียวกัน” ส่วนคำว่า “ชาญ” คือ “ชานาญ” ซึ่งน่าจะมาจากคำว่า “เขี้ยวชาญ” หรือ “ชานาญ” ในที่นี้คือ ความชานาญในการรบ และคำว่า “ฉกรรจ์” หมายถึง “ห้าวหาญ” ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงหมายถึง “เกิดเป็นผู้ชายร่วมเชื้อชาติไทย มีอาชีพเป็นทหารบก มีความชานาญในการรบ มีความเก่งกล้า และมีจิตใจที่ห้าวหาญ”

ในคำร้องวรรคนี้ วจนกรรม (Speech Action) ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะของการบรรยาย (Representative) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นกับทหารในกองทัพ โดยนำแรงจูงใจด้านการเป็นทหารบกที่มีคุณภาพ (quality) โน้มน้าวให้เห็นว่าตนนั้นเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ และนอกจากนั้นยังใช้แรงจูงใจด้านความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) มาโน้มน้าวให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นทหารประจำกองทัพบกของประเทศไทย

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ คำร้องในวรรคนี้มีความขัดแย้ง (conflict) กับความเป็นจริงในสังคม เนื่องจากผู้ประพันธ์ได้กล่าวโดยรวมถึงการเป็นทหารบกทุกๆ คน แต่ในการสื่อความหมายนั้น ผู้ประพันธ์กลับให้ความสำคัญกับเพศชาย มากกว่าเพศหญิง ทั้งที่ความเป็นจริงแล้วกองทัพบกมีผู้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งเพศชาย และเพศหญิง แต่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์รวมความหมายเฉพาะเพียงเพศชายเท่านั้น

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การถ่ายทอดคำร้องของ ครูแก้ว อัจฉริยะกุล คงจะนำมาจากประสบการณ์ในชีวิตของตน ณ ขณะที่ได้สมัครเป็นทหารกองหนุนร่วมรบประจำกองทัพบกในสมัยที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งการเป็นทหารกองหนุนนั้นจะมีเพียงเฉพาะเพศชายเท่านั้น แต่ทหารบกในส่วนอื่นๆ มีผู้ร่วมปฏิบัติหน้าที่ทั้งเพศชาย และเพศหญิง

วรรคที่ 2 องอาจฟาดฟันรบรันปัจจา
 หากศัตรูจู่จะยกมา
 เข้าอาสาฟันฝ่ารักษาถิ่น

เป็นการสื่อความหมายที่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวเรียก “ปัจจา” แทนการเรียก ฝ่ายตรงข้าม หรือศัตรู

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 910) กล่าวถึงความหมายของคำว่า “องอาจ” ไว้ว่า “กล้าหาญ” และคำว่า “ปัจจา” หมายถึง “ศัตรู” ส่วนการกล่าวว่ “องอาจฟาดฟันรบรันปัจจา” คำว่า “รบรัน” ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 แต่คำที่ปรากฏคือคำว่า “รบรา” ในหน้า 684 ให้ความหมายไว้ว่า “ต่อสู้กัน” ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าการที่ผู้ประพันธ์ใช้คำว่า “รบรัน” คงจะเป็นเพราะความสละสลวยของถ้อยคำ และเพื่อให้เกิดความคล้องจองกับคำว่า “ฟาดฟัน” ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงมีความหมายว่าทหารประจำกองทัพบกของไทย มีความกล้าหาญในการต่อสู้กับศัตรู และถ้าศัตรูจะเข้ามาในผืนแผ่นดิน ก็จะขออาสา ปกป้องรักษาผืนแผ่นดินไทยไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของคำร้องในวรรคนี้เป็นการบ่งบอกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ และการปลุกฝังสำนึกของการเป็นทหารบกไว้อย่างชัดเจน

วัจนกรรม (Speech Act) ที่พบในคำร้องวรรคนี้ คือ วัจนกรรมที่ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความกล้าหาญ ความเสียสละ และความรักชาติให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหารบก โดยนำแรงจูงใจประเภทการต่อสู้ (fighting) เข้ามาโน้มน้าวด้วยการสื่อให้เห็นถึงความองอาจกล้าหาญในการต่อสู้กับศัตรู และแรงจูงใจด้านการอุทิศตัว (devotion) โดยสื่อให้เห็นถึงการยอมเสียสละชีวิตของตนเองในการเข้าอาสาปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรักชาติ

วรรคที่ 3 เราเกิดเป็นไทยสมใจอาจินต์
 ปราบริปูอยู่บนแผ่นดิน
 จะประหารให้สิ้นแผ่นดินไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทนามนัย (Synecdoche) อธิพจน์ (Hyperbole) และ นามนัย (Metonymy) ด้วยการกล่าวโดยรวมถึงการเกิดมาเป็นคนไทย กล่าวเกินจริงถึงการประหารศัตรูให้หมดสิ้นไป และ กล่าวเรียกปัจจา แทนการเรียก ศัตรู

ความหมายของคำร้องในวรรคนี้คือ ทหารบกทุกคนภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย ทำหน้าที่ปราบศัตรูอยู่บนพื้นดิน และจะฆ่าศัตรูให้หมดสิ้นไปจากพื้นดินทุกส่วนของประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นการบ่งบอกถึงหน้าที่และให้ความหมายของการเป็นทหารบกไว้อย่างชัดเจนว่ามีหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติในขอบเขตที่เป็นพื้นดินทุกส่วน

การกล่าวว่า “จะประหารให้สิ้นพื้นดินไทย” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ของการประกาศ (Declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสำนึกความรับผิดชอบในหน้าที่ให้เกิดขึ้น โดยนำแรงจูงใจด้านความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity) มาใช้โน้มน้าวทหารบกให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย ต่อจากนั้นผู้ประพันธ์โน้มน้าวใจผู้ฟังด้วยการสร้างสำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบให้เกิดขึ้น โดยใช้แรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) และแรงจูงใจด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs)

วรรคที่ 4 ทักทบบกปกป้องคุ้มครองชาติไทย
จะไม่ยอมหม่อมมิตรใด
เลือดและเนื้อพลีให้ยอมถวาย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) ประเภทอริพจน์ (Hyperbole) และประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวโดยรวมถึงทหารในกองทัพทุกคน กล่าวเกินจริงถึงการยอมถวายชีวิต และกล่าวเรียก “อมิตร” แทนการเรียกศัตรู หรือผู้ไม่หวังดี

การกล่าวว่า “เลือดและเนื้อพลีให้” หมายถึง “การให้ชีวิต” ข้อสังเกตประการหนึ่งคือ คำว่า “ถวาย” เป็นคำที่ใช้กับพระสงฆ์ หรือเจ้านาย ซึ่งในที่นี้หมายถึง พระมหากษัตริย์ ดังนั้น คำร้องในวรรคนี้จึงมีความหมายว่า กองทัพบกทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ ตลอดทั้งปราบปรามกลุ่มผู้ไม่หวังดีต่อประเทศ โดยทหารของกองทัพทุกคนจะยอมถวายชีวิตเพื่อทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นการประกาศ (Declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกฝังสำนึกของการเป็นทหารบก และตอกย้ำความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ โดยผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านการสร้างความร่วมมือ (cooperation) มาโน้มน้าวเพื่อให้ทหารในกองทัพทุกคนมีความสามัคคีกัน ในการทำหน้าที่ปกป้องประเทศชาติ ให้มีความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านการอุทิศตัว (devotion) เข้ามาโน้มน้าวให้ทหารให้เกิดความกล้าที่จะเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย ซึ่งเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญยิ่งของตน

วรรคที่ 5 ต่างยอมอุทิศใจกายชีวาत्मมลาย
 เรายอมตายเพื่อชาติ
 เรารบจนใจขาดเพื่อชาติของไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) และประเภทอริพจน์ (Hyperbole) กล่าวโดยรวมถึงการเป็นทหารประจำกองทัพบกทุกคน และกล่าวเกินจริงถึงการยอมตายเพื่อชาติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 271) ให้ความหมายคำว่า “ชีวาत्म” ไว้ว่า “ชีพ หรือ ความเป็นอยู่” ส่วนคำว่า “มลาย” ในหน้า 631 หมายถึง “แตก ตาย ทำลาย” คำร้องในวรรคนี้มีความหมายต่อเนื่องกับวรรคที่ผ่านมา ให้ความหมายว่า ทหารบทุกคนยอมตายเพื่อชาติด้วยการออกไปปะทะต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม และหากต้องตายก็จะยอมสละชีวิตเลือด เนื้อ ร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้ชาติไทยคงอยู่ตลอดไป

การกล่าวว่า “เรายอมตายเพื่อชาติ” และ “เรารบจนใจขาดเพื่อชาติของไทย” เป็นการแสดงถึงเจตนา หรือวจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการประกาศ (Declarations) ซึ่งผู้ประพันธ์ต้องการจะโน้มน้าวใจทหารให้เกิดความกล้าหาญ และเสียสละ โดยนำแรงจูงใจด้านการอุทิศตัว (devotion) มาโน้มน้าวให้ทหารเกิดความกล้าหาญในการเสียสละชีพเพื่อชาติ

วรรคที่ 6 ณรงค์การศึกเกียรติมีบันทึก
 จารึกประวัติศาสตร์
 คุณความดีสามารถ
 ไฟรีแพ้พิณาศถอยไป

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวเรียก “ไฟรี” แทนการเรียก “ศัตรู”

เดิมคำว่า “ณรงค์” เป็นการตัดทอนมาจากคำว่า “รณรงค์” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 683) ใต้ให้ความหมายของคำว่า “รณรงค์” ไว้ว่า “การรบ การต่อสู้ กระทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามนโยบายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้” ดังนั้นความหมายของคำร้องในวรรคนี้คือ ความสามารถในการใช้กำลังเข้าประหัดประหารกันอย่างรุนแรง จนทำให้ศัตรูต้องพ่ายแพ้ถอยไป และผลจากคุณความดีและความสามารถดังกล่าวนี้ จึงทำให้ได้รับการบันทึกวีรกรรมไว้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้คนทั่วไปได้ยกย่องสรรเสริญ

คำร้องในวาทกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) มาโน้มน้าวใจให้ทหารเกิดความกล้าที่จะเสียสละชีพเพื่อชาติด้วยการออกไปต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม ขณะเดียวกันก็ได้นำแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) และความมีชื่อเสียง (reputation) มาโน้มน้าวใจให้เกิดความมั่นใจว่าคุณความดีที่ได้กระทำนั้นจะไม่สูญสลายไป นอกจากนี้จะปกป้องประเทศชาติให้มั่นคงปลอดภัยได้แล้วนั้น วีรกรรมของตนก็จะได้รับการบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์สืบต่อไป จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อโน้มน้าวใจให้ทหารเกิดความกล้าหาญและความเสียสละ

วรรคที่ 7 วีรชนสมชื่อคือบางระจันจ้ำม่ำหนักไว้
 เราเกิดมารุ่นหลังทุกวัยมียอมโดยง่าย
 ขอตั้งใจว่าจะปฏิญาณร่วมรักษาไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) และ ประเภทอุปลักษณ์ (Metaphor) กล่าวโดยรวมถึงการร่วมใจกันรักษาประเทศไทย และ กล่าวเปรียบเทียบกับวีรชนที่เสียชีวิตไปแล้ว กับ ทหารบกทุกคนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยต่อยอดการสื่อความหมายว่าให้จดจำผู้กล้าหาญเมื่อครั้งศึกบางระจันไว้ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรชนที่มีความกล้าหาญอย่างสมศักดิ์ศรี ดังนั้นเมื่อทหารบกที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ไม่ว่าจะวัยใดก็ตามก็ต้องไม่ยอมฝายตรงข้ามหรือศัตรูโดยง่ายเหมือนกับวีรชนในศึกบางระจันเช่นกัน และจะขอให้สัญญาด้วยความตั้งใจว่าจะร่วมกันรักษาประเทศไทย

คำร้องวรรคนี้เป็นวาทกรรม (Speech Act) ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เรียกว่า การประกาศ (declarations) และนอกจากนั้นยังเป็นวาทกรรมที่ผูกมัดผู้พูดให้กระทำการที่พูดในเวลาต่อมา เรียกว่า การให้สัญญา (Commissives) ซึ่งผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้เกิดความรักชาติ และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น โดยแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้คือแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ด้วยการยกตัวอย่าง (Sample) วีรชนเมื่อครั้งศึกบางระจัน จากนั้นผู้ประพันธ์จึงใจให้เกิดการผูกมัดด้วยการให้สัญญา (commissives) ว่าจะร่วมรักษาไทยซึ่งเป็นกลวิธีในการสร้างความร่วมมือ (Cooperation) ให้เกิดขึ้นกับผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นทหารบก เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ

วรรคที่ 8 มั่นใจไม่หวั่นรุกโรมประจัญโทมที่มันทะลาย
 เราไม่ยอมถอยร่นเรารบจนเลือดหยาดสุดท้าย
 หากศัตรูมากน้อยสู้ตายฝากลายไว้ให้

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการต่อสู้กับศัตรูจนถึงแก่ชีวิต มีความหมายว่า เมื่อศัตรูเข้ามารุกราน พวกเรามั่นใจว่าจะไม่กลัว จะล่องล่ำเข้าไปปะทะต่อสู้ และจะเข้าไปทำลายที่ตั้งของพวกศัตรูให้หมดสิ้นไป ไม่ว่าศัตรูจะมีจำนวนมากหรือน้อยพวกเราจะไม่ยอมถอยกลับแม้จะต้องเสียชีวิตก็จะรบต่อไป จะขอตายอย่างผู้กล้าเพื่อฝากวีรกรรมไว้ให้ผู้คนรุ่นได้รำลือ

การกล่าวว่า “มันใจไม่หวั่น” และ “เราไม่ยอมถอยร่น” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่มีลักษณะของการประกาศ (Declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญ และความเสียสละ โดยนำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) และการต่อสู้ (fighting) มาโน้มน้าวใจให้เกิดความเสียสละด้วยการอุทิศ (devotion) ชีวิตของตนเพื่อประเทศชาติ

วรรคที่ 9 เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาญ ทหารบกไทยเก่งกาจใจฉกรรจ์

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงการเกิดมาเป็นผู้ชายที่เป็นทหารบก มีความเก่งกล้าสามารถ และมีจิตใจที่เข้มแข็ง

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะของการบรรยาย (Representative) ผู้ประพันธ์มีเจตนาเพื่อสร้างความเชื่อมั่น (confidence) ให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหารบก โดยแรงจูงใจที่นำมาใช้คือ ความมีคุณภาพ (quality) ด้วยการโน้มน้าวให้เกิดความมั่นใจว่าตนเป็นผู้ที่มีความเก่งกล้าสามารถ ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์ใช้แรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) โน้มน้าวให้เกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นทหารประจำกองทัพบกของประเทศไทย

วรรคที่ 10 เหล่าทหารเป็นสง่าท่าที่ อยู่เป็นศรีเฟื่องฟูคู่แผ่นดิน

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารทุกคนว่ามีร่างกายและกิจการที่สง่างาม อยู่เป็นศรีมงคลทำให้แผ่นดินมีความเจริญ

จะเห็นได้ว่าคำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ซึ่งผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารโดยนำแรงจูงใจด้านสรีระ (Physiological needs) มาโน้มน้าวให้เห็นว่าทหารบกมีร่างกาย และท่วงท่าที่สง่างาม เป็นที่น่าเกรงขาม ทำให้ผู้คนที่พบเห็นเกิดความเคารพนับถือ

วรรคที่ 11 ปราบเสี้ยนหนามแผ่นดินจนหมดสิ้นไป ให้ไตรรงค์ของไทยคงอยู่

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการปราบศัตรูให้หมดสิ้นไปจากแผ่นดิน และอุปลักษณ์ (Metaphor) กล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเองโดยนำธงไตรรงค์หรือธงชาติไทยมากล่าวมีความหมายว่าประเทศไทยจะอยู่รอดปลอดภัย

จากคำร้องที่ว่า “ปราบเสี้ยนหนามแผ่นดินจนหมดสิ้นไป” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการบรรยาย (Representatives) ส่วนคำร้องที่กล่าวว่า “ให้ไตรรงค์ของไทยคงอยู่” เป็นการตอกย้ำอารมณ์ที่นำไปสู่วัจนกรรมของการประกาศ (Declarations) จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้ทหารบกเกิดความสำนึกถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกป้องประเทศชาติ โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) และความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety need) มาโน้มน้าว ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์ได้จูงใจผู้ฟังหรือกลุ่มเป้าหมายโดยนำสัญลักษณ์ของประเทศ คือ ธงชาติไทย หรือธงไตรรงค์มาโน้มน้าวให้ทหารบกเกิดความเชื่อมั่นถึงความสำเร็จ (achievement) ที่จะได้รับว่าประเทศไทยจะมีความมั่นคงและอยู่รอดปลอดภัย

วรรคที่ 12 เกียรติทหารกองทัพภชาติไทย อยู่แห่งไหนภูมิใจไม่อดสู เกียรติประวัติชี้ไว้ใคร ๆ ย่อมรู้ ทั้งโลกเชิดชูทัพภชาติไทยไว้แน่

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุมาณัย (Synecdoche) และอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวโดยรวมถึงเกียรติยศของทหารบกทุกคน และ กล่าวเกินจริงว่าทั้งโลกเชิดชูกองทัพภไทย

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายถึงการเป็นทหารประจำกองทัพภของประเทศไทย ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะมีแต่ความภาคภูมิใจไม่อายใคร เพราะฐานะของการเป็นทหารบกนั้น คือประวัติที่จะแสดงให้เห็นคนทั้งโลกยกย่องเชิดชูกองทัพภไทยตลอดไป

การกล่าวว่า “ทั้งโลกเชิดชูทัพภชาติไทยไว้แน่” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการประกาศ (Declarations) การใช้คำว่า “แน่” ในคำร้องวรรคนี้เป็นการใช้คำที่ตอกย้ำให้คำร้องมีน้ำหนักมากขึ้น นอกจากนั้นยังพบว่าผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) และการมีชื่อเสียง (reputation) เข้ามาใช้โน้มน้าวใจ โดยมีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นว่าการมีอาชีพเป็นทหารบกนั้นเป็นอาชีพที่นำไปสู่ความภาคภูมิใจต่อทั้งตัวเองและผู้อื่นที่พบเห็นอันจะเป็นการเชิดชูกองทัพภของประเทศไทยไว้ตลอดไป

วิเคราะห์การใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงมาร์ชกองทัพบกมีการใช้คำสร้างอารมณ์ดังนี้ การใช้คำว่า “ใจฉกรรจ์” “องอาจ” “ฟาดฟัน” “รบรัน” “ฟันฝ่า” “ยอมตาย” “ใจขาด” “ไม่หวั่น” “ประจัน” “ทะลาย” “สู้ตาย” และสำนวนที่ว่า “รบจนเลือดหยาดสุดท่าย” ล้วนแล้วแต่เป็นการสื่อให้เกิดความรู้สึกถึงอารมณ์ที่ฮึกเหิม (Vigorous) กล้าหาญ (Brave) และพร้อมที่จะต่อสู้กับศัตรูเพื่อประเทศชาติ

ขณะเดียวกันการใช้คำว่า “ริปู” และ “หม่อมมิตร” ในคำร้องที่ว่า “ปราบริปูอยู่บนพื้นดิน” และ “จะไม่ยอมหม่อมมิตรใด” เป็นการใช้คำที่กล่าวถึงศัตรูหรือฝ่ายตรงข้ามที่จะต้องกำจัดให้หมดสิ้นไป มีความสอดคล้องกับการใช้คำในคำร้องที่ว่า “จะประหารให้สิ้นพื้นดินไทย” จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์เกลียด หรือเคียดแค้น

นอกจากนี้ยังพบว่าในเพลงมาร์ชกองทัพบกมีการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ภาคภูมิใจ (Proud) ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกคือความภาคภูมิใจในเพศ และลักษณะที่สองคือความภาคภูมิใจในอาชีพ ดังจะเห็นได้จากคำร้องที่ว่า “เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาญ” คำว่า “เชื้อชาติชาญ” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นผู้ชายที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความชำนาญในการรบ ขณะเดียวกันการใช้คำว่า “ศรี” และ “ไม่อดสู” ในคำร้องที่ว่า “อยู่เป็นศรีเฟื้องฟู่ไผท อยู่แห่งไหนภูมิใจไม่อดสู” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ภาคภูมิใจที่ได้เป็นทหารประจำกองทัพไทย

สำหรับการใช้คำว่า “สมใจ” ในคำร้องที่ว่า “เราเกิดเป็นไทยสมใจอาจินต์” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่ความพึงพอใจ (Satisfied) เช่นเดียวกับการกล่าวว่า “ไฟรีแพ้พินาศถอยไป” อารมณ์ในลักษณะนี้เป็นอารมณ์ทางบวก ซึ่งเกิดมาจากการที่ภาระหน้าที่ของตนได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้ตั้งใจไว้ นอกจากนี้ยังพบลักษณะของการใช้สำนวนที่นำไปสู่อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Plain Folks) ในคำร้องที่ว่า “เราเกิดเป็นไทยสมใจอาจินต์”

ส่วนการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์รักชาติพบการใช้คำว่า “อาสา” และ “รักษาถิ่น” ในคำร้องที่ว่า “เข้าอาสาฟันฝ่ารักษาถิ่น” โดยนำไปสู่ความรู้สึกถึงการยอมเสียสละชีวิตเพื่อที่จะรักษาถิ่นฐานของตนไว้ เช่นเดียวกับการกล่าวถึงการ “ยอมตายเพื่อชาติ” ด้วยการใช้คำว่า “ยอมถวายเป็น” “อุทิศใจกาย” “ชีวิตม้วยมลาย” ก็เป็นการใช้คำที่สร้างให้เกิดอารมณ์รักชาติทั้งสิ้น นอกจากนี้ การสื่อความหมายให้เกิดความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกัน ด้วยการกล่าวว่า “ขอปฏิญาณร่วมรักษาไทย” ก็เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้สร้างอารมณ์รักชาติให้เกิดขึ้น

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการตอกย้ำอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้ำอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระอาในเพลงมาร์ชกองทัพบก ที่มีคำร้องว่า “เข้าอาสาฟันฝารักษาถิ่น” (อา + สา + ฝ่า + ษา) และการใช้รูปสระอะแต่เปลี่ยนสระอะเป็นไม้หันอากาศในคำร้องที่ว่า “มันใจไม่หวั่นรุกโรมประจัญ โถมที่มันทะเลาย” (มัน + ห้วน + จัน + มัน) ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้ำอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานค้ำ (วรรณจะ : จ ฉ ฐ ช ฌ ญ) ในคำร้องที่ว่า “เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาญ” (ชาย + เชื้อ + ชาติ + ชาญ) และ การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานค้ำ (เศษวรรค : ย ฐ ล ว พ ศ ษ ส ห อ ฮ) ในคำร้องที่ว่า “เราไม่ยอมถอยร่นเรารบจนเลือดหยาดสุดท้าย” (เรา + ร่น + เรา + รบ) เป็นต้น

วิเคราะห์ดนตรี และจังหวะ

เพลงมาร์ชกองทัพบกนี้ ลักษณะของดนตรีที่ใช้ คือ วงโยชวาทิต โดยใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) เพื่อปลุกใจ และเร้าอารมณ์ให้กลุ่มผู้ฟังเป้าหมาย คือ ทหารบกเกิดความฮึกเหิม จะเห็นได้ว่าลักษณะบทเพลงดังกล่าวเป็นการสร้างขึ้นมาเพื่อการบรรเลงประกอบ การเดินแถวอย่างสง่างาม

ในด้านรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงมาร์ชกองทัพบก พบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือ รูปแบบไบนารี (Binary Form) ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยช่วงเพลง 2 ตอน โดยมีโครงสร้างเป็น A B วรรค A ประกอบด้วย Introduction , A1 และ A2 ส่วนวรรค B เป็นวรรค Trio ประกอบด้วย Introduction และ B

ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าในขณะที่ได้มีการประพันธ์คำร้องประกอบบทเพลงนั้น นารถ ถาวรบุตร จะให้ความสำคัญกับการบรรเลงดนตรีเพื่อสร้างความฮึกเหิม หรือความพร้อมเพรียงในการเดินแถวมากกว่า จะคำนึงถึงการประพันธ์คำร้องในเพลง แต่เนื่องจากทำนองนั้นเป็นลักษณะที่ยากแก่การหาคำมาประกอบ แม้คำร้องนั้นจะมีความเหมาะสม แต่ก็ยังทำให้ต้องใช้การเอื้อนเสียงในการร้องตามอยู่บ้างพอสมควร จุดน่าสนใจของบทเพลงอยู่ที่การใส่คำร้องในส่วน Introduction ของบทเพลง

สรุปเพลงมาร์ชกองทัพบก

เพลงมาร์ชกองทัพบกนี้ประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2485 โดยผู้ประพันธ์ทำนองคือ นารถ ถาวรบุตร และผู้ประพันธ์คำร้อง คือ แก้ว อัจฉริยะกุล ในส่วนของคำร้อง สื่อความหมายถึง ความภาคภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นทหารบกของประเทศไทย ทำหน้าที่ปกป้อง ผืนแผ่นดินให้ปลอดภัยจากศัตรูทั้งหลาย เช่นเดียวกับ “วีรกรรมศึกบางระจัน” ที่ทำให้ประเทศชาติ อยู่รอดปลอดภัยมาตราบนานเท่าทุกวันนี้

เพลงมาร์ชกองทัพบก มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการกล่าวโดยรวม (อนุนามนัย) ถึงการเป็นทหารบกมากที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 8 ครั้ง รองลงมาคือการกล่าวเกินจริง (อธิพจน์) จำนวน 6 ครั้ง และถัดมาคือการกล่าวเรียกชื่อสิ่งหนึ่งแทนสิ่งหนึ่ง (นามนัย) จำนวน 4 ครั้ง สุดท้ายคือการกล่าวเปรียบเทียบ เป็นนัยให้เข้าใจเอง (อุปลักษณ์) จำนวน 2 ครั้ง จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับการกล่าว โดยรวมถึงการเป็นทหารบกมากที่สุด และมีการกล่าวเกินจริงบ้างเช่นการปราบศัตรูให้หมดไปจาก ผืนแผ่นดินไทยในทุกส่วน นอกจากนั้นพบว่ามีกรกล่าวเรียกฝ่ายตรงข้ามด้วยการใช้คำว่า “ศัตรู” โดยตรง และกล่าวเรียก “ริปู” “ปัจจา” “อมิตร” “ไฟรี” แทนการเรียกศัตรูเป็นต้น

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มถ่วงใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยาามาวิเคราะห์เพลงมาร์ชกองทัพบก พบว่าผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจดังต่อไปนี้เข้ามาใช้ในการโน้มถ่วงใจผู้ฟัง ความต้องการด้านสรีระ (physiological needs) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) ความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความมีคุณภาพ (Quality) ความมีชื่อเสียง (reputation) การให้สัญญา (commisive) ความสำเร็จ (achievement) ความร่วมมือ (cooperation) การต่อสู้ (fighting) และ การอุทิศตัว (devotion)

โดยพบว่าผู้ประพันธ์นำวัจนกรรม (Speech Act) ประเภทการประกาศ (Declarations) มาใช้มากที่สุด จำนวน 6 ครั้ง เท่ากับวัจนกรรมประเภทการบรรยาย (Representatives) รองลงมาคือวัจนกรรมประเภทการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ปรากฏจำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (confidence) และภาคภูมิใจในการเป็น “ทหารบก” เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความรักชาติ กล้าหาญ และเสียสละ เพื่อตอกย้ำสำนึกของหน้าที่และความรับผิดชอบของการเป็นทหาร

นอกจากนั้นยังพบว่าอารมณ์ที่เกิดจากการใช้คำนั้นมีด้วยกันทั้งสิ้น 6 ชนิดคือ อารมณ์ภาคภูมิใจ (Proud) อารมณ์ฮึกเหิมกล้าหาญ อารมณ์เกลียดหรือเคียดแค้น อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Plain Folks) อารมณ์พึงพอใจ (Satisfied) และอารมณ์รักชาติ

สำหรับดนตรีและจังหวะที่ใช้ในเพลงมาร์ชกองทัพบกนั้น เป็นลักษณะดนตรีที่ใช้ในวงโยธวาทิต โดยใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) การประพันธ์เพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือรูปแบบไบนารี (Binary Form) ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

วรรคที่	รายละเอียด	วัจนกรรม	จิตใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาวยุโรป ทหารบกไทยเก่งกาจใจภรรยา องอาจผ่าฟันรบวันบังจา	ประเภทการบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร	- ความมีคุณภาพ (quality) - ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ภาคภูมิใจ (proud)
2	หากศัตรูจะยกมา เข้าอาสาฟันฝ่ารักษาถิ่น	ประเภทการบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างความกล้าหาญ เสียสละ รักชาติ	- การต่อสู้ (fighting) - การอุทิศ (devotion)	- นามนัย (Metonymy)	- อีกริม กล้าหาญ - รักชาติ
3	เราเกิดเป็นไทยสมใจอาจินต์ ปราบริบปู้บนพื้นดิน จะประหารให้สิ้นพื้นดินไทย	ประเภทการประกาศ (Declarations) - เพื่อสร้างสำนึกของความรับผิดชอบในหน้าที่ให้เกิดขึ้น	- การต่อสู้ (fighting) - ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs)	- อธิพจน์ (Hyperbole) - นามนัย (Metonymy) - อนุนามนัย (Synecdoche)	- เกียรติยศ หรือเกียรติยศ - ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - ความพึงพอใจ
4	ทัพบกปกป้องคุ้มครองชาติไทย จะไม่ยอมหม่อมมิตรใด เลือดและเนื้อพลีให้ยอมถวาย	ประเภทการบรรยาย (Representatives) - เพื่อปลุกฝังสำนึกของการเป็นทหารบก และ ตอกย้ำความรับผิดชอบในภาระหน้าที่	- ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) - ความร่วมมือ (cooperation)	- อนุนามนัย (Synecdoche) - อธิพจน์ (Hyperbole) - นามนัย (Metonymy)	- เกียรติยศ หรือเกียรติยศ - รักชาติ
5	ต่างยอมอุทิศใจกายชีวิตมลาย เรายอมตายเพื่อชาติ เรารบจนใจขาดเพื่อชาติของไทย	ประเภทการประกาศ (Declarations) - เพื่อให้น้ำใจให้เกิดความกล้าหาญและเสียสละ	- การอุทิศตัว (devotion)	- อนุนามนัย (Synecdoche) - อธิพจน์ (Hyperbole)	- อีกริม กล้าหาญ - รักชาติ
6	ณรงค์การศึกษาเกียรติมีบันทึก จารึกประวัติศาสตร์ คุณความดีสามารถ โพธิ์แพ่พินาศถอยไป	ประเภทการบรรยาย (Representatives) - เพื่อให้น้ำใจให้เกิดความกล้าหาญและเสียสละ	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) - ความมีชื่อเสียง (reputation) - การต่อสู้ (fighting)	- นามนัย (Metonymy)	
7	วีรชนสมชื่อคือบางระจันเจ้ามันแก่นไ้ เราเกิดมาหลังทุกขภัยมียอมโดยง่าย ขอตั้งใจว่าจะปฏิญาณร่วมรักษาไทย	ประเภทการให้สัญญา (Commissives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความรักชาติ และสร้างความสามัคคี	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) - ความร่วมมือ (cooperation)	- อนุนามนัย (Synecdoche) - อุปลักษณ์ (Metaphor)	- รักชาติ - ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
8	มันใจไม่หวั่นเกรงโรมประจันโตมที่มันทะลาย เราไม่ยอมลดอรัณเรารบจนเลือดหยาดสุดท้ายหากศัตรู มากน้อยสู้ตายฝากลายไว้ให้	ประเภทการประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญและความเสียสละ	- ความร่วมมือ (cooperation) - การต่อสู้ (fighting) - การอุทิศตัว (devotion)	- อธิพจน์ (Hyperbole)	- อีกริม กล้าหาญ
9	เกิดเป็นชายเชื้อชาติชาวยุโรป ทหารบกไทยเก่งกาจในภรรยา	ประเภทการบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจที่ได้เป็นทหาร	- ความมีคุณภาพ (quality) - ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ภาคภูมิใจ (proud)
10	เหล่าทหารมีสง่าท่าที อยู่เป็นศรีเฟื่องฟูคู่ไท	ประเภทการแสดงความรู้สึกนึกคิด - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารบก	- แรงจูงใจด้านสรีระ (physiological needs)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ภาคภูมิใจ (proud)
11	ปราบเสี้ยนหนามแผ่นดินจนหมดสิ้นไป ให้ไฉรรงค์ของไทยคงอยู่	ประเภทการบรรยาย (Representatives) และ ประเภทการประกาศ (Declarations) - เพื่อสร้าง ความเชื่อมั่น และปลุกใจให้สำนึกหน้าที่ และความรับผิดชอบ	- ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย - ความสำเร็จ (achievement) - การต่อสู้ (fighting)	- อธิพจน์ (Hyperbole) - อุปลักษณ์ (Metaphor)	
12	เกียรติทหารกองทัพไทย อยู่แห่งไหนภูมิใจไม่อดสู เกียรติประวัติชี้ไว้ใคร ๆ ย่อมรู้ ทั้งโลกเชิดชูที่หมกชาติไทยไว้มัน	ประเภทการประกาศ (Declarations) - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความเชื่อมั่นในการเป็นทหาร	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม - ความมีชื่อเสียง (reputation)	- อนุนามนัย (Synecdoche) - อธิพจน์ (Hyperbole)	- ภาคภูมิใจ (proud)

ตารางที่ 2 : แสดงภาพรวมของการวิเคราะห์เพลงมาร์ชกองทัพบก

2) เพลงมาร์ชราชวัลลภ

ทำนอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คำร้อง พันตรี ศรีโพธิ์ ทศนุต

- (1) เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์
พระมหากษัตริย์สูงส่ง
ล้วนแต่องอาจแข็งแรง
- (2) เราทุกคนบุชชากล้าหาญวินัย
เทอดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง
ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมีกลัวใคร
- (3) เราเป็นกองทหาร
ประวัติการณ์ก่อเกิด
กำเนิดกองทัพภคชาติไทย
- (4) เราทุกคนภูมิใจได้รับไว้วางพระราชหฤทัย
พิทักษ์สมเด็จพระเจ้าไทย
ตลอดในพระวงศ์จักรี
- (5) เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์
จะถวายสัตย์ชื่อตรง
องค์ราชาราชินี
- (6) ถ้าแม้มีภัยพานอวดหาญมิเกรง
ดูหมิ่นข่มเหงย่ำยี
เราจะถวายชีวีมิหวาดหวั่น
- (7) จะลุยเลือดสู้ตาย
จะเอากายป้องกัน
เป็นเกราะทองรบประจันศัตรู
- (8) ฝากฝีมือปรากฏเกียรติยศฟุ้งเฟื่อง
กระเดื่องกองทัพภคไทย
ไว้นามเชิดชูราชวัลลภคู่ปฐพี

ปริบท และประวัติ

เพลงมาร์ชราชวัลลภ เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 7 ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงนี้ในปี พ.ศ. 2491 และใช้ชื่อว่า “ราชวัลลภ” สาเหตุเพราะหน่วยทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ ประจำกองทัพบก ณ ขณะนั้น ยังไม่มีเพลงประจำหน่วยทางกองทัพบก จึงได้ขอพระราชทานทำนองเพลง “มาร์ชราชวัลลภ” จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพื่อนำมาดำเนินการประพันธ์คำร้องในความหมายที่เกี่ยวข้องกับหน่วยทหารราชวัลลภรักษาพระองค์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นนักประพันธ์เพลงชาวไทยที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับประเทศ และในระดับนานาชาติ กล่าวคือ พระองค์ทรงเป็นนักประพันธ์เพลงระดับเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินเพียงพระองค์เดียวของภาคพื้นทวีปเอเชีย ที่ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านการประพันธ์เพลง จนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง (Guinness Book of Facts & Feats , 1976 : 53)

เพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น พระองค์จะทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลงขึ้นก่อน ซึ่งในเรื่องนี้ พลเรือตรี หม่อมหลวง อัทฉนี ปราโมช ได้ให้ความกระจ่างถึงบทเพลงพระราชนิพนธ์ว่า “...เราต้องเอาทำนองเป็นหลัก แล้วใครจะไปเขียนคำเพิ่มเติมอะไรก็ว่ากันอีกที แต่ว่าเพลงพระราชนิพนธ์นี้ คือ ทำนอง ทำนองต้องมาก่อน เป็น Character ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้จริงเลย เพราะว่าทำนองเป็นของท่าน...” (ธ สถิตในดวงใจนิรันดร์ , 2539 : 70)

ในเรื่องการประพันธ์คำร้องเพลงมาร์ชราชวัลลภนั้น เดิมทีกรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบ โดยอธิบดีกรมศิลปากร ณ ขณะนั้นคือ พันโท รณสิทธิพิชัย (หลวงรณสิทธิพิชัย) ได้ให้หลวงวิจิตรวาทการ เป็นผู้ประพันธ์คำร้อง ซึ่งหลวงวิจิตรวาทการเองก็ยังไม่พอใจกับคำร้องที่ได้ประพันธ์ขึ้น และภายหลังเมื่อนำคำร้องที่ประพันธ์เสร็จเรียบร้อยแล้วส่งคืนกลับไปให้กรมศิลปากร หลวงวิจิตรวาทการ ก็ได้ทำบันทึกข้อความลงในหนังสือสำคัญราชการของกรมศิลปากร ใจความว่า “ถ้าผู้ใดสามารถเปลี่ยนแปลงหาคำใหม่ให้ดีขึ้นก็ให้แก้ไข เนื่องจากเนื้อร้องที่ประพันธ์ไว้บรรจุคำเข้าไว้แน่นเกินไป จะปฏิบัติหรือฟังไม่สะดวก” (กรมศิลปากร , หนังสือสำคัญราชการ)

ต่อมากรมศิลปากรจึงได้มอบหมายให้กองทัพบกเป็นผู้ประพันธ์ ซึ่ง ผบ. กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ ณ ขณะนั้นรักษาการณ์โดย พันเอก ประภาส จารุเสถียร ได้มอบหมายให้ พันตรี ศรีโพธิ์ ทศนุต ประพันธ์คำร้องภาษาไทยถวาย แต่เนื่องจากในการประพันธ์คำร้องนั้น ทำให้ต้องมีห้องเพลงที่ยาวกว่าเดิม พันตรี ศรีโพธิ์ ทศนุต จึงได้ทำเรื่องขอพระราชทาน

ทำนองเพิ่มเติม เพื่อให้คำร้องสอดคล้องกันกับทำนองมาร์ชตามความมุ่งหมายเดิมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองไว้ และในการแก้ไขทำนองให้สอดคล้องกับคำร้องนี้พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) ช่วยตรวจทานให้ ภายหลังเมื่อประพันธ์เสร็จเรียบร้อยแล้วกองทัพบกจึงได้เริ่มซ้อมการบรรเลงดนตรีทั้งวงจุลดุริยางค์ วงโยธวาทิต วงดุริยโยธิน ตลอดจนการขับร้องด้วยการฝึกฝนนักร้องของกองทัพบกทั้งชายและหญิงให้ร้องเพลงนี้กันให้ได้ทุกคน

จำลอง เอก นัฐพงษ์ รักเดช ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “...ภายหลังเมื่อดำเนินการทางด้านบทเพลงสำเร็จแล้ว กองทัพบกจึงได้นำทูลเกล้าถวายการบรรเลงให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณา จากนั้นพระองค์ทรงพระราชทานนามเพลงพระราชนิพนธ์นี้ว่า “มาร์ชราชวัลลภ” ในปี พ.ศ. 2495 โดยใช้คำในภาษาอังกฤษว่า “ROYAL GUARDS MARCH” และต่อมาจึงได้พระราชทานให้เป็นเพลงประจำหน่วยกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2496...” (นัฐพงษ์ รักเดช , สัมภาษณ์ 20 กุมภาพันธ์ 2543)

กองทัพบกจึงได้นำเพลงมาร์ชราชวัลลภออกเผยแพร่ทั้งภายใน และภายนอกกองทัพ ด้วยการนำออกเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุในเครือข่ายของกองทัพบกทั่วประเทศ ตลอดจนทางสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 และสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 และนอกเหนือจากที่เพลงมาร์ชราชวัลลภจะเป็นเพลงประจำหน่วยของกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็ก รักษาพระองค์แล้ว กองทัพบกยังได้นำเพลงนี้ไปใช้บรรเลงประกอบพิธีต่างๆ ของกองทัพอีกด้วย อาทิเช่น พิธีสวนสนามของทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ และพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณตน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า แม้ในปัจจุบัน เมื่อสภาวะบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็มีได้ ทรงนั่งนอนพระทัย พระองค์ทรงมีน้ำพระทัยเต็มเปี่ยมไปด้วยความห่วงใย และความเสียสละเพื่อพสกนิกร และเหล่าทหารตำรวจอยู่เสมอ ทรงพระราชนิพนธ์เพลงปลุกใจ เพื่อเป็นกำลังใจให้ประชาชนในการแสดงออกถึงความรักชาติ เสียสละเพื่อส่วนรวม และเพื่อให้พสกนิกรร่วมแรงร่วมใจพัฒนาชาติบ้านเมือง (พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2530 : 11) จึงนับได้ว่าเพลงพระราชนิพนธ์ในทุกเพลงนั้น นำมาซึ่งความซาบซึ้งต่อพสกนิกรเป็นอย่างมาก เพราะนอกจากจะมีความไพเราะอย่างวิเศษแล้ว ยังเป็นเพลงที่มีคติประโยชน์น่านับการ ต่อมาจึงได้มีผู้ขอพระราชทานเพลงจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมากขึ้น โดยเฉพาะทหารในเหล่าต่างๆ ได้เริ่มขอพระราชทานเพลงประจำหน่วยเพื่อเป็นศิริมงคลแก่หน่วยงานของตน

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

วรรคที่ 1 (1) เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์
พระมหากษัตริย์สูงส่ง
ล้วนแต่องอาจแข็งแรง

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ว่ามีความกล้าหาญ แข็งแรง และมีความเคารพในองค์พระมหากษัตริย์

การกล่าวว่า “เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) แบบการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (confidence) และสร้างความศรัทธาที่มีต่อสถาบันให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร โดยผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านคุณภาพ (quality) มาโน้มน้าวให้ทหารเกิดความเชื่อมั่นว่าตนเป็นผู้ที่มีคุณภาพ จึงได้รับผิดชอบภาระหน้าที่อันทรงเกียรติยิ่ง และนอกจากนั้นผู้ประพันธ์ยังนำแรงจูงใจด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม (belongingness and love needs) มาโน้มน้าวใจทหารให้เกิดความภาคภูมิใจในหน่วยงาน หรือสถาบัน คือ กรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์

วรรคที่ 2 (2) เราทุกคนบุชากล้าหาญวินัย
เทอดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง
ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมิกลัวใคร

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่าทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ทุกคน บุชากล้าหาญ ความมีวินัย และไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะเชิดชูชื่อเสียงของชาติไว้เสมอ เนื่องจากจิตใจของทหารราชวัลลภรักษาพระองค์มีความเข้มแข็งไม่กลัวใคร เหมือนกับคุณสมบัติของเพชร และเหล็กที่มีความแข็งแกร่ง และมีความแข็งแรงมาก จะเห็นได้ว่าคำร้องในวรรคนี้เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมา (Simile) กล่าวเปรียบเทียบจิตใจว่าเหมือนกับเหล็กหรือเพชรที่มีความแข็งแกร่ง

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นวัจนกรรมในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความกล้าหาญ โดยจูงใจด้วยการสื่อให้ตระหนักถึงการเป็นทหารที่มีคุณภาพ(quality) มีจิตใจที่เข้มแข็ง ยึดมั่นในความกล้าหาญความมีวินัย

วรรคที่ 3 (3) เราเป็นกบฏทหาร
ประวัติการณ์ก่อเกิด
กำเนิดกองทัพบกชาติไทย

คำร้องในวรรคนี้หมายความว่า กบฏทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ ได้ถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มของการก่อตั้งกองทัพบกในประเทศสยาม หรือประเทศไทย ดังนั้น เราจึงเป็นกบฏทหารที่มีประวัติยาวนานเคียงคู่กับกองทัพบกของประเทศไทย เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึง การเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ ประจำกองทัพบกไทย

การกล่าวว่ “เราเป็นกบฏทหาร” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ของการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ โดยผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของคนในสังคม (belongingness and love needs) มาโน้มน้าวให้ทหารเกิดความรู้สึกรักและผูกพันต่อกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์

วรรคที่ 4 (4) เราทุกคนภูมิใจได้รับไว้วางพระราชหฤทัย
พิทักษ์สมเด็จพระเจ้าไทย
ตลอดในพระวงศ์จักรี

คำร้องในวรรคนี้บ่งบอกถึงการทำหน้าที่ของการเป็นทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ไว้อย่างชัดเจน มีความหมายว่า ทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ทุกคนมีความภูมิใจที่ได้รับพระราชหฤทัยให้ทำหน้าที่ในการดูแลคุ้มครองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และทุกๆ พระองค์ในพระราชวงศ์จักรี นอกจากนี้ยังเป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ทุกคน

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นวัจนกรรมที่ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยการบรรยาย (Representatives) ซึ่งผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อตอกย้ำสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ โดยผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) และความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) มาโน้มน้าวให้ทหารเกิดความสำนึกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบและให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

วรรคที่ 5 (5) เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์
จะถวายสัตย์ชื่อตรง
องค์ราชาราชินี

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ทุกคน ซึ่งเป็นการตอกย้ำหน้าที่และคุณสมบัติของการเป็นทหารไว้อย่างเด่นชัด มีความหมายว่า เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ จะถวายความซื่อสัตย์ และความซื่อตรงต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ

การกล่าวว่า “จะถวายสัตย์ชื่อตรงองค์ราชาราชินี” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่ผูกมัดผู้พูดให้กระทำการที่พูดในเวลาต่อมา เรียกว่า การให้สัญญา (Commissives) ซึ่งผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ เพื่อตอกย้ำหน้าที่ในการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้แรงจูงใจด้านการอุทิศตัว (devotion) จูงใจให้ทหารเกิดความเสียสละและถวายความจงรักภักดีต่อองค์ราชาและราชินีสืบต่อไป

วรรคที่ 6 (6) ถ้าแม้นมีภัยพานอวดหาญมิเกรง
ดูหมิ่นข่มเหงย่ำยี
เราจะถวายชีวิมิหวาดหวั่น

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่าถ้าแม้นสิ่งน่ากลัว หรืออันตราย มาอวดกล้า ดูหมิ่น ข่มเหง ย่ำยี อย่างไม่เกรงกลัว พวกเรทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ทุกคนจะถวายชีวิตเพื่อต่อสู้อย่างไม่หวาดหวั่น เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอธิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการถวายชีวิต จะเห็นได้ว่าคำร้องในวรรคนี้ ได้มีการบ่งบอกถึงความหมายของการเป็นทหารบกไว้อย่างชัดเจน ด้วยการกล่าวถึงภาระหน้าที่และความรับผิดชอบ

การกล่าวว่า “จะถวายชีวิมิหวาดหวั่น” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความเสียสละ โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fightion) และการอุทิศตัว (devotion) มาโน้มน้าวใจให้ทหารเกิดความสำนึกในหน้าที่และพร้อมที่จะยอมเสียสละชีวิตอย่างไม่หวาดหวั่นเพื่อให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคงปลอดภัย (safety)

วรรคที่ 7 (7) จะล้วยเลือดสู้ตาย
จะเอากายป้องกัน
เป็นเกราะทองรบประจันศัตรู

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการยอมตาย คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่า ทหารราชวัลลภรักษาพระองค์จะขอสู้ตายด้วยการเข้าปะทะต่อสู้ศัตรูอย่างไม่เกรงกลัว และจะเอาร่างกายของตนเป็นเกราะกำบังในการต่อสู้กับศัตรู เพื่อปกป้องประเทศชาติ

การกล่าวว่า “จะล้วยเลือดสู้ตาย” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความกล้าหาญ และเสียสละ โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) และแรงจูงใจด้านการศึกษา (devotion) มาโน้มน้าวให้เกิดความกล้าหาญในการต่อสู้ ด้วยการอุทิศตัวเพื่อกระทำหน้าที่ในการคุ้มครองประเทศชาติให้มีความมั่นคงปลอดภัย (protection)

วรรคที่ 8 (8) ฝากฝีมือปรากฏเกียรติยศพุ่งเฟื่อง
กระเดื่องกองทัพภกไทย
ไว้นามเชิดชูราชวัลลภคู่ปฐพี

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่า ทหารราชวัลลภรักษาพระองค์จะฝากวีรกรรมของการต่อสู้ไว้ให้เป็นที่ปรากฏเพื่อสร้างชื่อเสียงและเกียรติยศให้โด่งดังไปทั่วราชอาณาจักรไทยในนามของทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ประจำกองทัพภกไทย เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการฝากฝีมือให้เป็นที่ปรากฏไปทั่วกองทัพภกไทย

เจตนา หรือวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ในคำร้องวรรคนี้คือ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตัวเองและสถาบันของตน โดยนำแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความมีชื่อเสียง (reputation) ในการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ และความต้องการที่จะผูกพันกับกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ (belongingness needs) มาใช้ในการโน้มน้าว จะเห็นได้ว่าคำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการประกาศ (declarations)

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงมาร์ชราชวัลลภมีการใช้คำสร้างอารมณ์ ดังต่อไปนี้ การใช้คำว่า “องอาจ” ในคำร้องที่ว่า “ล้วนแต่องอาจแข็งแรง” และคำว่า “เรา” ในคำร้องที่ว่า “เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์” เป็นลักษณะของการใช้คำสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความภาคภูมิใจ คำว่า “องอาจ” นั้นนอกจากจะมีความหมายถึง “ความกล้าหาญ” แล้วยังสื่อให้รู้สึกได้ถึง “ความสง่างาม” อีกด้วย ขณะเดียวกันในคำร้องที่ว่าเราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์” ผู้ประพันธ์ได้ใช้กลวิธีในการขยายคำว่า “เรา” ให้ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายได้เกิดความภาคภูมิใจถึงภาระหน้าที่อันยิ่งใหญ่ของตน

ขณะเดียวกันการใช้คำว่า “เรา” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน จะเห็นได้จากในคำร้องที่ว่า “เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์” “เราทุกคนบุชากกล้าหาญวินัย” “เราเป็นกองทหารประวัติการณ์ก่อเกิด” “เราทุกคนภูมิใจได้รับไว้วางพระราชหฤทัย” และ “เราจะถวายชีวิตมีหวาดหวั่น” นอกจากผู้ประพันธ์จะนำคำว่า “เรา” มาใช้สร้างอารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกันแล้ว ผู้ประพันธ์ยังได้นำคำมาใช้สร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความสามัคคีในการร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย

สำหรับการใช้คำว่า “แข็งแรง” ในคำร้องที่ว่า “ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแรงมิกลัวใคร” เป็นลักษณะของการใช้คำสร้างลูกโซ่เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คำว่า “แข็งแรง” ทำหน้าที่ขยายคำว่า “เหล็กเพชร” ให้เกิดอารมณ์ที่นำไปสู่ความฮึกเหิมด้วยการตอกย้ำว่า “มิกลัวใคร” เป็นการโน้มน้าวอารมณ์ให้คล้อยตามไปกับคำร้องที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมาย นอกจากนั้นการใช้คำว่า “อวดหาญ” “สู้ตาย” และ “ประจัน” ก็มีลักษณะเดียวกันกับการใช้คำที่ทำให้ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายเกิดอารมณ์ฮึกเหิมด้วยเช่นกัน

ส่วนการใช้คำว่า “จะ” ในคำร้องที่ว่า “จะถวายสัตย์ซื่อตรง” “จะถวายชีวิตมีหวาดหวั่น” “จะลุยเลือดสู้ตาย” “จะเอากายป้องกัน” เป็นลักษณะของการให้คำสัญญาเพื่อสร้างอารมณ์เชื่อมั่น (Confidence) ให้เกิดขึ้นในจิตใจของผู้ฟัง นอกจากนั้นพบว่าอารมณ์เกลียดหรือ เคียดแค้นในเพลงมาร์ชราชวัลลภนี้ เกิดจากการใช้คำร้องในวรรคที่ว่า “ถ้ามันมีภัยพานอวดหาญมิเกรงดูหมิ่นข่มเหงย่ำยี” การใช้คำว่า “ดูหมิ่น” “ข่มเหง” “ย่ำยี” เป็นลักษณะของการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์เกลียด หรือเคียดแค้นหากต้องเป็นผู้ที่ถูกกระทำจากอีกฝ่ายหนึ่ง

ส่วนการใช้คำว่า “เกราะทอง” ในคำร้องที่ว่า “เป็นเกราะทองรบประจันศัตรู” เป็นการใช้คำสร้างภาพให้เกิดขึ้นในใจว่าร่างกายของตนนั้นเปรียบเหมือน “เกราะทอง” เอาไว้คุ้มกันศัตรู เป็นการสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่จินตนาการ นอกจากนั้นการใช้คำว่า “ฟุ้งเฟื่อง” และคำว่า “กระเดื่อง” ในคำร้องที่ว่า “ฝากฝีมือปรากฏเกียรติยศฟุ้งเฟื่อง กระเดื่องกองทัพยกไทย” ก็เป็นลักษณะของการใช้คำสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่จินตนาการ หรืออารมณ์ฝัน (Imagine) เช่นกัน

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการต่อยอดด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษรใน เพลงมาร์ชราชวัลลภ กล่าวคือ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอด ยกตัวอย่าง เช่น การสัมผัสสระด้วยการใช้รูปสระอาในคำร้องที่ว่า “เราทุกคน**บู**ชา**ก**ลา**ห**า**ญ**วิ**น**ัย” (ชา + กล้า + หาญ) หรือ การใช้รูปสระแท้สองฐาน ได้แก่สระเอะ (เสียงสั้น) กับ สระแอะ (เสียงยาว) ในคำร้องที่ว่า “เทอดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง ใจดุจเหล็กเพชร**แ**แข็ง**แ**กร่ง**แ**มิก**ล**ัว**ไ**คร” (แห่ง+แข็ง + แกร่ง)

ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอด ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำ (วรรณคดี : ก ข ค ค ฆ ง) ในคำร้องที่ว่า “เราเป็น**ก**อง**ท**หาร **ป**ระ**ว**ติ**การ**ณ์**ก**่อ**เก**ิด **ก**ำ**เน**ิด**ก**อง**ท**พ**ก**ช**า**ติ**ท**ไ**ท**ย” (กอง + การณ์ + ก่อ + เกิด + กำ + กอง) หรือ “ฝาก**ฝ**มือ**ป**ราก**ฏ**เก**ิ**ย**ร**ติ**ย**ศ**ฟ**ง**ฟ**เ**ิ**ง **ก**ระ**เด**็**ง** **ก**อง**ท**พ**ก**ช**า**ติ**ท**ไ**ท**ย” (กฎ + เกียรติ + กระ + กอง) และ การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำ (เศษวรรค : ย ร ล ว พ ศ ษ ส ห อ ฮ) ในคำร้องที่ว่า “เรา**ท**หาร**ร**าช**ว**ล**ล**ภ**ร**ัก**ษ**า**พ**ระ**ร**อง**ค**์” (เรา + ราช + รัก) เป็นต้น

วิเคราะห์ดนตรี และจังหวะ

ลักษณะของดนตรีที่ใช้ในเพลงมาร์ชราชวัลลภคือ วงโยธวาทิต โดยใช้จังหวะ มาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ซึ่งมีรูปแบบที่สมบูรณ์ กล่าวคือ เป็นเพลงมาร์ชที่ใช้ในกิจกรรมของทหารโดยตรง มีจังหวะและท่วงทำนองที่หนักแน่น ทำให้สามารถปลุกเร้าจิตใจของทหารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าเพลงมาร์ชราชวัลลภนี้มีรูปแบบและลักษณะของบทเพลงที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้รักชาติ โดยได้สื่อความหมายถึงความรับผิดชอบ อันเป็นการต่อยอดภาระหน้าที่อันทรงเกียรติ และเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งไปพร้อมๆ กับจังหวะที่หนักแน่นและเร้าใจ

จากกรณีศึกษาทั้งสิ้น จำนวน 8 เพลง พบว่า รูปแบบ (Form) ของการประพันธ์บทเพลงมาร์ชราชวัลลภนี้มีความสมบูรณ์และซับซ้อนมากที่สุด เนื่องจาก เป็นเพลงที่มีรูปแบบ 3 ตอน ที่ได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ตามรูปแบบมากขึ้น เรียกว่า รูปแบบเทอนารีแบบผสม (Complex Ternary Form) กล่าวคือ มีทำนอง A ที่ประกอบด้วย Introduction , A1 , A2 และทำนอง B ที่ประกอบด้วย Introduction , B1 , B2 แล้วยังบรรเลงย้อนต้นจนจบบทเพลงที่ทำนอง A2 ซึ่งตรงตามคติลักษณะ (Form) หรือรูปแบบเทอนารีแบบผสม (Complex Ternary Form) ได้อย่างสมบูรณ์แบบมากที่สุด

สรุปเพลงมาร์ชราชวัลลภ

เพลงมาร์ชราชวัลลภนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงประพันธ์ทำนอง โดยทรงใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ส่วนผู้ประพันธ์คำร้องคือ พันตรี ศรีโพธิ์ ทศนุต เพลงนี้มีความหมายโดยรวมถึงการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ทุกคนที่ทำหน้าที่อันทรงเกียรติ ในการปกป้องคุ้มครองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระบาทสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ และทุก ๆ พระองค์ในพระราชวงศ์จักรี

ดังนั้นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ มีความกล้าหาญ แข็งแรง และไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ก็จะไม่ยอมเสียชื่อเสียงของชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ไว้เสมอ จะขอต่อสู้กับศัตรูอย่างไม่หวาดหวั่น หรือกลัวเกรง เนื่องจากจิตใจของทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ มีความเข้มแข็งไม่กลัวใคร เหมือนกับคุณสมบัติของเพชรและเหล็กที่มีความแข็งแกร่ง และมีความแข็งแรงมาก หนึ่งกองทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์นั้นถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยแรกเริ่มของการก่อตั้งกองทัพบก ในประเทศสยามหรือประเทศไทย ดังนั้น ทหารที่ประจำอยู่ในกรมทหารราบที่ 1 มหาดเล็กรักษาพระองค์ จึงเป็นกองทหารที่มีประวัติยาวนานเคียงคู่กับกองทัพบกของประเทศไทย

เพลงมาร์ชราชวัลลภมีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการใช้ชื่อนุมนัย (กล่าวโดยรวม) มากที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 4 ครั้ง รองลงมาคือ การกล่าวเกินจริง (อริพจน์) จำนวน 3 ครั้ง และสุดท้ายคือการกล่าว เปรียบเทียบ (อุปมา) จำนวน 1 ครั้ง จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับการกล่าว โดยรวมถึงการเป็นทหารราชวัลลภรักษาพระองค์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีการกล่าวเกินจริงบ้าง เช่น การยอมสละเลือดเนื้อชีวิต และนอกจากนั้นยังเป็นการสร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นในใจของผู้ฟัง ด้วยการเปรียบเทียบถึงคุณลักษณะของตน ว่ามีความแข็งแกร่งเหมือนกับเหล็กและเพชร

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มถ่วงใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา มาวิเคราะห์ เพลงมาร์ชกองทัพบก พบว่าผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจดังต่อไปนี้เข้ามาใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟัง ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety) ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของ คนในสังคม (belongingness and love needs) ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) ความมีคุณภาพ (Quality) ความมีชื่อเสียง (reputation) การต่อสู้ (fighting) และ การอุทิศตัว (devotion)

โดยพบว่าผู้ประพันธ์นำวจนกรรม (Speech Act) ประเภทการประกาศ (Declarations) มาใช้มากที่สุด จำนวน 5 ครั้ง รองลงมาคือวจนกรรมประเภทการบรรยาย (Representatives) จำนวน 2 ครั้ง และสุดท้ายคือการให้สัญญา (Commissives) จำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ที่ผู้ประพันธ์กำหนดไว้คือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (confidence) ความศรัทธา และความภาคภูมิใจในสถาบันของตนให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความกล้าหาญและความเสียสละ เพื่อตอกย้ำสำนึกหน้าที่และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของทหารราชวัลลภรักษาพระองค์

นอกจากนั้นยังพบว่าอารมณ์ที่เกิดจากการใช้คำในเพลงมาร์ชราชวัลลภมีด้วยกันทั้งสิ้น 6 ชนิด คือ อารมณ์ภาคภูมิใจ (Proud) อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Plain Folks) อารมณ์ฮึกเหิม (Vigorous) กล้าหาญ (Brave) อารมณ์เชื่อมั่น (Confidence) อารมณ์เกลียด หรือ เคียดแค้น และอารมณ์ฝัน (Imagine)

สำหรับดนตรีและจังหวะที่ใช้ในเพลงมาร์ชราชวัลลภนั้น เป็นลักษณะของดนตรีที่ใช้ในวงโยธวาทิต โดยใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ซึ่งมีรูปแบบที่สมบูรณ์ กล่าวคือเป็นรูปแบบของการประพันธ์เพลงที่เรียกว่า “รูปแบบเทอนารีแบบผสม” (Complex Ternary Form) ใช้รูปแบบ 3 ตอน ที่มีการพัฒนาเต็มรูปแบบมากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรคที่	รายละเอียด	วิจนกรรม	จิตใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ พระมหากษัตริย์สูงส่ง ส่วนต่อองอาจแข็งแรง	การประกาศ (declarations) - เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และสร้างความศรัทธาใน สถาบันของตนให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร	- คุณภาพ (quality) - ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก (belongingness and love needs)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- ภาคภูมิใจ (Proud) - ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
2	เราทุกคนนุชากล้าหาญวินัย เทอดเกียรติชาติไว้ทุกแห่ง ใจดุจเหล็กเพชรแข็งแกร่งมิกลัวใคร	การบรรยาย (Representative) - เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความกล้าหาญ	- คุณภาพ (quality)	อุปมา (Simile)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - ฮึกเหิม กล้าหาญ
3	เราเป็นกองทหาร ประวัติการณ์ก่อเกิด กำเนิดกองทัพภชาติไทย	การประกาศ (declarations) - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร	- ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก (belongingness and love needs)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
4	เราทุกคนภูมิใจได้รับไว้วางพระราชหฤทัย พิทักษ์สมเด็จเจ้าไท ตลอดในพระวงศ์จักรี	การบรรยาย (Representative) - เพื่อตอกย้ำสำนึกของหน้าที่และความรับผิดชอบ ในการเป็นทหาร	- ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) - ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
5	เราทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ จะถวายสัตย์ที่ตรง องค์ราชาราชนิ	การให้สัญญา (Commissives) - เพื่อตอกย้ำหน้าที่ของการเป็นทหาร	- การอุทิศตัว (devotion)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - เชื้อมั่น
6	ถ้าแผ่นดินมีภัยพานอวดหาญมิเกรง คูหมีนข่มเหงยำยี เราจะถวายชีวิมิหวาดหวั่น	การประกาศ (declarations) - เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความเสียสละ	- การต่อสู้ (fighting) - การอุทิศตัว (devotion)	อริพจน์ (Hyperbole)	- ฮึกเหิม กล้าหาญ - เกลียด หรือเคียดแค้น
7	จะลุยเลือดสู้ตาย จะเอากายป้องกัน เป็นเกราะทองรบประจันศัตรู	การประกาศ (declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญและความเสียสละ	- การต่อสู้ (fighting) - การอุทิศตัว (devotion)	อริพจน์ (Hyperbole)	- เชื้อมั่น (Confidence) - เพ้อฝัน (Imagine)
8	ฝากฝีมือปรากฏเกียรติยศหึ่งเฟื่อง กระเดื่องกองทัพไทย ไว้นามเชิดชูราชวัลลภคู่ปฐพี	การประกาศ (declarations) - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตัวเองและสถาบัน	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) - ความมีชื่อเสียง (reputation) - ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก (belongingness and love needs)	อริพจน์ (Hyperbole)	- เพ้อฝัน (Imagine)

2.2 กองทัพเรือ

3) เพลงดอกประดู่

ทำนอง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

คำร้อง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

(1) หะเบสสมอปล้นออกสันดอนไป	ลัดไปเกาะสี่ซังจนกระทั่งระจิมไฟ
(2) เทียวหาข้าศึกมิได้นึกจะกลับมาใน	ถึงตายตายไปตายให้แก่ชาติของเรา
(3) พวกเราจงรู้เจ็บแล้วต้องจำ	ลับดาบไว้พลางข้างบนยอดกาฬพีจะนำ
(4) สยามเป็นชาติของเราธงทุกเสาชักขึ้นทุกลำ	ถึงเรือจะจมในน้ำธงไม่ต่ำลงมา
(5) เกิดมาเป็นไทยใจร่วมกันแหละดี	รักเหมือนพี่เหมือนน้องช่วยกันป้องปฐพี
(6) สยามเป็นชาติของเราอย่าให้เขามาย่ำมายี	ถึงตายตายให้ตีตายในหน้าที่ของเรา
(7) พวกเราทุกลำจำเช่นดอกประดู่	วันไหนวันดีบานคลี่พร้อมอยู่
(8) วันไหนร่วงโรยดอกโปรยตกพรู	ทหารเรือเราจงดูตายเป็นหมู่เพื่อชาติไทย

ประวัติ และปริบท

ทหารเรือในปัจจุบัน มีบทเพลงที่ใช้ขับร้องกันอยู่หลายประเภท แต่บทเพลงที่ได้รับความนิยมในการนำไปร้องมากที่สุดคือ บทเพลงพระนิพนธ์ในพลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือที่เหล่าทหารเรือเรียกพระองค์ว่า “เสด็จเตี้ย” ทั้งนี้เนื่องจากความเคารพพระองค์ท่านเสมอด้วยพระบิดา ในฐานะที่ทรงเป็นผู้วางรากฐานให้กับทหารเรือไทยได้มีความเจริญจนจบจนปัจจุบัน โดยที่พระองค์ทรงมีความผูกพันอยู่กับการทหารเรือมาก ประกอบกับทรงตั้งพระทัยที่จะเป็นทหารเรือมาตั้งแต่พระเยาว์ และการนั้นก็ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่จะให้พระองค์ทรงศึกษาวิชาการทหารเรือ (ประพัฒน์ จันทวิรัช 2527 : 8)

นาวาเอก ประพฤติพร อักษรมัตติ (ร.น.) ได้กล่าวถึงพระประวัติของ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ไว้ดังนี้ “...พระองค์ทรงมีพระนามเดิมว่า“พระองค์เจ้าอากาศกรเกียรติวงศ์” ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับ เจ้าจอมมารดาโหมด ป.จ. ธิดาของเจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ (วร บุนนาค) ทรงเข้ารับราชการทหารเรือใน ร.ศ.119 (พ.ศ.2444) โดยทรงมีความตั้งพระทัยที่จะปรับปรุงและพัฒนากองทัพเรือให้ทันสมัย

โดยการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็นขึ้น และปรับปรุงการฝึก ตลอดจนวางรากฐาน การศึกษาให้กับนักเรียนนายเรือ ทรงสอนและฝึกฝนนักเรียนนายเรือด้วยพระองค์เอง (ประพศิตพร อักษรมณี , สัมภาษณ์ 3 ตุลาคม 2542)

นอกจากการทรงงานเกี่ยวกับทหารเรือแล้ว กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงมีพระปรีชาสามารถ และทรงโปรดการดนตรีเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ทรงพระนิพนธ์เพลงปลุกใจ สำหรับให้นักเรียนนายเรือและทหารเรือใช้ร้องในเวลาฝึกหรือเดินทาง โดยคำร้องและทำนองที่ พระองค์ทรงพระนิพนธ์ขึ้น จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปลุกใจให้มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต่อสู้กับอริราชศัตรูของชาติ (ซึ่งในเวลานั้นคือฝรั่งเศส) ไม่ให้คิดย่อท้อ เมื่อเจ็บแล้วต้องจำ ไว้ต่อสู้แก่ตัวใหม่เมื่อมีโอกาส วิธีการปลุกใจของพระองค์นั้น ทรงพระนิพนธ์ เพลงปลุกใจสำหรับให้นักเรียนและทหารเรือนำไปร้องในเวลาเข้าแถวสวดมนต์ตอนค่ำ และเวลาเดินทางไกล ได้แก่ “เพลงลาวดำเนินทราย หรือ สุนัขขี้เลียบหาด” “เพลงคัมมิงทูตริยน์ หรือ เพลงดอกประดู่” เป็นต้น

สำหรับเพลงดอกประดู่ นั้น พระองค์ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้จากชีวิตทหารเรือ และ ประสบการณ์ของพระองค์เอง เมื่อครั้งที่พระองค์ทรงนำทหารและนักเรียนนายเรือ ออกฝึกภาคทางทะเล ซึ่งเริ่มขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2450 (ร.ศ. 126) โดยในครั้งนั้นพระองค์ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาการเรือมกุฎราชกุมารด้วยพระองค์เอง และในการฝึกภาคทางทะเลครั้งต่อมา ได้มีบันทึกของนายเรือผู้หนึ่ง ชื่อ นายเรือโทผู้ช่วยนายศรี กมลนาวิน (พลเรือโท พระยาราชวังสัน) ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ในการฝึกภาคทางทะเล เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2452 (ร.ศ. 128) ขณะเรือจอดอยู่ที่จังหวัดภูเก็ตว่า “...วันนี้ข้าหลวงเทศาภิบาลเลี้ยงน้ำชาที่จวน นักเรียนนายเรือ ได้ร้องเพลงปลุกใจลาวดำเนินทราย หรือสุนัขขี้เลียบหาดกับเพลงคัมมิงทูตริยน์ เพลงทั้งสองนี้ พวกข้าราชการอิมเพรส มาก เอ๊กไซติง และอินเตอร์เรสติง ลงทำยร้องเพลงสรรเสริญพระบารมีด้วย...” (รังสิพันธ์ แข็งขัน , 2540 : 44)

จากบันทึกดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความเชื่อมั่นว่าเพลงปลุกใจในกองทัพนี้ เริ่มมีครั้งแรกในสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โดยหนึ่งในหลักฐานที่ปรากฏอย่างชัดเจน คือ เพลงดอกประดู่ ซึ่งประพันธ์ขึ้นครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2450 (ร.ศ.126) ต่อมาจึงได้รับการถ่ายทอด และเผยแพร่ไปสู่ทหารเรือ และประชาชนทั่วไป

เพลงดอกประดู่ เดิมเข้าใจกันว่าเพลงนี้มีทำนองมาจากเพลง “AULD LANG SYNE” หรือ เพลง “COMIN’ THRO’ THE RYE” (คัมมิงทูตริยน์) ซึ่งเป็นเพลงประเภท “SCOTCH BALLAD” ที่ใช้ร้องทั่วๆ ไปในสมัยนั้น โดยดนตรีที่ใช้ประกอบ คือ PIANO (กรีธา พรรชนะแพทย์ , 2540 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) เนื่องจากมีท่วงทำนองคล้ายคลึงกัน ในสมัยนั้นจึงเรียกเพลงดอกประดู่นี้ว่า “เพลง คัมมิงทูตริยน์”

จึงนับว่าเพลงทหารเรือที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงพระนิพนธ์ประทานให้กับนักเรียนนายเรือและทหารเรือ นั้น เป็นเพลงปลุกใจรุ่นแรกที่มีผู้ประพันธ์ขึ้นในประเทศไทยและเป็นเพลงปลุกใจที่มีอายุยืนยาวในประวัติศาสตร์ของชาติ ทั้งนี้เพราะนักเรียนเตรียมทหารและทหารเรือได้ฝึกร้อง และ ขับร้องสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบันโดยไม่เสื่อมความนิยมเลย ถึงแม้ในระยะหลังจะมีผู้ประพันธ์เพลงที่เป็นทหารเรือขึ้นมาใหม่อีกมากมาย แต่ไม่ปรากฏว่าได้รับความนิยมเท่ากับเพลงทหารเรือที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์ จึงนับว่าเพลงทหารเรือของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นเพลงอมตะที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญกับทหารเรืออย่างแท้จริง

ภายหลังจากที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้นำออกเผยแพร่ในหมู่ทหารเรือทั่วไป นาวาเอกประพจน์ อักษรมิติ (ร.น.) กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “...บรรพบุรุษทหารเรือได้เล่าต่อกันมาว่าพระองค์จะทรงมีกลวิธีในการถ่ายทอด และการฝึกขับร้องที่สนุกสนานทำให้ทหารเรือสามารถจะร้องและจดจำเพลงเหล่านั้นได้โดยง่าย เช่น หากใครที่จำเนื้อเพลง หรือร้องไม่ถูกก็มักจะถูกปรับให้ดื่มน้ำเค็ม 1 อึก ซึ่งทำให้ทหารเรือทุกคนร้องเพลงของพระองค์ท่านได้ (ประพจน์ อักษรมิติ , สัมภาษณ์ 3 ตุลาคม 2542) และนอกจากบทเพลงดังกล่าวจะเป็นที่นิยมและแพร่หลายในหมู่ทหารเรือแล้ว ก็ยังมีประชาชนทั่วไปอีกจำนวนมากที่ได้ยินเพลงนี้และสามารถที่จะร้องเพลงดอกประดู่นี้ได้เช่นกัน เพราะกองทัพเรือได้ใช้เป็นเพลงประจำสำหรับการเปิดสถานีวิจัยในเครือข่ายของกองทัพเรือ และยังได้ใช้เป็นเพลงประกอบพิธีสำคัญต่าง ๆ ตลอดทั้งงานสังสรรค์รื่นเริงของกองทัพอีกด้วย เพลงดอกประดู่จึงเป็นเพลงปลุกใจประจำกองทัพเรือซึ่งนับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

วรรคที่ 1 (1) หะเบสสมอพลันออกสันดอนไป
ลัดไปเกาะสี่ซังจนกระทั่งกระโจมไฟ

เป็นการสื่อความหมายที่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวเรียก “หะเบส” แทน “การถอน” กล่าวเรียก “สมอ” แทน “หิน หรือของหนัก” ที่ล้ามนโซ่หรือเชือกผูกติดไว้ในขณะที่เรือจอดอยู่กับที่ โดยจะทำการโยนสมอลงไปในทะเลเพื่อไม่ให้เรือเคลื่อนไปที่อื่น กล่าวเรียก “สันดอน” แทน “ดิน หรือกรวดทราย” ซึ่งเกิดจากการที่น้ำพัดเอามารวมกัน มีลักษณะเป็นแนวปรากฏขนานยาวอยู่ใต้หน้า และกล่าวเรียก “กระโจมไฟ” แทนสถานที่แห่งหนึ่งบริเวณใกล้กับเกาะสี่ซัง ที่สร้างขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อคราวเสด็จประพาสเกาะสี่ซังในปี พ.ศ. 2434

โดยมีชื่อเป็นทางการว่า “อัมฎางค์” อันมาจากพระนามของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอัมฎางค์เดชาวุธ กระจงไฟแห่งนี้จะมีเครื่องหมายไฟกระพริบเพื่อแสดงให้รู้ว่าอยู่ใกล้แผ่นดิน ณ บริเวณไหน (ประพตติพร อักษรมัตติ, สัมภาษณ์ 12 มกราคม 2542)

ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงหมายถึง “การถอนสมอเรือเพื่อที่จะนำเรือออกสู่ทะเล ซึ่งต้องผ่านสันดอนบริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ที่มีลักษณะเป็นแนวยาวของดินหรือกรวดทรายปรากฏเป็นรอยนอนอยู่ใต้น้ำ โดยเส้นทางของการเดินเรือนั้นจะลัดไปตามเส้นทางที่จะไปเกาะสีชัง เพื่อไปยังยังที่หมาย คือ กระจงไฟแห่งนี้บริเวณใกล้กับเกาะสีชังนั่นเอง

คำร้องวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย โดยนำแรงจูงใจด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (self – actualization) มาโน้มน้าวให้เกิดความตั้งใจที่จะเดินทางไปยังจุดหมาย คือ กระจงไฟ หรือในภาษาอังกฤษว่า Beacon จะเห็นได้ว่าคำร้องในส่วนนี้มีการใช้คำเฉพาะที่ ซึ่งต้องการแสดงถึงความหมายของสถานที่ และการกระทำต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้เพิ่มความมีพลังและความเป็นเจ้าของที่ชี้เฉพาะลงไป โดยไม่ต้องกล่าวถึงชื่อสิ่งนั้น หรือสถานที่นั้น ๆ โดยตรง หากจะเป็นที่เข้าใจกันได้เองในหมู่ทหารเรือว่าได้กล่าวถึง หรือต้องการสื่อความหมายถึงสิ่งใด

วรรคที่ 2 (2) เทียบหาข้าศึกมิได้นี้จะกลับมาใน
ถึงตายตายไปตายให้แก่ชาติของเรา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอภิปจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการยอมตายเพื่อชาติ หมายถึง การออกตามหาศัตรูโดยไม่นึกถึงการมีชีวิตรอดกลับมา และถ้าจะต้องตายก็จะขอตายเพื่อประเทศชาติของเรา คำว่า “ใน” ในที่นี้เป็นการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอุปมาอุปไมย (Metaphor) กล่าวเป็นนัยให้เข้าใจเอง มีความหมายหลายประการ อาทิเช่น ผัง กองทัพเรือ ประเทศชาติ ฯลฯ

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นวัจนกรรมของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อต้องการโน้มน้าวจิตใจของทหารเรือให้เป็นผู้เสียสละชีพเพื่อชาติ โดยนำแรงจูงใจด้านการอุทิศตัว (devotion) มาใช้เพื่อให้เกิดการปฏิบัติตาม (Conformity)

วรรคที่ 3 (3) พวกเราจงดูรู้เจ็บแล้วต้องจำ
 ลับดาบไว้พลางข้างบนยอดกาฟฟ์จะนำ

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวเรียก “ข้าง” แทน “ธงราชธานี” ซึ่งลักษณะของธงราชธานีจะมีรูปข้างอยู่ภายในวงกลมตรงกลางของผืนธงชาติ และกล่าวเรียก “กาฟฟ์” แทน “เสาธง” ขื่อนำสนใจประการหนึ่งคือ เสาธงของทหารเรือนั้นจะมีเสาธงอยู่ 2 บริเวณ คือบริเวณหัวเรือเรียกว่า “เสาหัวเรือ” และ บริเวณท้ายเรือเรียกว่า “เสาท้ายเรือ”

ในสถานการณ์ปรกติ ธงที่ชักขึ้นบนเสาหัวเรือ จะเรียกว่า “ธงเกตุ” ส่วนธงที่ชักขึ้นบนเสาท้ายเรือ จะเรียกว่า “ธงราชธานี” โดยจะมีการชักธงใน 2 เวลา คือตอนเช้ากับตอนเย็น ตอนเช้านั้นจะชักธงขึ้นเวลา 8.00 น. และตอนเย็นจะชักธงลงเมื่อพระอาทิตย์ตกดิน และเมื่อนำเรือออกสู่ทะเลเพื่อพร้อมจะปกป้องอธิปไตยในท้องทะเลนั้น ทหารเรือจะนำเสาเรือทั้งสองลงมากีบเพื่อไม่ให้เป็นการขวางทางการต่อสู้อาทิเช่น เวลายิงปืน และทหารเรือก็จะนำเอาธงราชธานีไปชักขึ้นสู่เสากระโดงเรือแทน ซึ่งเสากระโดงเรือนั้นจะเรียกว่า “เสากาฟฟ์” (Gaff) ส่วนธงราชธานีในเวลา ณ ขณะนั้น จะเรียกว่า “ธงฉาน” ซึ่งหมายถึง “ธงรบ” เพื่อเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการเตรียมเรือออกรบนั่นเอง (ประพจน์พร อักษรมัติ , สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2543)

ดังนั้นสำนวนนี้จึงหมายถึง การบอกทหารเรือว่าเมื่อรู้จึกกับความเจ็บแล้วจะต้องจดจำ โดยจะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการออกไปสู้รบอยู่เสมอ และเมื่อเห็นธงราชธานีซึ่งขณะนั้นเรียกว่า “ธงฉาน” ขึ้นไปสู่บนยอดเสากาฟฟ์ (Gaff) ก็จะเป็นที่เข้าใจของทหารเรือทุกคนถึงการเตรียมเรือเข้ารบ

นอกจากนั้นคำร้องในวรรคนี้ยังได้แสดงถึงความหมายโดยอ้อมที่แอบแฝงอยู่โดยถือเป็นแรงบันดาลใจ หรือสิ่งที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงต้องการจะบอกให้ทราบซึ่งมาจากประสบการณ์ของพระองค์เอง เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม ร.ศ. 112 อันเป็นวิกฤตการณ์ที่เรือรบฝรั่งเศสตีฝ่าเข้ามาในแม่น้ำเจ้าพระยา และต่อมาจังหวัดจันทบุรีถูกยึดครองนั้นว่าเป็นบทเรียนที่ควรค่าแก่การจดจำไว้จนถึงลูกหลาน พระองค์จึงทรงมานะ และปรับปรุงกองทัพเรือให้เป็นทหารเรือแบบใหม่ (ประพจน์พร อักษรมัติ , สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2543) ซึ่งการบอกให้ “รู้เจ็บแล้วต้องจำ” นั้นเป็นการบอกให้ทหารเรือทุกคนเกิดความสำนึกถึงกรณี ร.ศ. 112 ว่าเป็นบทเรียนที่สร้างความเจ็บปวดให้กับทหารเรือไทย และดังนั้น “การลับดาบ” จึงหมายถึง การเตรียมพร้อม และฝึกฝนให้ทหารเรือมีความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญ พร้อมทั้งจะออกเผชิญกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา เพื่อป้องกันไม่ให้เหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นได้อีก

การกล่าวว่า “พวกเราจงรู้เจ็บแล้วต้องจำ” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ลักษณะการออกคำสั่ง (directives) ในลักษณะของการสอน (instruct) ให้ทหารเรารู้ว่าเมื่อมีความเจ็บแล้วต้องรู้จักจำ อย่าลืมความเจ็บนั้นไปอย่างง่าย ๆ ต้องระลึกอยู่เสมอโดยแรงจูงใจที่นำมาใช้ คือ การสร้างความรู้สึกของความเป็นพวกพ้องเดียวกัน (gregariousness) เพื่อให้ทหารเร่เกิดความสามัคคี และ เกิดการปฏิบัติตาม (conformity) ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการออกรบอยู่เสมอ

วรรคที่ 4 (4) สยามเป็นชาติของเราธงทุกเสาชักขึ้นทุกลำ
ถึงเรือจะจมในน้ำธงไม่ต่ำลงมา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอุปมา (Metaphor) กล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเองถึง “การชักธงขึ้นสู่ยอดเสา” ซึ่งมีความหมายถึง “การออกรบ” ซึ่งจะต้องเตรียมความพร้อมอยู่เสมอเพื่อปกป้องประเทศของเราไว้ และนอกจากนั้นยังกล่าวเปรียบเทียบ “เรือจมน้ำ” ว่าหมายถึง “ความพ่ายแพ้ หรือความตาย” โดยมีความหมายว่า ถึงแม้จะต้องตาย ทหารเร่ก็จะไม่ยอมแพ้

คำร้องที่ว่า “ถึงเรือจะจมในน้ำธงไม่ต่ำลงมา” ยังแสดงให้เห็นถึงศักดิ์ศรีของความเป็นทหารเร่ที่จะไม่ยอมให้ใครมาดูหมิ่นได้ถึงแม้ว่าเรือจะจมลง หรือต้องพ่ายแพ้ก็ตาม คำว่า “ธง” ในที่นี้คือ “ธงฉาน” หรือ “ธงราชนาวี” อันเป็นสัญลักษณ์ของกองทัพเรือไทยที่ทหารเร่จะไม่ยอมปล่อยให้ธงต่ำลงไปสู่พื้นดินได้น้ำ ซึ่งหมายถึงการไม่ยอมลดศักดิ์ศรี หรือ ไม่ยอมท้อถอยลงนั่นเอง

การกล่าวว่า “ธงทุกเสาชักขึ้นทุกลำ” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการออกคำสั่ง (directives) ในลักษณะการสอน (instruct) โดยผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้เกิดความอดทน (patient) กล้าหาญ (brave) เสียสละ (sacrifice) และไม่ยอมแพ้อะไรง่าย ๆ การกล่าวว่า “สยามเป็นชาติของเรา” เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน (gregariousness) เพื่อสร้างความสามัคคี และความร่วมมือ (cooperation) ในการต่อสู้ (fighting) ให้เกิดขึ้น และหากไม่สามารถสู้ได้ก็จะต้องไม่ท้อถอยต้องอดทน และกล้าหาญที่จะยอมเสียสละด้วยการอุทิศตัว (devotion) เพื่อชาติ

วรรคที่ 5 (5) เกิดมาเป็นไทยใจร่วมกันแหละดี
รักเหมือนพี่เหมือนน้องช่วยกันป้องกันปฐพี

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมา (Simile) กล่าวเปรียบเทียบโดยตรงถึงการเกิดมาเป็นคนไทย มีความหมายถึงการเกิดมาเป็นคนร่วมเชื้อชาติเดียวกัน เสมือนกับคนไทยที่เป็นตั้งพี่น้องกัน ดังนั้นคนไทยทุกคนจะต้องพึงสำนึกถึงความรัก ความสามัคคี และการร่วมมือกันในการปกป้องประเทศชาติ อันเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน ไม่ใช่เพียงแต่ทหารเท่านั้น เพราะฉะนั้นต้องช่วยกันปกป้องคุ้มครองผืนแผ่นดินไทย

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ด้วยการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อต้องการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น โดยนำแรงจูงใจประเภท “ความร่วมมือ” (cooperation) มาโน้มน้าวให้คนไทยเกิดความสามัคคี นอกจากนั้นผู้ประพันธ์ยังได้นำแรงจูงใจประเภทความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity) เข้ามาใช้เพื่อโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และในสำนวนที่ว่า “รักเหมือนพี่เหมือนน้อง ช่วยกันป้องปฐพี” เป็นการนำแรงจูงใจประเภท “ความชอบหมู่เหล่า” (gregariousness) มาใช้โดยกล่าวถึงความเป็นพี่น้องร่วมชาติ เพื่อจูงใจให้เห็นถึงความสามัคคีที่ต้องช่วยกันเพื่อปกป้องผืนแผ่นดินไทย

วรรคที่ 6 (6) สยามเป็นชาติของเราอย่าให้เขามาย่ำมายี
ถึงตายตายให้ตีตายในหน้าที่ของเรา

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่า ประเทศสยาม หรือ ประเทศไทยนั้นเป็นชาติของเรา เพราะฉะนั้นอย่าให้ศัตรูมาย่ำยี และถ้าจะตายก็ต้องตายในหน้าที่ของการเป็นทหารเรือ เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปลักษณ์ (Metaphor) กล่าวเปรียบเทียบคำว่า “เขา” เป็นนัยให้เข้าใจเองว่าหมายถึง “ศัตรู” หรือ “ฝ่ายตรงข้าม” ขณะเดียวกันก็เป็นการกล่าวเปรียบเทียบคำร้องที่ว่า “ตายให้ดี” ให้มีความหมายถึง “การตายในหน้าที่”

คำร้องที่ว่า “อย่าให้เขามาย่ำมายี” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการออกคำสั่ง (directives) ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่อบ่งบอกถึงหน้าที่ และปลุกฝังสำนึกของการเป็นทหารเรือไว้อย่างชัดเจนว่ามีหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ และหากจะต้องตาย ก็จะต้องตายในหน้าที่ของการเป็นทหารเรือ ซึ่งถือว่าการตายอย่างสมเกียรติ โดยนำแรงจูงใจด้านความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity) มาใช้ในการโน้มน้าว เพื่อสร้างความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของประเทศชาติ ส่วนคำร้องที่ว่า “อย่าให้เขามาย่ำมายี” เป็นการสื่อให้เห็นถึงศักดิ์ศรี และความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) และในคำร้องที่ว่า “รักเหมือนพี่เหมือนน้อง ช่วยกันป้องปฐพี” เป็นการนำแรงจูงใจประเภท “ความชอบหมู่เหล่า” (gregariousness) เข้ามาใช้โน้มน้าวให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของความเป็นพี่น้องร่วมชาติเดียวกัน เพื่อจูงใจให้เกิดความสามัคคีในการร่วมมือกันปกป้องผืนแผ่นดินไทย

วรรคที่ 7 (7) พวกเราทุกลำจ๋าเช่นดอกประดู่
วันไหนวันดีบานคลีพร้อมอยู่

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมา (Metaphor) กล่าวเปรียบเทียบ “ลำ” เป็นนัยให้เข้าใจเองแทนการเรียก “ทหารเรือ” โดยมีความหมายว่าทหารเรือทุกๆ คน จะต้องจำดอกประดู่ไว้เป็นตัวอย่าง ถ้าวันใดเป็นวันที่ดีของชีวิตดอกประดู่ก็จะบานอยู่บนต้นพร้อมๆ กัน

คำร้องที่ว่า “พวกเราทุกลำจ๋าเช่นดอกประดู่” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการออกคำสั่ง (directives) ที่แฝงไว้ด้วยเจตนาของการสอน (instruct) เพื่อให้ทหารเรือได้ตระหนักถึง “ความสามัคคี” โดยนำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) เข้ามาใช้โน้มน้าวด้วยการยกตัวอย่างถึง “ดอกประดู่” เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น

วรรคที่ 8 (8) วันไหนร่วงโรยดอกโปรยตกพรู
ทหารเรือเราจงดูตายเป็นหมู่เพื่อชาติไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมา (Simile) กล่าวเปรียบเทียบโดยตรงถึง “ทหารเรือ” ว่าเหมือนกับ “ดอกประดู่” ถ้าวันใดที่ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดี หรือ เป็นวันที่ทำให้รู้สึกชีวิตเสื่อมลง ดอกประดู่ก็จะร่วงโรยลงมาจากต้นพร้อมๆ กัน เพราะฉะนั้นทหารเรือจะต้องดูดอกประดู่ไว้เป็นตัวอย่างว่า ถ้าตายก็ต้องตายด้วยกันเพื่อประเทศชาติของเรา

คำร้องที่ว่า “ทหารเรือเราจงดูตายเป็นหมู่เพื่อชาติไทย” การใช้คำว่า “จงดู” เป็นวัจนกรรม (Speech Acts) ของการออกคำสั่ง (directives) ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง “ความสามัคคี” ให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร โด่นนำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) เข้ามาใช้โน้มน้าวประกอบการยกตัวอย่างถึงดอกประดู่ ซึ่งเป็นดอกไม้ป่าว่าเวลา ที่ออกดอกนั้น จะออกดอกพร้อมๆ กันเต็มต้น ส่วนเวลาที่ดอกร่วงโรยนั้นก็โรยทั้งต้นพร้อมๆ กัน นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังได้นำแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) เข้ามาใช้ในการโน้มน้าวโดยกล่าวถึงการอุทิศตัว (devotion) เพื่อชาติ ซึ่งกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงเปรียบเทียบไว้กับชีวิตของทหารเรือว่าควรจะมีเกียรติยศและสามัคคีร่วมกันไว้ ไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ ก็จะต้องเป็นไปโดยพร้อมเพรียงกัน ซึ่งต่อมาดอกประดู่นี้ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของทหารเรือ

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงดอกประดู่มีการใช้คำสร้างอารมณ์ดังนี้ การใช้คำว่า “พลัน” ในคำร้องที่ว่า “เหเบสสมอพลันออกสันตอนไป” กับคำว่า “ลัด” ในคำร้องที่ว่า “ลัดไปเกาะสีซังจนกระทั่งกระโจมไฟ” มีความหมายที่สื่อถึงความรวดเร็ว คำว่า “พลัน” มีความหมายว่า “ทันที” ส่วนคำว่า “ลัด” มีความหมายว่า “การกระทำซึ่งลุล่วงได้โดยตรง และเร็วกว่าการกระทำตามปกติ” ทั้งสองคำนี้ทำให้เกิดอารมณ์กระฉับกระเฉง (Active)

ส่วนการกล่าวว่า “จนกระทั่ง” ในคำร้องที่ว่า “ลัดไปเกาะสีซังจนกระทั่งกระโจมไฟ” เป็นลักษณะของการใช้คำที่นำไปสู่ความคาดหวัง (Anticipation) หรือนำไปสู่จุดมุ่งหมาย ขณะเดียวกัน การใช้คำว่า “ข้าศึก” ในคำร้องที่ว่า “เที่ยวหาข้าศึกมิได้นี้ก็จะกลับมาใน” และ คำว่า “เขา” ในคำร้องที่ว่า “อย่าให้เขามาย่ำมายี” เป็นลักษณะของการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์เกลียดหรือเคียดแค้นศัตรู

นอกจากนั้นยังพบว่าในเพลงดอกประดู่มีการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Plain Folks) ด้วยการกล่าวถึง “พวกเรา” “ของเรา” “ทุกกล้า” “พร้อมอยู่” “ทหารเรือเรา” “ตายเป็นหมู่” “เกิดมาเป็นไทยใจร่วมกันแหละดี” การกล่าวในลักษณะเช่นนี้เป็น การสร้างสำนึกร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกันซึ่งทุกคนจะต้องช่วยกันปกป้องประเทศชาติ

สำหรับการใช้คำว่า “ไทย” หรือ “สยาม” ในคำร้องที่ว่า “สยามเป็นชาติของเรา” “เกิดมาเป็นไทยใจร่วมกันแหละดี” และในคำร้องที่ว่า “รักเหมือนพี่เหมือนน้องช่วยกันป้องปฐพี” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์รักชาติโดยสื่อความหมายถึงความสามัคคีที่จะต้องมีส่วนร่วม ส่วนการกล่าวว่า “เกิดมาเป็นไทย” “ตายในหน้าที่ของเรา” “ตายให้แก่ชาติของเรา” และ “สยามเป็นชาติของเรา” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ภาคภูมิใจ (proud)

การกล่าวว่า “ตายให้แก่ชาติของเรา” “ลับดาบ” “ข้างบนยอดกาฟฟ้าจะนำ” “ธงทุกเสา ชักขึ้นทุกกล้า” “ธงไม่ต่ำลงมา” ล้วนแล้วแต่เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์อีกหิม กล้าหาญ เป็นการเตรียมตัวพร้อมในการออกรบอย่างไม่กลัวความตาย ส่วนการใช้คำว่า “จงดู” ในคำร้องที่ว่า “พวกเราจงดูรู้เจ็บแล้วต้องจำ” เป็นการใช้คำที่ทำให้เกิดอารมณ์คล้อยตามไปกับบริบทของคำ

นอกจากนั้นการใช้คำว่า “ดอกประดู่” ในคำร้องที่ว่า “พวกเราทุกกล้าจำเช่นดอกประดู่” และ ในคำร้องที่ว่า “วันไหนวันดีบานคลี่พร้อมอยู่ วันไหนร่วงโรยดอกโปรยตกพรุ ทหารเรือเราจงดูตาย เป็นหมู่เพื่อชาติไทย” เป็นลักษณะการใช้คำเพื่อสร้างความสามัคคี ความพร้อมเพรียง นำไปสู่อารมณ์ฝัน (Imagine) ด้วยการสร้างภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจ

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการตอกย้ำอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้ำอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระอะแต่เปลี่ยนรูปสระเป็นไม้หันอากาศ ในคำร้องที่ว่า “หะเบสสมอพลัน ออกสันดอนไป” (พลัน + สัน) และ การใช้รูปสระไอ และสระเอ ในคำร้องที่ว่าเที่ยวหาข้าศึก มิได้นึกจะกลับมาในถึงตายตายไปตายให้แก่ชาติของเรา (ไต้ + ไน + ไป + ให้)

นอกจากนั้นการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้ำอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำวรรคละ ในคำร้องที่ว่า “ลัดไปเกาะสีชังจนกระทั่งกระโจมไฟ” (เกาะ + กระ + กระ) หรือการใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานไรฟนวรรคละ ในคำร้องที่ว่า “สยามเป็นชาติของเราธงทุกเสาชักขึ้นทุกลำ ถึงเรือจะจมในน้ำธงไม่ต่ำลงมา” (ธง + ทุก + ทุก + ถึง + ธง)

วิเคราะห์ดนตรี และจังหวะ

การใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ในเพลงดอกประดู่ เป็นการแสดงออกทางด้านดนตรีด้วยการปลุกเร้าจิตใจ ให้เกิดความรู้สึกถึงความมีพลัง ความกล้าหาญ และทำให้จิตใจของผู้ฟังเกิดความฮึกเหิมพร้อมที่จะต่อสู้ และเสียสละเพื่อประเทศชาติ ในส่วนของทำนองเพลง พบว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้คำในภาษาไทยเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เป็นเพราะการออกเสียงในภาษาไทย กับภาษาอังกฤษ มีความแตกต่างกัน เนื่องจากเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยบางคำไม่สามารถจะออกเสียงให้ตรงกับทำนองได้เหมือนกับภาษาอังกฤษ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้การเอื้อนเสียงประกอบกับดนตรี ซึ่งกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ได้ทรงปรับปรุงทำนองในบางช่วง เพื่อช่วยให้การร้องนั้นสามารถเอื้อนเสียงในการร้องได้โดยความหมายของคำนั้นไม่ผิดเพี้ยนเลย

ในด้านคีตลักษณ์ หรือ รูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงดอกประดู่ พบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบไบนารี (Binary Form) เป็นทำนองแบบ 2 ตอน หรือ AB Form โดยเริ่มต้นจากการบรรเลง Introduction จากนั้นเป็นการบรรเลงทำนองในตอน A ในวรรคเพลงที่ 1 ถึงวรรคเพลงที่ 4 จบจบ จึงได้เข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน B ในวรรคเพลงที่ 5 ถึงวรรคเพลงที่ 8 แล้วจึงย้อนกลับต้นบรรเลงซ้ำอีก 1 เที่ยวเต็ม

สรุปเพลงดอกประดู่

เพลงดอกประดู่เป็นบทเพลงพระนิพนธ์ในพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทั้งคำร้อง และทำนอง โดยทรงนิพนธ์ทั้งคำร้องและทำนองในปี พ.ศ. 2450 ดนตรีที่ใช้คือ จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) การถ่ายทอดความหมายใน เพลงดอกประดู่เป็นลักษณะของการบรรยายภาพ มีความหมายว่าประเทศสยามหรือประเทศไทยนั้น เป็นประเทศของเราทุกคน ในฐานะของการเป็นทหารเรือจะต้องเตรียมพร้อมในการเข้ารบอยู่เสมอ เป็นการสร้างสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น

เพลงดอกประดู่มีการใช้ ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัยให้เข้าใจเอง คือ อุปลักษณ์ และอุปมา เท่าเทียมกันมีจำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง รองลงมาคือกล่าวเรียกชื่อสิ่งหนึ่ง แทนสิ่งหนึ่ง หรือ นามนัย จำนวน 2 ครั้ง นอกจากนี้ยังพบว่ามีคำนำอิทธิพจน์ หรือ การกล่าวเกินจริงมาใช้เช่นกันแต่เป็นจำนวนน้อยที่สุด มีจำนวน 1 ครั้ง

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มแน่วใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา มาวิเคราะห์ เพลงดอกประดู่ พบว่าแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการโน้มแน่วใจผู้ฟัง คือ ความต้องการด้าน ความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (self – actualization) การอุทิศตัว (devotion) การปฏิบัติตาม (confirmity) ความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity) การปฏิบัติตาม (confirmity) ความร่วมมือ (cooperation) การต่อสู้ (fighting) และการสร้างความรู้สึกร่วมกันของการเป็นพวกพ้อง (gregariousness) เดียวกัน

โดยวัจนกรรม (Speech Act) ที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้มากที่สุดคือ วัจนกรรมประเภท การออกคำสั่ง (Directives) จำนวน 5 ครั้ง รองลงมาคือ วัจนกรรมประเภทการบรรยาย (Representatives) จำนวน 2 ครั้ง และสุดท้ายคือการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) จำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือ เพื่อต้องการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น เพื่อปกป้องหน้าที่และตอกย้ำสำนึกของการเป็นทหารเรือ เพื่อสอนให้ทหารเรือปฏิบัติหน้าที่อย่างมีจุดมุ่งหมาย และมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จ และ เพื่อ โนมแน่วใจให้เกิดความอดทน กล้าหาญ เสียสละ และไม่ยอมแพ้อะไรง่าย

วรรคที่	รายละเอียด	วัจนกรรม	งูใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	หะเบสสมอพล้นออกสันตอนไม่ ลัดไปเกาะสีชังจนกระทั่งระโจมไฟ	การบรรยาย (Representative) - เพื่อแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมาย	- ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเอง ตั้งไว้ (self actualization)	นามนัย (Metonymy)	- กระฉับกระเฉง - คาดหวัง
2	เที่ยวหาข้าศึกมิได้นึกจะกลับมาก ถึงตายตายไปตายให้แก่ชาติของเรา	การบรรยาย (Representative) - เพื่อโน้มน้าวใจให้เป็นผู้เสียสละชีพเพื่อชาติ	- การอุทิศตัว (Devotion) - การปฏิบัติตาม (Conformity)	อริพจน์ (Hyperbole)	- อีกริม กล้าหาญ - เกลียด
3	พวกเราจงรู้เจ็บแล้วต้องจำ ลับดาบไว้พลางข้างบนยอดกาฟฟ้าจะนำ	การออกคำสั่ง (Directives) (ในลักษณะของการสอน (Instruct) - เพื่อสอนให้ทหารเรารู้จักถึงความเจ็บและ เมื่อเจ็บแล้วต้องจำ	- การสร้างความรู้สึกของความเป็นพวกพ้อง (Gregariousness) - การปฏิบัติตาม (Conformity)	นามนัย (Metonymy)	- อีกริม กล้าหาญ - ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - เพื่อฝัน (คล้อยตาม)
4	สยามเป็นชาติของเรา ธงทุกเสาชักขึ้นทุกเสา ถึงเรื่องจะจมในน้ำธงไม่ต่ำลงมา	การออกคำสั่ง (Directives) (ในลักษณะของการสอน (Instruct) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความอดทน กล้าหาญ เสียสละ และไม่ยอมแพ้อะไร่างๆ	- การสร้างความรู้สึกของความเป็นพวกพ้อง (Gregariousness) - ความร่วมมือ (Cooperation) - การอุทิศตัว (Devotion)	อุปลักษณ์ (Metaphor)	- อีกริม กล้าหาญ - ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
5	เกิดมาเป็นไทยใจร่วมกันและดี รักเหมือนพี่เหมือนน้องช่วยกันป้องกันปฐพี	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้น	- ความรู้สึกรักและภูมิใจในชาติ (Domesticity) - ความร่วมมือ (Cooperation) - การชอบหมู่เหล่า (Gregariousness)	อุปมา (Simile)	- รักชาติ
6	สยามเป็นชาติของเราอย่าให้เขามาย่ำมายี ถึงตายตายให้ตายในหน้าที่ของเรา	การออกคำสั่ง (Directives) - เพื่อบ่งบอกหน้าที่และปลุกฝังสำนึกของ การเป็นทหารเรือ	- ความรู้สึกรักและภูมิใจในชาติ (Domesticity) - ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)	อุปมา (Simile) และ อุปลักษณ์ (Metaphor)	- ภาคภูมิใจ (Proud) - รักชาติ
7	พวกเราทุกลำจ๋าเช่นดอกประดู่ วันไหนวันดีบานคลี่พร้อมอยู่	การออกคำสั่ง (Directives) - เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น	- ความร่วมมือ (Cooperation)	อุปลักษณ์ (Metaphor)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - เพื่อฝัน (จินตนาการ)
8	วันไหนร่วงโรยดอกไม้ปรายตกพร ทหารเรือเราจตุตายเป็นหมู่เพื่อชาติไทย	การออกคำสั่ง (Directives) - เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น	- ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (Esteem needs)	อุปมา (Simile)	

4) เพลงเดินหน้า

ทำนอง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
คำร้อง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

- (1) เกิดมาทั้งที่มันก็ได้อยู่แต่เมื่อเป็น
อีกสามร้อยปีก็ไม่มีใครจะเห็น
- (2) ใครเขาจะนึก ใครเขาจะฝัน
เขาก็ลี้มกันเหมือนตัวเส้น
- (3) นานไปเขาก็ลี้มใครหรือจะยืมชีวิตให้เป็น
ใครจะเห็นก็เห็นแต่หน้าใจ
- (4) จำได้แต่ชื่อว่าตัวเราคือทหารเรือไทย
ตายแต่ตัวชื่อยังฟุ้งทั่วทั้งกรุงก็ไม่ลี้มได้
- (5) (สร้อย) ทั้งเซาท์ ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ท ทั้งอีสต์
จะคิดถึงตัวเราเอยจะต้องตายทุกคนไป
- (6) ส่วนตัวเราตายไวยืนไวยืนแต่ชื่อ
ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเราคือทหารเรือไทย
- (7) เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่ทุกขภัย
วันนี้เคราะห์ดีรุ่งขึ้นพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร
- (8) ดีเคยพบ ชั่วเคยเห็น จนเคยเป็นมีเคยได้
อนาคตเราไม่รู้ถึงไม่รู้ก็ต้องเดินไป
- (9) กลัวไปไยมันก็ล่องไปตามเวลา
ไม่ตายวันนี้มันคงไปชี้เอาวันข้างหน้า
- (10) วันนี้พรุ่งนี้ดำไม่ใช่ชี้ปากของใคร (สร้อย)
ทั้งเซาท์ ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ท ทั้งอีสต์
จะคิดถึงตัวเราเอยจะต้องตายทุกคนไป
- (11) ส่วนตัวเราตายไวยืน ไวยืนแต่ชื่อ
ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเราคือทหารเรือไทย

ประวัติ และปริบท

เพลงเดินหน้าเป็น บทเพลงพระนิพนธ์ใน พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ พระองค์ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้ในปี พ.ศ. 2454 (ร.ศ.130) (ประพันธ์ นิชิโรจน์ , สัมภาษณ์ 2 ธันวาคม 2542) ในขณะที่ทรงมีพระยศเป็น “กรมหมื่น” ช่วงก่อนปีทีพระองค์จะทรงพระนิพนธ์เพลงนี้ ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องถึง พระประวัติ และพระกรณียกิจของพระองค์ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2453 (ร.ศ. 129) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคตในวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ.2453 จากนั้น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารเจ้าฟ้ามหาดลลิตราธิราช เสด็จขึ้นครองราชย์เป็น พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6

ช่วงเวลา ณ ขณะนั้นบ้านเมืองอยู่ในความไม่สงบ สืบเนื่องมาจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อย่างมากมาย ทั้งปัญหาของอิทธิพลตะวันตกที่เข้ามาเผยแพร่ในเมืองไทย และยังมี ปัญหาของชาวจีนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทย ประกอบกับเกิดข่าวลือที่ว่า “กรมหมื่นชุมพรฯ จะคิดขบถ ถ้าสำเร็จจะยกสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน” (ประพันธ์ จันทวิรัช , 2521 : 228 – 229) ทำให้ข้าราชการบางท่านเกิดความเข้าใจผิดใน ข่าวลือดังกล่าว และต่อมารกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จึงทรงถูกปลดออกจากราชการด้วยสาเหตุที่ นายเรือกับทหารมหาดเล็กเกิดการทะเลาะวิวาทกัน ในเรื่องนี้คุณสถาพร (เต็ม) เจริญสุวรรณ สามีท่านหญิงสิริมาบังอร พระธิดาในกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ กรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงถูกปลดออกจากราชการว่า (รังสิพันธ์ แข็งขัน , 2540 : 23)

“...วันเกิดเหตุได้มีนายทหารเรือ พาฉันไปรับประทานอาหารและพบกับทหารมหาดเล็กที่กำลังดื่มสุราและส่งเสียงดังอยู่ นายทหารเรือจึงขอร้องให้มหาดเล็กเบาเสียงลง...”

“...ผู้ที่อยู่ในสมัยรัชกาลที่ 6 ทราบกันดีว่าขึ้นชื่อมหาดเล็กในหลวงแล้วใหญ่อย่าบอกใครเชียว ไม่มีใครกล้าข้องแวะด้วย เมื่อมีใครมาห้ามต่อหน้าผู้คนไม่น้อยในร้านอาหารจึงทำให้ไม่พอใจ ไม่สนใจคำขอร้อง คงเอะอะต่อไปเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น” เมื่อการขอร้องไม่เป็นผล นายทหารเรือ ผู้นั้นจึงพูดด้วยเสียงอันดังว่า “อ้าวเป็นทหารเรือโว้ย ขอร้องกันไม่ฟัง ได้โดนปิ่นเรือยิงกันบ้างละ” ต่อมามหาดเล็กได้พากันนำความขึ้นกราบบังคมทูลในหลวงว่าพวกเขาถูกทหารเรือรังแก ประกอบกับในขณะนั้นได้มีข่าวลือกันว่า เสด็จในกรมฯ หรือกรมหมื่นชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จะยกจอมพลเรือ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน...”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงระแวงในเรื่องนี้อยู่แล้ว เมื่อทหารมหาดเล็กของพระองค์ท่าน กราบบังคมทูลว่าถูกทหารเรือรังแก จึงไม่ทรงพอพระทัย มีรับสั่งว่า

“น้องภาอบรมนักเรียนนายเรืออย่างไรถึงได้บังอาจเช่นนี้ เป็นภัยต่อแผ่นดินเอาไว้ไม่ได้” มีรับสั่งให้ปลดนายทหารผู้นั้นออกจากราชการและสั่งพักราชการเสด็จในกรมฯ...”

จากข้อมูลบางส่วนที่มีผู้กล่าวถึงสาเหตุการออกจากราชการของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ มีข้อสังเกตคือ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ต้องทรงออกจากราชการด้วยผลอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ความผิดกลับตกอยู่ที่พระองค์ ทั้งที่พระองค์ทรงพระอุตสาหะในการสร้างให้นักเรียนนายเรือและงานกิจการทหารมีความสามารถและความก้าวหน้าทัดเทียมกับชาติอื่น กระแสคำวิจารณ์บางส่วนยังกล่าวกันว่า เนื่องจากพระองค์ทรงเป็นที่ยอมรับนับถือของคนจีน ประกอบกับช่วงนั้นชาวจีนที่เข้ามาอาศัยผืนแผ่นดินไทย ได้ก่อความวุ่นวายให้กับคนไทย ด้วยการนัดหยุดงานครั้งใหญ่ และเหตุที่พระองค์ทรงเป็นผู้ที่สามารถรวบรวมจิตใจของคนจีน และทหารเรือซึ่งแบ่งแยกเป็นก๊กเป็นเหล่าในสมัยนั้นให้มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันได้

กล่าวคือ “...คนจีนในแต่ละพวกนั้นจะมีหัวหน้าของตนเป็นการภายใน และมีความเป็นนักร้องเสียงส่วนมาก ซึ่งกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงดำเนินพระจริยวัตรในแนวทางที่นักร้องสมัยนั้นนิยมที่ว่า “วิสัยนักร้องโดยอมจะเชื่อฟังหรืออยู่ที่อิทธิพลของผู้อื่นก็ต่อเมื่อผู้นั้นได้แสดงฝีมือและน้ำใจให้เห็นว่าเหนือกว่า หรือเป็นนักร้องที่ยิ่งใหญ่กว่าเท่านั้น” ซึ่งพระองค์ก็ทรงเป็นไปเพื่อความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นสำคัญ มิได้คิดจะกอบขบถตามที่มีกระแสของชาวลีอแต่ประการใด (ประพตติพร อักษรมณี , สัมภาษณ์ , 9 มกราคม 2543)

ต่อมาภายหลังเมื่อกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงออกจากราชการ พระองค์จึงทรงพระนิพนธ์เพลงเดินหน้าไว้เพื่อเป็นการสอนใจทหาร จากเนื้อหาของเพลงและจากพระประวัติของพระองค์ได้แสดงให้เห็นว่าในบางเวลาพระองค์ถูกเข้าใจผิด และมักจะเป็นฝ่ายถูกกล่าวหาถึงแม้ว่าพระองค์จะทรงตั้งพระทัย ที่จะทำราชการและพัฒนากิจการทหารเรือให้เจริญก้าวหน้าก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะพ้นจากการถูกตำหนิ หรือการถูกร้องเรียนในกรณีต่างๆได้ ซึ่งพระองค์ท่านก็ไม่ทรงใส่พระทัยกับคำเหล่านั้น โดยทรงถือว่าพระองค์จะทรงตั้งพระทัยที่จะพัฒนากิจการทหารเรือให้เจริญก้าวหน้า

นาวาตรี ประพันธ์ นิชิโรจน์ (ร.น.) กล่าวถึง “เพลงเดินหน้า” ไว้ว่า “...แต่เดิมเป็น เพลง 2 เพลง ที่มีทำนองเดียวกัน คือ เพลงที่มีคำร้องว่า “เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่เมื่อเป็น” และ เพลง “เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่ทุกข์ภัย” ต่อมาจึงได้นำมารวมกัน และใช้ชื่อว่า “เดินหน้า” (สัมภาษณ์, ประพันธ์ นิชิโรจน์ 2 ธันวาคม 2542)

นอกจากนั้นยังพบว่าเพลง “เดินหน้า” นี้กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรง นำทำนองเพลงไทยเดิมชื่อเพลง “คุณลุง คุณป้า” มาปรับเปลี่ยนให้เป็นทำนองเพลงเนื้อเต็ม ตามบทร้องพระนิพนธ์ ให้กลายเป็นเพลงไทยสากลสำหรับขับร้องสอนใจทหารหาญได้เป็นอย่างดี

ภายหลังจากที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงพระนิพนธ์เพลงเดินหน้าไว้ ทหารเรือจึงได้นำเพลงนี้มาใช้ร้องกันทั่วไป กระทั่งนับได้ว่าเป็นเพลงปลุกใจประจำกองทัพเรืออีกเพลงหนึ่ง ที่ใช้เป็นเพลงประจำควบคุมคู่ไปกับเพลงดอกประดู่

จากการสัมภาษณ์ นาวาเอก ประพฤติพร อักษรมัติ (ร.น.) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “...ในสมัยก่อนการร้องเพลงจัดเป็นวิธีรื่นเริงวิธีเดียวของทหารเรือเมื่ออยู่ในทะเล ซึ่งในสมัยที่ ทหารเรือยังใช้เรือใบอยู่นั้น ก็จะมีการรวมกลุ่มกันขึ้นไปร้องเพลงบนยอดเสาใบเพื่อไม่ให้หนวกหูผู้อื่น ซึ่งทหารเรือก็สามารถร้องเพลงนี้ได้ทุกคนทั้งในอดีต และปัจจุบัน (ประพฤติพร อักษรมัติ, สัมภาษณ์ 9 มกราคม 2543) เพลงเดินหน้าจึงเป็นบทเพลงที่มีการบรรเลง และนำไปใช้ในการขับร้องกันอยู่เสมอ นอกจากนั้นยังได้นำไปใช้เป็นเพลงเปิดสถานีวิทยุในเครือข่ายของกองทัพเรือ และใช้ในงานพิธีสำคัญ ต่างๆ ของกองทัพ ตลอดทั้งงานรื่นเริงที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการสังสรรค์ในหมู่ทหารเรืออีกด้วย

พลเรือเอกดาว เพชรชาติ (ประพัฒน์ จันทวิรัช , 2527 : 250) ได้กล่าวถึงเพลงทหารเรือที่ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่ายังมีเนื้อร้องเพลงใดที่มีความหมายทัดเทียมได้ ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีผู้ประพันธ์เพลงให้กับทหารเรือ ก็ยังไม่ปรากฏว่าจะได้รับความนิยมเท่ากับ เพลงทหารเรือที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์ประทานไว้ให้กับทหารเรือ

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

วรรคที่ 1 (1) เกิดมาทั้งทีมันก็ได้อยู่แต่เมื่อเป็น อีกสามร้อยปีก็ไม่มีใครจะเห็น

คำร้องในวรรคนี้ หมายถึง เมื่อมีโอกาสเกิดมาแล้ว ความดีก็จะมีอยู่เฉพาะเมื่อตอนที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น อีกสามร้อยปีต่อมาก็ไม่มีใครจะมาเห็นตัวเราหรือชีวิตของเราได้ เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมาอุปไมย (Metaphor) กล่าวเปรียบเทียบคำว่า “เป็น” ให้มีความหมายว่า “ยังมีชีวิตอยู่ หรือ ยังไม่ตาย” จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์มีความเข้าใจในเรื่องการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นธรรมชาติ ของการมีชีวิต และการดับสูญของชีวิตเมื่อถึงวาระอันสมควรว่าเป็นของธรรมดา และเป็นธรรมชาติที่ทุก ๆ คนจะต้องพบเหมือนๆ กัน

คำร้องในวรรคนี้ เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมหรือความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่พบการใช้แรงจูงใจประเภทใดในคำร้องวรรคนี้

วรรคที่ 2 (2) ใครเขาจะนึก ใครเขาจะฝัน เขาก็ลืมนกันเหมือนตัวเส้น

คำร้องในวรรคนี้เป็นการให้ความหมายต่อเนื่องจากวรรคที่ผ่านมาราวอย่างไรเสีย ก็ไม่มีใครจะมานึกถึงตัวของเราทั้งในขณะที่ตื่น หรือหลับฝันอยู่ตลอดไปได้ เพราะในความเป็นจริงนั้นเมื่อวันเวลาผ่านไป ใครๆ ทั้งหลายที่เคยพบ เคยเห็นตัวของเรา เขาก็ต้องลืมนกันทุกคน ซ้ำร้ายยิ่งไปกว่านั้น คือ อาจลืมนไปเลยว่าเคยรู้จักกันมาก่อน ซึ่งตัวของเราเองก็ไม่มีคุณค่าอะไรที่จะให้ใครมาจดจำ ก็คงจะเหมือนกับตัวเส้น เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมา (Simile) กล่าวเปรียบเทียบตัวบุคคลว่าเป็นเพียงแค่ตัวเส้น ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีขนาดตัวที่เล็กมาก

การเปรียบเทียบของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์นั้น เป็นการตอกย้ำให้เห็นจริงกับความหมายที่ทรงต้องการสื่อ เพราะตัวเส้นนั้นไม่มีใครรู้จักว่ามีลักษณะเช่นไร จะมีก็แต่เพียงคำสันนิษฐานว่า “น่าจะเป็นตัวเส้นตัวไร ซึ่งมีลักษณะตัวที่คล้ายๆ กัน แต่คงจะมีขนาดตัวที่เล็กยิ่งกว่าตัวไรเสียอีก” (สัมภาษณ์ประพันธ์ นิชิโรจน์, 2 มกราคม 2543) จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 714) กล่าวถึง “ไร” ว่าเป็น สัตว์พวกแมลงหลายชนิด ขนาดเล็กเท่ากับ

หัวเข็มหมุดหรือเล็กกว่า” ดังนั้นจากการเปรียบเทียบของพระองค์จึงเห็นได้ว่านอกจากการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปมา (Simile) แล้ว ยังคงแฝงไว้ด้วยการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพประเภทอภิปจน์ (Hyperbole) โดยกล่าวเกินจริงถึงการเปรียบเทียบตัวเส้นว่าเล็กมากจนไม่มีอะไรให้หน้าจดจำ

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) เกี่ยวกับสภาพการณ์นั้นๆ ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมหรือความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่พบการใช้แรงจูงใจประเภทใดในคำร้องวรรคนี้

วรรคที่ 3 (3) นานไปเขาก็ลืมใครหรือจะยืมชีวิตให้เป็น ใครจะเห็นก็เห็นแต่น้ำใจ

คำร้องในวรรคนี้สื่อความหมายว่า เมื่อวันเวลาผ่านไปใคร ๆ ก็ต้องลืมตัวของเราอยู่ที่ เพราะไม่มีใครสามารถที่จะยืมชีวิตให้ยืมรอดเป็นอมตะต่อไปได้ ดังนั้นสิ่งที่เห็นได้ก็คือ “น้ำใจ” ที่เคยมีมอบให้แก่กัน เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอุปลักษณ์ (Metaphor) มีลักษณะเดียวกันกับคำร้องในวรรคที่ 1 กล่าวเปรียบเทียบคำว่า “เป็น” ให้มีความหมายว่า “ยังมีชีวิตอยู่ หรือ ยังไม่ตาย”

นอกจากนั้นคำร้องในวรรคนี้ยังได้แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถในการใช้ภาษาของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ โดยสังเกตได้จากคำร้องในวรรคที่ 1 ที่กล่าวว่า “อีกสามร้อยปีก็ไม่มีใครจะเห็น” คำว่า “เห็น” ในที่นี้คือเห็นชีวิต เป็นการสื่อความหมายประเภทอุปลักษณ์ (Metaphor) สื่อเป็นนัยให้เข้าใจเองว่าหมายถึง “ชีวิต” แต่เมื่อมาถึงคำร้องในวรรคที่ 3 พระองค์ทรงใช้คำว่า “เห็น” เหมือนกันแต่คำว่า “เห็น” ในคำร้องวรรคนี้ มีการสื่อความหมายที่เปลี่ยนไปโดยสื่อให้เข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าหมายถึง “เห็นน้ำใจ” เป็นลักษณะของการเล่นคำเพื่อตอกย้ำให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม

ข้อสังเกตอีกประการคือ การสื่อความหมายในคำร้องวรรคนี้มีลักษณะของความขัดแย้ง (conflict) กับคำร้องในวรรคที่ 1 และ 2 ที่กล่าวว่าไม่มีใครจะมานึกถึงเรา หรือเห็นตัวเราได้ตลอดไป เพราะต้องตายกันทุกคน และการกล่าวว่าไม่มีใครจะจำเราได้เพราะเราไม่มีอะไรให้หน้าจดจำเสมือนกับตัวเส้น ต่อมาคำร้องในวรรคที่ 3 กลับเป็นการสื่อความหมายว่า ใครจะเห็นก็เห็นแต่น้ำใจ ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงมีการสื่อความหมายที่ขัดแย้งกันเอง จากการวิเคราะห์การสื่อความหมายควบคู่ไปกับปริบท และประวัติเพลง ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่ากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์คงจะทรงรู้สึกน้อยพระทัยจึงทรงตัดพ้อต่อว่าชีวิต เพราะในช่วงเวลาที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์เพลงนี้เป็นช่วงที่พระองค์ต้องออกจากราชการ ทั้งๆที่ทรงมีความอุตสาหะ และมีความมานะที่จะพัฒนา

กองทัพเรือให้มีความเจริญก้าวหน้า แต่ผลตอบแทนที่ได้รับคือไม่มีใครเห็นคุณความดีเท่าที่ควร ต่อมาเมื่อคำร้องดำเนินมาถึงช่วงสุดท้าย ในวรรคที่ 3 อารมณ์ของพระองค์เริ่มที่จะเห็นจริงไปกับ สัจธรรมของการเกิด แก่ เจ็บ ตาย และการใช้ชีวิตของมนุษย์ โดยส่วนหนึ่งนั้นคงจะมีผลมาจากการที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงเลื่อมใสในคำสอนของพระพุทธศาสนา และทรงนำคำสอน มาประยุกต์ใช้กับชีวิตของพระองค์ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม พระองค์จึงทรงปลุกปลอบใจทหารเรือ ที่เป็นผู้น้อยกว่าด้วยการสอนให้ทหารทำความดี มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนมนุษย์ ขณะเดียวกันก็ทรงปลุกฝังความมีศักดิ์ศรีให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหารเรือว่า ถึงแม้ตัวจะตายไปแล้ว แต่ “น้ำใจ” และ “ศักดิ์ศรี” นั้นจะคงความยั่งยืน และเป็นที่ยึดจำของบุคคลตลอดไป

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างสำนึก ของการเป็นผู้ให้โดยนำแรงจูงใจประเภทการแสดงน้ำใจต่อหมู่คณะ (group spirit) มาสร้างสำนึก ให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหารเรือ

วรรคที่ 4 (4) จำได้แต่ชื่อว่าตัวเรคือทหารเรือไทย

ตายแต่ตัวชื่อยังฟังทั่วทั้งกรุงก็ไม่ลืมได้

คำร้องในวรรคนี้เป็นการสื่อความหมายต่อเนื่องจากคำร้องในวรรคที่ผ่านมา มีความหมายว่า ถึงตัวจะตายไปแล้ว แต่การที่มีชื่อว่าเป็น “ทหารเรือไทย” จะยังคงปรากฏเป็นที่รู้จักของคนทั่วทั้งกรุง ไม่มีใครสามารถลืมได้ เป็นการใช้อำนาจสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอทิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนที่อยู่ในเมืองหลวง ขณะเดียวกัน การใช้คำว่า “ฟัง” เป็นการใช้อำนาจที่นำไปสู่อารมณ์ฝันนำไปสู่ความภาคภูมิใจ

จะเห็นได้ว่าคำร้องในวรรคนี้มีลักษณะขัดแย้ง (Conflict) กับคำร้องในวรรคที่ 1 และ 2 แต่สนับสนุนคำร้องในวรรคที่ 3 ในเรื่องความทรงจำของผู้คน เจกเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำร้อง ในวรรคที่ 3 ที่ผ่านมา นอกจากนั้นยังสื่อให้เห็นว่ากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงให้ความสำคัญกับ “ทหารเรือไทย” เป็นอันดับหนึ่ง จากการกล่าวถึงการที่ได้มีชื่อว่าเป็น “ทหารเรือไทย” ที่มีชื่อเสียง โด่งดังไปทั่ว อันเป็นการปลุกฝังให้ทหารเรือเกิดความสำนึก และภาคภูมิใจในการเป็นทหารเรือไทย

การกล่าวว่า “ตัวเรคือทหารเรือไทย” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) โดยใช้อำนาจประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อให้ “ทหารเรือไทย” เกิดความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตน เป็นการใช้อำนาจประเภทความต้องการเป็นที่นับถือยกย่อง ในวงสังคม (esteem needs) และการมีชื่อเสียง (reputation) เข้ามาโน้มน้าว

วรรคที่ 5 (5) (สร้อย) ทั้งเซาท์ ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ธ ทั้งอีสต์
จะคิดถึงตัวเราไยจะต้องตายทุกคนไป

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภท นามนัย (Metonymy) กล่าวเรียกเซาท์ แทนทิศใต้ เรียกเวสต์แทนทิศตะวันตก เรียกนอร์ธแทนทิศเหนือ และเรียกอีสต์แทนทิศตะวันออก ด้วยการนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้แทนคำร้องในภาษาไทย โดยกล่าวถึงผู้ที่อาศัยอยู่ในทิศใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ และทิศตะวันออกกว่าไม่มีใครจะคิดถึงตัวของเราได้ตลอดไป เพราะเมื่อเวลาผ่านไปทุกคนก็จะต้องตายจากกันไป

จากคำร้องที่ว่า “ทั้งเซาท์ ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ธ ทั้งอีสต์” ในเพลงเดินหน้าได้แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ในการผสมผสานสองวัฒนธรรมให้เข้ากันได้อย่างกลมกลืนและดีมาก ด้วยการนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้ไว้ในคำร้องภาษาไทยได้โดยไม่ผิดเพี้ยน สันนิษฐานว่าคงจะมาจากกรณีที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงเคยไปศึกษาวิชาการทหารเรือจากประเทศอังกฤษ และในช่วงเวลาขณะนั้น (พ.ศ. 2454) อิทธิพลตะวันตกได้เริ่มเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ซึ่งได้มีการพูดคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษบ้างพอสมควร

คำร้องในวรรคนี้มีลักษณะขัดแย้ง (conflict) กันกับคำร้องในวรรคที่ 3 กับ 4 แต่สนับสนุนคำร้องในวรรคที่ 1 กับ 2 ในเรื่องความทรงจำของผู้คน เนกเช่นเดียวกับการวิเคราะห์คำร้องในวรรคที่ผ่านมา นอกจากนั้นคำร้องในวรรคนี้ ยังสื่อให้เห็นว่ากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงต้องการสอนทหารเรือที่เป็นผู้น้อยกว่า ให้มีความเข้าใจถึงธรรมชาติของการมีชีวิตอยู่ในสังคม และการมีชีวิตแบบทหารเรือ โดยยกเหตุผลใกล้ตัวที่เป็นความจริงสามารถเข้าใจได้ง่ายมากกล่าวให้เห็นถึงสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นธรรมชาติที่จะต้องเกิดขึ้นกับทุก ๆ คน ซึ่งการกล่าวถึงสิ่งเหล่านั้นนับได้ว่าเป็นการปลอบใจเหล่าทหารเรือเพื่อไม่ให้คิดมาก

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ของการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจทหารเรือว่าไม่ให้กลัวความตาย เป็นการนำแรงจูงใจประเภทความสอดคล้องต้องกันกับสังคม (conformity) มาโน้มน้าวใจให้ทหารเรือได้เข้าใจถึงสังคมนที่ต้องเกิดขึ้นกับทุก ๆ ชีวิต

วรรคที่ 6 (6) ส่วนตัวเราตายไวยืนไวยืนแต่ชื่อ
ให้โลกทั้งหลายเขาสื่อว่าตัวเราคือทหารเรือไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอภิปจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงโลก กับ ความตาย หมายความว่า แม้ตัวจะตายแต่ชื่อไม่ตายตามไปด้วย ยังคงยั่งยืนและมั่นคงเพื่อให้ผู้คนทั้งหลายได้กล่าวถึงกัน อย่างเลื่องลือว่าตัวเรานั้นคือ “ทหารเรือไทย” ซึ่งการกล่าวว่า “โลกทั้งหลาย” เป็นการกล่าวเกินจริง เพราะ “โลก” คือ ดาวเคราะห์ เพียงดวงเดียวที่เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ดังนั้น การกล่าวถึงโลกทั้งหลายจึงน่าจะหมายความว่าถึงผู้คนทั้งหลายที่มีชีวิตอยู่ในโลกทั้งชาติสยาม และชาติอื่น ๆ

คำร้องในวรรคนี้สนับสนุนคำร้องในวรรคที่ 4 ในเรื่องที่ถูกคนระลึกถึงชื่อ “ทหารเรือไทย” ได้ ถึงแม้ว่าทหารเรือไทยผู้นั้นจะไม่มีชีวิตอยู่แล้วก็ตาม แต่คำร้องในวรรคนี้กลับมีลักษณะของความขัดแย้งกับคำร้องในวรรคที่ 1 กับ 2 ที่สื่อความหมายว่าเมื่อวันเวลาผ่านไปทุกๆ คนก็จะต้องตายเหมือนกันไม่มีใครจะมาจดจำเราได้เพราะต้องตายกันทุกคน

นอกจากนั้น คำร้องในวรรคนี้ยังสื่อให้เห็นว่ากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงให้ความสำคัญกับการเป็นทหารเรือไทย เช่นเดียวกับพระองค์ที่ทรงเป็นทหารเรือประจำกองทัพไทย โดยทรงตอกย้ำพลังของคำว่า “ทหารเรือไทย” ด้วยการนำกลับมากล่าวอีกครั้ง

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็น การประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็น “ทหารเรือไทย” โดยนำแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) และการมีชื่อเสียง (reputation) มาโน้มน้าวใจว่าให้เหยียดอยู่บนความจริงที่ว่า ทุกคนต้องตาย และเมื่อทุกคนไม่สามารถหนีความตายได้แล้วก็ควรจะตายอย่างไวชื่อ “ทหารเรือไทย”

วรรคที่ 7 (7) เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่ทุกซกัภัย
วันนี้เคราะห์ดีรุ่งขึ้นพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร

จากในตอนต้นที่กล่าวถึงเพลงเดินหน้าว่า แต่เดิมได้แยกออกเป็น 2 เพลงคือ เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่เมื่อเป็น” และ “เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่ทุกซกัภัย” นั้น เพลงแรกก็คือ คำร้องในวรรคที่ 1 ถึงวรรคที่ 6 ส่วนเพลงที่สองคือ คำร้องในวรรคที่ 7 ลงมาถึง วรรคที่ 11 ซึ่งต่อมาได้มีการนำคำร้องในวรรคที่ 1 ถึงวรรคที่ 11 มารวมกัน และใช้ชื่อว่าเพลงเดินหน้า เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ในการนำเพลง 2 เพลงมาผสมผสานให้เป็น เพลงเดียวกันได้อย่างกลมกลืน และมีความหมายไม่ผิดเพี้ยนไปจากความหมายเดิม

คำร้องในวรรคนี้เป็นการสื่อความหมายที่ไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Non Figure of Speech) หมายความว่า เมื่อเกิดมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมแล้ว ก็จะต้องพบกับความทุกข์ภัยต่างๆ ถึงแม้ว่าวันนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นเรื่องดี แต่วันพรุ่งนี้ซึ่งเป็นเรื่องของอนาคตจะเป็นอย่างไรไม่มีใครสามารถหยั่งรู้ได้

คำว่า “เคราะห์” นิยมใช้ในการสื่อความหมายไปในทางที่ไม่ดี ดังนั้นการใช้คำว่า “เคราะห์ดี” จึงไม่ได้มีความหมายว่า “ดี” เสียทีเดียว และการนำคำว่า “เคราะห์ดี” มาใช้นั้นเป็นลักษณะของการใช้คำทางโหราศาสตร์ซึ่งเป็นศาสตร์แห่งการพยากรณ์โดยอาศัยการโคจรของดวงดาว พยากรณ์ถึงสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต อันเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ได้ ดังนั้นคำว่า “เคราะห์ดี” จึงเป็นคำที่เข้ามาช่วยเสริมความถึงอนาคตที่ไม่แน่นอนเพื่อให้ประโยคต่อมาที่ว่า “รุ่งขึ้นพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร” มีความเด่นชัดยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นการสื่อความหมายในคำร้องวรรคนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ที่แฝงไว้ด้วยความรู้สึกที่ทรงน้อยพระทัยด้วยการแสดงการตัดพ้อ ไม่มีความหวังกับอนาคต เช่นเดียวกับพระประวัติในช่วงที่พระองค์ทรงรับราชการ ซึ่งพระองค์เองก็ไม่สามารถล่วงรู้มาก่อนว่าจะต้องออกจากราชการ และอีกเหตุการณ์หนึ่งภายหลังเมื่อทรงออกจากราชการ กล่าวคือ ได้ทรงซื้อเรือใบลำใหญ่มาดัดแปลงและออกเดินทางไปในทะเลกับหม่อมของพระองค์ และทหารเรือนอกราชการอีกคน จากบันทึกของหม่อมเจ้าหญิงเริงจิตรแจรง อาภากร พระธิดา ได้ทรงบันทึกถึงเหตุการณ์ในเรือใบว่า “เรือลำนี้ไม่มีเครื่องยนต์ แล่นไปอย่างช้าๆ ไปจนไม่มีกับข้าวกินต้องกินปลาเค็ม ตอนนั้นเรอลำบากกันมาก ในการไปนี้เพราะท่านทรงเสียพระทัยที่ต้องทิ้งทหารเรือมา จึงแล่นเรือไปทางใต้เรื่อย ๆ พอแก่หงา” จากเหตุการณ์ทั้งสองนี้จึงสันนิษฐานได้ว่ากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรงไม่รู้อีก่อนว่าอะไรจะต้องเกิดขึ้นกับพระองค์บ้าง ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงสื่อให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิตที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในสิ่งที่ดี และไม่ดี

คำร้องในวรรคนี้มีลักษณะวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่ออธิบายถึงสัจธรรมหรือความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น และสอนไม่ให้ย่อท้อต่อทุกข์ภัยในชีวิต โดยนำแรงจูงใจประเภทความใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement) เข้ามาโน้มน้าวใจให้ทหารเรือพยายามปฏิบัติหน้าที่ของการเป็นทหารเรือต่อไปให้ดีที่สุดถึงแม้จะไม่รู้ว่าผลจากความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่นั้นจะเป็นอย่างไร

วรรคที่ 8 (8) ดีเคยพบ ชั่วเคยเห็น จนเคยเป็นมีเคยได้
อนาคตเราไม่รู้ถึงไม่รู้ก็ต้องเดินไป

เป็นการสื่อความหมายที่ไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Non Figure of Speech) มีความหมายว่า ชีวิตของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ นั้นทรงเคยเป็นทั้งคนรวย และคนจน นอกจากนั้นยังเคยพบเห็นทั้งสิ่งที่ดี และสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่พระองค์ท่านเคยประสบพบกับตัวเองมาก่อน แต่สิ่งที่พระองค์ยังไม่พบ และยังไม่รู้ก็คือ เรื่องของอนาคต หรือวันเวลาข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไรมาก่อน และจะเกิดเหตุการณ์อย่างไรบ้าง ซึ่งในที่สุดเราก็จะต้องพบและรู้ว่าเป็นอย่างไร ดังนั้นจึงต้องกล้าที่จะเผชิญกับวันเวลาที่กำลังจะมาถึง

นอกจากนั้นคำร้องในวรรคนี้ยังแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ในการใช้ภาษา ได้อย่างดีเยี่ยมกล่าวคือ พระองค์ทรงนำสำนวนไทยที่ได้กล่าวไว้ว่า “ชั่ว ดี มี จน” และ “เคยพบ เคยเห็น เคยเป็น เคยได้” นำมารวมเข้าด้วยกันเป็นถ้อยคำที่มีความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น คือ “ดีเคยพบ ชั่วเคยเห็น จนเคยเป็น มีเคยได้” ซึ่งเนื้อหาของถ้อยคำเหล่านี้ได้แสดงถึงความจริงของชีวิตที่เป็นสัจธรรมในเรื่องของความไม่แน่นอน (พุนพิศ อมาตยกุล , สัมภาษณ์ อ้างถึงใน รั้งสิพันธ์ แข็งขัน , 2540 : 52)

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่ออธิบายถึงสัจธรรมหรือความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น โดยจงใจให้เห็นถึงสิ่งที่เคยได้มานั้น (acquisition) ว่าไม่มีความแน่นอน (unsure)

วรรคที่ 9 (9) กลัวไปเฝ้านก็ล่วงไปตามเวลา ไม่ตายวันนี้มันคงไปซื้อเอาวันข้างหน้า

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภท นามนัย (Metonymy) กล่าวเรียก “ซื้อ” แทนความหมายของคำว่า “ตาย” โดยคำร้องในวรรคนี้ สื่อความหมายว่า จะกลัวอนาคตไปทำไม ถึงอย่างไรเราก็ต้องเจอ เพราะมันต้องเป็นไปตามกาลเวลา ดังนั้นถ้าไม่ตายวันนี้ก็ต้องตายในวันหน้าอยู่ดี

อย่างไรก็ตามการใช้คำในคำร้องวรรคนี้ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางด้านภาษาของพระองค์ได้อีกว่านอกจากจะทรงพระปรีชาสามารถในการประยุกต์คำในภาษาอังกฤษได้แล้ว ยังทรงพระปรีชาสามารถประยุกต์คำในภาษาจีน ที่มีความหมายเดียวกัน และนำมาใช้แทนคำร้องในภาษาไทยได้อีกด้วย จะเห็นได้จากคำว่า “ซื้อ” นั้น เมื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งของคำร้องใน บทเพลงดอกป๊อปปี้ ก็ยังสามารถสื่อให้เห็นถึงอุปนิสัยของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ได้อีกด้วย ว่าไม่ทรงถือพระองค์ และทรงมีพระอารมณ์ขัน ตลอดทั้งความเป็นกันเองตลอดมาโดยพระองค์ทรงโปรดให้ลูกศิษย์เรียกท่านด้วยภาษาจีนว่า “สี่เตี๋ย” หรือ “เสด็จเตี๋ย” เป็นต้น

ในการสื่อความหมายของคำร้องวรรคนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่ากรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ทรง “ไม่กลัวความตาย” เพราะทรงปล่อยวางกับชีวิตแล้ว ยังสามารถสื่อความหมายต่อเนื้อเรื่องได้ว่า พระองค์ทรงเข้าใจถึงความเป็นจริง หรือสัจธรรมของชีวิตมนุษย์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งคงจะมาจากการที่พระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา โดยทรงยึดมั่นการบำเพ็ญกุศล และสวดมนต์อยู่เป็นกิจวัตร ซึ่งคราวหนึ่งท่านเสด็จไปที่วัดมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท และได้พบกับหลวงปู่ศุข พระองค์ทรงมีความศรัทธามากจึงฝากพระองค์เป็นศิษย์ (ประพจน์พิร อักษรมัตติ , สัมภาษณ์ 12 มกราคม 2543) เพื่อเรียนรู้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา และนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตได้อย่างดีเยี่ยม

วจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นวจนกรรมในลักษณะที่เป็นการออกคำสั่ง (directives) ประเภทการแนะนำ (Suggest) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ เพื่อปลุกใจทหารเรือด้วยการสอนให้ไม่กลัวความตาย เพื่อให้ทหารเรือเกิดการปฏิบัติตาม เป็นการนำแรงจูงใจประเภทความสอดคล้องต้องกันกับสังคม หรือการปฏิบัติตาม (conformity) มาโน้มน้าวใจให้เห็นถึงความเป็นจริงของชีวิต หรือสัจธรรมที่เกิดขึ้นกับทุก ๆ ชีวิต

วรรคที่ 10

- (10) วันนี่ยอ ฟรุ้งนี้ดำ ไม่ใช่ซ้ำปากของใคร (สร้อย)
 ทั้งเซาซ์ ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ธ ทั้งอีสต์
 จะคิดถึงตัวเราไยจะต้องตายทุกคนไป

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวเรียกเซาซ์ แทนทิสใต้ , เรียกเวสต์แทนทิศตะวันตก , เรียกนอร์ธแทนทิศเหนือ และเรียกอีสต์ แทนทิศตะวันออก เช่นเดียวกับในคำร้องวรรคที่ 5 ซึ่งการนำคำร้องนี้กลับมากล่าวอีกครั้งนั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่จะเน้นความหมายให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น อันเป็นการตอกย้ำการสื่อความหมายของพระองค์ที่ทรงต้องการปลุกปลอบใจ และสอนทหารเรือที่เป็นผู้น้อยกว่าว่าไม่ให้คิดอะไรมาก และให้มีความเข้าใจถึงธรรมชาติของการมีชีวิตอยู่ในสังคม และการเป็นทหารเรือ

จะสังเกตเห็นได้ว่าพระองค์ทรงนิพนธ์คำร้องในวรรคนี้จากธรรมชาติในการปฏิบัติราชการของทหารเรือ ซึ่งคำร้องนั้นได้มีความหมายชัดเจนอยู่ในตัวแล้วว่า “วันนี่ยอ ฟรุ้งนี้ดำ ไม่ใช่ซ้ำ ปากของใคร” หมายถึง วันนี้มีแต่ผู้คนสรรเสริญ เยินยอ แต่วันฟรุ้งนี้กลับมามีคำทอ ทั้ง ๆ ที่เรานั้นไม่ได้เป็นซ้ำปากของใคร และปากของใครด้วย ดังนั้นผู้คนก็อาศัยอยู่ในทิสใต้ ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศตะวันออกนั้น ก็ไม่มีใครจะมาคิดถึงตัวของเรายู่ได้ เพราะอย่างไรก็ต้องตายกันทุกคน

คำร้องในวรรคนี้นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงสัจธรรม หรือความเป็นจริงของชีวิต และการทำงานแล้วยังสามารถเข้าใจถึงความหมายที่พระองค์ต้องการจะสื่อ ซึ่งมาจากประวัติของพระองค์ที่ว่าในบางเวลาพระองค์มักจะถูกเข้าใจผิด และเป็นฝ่ายถูกกล่าวหา ถึงแม้ว่าพระองค์จะทรงตั้งพระทัยที่จะปฏิบัติราชการ และพัฒนากิจการทหารเรือให้มีความก้าวหน้าก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะพ้นจากการถูกตำหนิ หรือถูกร้องเรียนในกรณีต่างๆ ได้ แต่ทั้งนี้ พระองค์ท่านก็ไม่ใส่พระทัยกับคำกล่าวหาเหล่านั้น โดยทรงถือว่าพระองค์จะทรงตั้งพระทัยที่จะพัฒนากิจการทหารเรือให้ก้าวหน้าต่อไป

คำร้องในวรรคนี้เป็นลักษณะของวจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์เพื่อสอนให้ทหารเรือ เข้าใจถึงสัจธรรมของชีวิตอันเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน และปลุกใจไม่ให้ทหารเรือกลัวความตายเป็นการนำแรงจูงใจประเภทความสอดคล้องต้องกันกับสังคม หรือการปฏิบัติตาม (conformity) มาโน้มน้าว

วรรคที่ 11 (11) ส่วนตัวเราตายไวยืน ไวยืนแต่ชื่อ
ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเราคือทหารเรือไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอทิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงตรงตามความหมายเดียวกันกับในวรรคที่ 6 ทุกประการที่กล่าวถึงโลก กับความตาย

การนำคำร้องของวรรคนี้กลับมากล่าวอีกครั้งนั้น เป็นลักษณะของความต้องการที่จะตอกย้ำความหมายของ “การเป็นทหารเรือ” ให้เห็นเด่นชัดและมีพลังมากยิ่งขึ้น ซึ่งในคำร้องของเพลงทั้ง 2 ส่วนนี้ ได้มีการใช้ถ้อยคำเพื่อปลุกเร้าให้เกิดความฮึกเหิม และตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ของความเป็นทหารเรือไทย เป็นการแสดงถึงให้เห็นถึงความคิดที่มุ่งมั่น และมีจุดมุ่งหมาย

เมื่อพิจารณาถึงพระอุปนิสัยของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ที่แสดงออกให้เห็นว่าทรงรักทหารเรือมากเป็นชีวิตจิตใจ กล่าวคือ ใครจะมาว่าทหารเรือไม่ดี ไม่ได้ และอาจจะเป็นเพราะด้วยเหตุประการนี้เพลงพระนิพนธ์ “เดินหน้า” จึงมีคำร้องในตอนที่ว่า “ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเราคือทหารเรือไทย”

คำร้องในวรรคนี้ใช้วจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่อให้รักศักดิ์ศรีของการเป็น “ทหารเรือไทย” เป็นการใช้แรงจูงใจประเภทความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) และการมีชื่อเสียง (reputation) เข้ามาโน้มน้าวใจโดยตระหนักถึงความเป็นจริงที่ว่าทุกคนต้องตาย และเมื่อทุกคนไม่สามารถหนีความตายได้แล้วก็ควรจะตายอย่างไวชื่อ “ทหารเรือไทย”

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงเดิหน้ามีการใช้คำสร้างอารมณ์ดังนี้ การใช้คำว่า “ตัวเส้น” ในคำร้องที่ว่า “ใครเขาจะนึก ใครเขาจะฝัน เขาก็ลืมนกันเหมือนตัวเส้น” เป็นการใช้คำที่สร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความน้อยใจ (Hurt) นอกจากนั้นการใช้คำว่า “ทหารเรือไทย” ในคำร้องที่ว่า “จำได้แต่ชื่อว่าตัวเรคือทหารเรือไทย” และ “ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเรคือทหารเรือไทย” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ภาคภูมิใจ (proud) การใช้คำในลักษณะนี้ต้องคำนึงถึงบริบทในประโยคจึงจะทำให้ทราบถึงอารมณ์ที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมาย

สำหรับการใช้คำว่า “ฟุ้ง” ในคำร้องที่ว่า “ตายแต่ตัวซื่อยังฟุ้งทั่วทั้งกรุงก็ไม่ลืมได้” มีความหมายถึง “การกระจาย” เป็นคำที่นำไปสู่อารมณ์ผ่นถึงการมีชื่อเสียงที่กระจายไปทั่ว นอกจากนั้น ในคำร้องที่ว่า “ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเรคือทหารเรือไทย” การกล่าวว่า “โลกทั้งหลาย” นั้นเป็นการสร้างอารมณ์ให้เป็นไปตามจินตนาการของความหมายที่ต้องการสื่อในบทเพลง

ส่วนการใช้คำว่า “เป็น” ในคำร้องที่ว่า “เกิดมาทั้งที่มันก็ติดอยู่แต่เมื่อเป็น” การใช้คำว่า “เป็น” เป็นการใช้คำสร้างอารมณ์ให้เกิดการยอมรับ (Accept) ถึงความเป็นจริงหรือสัจธรรมของชีวิต ขณะเดียวกันการใช้คำว่า “ตาย” ในคำร้องที่ว่า “ทั้งเซาซ์ ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ธ ทั้งอีสต์ จะคิดถึงตัวเราเียจะต้องตายทุกคนไป” ก็เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ของการยอมรับ (Accept) ถึงสภาพความเป็นจริงที่ต้องเกิดขึ้นในการมีชีวิตอยู่ (เป็น) และการดับสูญ (ตาย)

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการต่อยอดอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอดอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระอี ในคำร้องที่ว่า “ไม่ตายวันหนึ่งมันคงไปซี้เื่อวันข้างหน้า วันนี่ยอพรุ่นนี้ตำไม่ซี้ซี้ปากของใคร” (นี้ + ซี้ + นี้ + นี้ + ซี้) ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอดอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “ตัว + ต้อง + ตาย + ตัว + ตาย + แต่ + ตัว” ที่มาจากการใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำวรรคตะ (ด ต ถ ท ธ น) ในคำร้องที่ว่า

“ ทั้งเซาซ์ ทั้งนอร์ธ ทั้งเวสต์ ทั้งอีสต์

จะคิดถึงตัวเราเียจะต้องตายทุกคนไป

ส่วนตัวเราตายไวยืนไวยืนแต่ซื่อ

ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเรคือทหารเรือไทย”

วิเคราะห์ดนตรี และ จังหวะ

เพลงเดินหน้านี่ ใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) สื่อให้เกิดความรู้สึกถึงความคึกคัก ฮึกเหิม และเห็นจริงไปกับคำร้องที่กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงพระนิพนธ์ขึ้น คำร้องบางตอนต้องเอื้อนเสียงตามดนตรี แต่ก็ไม่ทำให้ความหมายผิดเพี้ยนไปแต่ประการใด ส่วนทำนองนั้นพระองค์ทรงนำทำนองเพลงไทยเดิมสำเนียงมอญปนพม่า ชื่อ คุณลุงคุณป้า ในอัตรา 2 ชั้น มาเป็นทำนองในเพลงนี้ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ท่านในการถ่ายทอดทำนองเพลงไทยเดิมออกมาเป็นทำนองของเพลงสากลได้เป็นอย่างดี โดยไม่เสียเค้าของทำนองเพลงเดิม แต่มีข้อที่น่าสังเกต คือ พระองค์ท่านได้เพิ่มจังหวะขึ้นบ้าง ทั้งนี้เพื่อให้ครบวรรคเพลงที่ได้ทรงตั้งพระทัยไว้

ในด้านคีตลักษณ์ หรือ รูปแบบ (Form) ของเพลงพระนิพนธ์นี้ พบว่ามีรูปแบบ และลักษณะของเพลงที่คล้ายกับเพลงดอกประดู่มาก เนื่องจากเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นในยุคแรก ๆ ของการดนตรีในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นเพลงที่มีรูปแบบไบนารี (Binary Form) โดยมีทำนองแบบ 2 ตอน หรือ AB Form เมื่อบรรเลง Introduction จบแล้วได้เข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน A จากนั้นจึงเข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน B ด้วยการย้อนกลับขึ้นมาบรรเลงทำนองเดิมอีกครั้ง โดยใช้วิธีการเปลี่ยนคำร้องในเพลงและบรรเลงจนจบเพลง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปเพลงเดินหน้า

เพลงเดินหน้าเป็นเพลงพระนิพนธ์ในพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ โดยประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2454 (ร.ศ. 130) มีการสื่อความหมายว่า คนเรานั้นเมื่อมีโอกาสได้เกิดมาแล้วจะต้องทำความดีให้เป็นที่ประจักษ์แก่คนทั้งหลาย เพราะว่าความดีนั้นจะคงอยู่ได้ตลอดไป แม้ชีวิตจะสิ้นไปจากโลกนี้แล้วก็ตาม แต่ก็ยังมีผู้คนสรรเสริญถึงคุณความดีที่ได้เคยทำได้

เพลงเดินหน้า มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการกล่าวเกินจริง (อธิพจน์) เป็นอันดับที่หนึ่ง จำนวนทั้งสิ้น 4 ครั้ง ต่อมาอันดับที่สอง คือการกล่าวเรียกชื่อสิ่งหนึ่งแทนสิ่งหนึ่ง (นามนัย) จำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง ถัดมาอันดับที่สาม คือ การกล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเอง (อุปลักษณ์) จำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง เท่ากันกับการกล่าวโดยไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Non figure of Speech) และในลำดับสุดท้ายคือ การกล่าวเปรียบเทียบ (อุปมา) จำนวนทั้งสิ้น 1 ครั้ง

เมื่อใช้ทฤษฎีความโน้มถ่วงใจของสารโดยใช้หลักจิตวิทยาเข้ามาวิเคราะห์เพลงเดินหน้า พบว่าผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจดังต่อไปนี้เข้ามาใช้ในการโน้มถ่วงใจผู้ฟัง ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความสอดคล้องต้องกันกับสังคม หรือการปฏิบัติตาม (conformity) การแสดงน้ำใจต่อหมู่คณะ (group spirit) การมีชื่อเสียง (reputation) และความใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement)

โดยพบวัจนกรรม (Speech Act) ที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้มากที่สุดคือวัจนกรรมประเภท การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) จำนวนทั้งสิ้น 6 ครั้ง รองลงมาคือวัจนกรรมประเภท การประกาศ (Declarations) จำนวน 3 ครั้ง และสุดท้ายคือวัจนกรรมประเภทการบรรยาย (Representatives) มีจำนวน 1 ครั้งเท่ากันกับ การออกคำสั่ง (Directives) เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือ เพื่อปลุกใจทหารเรือด้วยการสอนให้ไม่กลัวความตาย เพื่อตอกย้ำสำนึกของหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และให้รักศักดิ์ศรีของการเป็น “ทหารเรือไทย”

สำหรับการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ในเพลงเดินหน้านี้ พบว่าอารมณ์ที่เกิดขึ้นมีด้วยกัน 4 ประเภทคือ อารมณ์แห่งความภาคภูมิใจ (Proud) อารมณ์ฝัน (Imagine) อารมณ์ยอมรับ (Accept) และ อารมณ์น้อยใจ (Hurt)

ลักษณะของดนตรี และจังหวะที่ใช้ในเพลงเดินหน้านี้ใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) สื่อให้เกิดความรู้สึกถึงความคึกคัก อึกเหิม และเห็นจริงตามไปกับคำร้องที่พระองค์ทรงพระนิพนธ์ โดยรูปแบบของการประพันธ์เพลงนี้พบว่า เป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน ที่เรียกว่า รูปแบบไบนารี (Binary Form)

วรรคที่	รายละเอียด	ฉันทลักษณ์	ใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่เมื่อเป็น อีกสายร้อยปีกก็ไม่มีใครจะเห็น	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressive) - เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น	-	- อุปลักษณ์ (Metaphor)	- ยอมรับ
2	ใครเขาจะนึก ใครเขาจะฝัน เขาก็ลืมนึกเหมือนตัวเงิน	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressive) - เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น	-	- อุปมา (Simile)	- น้อยใจ
3	นานไปเขาก็ลืมนึกใครจะยืมชีวิตให้เป็น ใครจะเห็นก็เห็นแต่หน้าใจ	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างสำนึกของการเป็นผู้ให้ หรือผู้เสียสละ	- การแสดงน้ำใจต่อหมู่คณะ (Group Spirit)	- อุปลักษณ์ (Metaphor)	
4	จำได้แต่เชื่อว่าตัวเรคือทหารเรือไทย ตายแต่ตัวชื่อยังฟุ้งทั่วทั้งกรุงก็ไม่ลืมได้	การประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของตน	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม - การมีชื่อเสียง	- อธิพจน์ (Hyperbole)	- ภาคภูมิใจ , เพื่อฝัน - ยอมรับ
5	(สร้อย) ทั้งเขาช ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ธ ทั้งอีสต์ จะคิดถึงตัวเราเอยจะต้องตายทุกคนไป	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressive) - เพื่อปลุกใจทหารเรือไม่ให้เกิดความตาย	- ความสอดคล้องต้องกันกับสังคม (Conormity)	- นามนัย (Metonymy)	- ยอมรับ
6	ส่วนตัวเราตายไว้ยินไว้ยินแต่ชื่อ ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเรคือทหารเรือไทย	การประกาศ (Declarations) - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารเรือ	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม - การมีชื่อเสียง (Reputation)	- อธิพจน์ (Hyperbole)	- ภาคภูมิใจ
7	เกิดมาทั้งที่มันก็มีอยู่แต่ทุกขภัย วันนี้เคราะห์ดีรุ่งขึ้นพุงนี่จะเป็นอย่างไร	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressive) - เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น	- ความใฝ่สัมฤทธิ์ (achievement)	- Non Figure of Speech	
8	ดีเคยพบ ชั่วเคยเห็น จนเคยเป็นมีเคยได้ อนาคตเราไม่รู้ถึงไม่รู้ก็ต้องเดินไป	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressive) - เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น	- สิ่งที่ได้มา (acquisition)	- Non Figure of Speech	
9	กลัวไม่โยมันก็กลัวไปตามเวลา ไม่ตายวันนี้มันคงไปซื้อเอาวันข้างหน้า	การออกคำสั่ง (Directive) (ประเภทการแนะนำ (Suggest) - เพื่อปลุกใจทหารเรือไม่ให้เกิดความตาย	- การปฏิบัติตาม (Conformity)	- นามนัย (Metonymy)	
10	วันนี้ยอพุงนี้ดำไม่ใช่ขปากของใคร (สร้อย) ทั้งเขาช ทั้งเวสต์ ทั้งนอร์ธ ทั้งอีสต์ จะคิดถึงตัวเราเอยจะต้องตายทุกคนไป	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressive) - เพื่ออธิบายถึงสัจธรรมความเป็นจริงของชีวิตที่เกิดขึ้น	- การปฏิบัติตาม (Conformity)	- นามนัย (Metonymy)	
11	ส่วนตัวเราตายไว้ยิน ไว้ยินแต่ชื่อ ให้โลกทั้งหลายเขาลือว่าตัวเรคือทหารเรือไทย	การประกาศ (Declarations) - เพื่อให้รักศักดิ์ศรีของการเป็นทหารเรือ	- ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม - การมีชื่อเสียง (Reputation)	- การประกาศ (declarations)	- ภาคภูมิใจ - เพื่อฝัน

5) เพลงทหารอากาศ 23

ทำนอง นาวาอากาศโท อารี สุขะเกษตร

คำร้อง นาวาอากาศโท อารี สุขะเกษตร

- (1) บนฟ้าบนดินเป็นถิ่นทหารอากาศ
เทอดกษัตริย์ศาสนา
ชาติเหนือสิ่งใด
- (2) ท่วมชีวิตอุทิศกายใจ
เลือดและเนื้อจะถมลงไป
เพื่อถิ่นทองนี้เป็นไทตลอดกาล
- (3) ทหารอากาศเกรียงไกร
พร้อมใจไม่หวั่น
เตรียมประจันเหตุการณ์ทุกด้านทันที
- (4) จากภาคพื้นสู่ฟ้าทันใด
อยู่แห่งไหนไม่พินใจมตี
เพื่อป้องสิทธิ์เสรีปวงประชา
- (5) องอาจเข้มแข็งรวมแรงพัฒนา
ปกดินปกฟ้าป้องแดนแคว้นไทย
หากใครล้ำจะสู้ชาติใจหวังนามไทยคงคู่ฟ้าดิน
- (6) องอาจเข้มแข็งร่วมแรงพัฒนา
ปกดินปกฟ้าป้องแดนแคว้นไทย
ร่างกายมอบไว้เป็นชาติพลี มอบชีวี ถวายองค์ราชา
- (7) เราทหารอากาศปรารถนาแรงกล้า
พร้อมบุชชาติเทอดศักดิ์นักรบยิ่งใหญ่
กอดคอกันไว้เพื่อไทยเป็นไท
- (8) แห่หลังรวมใจ เป้าหมายรวมพลัง
ฟากฟ้าแดนดินเป็นถิ่นที่เราหวัง
พวกเราระวังเทอดทูนบุชชาติ

ประวัติ และปริบท

นาวาอากาศโท อารี สุชะเกต เป็นผู้ประพันธ์เพลงทหารอากาศ 23 โดยประพันธ์ทั้งคำร้องและทำนอง ในอดีตท่านเคยดำรงตำแหน่งเป็นผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารอากาศ และเคยได้รับทุนของกองทัพเพื่อไปศึกษาหาความรู้ทางด้านดนตรีที่ประเทศอังกฤษ ภายหลังเมื่อสำเร็จการศึกษาท่านจึงกลับมาที่ประเทศไทยและได้นำความรู้ที่ได้จากการศึกษากลับมาพัฒนาให้กองดุริยางค์เจริญยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานทางด้านดนตรีของกองทัพอากาศ

สิ่งหนึ่งที่เป็นการแสดงออกได้อย่างเด่นชัดถึงความตั้งใจที่จะนำความรู้กลับมาพัฒนาคือความคิดที่ว่าทหารอากาศควรจะได้มีเพลงปลุกใจประจำกองทัพที่มีความถูกต้องตรงตามหลักวิชาการของทฤษฎีดนตรี ซึ่งความคิดเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจทำให้นาวาอากาศโท อารี สุชะเกต ตัดสินใจประพันธ์เพลงมาร์ชทหารอากาศ 23 ขึ้นมา เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นเพลงประจำกองทัพอากาศ แทนที่เพลง “มาร์ชกองทัพอากาศ” ที่มีคำร้องว่า “ไตรรงค์ ธงรูปอาร์ม ปีกขาว วาววาม” เนื่องจากแบบฟอร์มของเพลงมาร์ชกองทัพอากาศที่ใช้อยู่นั้นยังไม่มี ความเหมาะสมเพียงพอ กล่าวคือ ยังเป็นเพลงมาร์ชที่ไม่มีความสมบูรณ์ถูกต้องตรงตามวิชาการ และเป็นเพลงที่มีคำร้องยาวมากเกินไปทำให้ไม่สะดวกต่อการจดจำ

ต่อมาเมื่อนาวาอากาศโท อารี สุชะเกต ประพันธ์เพลงทหารอากาศ 23 เสร็จจึงได้เดินทางไปขอเข้าพบผู้บัญชาการกองทัพอากาศ ณ ขณะนั้นคือ พลอากาศเอกบุญชู จันทรุเบกษา เพื่อนำเพลงที่ได้ประพันธ์ไว้ไปให้ผู้บัญชาการได้พิจารณาความเหมาะสม และหากเห็นสมควรก็จะได้รับรองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ให้ เป็นเพลงมาร์ชประจำกองทัพอากาศ แทนเพลงเดิมที่มีอยู่ ซึ่งผลปรากฏว่า พลอากาศเอก บุญชู จันทรุเบกษา ได้ตัดสินใจเลือกเพลงใหม่ที่ นาวาอากาศโท อารี สุชะเกต ประพันธ์มาเพราะคำร้องมีการสื่อความหมายว่า จะต้องรักลูกเมียเหมือนดังชีวิต และพร้อมกันนั้นก็จะต้องรับผิดชอบหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติด้วย

แต่การณ์กลับไม่ได้เป็นไปตามที่ตั้งใจไว้ เพราะผู้ใหญ่ในกองทัพอีกหลายท่านยังคงมีความคิดเห็นว่าควรที่จะอนุรักษ์เพลงดั้งเดิมไว้ เพราะเป็นเพลงที่มีความเก่าแก่ แม้จะไม่ถูกต้องตรงตามหลักวิชาการ แต่ก็อยู่เคียงคู่กับกองทัพอากาศมายาวนาน ซึ่งก็น่าเสียดายหากจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปใช้เพลงอื่น

ดังนั้นเพลงที่นาวาอากาศโทอารี สุชะเกต เป็นผู้ประพันธ์ จึงยังคงไม่ได้รับการยอมรับให้เป็น เพลงมาร์ชประจำกองทัพอากาศ และต่อมานาวาอากาศโท อารี สุชะเกต จึงได้ตั้งชื่อเพลง ที่ประพันธ์ขึ้นใหม่นี้ว่า “เพลงทหารอากาศ 23” ด้วยเหตุผลที่ว่าในต่างประเทศนั้นการประพันธ์ เพลงมาร์ชประจำกองทัพจะมีรูปแบบของการตั้งชื่อโดยใช้ชื่อเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ให้มีชื่อเดียวกัน แต่จะเปลี่ยนแปลงตรงลักษณะของคำที่ตามหลังชื่อเพลงด้วยการใช้คำว่า NUMBER 1 NUMBER 2 NUMBER 3 ตามลำดับ หรือในอีกลักษณะหนึ่งคือเป็นการใช้ปี พ.ศ. ที่ประพันธ์เพลงพ่วงท้าย ไว้ด้านหลังของชื่อเพลง เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเพลงที่ได้มีการประพันธ์ขึ้น แต่ที่น่าสังเกตคือในประเทศไทยกลวิธีในการตั้งชื่อเพลงในลักษณะดังกล่าวนี้ ยังไม่มีการนำไปใช้ เท่าที่ควร

ภายหลังจากที่ นาวาอากาศโท อารี สุชะเกต ประพันธ์เพลงนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือ การทำดนตรีและเรียบเรียงเสียงประสานเพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้กับบทเพลงซึ่ง นาวาอากาศโท อารี สุชะเกต เป็นผู้ดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานเพลงด้วยตัวเองในทุกๆ ขั้นตอน แล้วจึงนำไปบันทึกเสียงที่กองดุริยางค์ ทหารเรือ ภายหลังเมื่อสำเร็จเรียบร้อยแล้วจึงได้นำออก เผยแพร่ในกองทัพอากาศ โดยเริ่มจากกองดุริยางค์เป็นอันดับแรก จากนั้นนำออกเผยแพร่ ผ่านทางวิทยุในเครือข่ายของกองทัพอากาศทั่วประเทศ และเมื่อทหารอากาศเริ่มร้อง เพลงทหารอากาศ 23 ได้แล้ว จึงได้นำออกเผยแพร่ไปสู่ประชาชน ด้วยการนำเพลงไปร้อง กล่อมขวัญในงานปฏิบัติการจิตวิทยากับประชาชน หรือหมู่บ้านตามชนบท และกองบินต่างๆ ที่กระจายหน่วยงานอยู่ทั่วประเทศ

นาวาอากาศโท บุญเสริม ช่างใหญ่ รองผู้บังคับกองดุริยางค์ กองทัพอากาศคนปัจจุบัน (2543) ได้กล่าวถึง นาวาอากาศโท อารี สุชะเกต ว่า

“...นาวาอากาศโทอารี สุชะเกต เป็นบุคคลที่มีความรู้และมีความสามารถสูง ท่านได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้ทางด้านดนตรีโดยตรงจากพระเจนดุริยางค์ และประกอบกับที่ นาวาอากาศโท อารี เป็นบุคคลที่ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ และรักความก้าวหน้าทาง ด้านดนตรี จึงทำให้ความสามารถของท่านปรากฏอยู่ในอันดับต้น ๆ ของเมืองไทย โดยนิยมนิสัยส่วนตัวแล้วไม่เคยหวงวิชาที่จะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง และพยายามที่จะสอนให้นักดนตรี ทุกคนรู้ว่าการเป็นนักดนตรีนั้นไม่ใช่ว่าจับเครื่องดนตรีแล้วเล่นให้เป็นเท่านั้น แต่การเป็นนักดนตรี ต้องมีหลายระดับ ตั้งแต่ระดับต้น ถึงระดับสูง ส่วนเพลงมาร์ชกองทัพอากาศ กับเพลงทหารอากาศ 23 ที่ท่านประพันธ์ขึ้นมานี้ถ้าพูดถึงความเด่นแล้ว คงจะเป็นเพลงมาร์ชกองทัพอากาศ แต่ยังไม่มีความถูกต้อง สู้เพลงทหารอากาศ 23 ไม่ได้...” (บุญเสริม ช่างใหญ่, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543)

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

วรรคที่ 1 (1) บนฟ้าบนดินเป็นถิ่นทหารอากาศ เทอดกษัตริย์ศาสน์ชาติเหนือสิ่งใด

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงท้องฟ้า กับพื้นดินว่าเป็นถิ่นของทหารอากาศ มีความหมายว่า ทหารอากาศมีความคุ้นเคย และมีความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งบนท้องฟ้า และบนพื้นดิน ขณะเดียวกันทหารอากาศทุกคนก็มีความเคารพใน ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใด

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้มี ลักษณะของการบรรยาย (Representatives) โดยผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศเกิดความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยนำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) และความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity) มาใช้โน้มน้าวให้ทหารเกิดความรักและผูกพันต่อการปฏิบัติหน้าที่ และเคารพรักเทิดทูนบูชาใน 3 สถาบัน คือ ชาติ ศาสนา และ องค์พระมหากษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใด

วรรคที่ 2 (2) ทุ่มชีวิตอุทิศกายใจ เลือดและเนื้อจะถมลงไป เพื่อถิ่นทองนี้เป็นไทตลอดกาล

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภท อธิพจน์ (Hyperbole) และนามนัย (Metonymy) โดยกล่าวเกินจริงถึงการยอมเสียสละชีวิต และกล่าวเรียก “ถิ่นทอง” แทนการเรียกประเทศไทย มีความหมายว่า ทหารอากาศจะทุ่มเทชีวิตให้กับประเทศชาติ ด้วยการอุทิศร่างกายเข้าต่อสู้ศัตรูเพื่อให้ประเทศไทยมีอิสระเสรีภาพตลอดไป

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านการอุทิศ (devotion) และความมีอิสระภาพ (independence) เข้ามาโน้มน้าวเพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความเสียสละอันเป็นเจตนาหรือ วัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์

วรรคที่ 3 (3) ทหารอากาศเกรียงไกร
พร้อมใจไม่หวั่น
เตรียมประจันเหตุการณ์ทุกด้านทันที

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่า ทหารอากาศทุกคนมีความเก่งกล้า ไม่กลัวใคร และมีความสามัคคีพร้อมใจกันที่จะเข้าปะทะต่อสู้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกลักษณะ เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารอากาศไทยทุกคนว่ามีความยิ่งใหญ่ ไม่กลัวใคร

การกล่าวว่า “พร้อมใจไม่หวั่น” เป็นการใช้วจนกรรม (Speech Act) ประเภทการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศมีความกล้าหาญ และมีความสามัคคี โดยผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) มาใช้ให้นมหัวใจให้ทหารอากาศเกิดความสามัคคีที่จะพร้อมใจกันเข้าต่อสู้

วรรคที่ 4 (4) จากภาคพื้นสูฟ้าทันใด
อยู่แห่งไหนไม่พ่นโจมตี
เพื่อป้องสิทธิ์เสรีปวงประชา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงการต่อสู้ศัตรูทั้งบนพื้นดิน และบนท้องฟ้า การกล่าวว่า “จากภาคพื้นสูฟ้าทันใด” เป็นการใช้คำที่สื่อความหมายโดยนัยถึงเครื่องบิน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำกองทัพอากาศ คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่า ทหารอากาศจะต่อสู้กับศัตรูทั้งบนภาคพื้นดิน และบนท้องฟ้า เพื่อทำหน้าที่ของการปกป้องประชาชนทุกคนให้มีความปลอดภัย และมีอิสระเสรีภาพ

วจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นวจนกรรมในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศเกิดความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยผู้ประพันธ์ได้นำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) มาใช้เป็นสื่อว่า ทหารอากาศนั้นแม้จะอยู่บนภาคพื้นดินหรืออยู่บนท้องฟ้า เมื่อพบศัตรูก็ต้องเกิดการปะทะต่อสู้ อันเป็นการสร้างสำนึกของหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกป้องประเทศชาติ ให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) และมีอิสระภาพ (independence)

วรรคที่ 5 (5) งามอาจเข้มแข็งรวมแรงพัฒนา
ปกดินปกฟ้าป้องแดนแคว้นไทย
หากใครล้ำจะสู้ชาติใจ หวังนามไทยคงคู่ฟ้าดิน

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการต่อสู้จนชาติใจ คำร้องวรรคนี้มีความหมายว่า ทหารอากาศไทยมีความกล้าหาญ เข้มแข็ง และมีความสามัคคีในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อจะช่วยกันพัฒนากองทัพให้เจริญยิ่งขึ้น ด้วยการปกป้องอาณาเขตของประเทศชาติทั้งภาคพื้นดิน และบนท้องฟ้า และถ้าหากศัตรูลุกล้ำเข้ามาในผืนแผ่นดินไทยนั้น ทหารอากาศไทยก็จะขอสู้ตาย เพื่อให้ชื่อ “ประเทศไทย” คงอยู่คู่ฟ้าดินตลอดไป

การกล่าวว่า “หากใครล้ำจะสู้ชาติใจ” เป็นการใช้วัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะการประกาศ ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ เพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศมีความกล้าหาญ เสียสละ และสามัคคีโดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) มาโน้มน้าวให้เกิดความกล้าหาญ แรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) มาโน้มน้าวให้เกิดความสามัคคี แรงจูงใจด้านการอุทิศ (devotion) มาโน้มน้าวให้เกิดความเสียสละ และแรงจูงใจด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนตั้งไว้ (self actualization) มาโน้มน้าวให้เกิดความต้องการที่จะสมหวังในการเห็นชื่อ “ประเทศไทย” คงอยู่ตลอดไป

วรรคที่ 6 (6) งามอาจเข้มแข็งรวมแรงพัฒนา
ปกดินปกฟ้าป้องแดนแคว้นไทย
ร่างกายมอบไว้เป็นชาติพลี
มอบชีวิถวายองค์ราชา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการยอมเสียสละชีวิต คำร้องในวรรคนี้มีการสื่อความหมายว่า ทหารอากาศไทยมีความกล้าหาญ เข้มแข็ง และมีความสามัคคีที่จะพัฒนากองทัพให้เจริญยิ่งขึ้น โดยการปฏิบัติหน้าที่ในการปกป้องอาณาเขตของประเทศชาติ ทั้งภาคพื้นดิน และบนท้องฟ้า ด้วยการเสียสละชีวิตเพื่อชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ไทย ดังจะเห็นได้จากการกล่าวว่า “ร่างกายมอบไว้เป็นชาติพลี มอบชีวิถวายองค์ราชา” หมายถึง ร่างกายมอบให้ชาติ ส่วนชีวิตนั้นขอถวายให้กับองค์พระมหากษัตริย์ไทย จะเห็นได้ว่าคำร้องในวรรคนี้มีลักษณะของการตอกย้ำความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ ด้วยการนำวรรคที่ผ่านมากลับมากล่าวอีกครั้ง

คำร้องในวรรคนี้มีลักษณะของวัจนกรรมที่เรียกว่า “การประกาศ” (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศเกิดความสามัคคี และความเสียสละ โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) การร่วมมือ (cooperation) และการอุทิศ (devotion) มาโน้มน้าวให้เกิดความสามัคคีในการต่อสู้และเสียสละชีพเพื่อชาติ

วรรคที่ 7 (7) เราทหารอากาศปรารถนาแรงกล้า
พร้อมบุชชาติอดคักคักนักรบยิ่งใหญ่
กอดคอกันไว้เพื่อไทยเป็นไท

การกล่าวว่ “เราทหารอากาศ” เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารอากาศทุกคน มีความหมายว่า ทหารอากาศทุกคนมีความต้องการที่จะเห็นความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง ความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนากองทัพอากาศให้ดียิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นทหารอากาศทุกคนก็มีความเคารพบูชาและเชิดชูนักรบผู้ยิ่งใหญ่ตลอดมา และด้วยความสามัคคีของทหารอากาศทุกๆ คน จะทำให้ประเทศไทยเป็นอิสระเสรีภาพตลอดไป

คำร้องในวรรคนี้ใช้วัจนกรรม (Speech Act) ของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศเกิดความสามัคคี และสร้างสำนึกของความกตัญญูให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร โดยนำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) เข้ามาโน้มน้าวให้เกิดความสามัคคี และนำแรงจูงใจด้านความมีอิสระ (independence) โน้มน้าวให้เกิดความต้องการที่จะเห็นประเทศไทยเป็นอิสระเสรีภาพไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของใคร

วรรคที่ 8 (8) แห่ล่งรวมใจ เป้าหมายรวมพลัง
พากฟ้าแดนดินเป็นถิ่นที่เรหวัง
พวกเราระวังเทอดทูนบูชา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารอากาศทุกคน มีความหมายถึงกองทัพอากาศ ซึ่งเป็นสถาบันที่หล่อหลอมรวมจิตใจของทหารให้มีเป้าหมายร่วมกันในการปกป้องท้องฟ้า และผืนแผ่นดินไทย ซึ่งทหารอากาศทุกคนจะต้องระวัง รักษา และเทิดทูนบูชาไว้

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้มีลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศทุกคนเกิดความรู้สึกร่วมกัน โดยผู้ประพันธ์ได้นำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) และ ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) มาโน้มน้าวให้เกิดความรู้สึกในการร่วมใจกันปกป้องผืนแผ่นดินไทย

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงทหารอากาศ 23 มีการใช้คำสร้างอารมณ์ทั้งสิ้น 7 ประเภท ดังนี้ การใช้คำว่า“หวัง” ในคำร้องที่ว่า “หวังนามไทยคงคู่ฟ้าดิน” เป็นการใช้คำที่สื่อความหมายโดยตรง นำไปสู่อารมณ์คาดหวังที่มีเป้าหมาย กล่าวคือ เกิดอารมณ์คาดหวังว่าชื่อของประเทศไทยนั้นจะต้องอยู่คู่ฟ้าดินตลอดไป

สำหรับคำร้องที่ว่า “จากภาคพื้นสู่ฟ้าทันใด” เป็นลักษณะของการใช้คำที่แสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะนำไปสู่อารมณ์ที่คึกคักกระฉับกระเฉง (Active) ส่วนคำร้องที่ว่า “บนฟ้าบนดินเป็นถิ่นทหารอากาศ” การกล่าวว่่า “ถิ่นทหารอากาศ” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน มีลักษณะเดียวกับการกล่าวว่่า “เราทหารอากาศ” ในคำร้องที่ว่า “เราทหารอากาศปรารถนาแรงกล้า”

อย่างไรก็ตามการใช้คำว่า “ถิ่นทอง” และ “ไท” ในคำร้องที่ว่า “เพื่อถิ่นทองนี้เป็นไทตลอดกาล” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์รักชาติ กล่าวคือ การใช้คำว่า “ถิ่นทอง” เป็นการสื่อความหมายถึงประเทศไทย และการใช้คำว่า “ไท” เป็นการสื่อความหมายถึงความอิสระเสรีภาพ นอกจากนี้ การใช้คำว่า “ถม” ในคำร้องที่ว่า “เลือดและเนื้อจะถมลงไป” และการใช้คำว่า “ทุ่มชีวิต” “อุทิศกายใจ” “เกรียงไกร” “ประจัน” “ไม่พินใจมดี” “องอาจ” “เข้มแข็ง” “ร่วมแรง” ล้วนแล้วแต่เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ฮึกเหิม กล้าหาญ

จะเห็นได้ว่าลักษณะของการใช้คำว่า “เกรียงไกร” ในคำร้องที่ว่า “ทหารอากาศเกรียงไกร” เป็นการใช้คำสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความภาคภูมิใจ (Proud) ถึงการเป็นทหารอากาศที่มีความเก่งกล้ายิ่งใหญ่ และอารมณ์สุดท้ายที่พบในเพลงทหารอากาศ 23 คือ อารมณ์มั่นใจ (Confidence) ในคำร้องว่า “ทหารอากาศเกรียงไกร พร้อมใจไม่หวั่น” การใช้คำว่า “ไม่หวั่น” เป็นการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ให้นำไปสู่ความมั่นใจ

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการตอกย้ำอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้ำอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระอาในคำร้องที่ว่า “เราทหารอากาศปรารถนาแรงกล้า พร้อมบูชาเทอดศักดิ์นักรบยิ่งใหญ่” (อา + นา + กล้า + ซา) ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้ำอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำ (วรรณคดี : ด ต ถ ท ธ น) ในคำร้องที่ว่า “ทุ่มชีวิตอุทิศกายใจ เลือดและเนื้อจะถมลงไป เพื่อถิ่นทองนี้เป็นไทตลอดกาล” (ทุ่ม + ทิศ + ถม + ถิ่น + ทอง + ไท)

วิเคราะห์ดนตรีและจังหวะ

เพลงทหารอากาศ 23 เป็นเพลงที่มีรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลง ที่เรียกว่า รูปแบบเทอนารี (Ternary Form) หรือ รูปแบบ 3 ตอน กล่าวคือ มีการเริ่มต้นจากการบรรเลง Introduction จากนั้นเข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน A และเข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน B ที่เป็น Trio และได้อ่อนกลับมาบรรเลงทำนองที่ตอนต้นของตอน A จนจบเพลง ซึ่งเป็นลักษณะของท่วงทำนองที่มีรูปแบบการถามตอบเพื่อให้ถูกฉันทลักษณ์ตามแนวเพลง และยังมีลักษณะของท่วงทำนองที่แตกต่างไปจากรูปแบบเพลงอื่น ๆ อีกด้วย

นอกจากนั้นในเพลงทหารอากาศ 23 นี้ยังเป็นเพลงมาร์ชที่ใช้จังหวะเร็ว (Quick March) เพื่อปลุกใจหน่วยของทหาร หรือกองกำลังต่าง ๆ ให้เกิดความฮึกเหิม รักชาติ และพร้อมที่จะเสียสละชีวิตของตนเพื่อผืนแผ่นดินไทย เพราะฉะนั้นเพลงปลุกใจจึงเป็นสื่อทางอ้อมในการเสริมสร้างความรักชาติให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหารในกองทัพ

สรุปเพลงทหารอากาศ 23

เพลงทหารอากาศ 23 ได้ประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2523 โดยผู้ประพันธ์คำร้อง และทำนองคือนาวาอากาศโท อารี สุชะเกต เพลงนี้มีการสื่อความหมายของคำร้องว่า ทหารอากาศทุกคนมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เหนือสิ่งอื่นใด ทุกคนมีความสามัคคีพร้อมใจกันปกป้องอาณาเขตของผืนแผ่นดินไทย ด้วยการยอมเสียสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อต่อสู้กับศัตรูทั้งบนภาคพื้นดินและบนท้องฟ้า และถ้าหากศัตรูกล้าเข้ามาในผืนแผ่นดินไทยนั้นทหารอากาศไทยก็จะขอสู้ตาย เพื่อให้ชื่อ “ประเทศไทย” คงอยู่คู่ฟ้าดินตลอดไป

เพลงทหารอากาศ 23 มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการกล่าวโดยรวม (อนนามนัย) มากที่สุด มีจำนวนทั้งสิ้น 5 ครั้ง รองลงมาก็คือการกล่าวเกินจริง (อธิพจน์) มีจำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง และลำดับสุดท้ายคือ การกล่าวเรียกชื่อสิ่งหนึ่งแทนสิ่งหนึ่ง จำนวน 1 ครั้ง

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มถ่วงใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา มาวิเคราะห์เพลงทหารอากาศ 23 พบว่าแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการโน้มถ่วงใจผู้ฟัง คือความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (self – actualization) ความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity) ความมีอิสระภาพ (independence) ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) ความร่วมมือ (cooperation) การต่อสู้ (fighting) และการอุทิศตัว (devotion)

โดยพบว่าผู้ประพันธ์นำวัจนกรรม (Speech Act) ประเภทการประกาศ (Declarations) และประเภทการบรรยาย (Representatives) มาใช้เท่ากัน คือ จำนวน 4 ครั้ง เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือ เพื่อปลุกใจให้เกิดความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อตอกย้ำสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความกล้าหาญ สามัคคี เสียสละ และกตัญญู

นอกจากนั้นการวิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์ พบอารมณ์ทั้งสิ้น 7 ประเภทคือ อารมณ์กระฉับกระเฉง (Active) อารมณ์คาดหวัง (Anticipation) อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Folk plains) อารมณ์รักชาติ อารมณ์ฮึกเหิม กล้าหาญ (Vigorous & Brave) อารมณ์ภาคภูมิใจ (Proud) และ อารมณ์มั่นใจ (Confidence)

สำหรับลักษณะดนตรีที่ใช้ในเพลงทหารอากาศ 23 พบว่าเป็นเพลงที่มีจังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) โดยมีรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลง ที่เรียกว่า รูปแบบเทอนารี (Ternary Form) หรือ รูปแบบ 3 ตอน ท่วงทำนองมีรูปแบบของการถามตอบให้ถูกฉันทลักษณ์ตามแนวเพลง และมีความแตกต่างไปจากรูปแบบเพลงอื่น ๆ ด้วย

วรรคที่	รายละเอียด	วิจารณ์กรม	จูงใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	บนฟ้าบนดินเป็นถิ่นทหารอากาศ เทอดกษัตริย์ศาสน์ ชาติเหนือสิ่งใด	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความรักชาติ	- ความร่วมมือ (Cooperation) - ความรู้สึกรักและภูมิใจในชาติบ้านเมือง (Domesticity)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
2	ทุ่มชีวิตอุทิศกายใจ เลือดและเนื้อจะถล่มไป เพื่อถิ่นทองนี้เป็นไทตลอดกาล	การประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความเสียสละ	- การอุทิศตัว (Devotion) - ความมีอิสระภาพ (Independence)	- อธิพจน์ (Hyperbole) และ - นามนัย (Metonymy)	- รักชาติ - อีกลีเกียม กล้าหาญ
3	ทหารอากาศเกรียงไกร พร้อมใจไม่หวั่น เตรียมประจันเหตุการณ์ทุกด้านทันที	การประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสามัคคี และความกล้าหาญ	- ความร่วมมือ (Cooperation)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- อีกลีเกียม กล้าหาญ - ภาคภูมิใจ - มั่นใจ
4	จากภาคพื้นสูฟ้าทันใด อยู่แห่งไหนไม่หันใจมตี เพื่อป้องสิทธิ์เสรีปวงประชา	การบรรยาย (Representative) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสำนึกในหน้าที่ และ ความรับผิดชอบ	- การต่อสู้ (fighting)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- กระฉับกระเฉง - อีกลีเกียม กล้าหาญ
5	องอาจเข้มแข็งร่วมแรงพัฒนา ปกดินปกฟ้าป้องแดนแคว้นไทย หากใครล้ำจะสู้ชาติใจหวังนามไทยคงคู่ฟ้าดิน	การประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสามัคคีและ ความกล้าหาญ	- การต่อสู้ (fighting) - ความร่วมมือ (Cooperation) - การอุทิศตัว (Devotion)	- อธิพจน์ (Hyperbole)	- คาดหวัง - อีกลีเกียม กล้าหาญ
6	องอาจเข้มแข็งร่วมแรงพัฒนา ปกดินปกฟ้าป้องแดนแคว้นไทย ร่างกายมอบไว้เป็นชาติพลีมอบชีวิ ถวายองค์ราชา	การประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสามัคคีและเสียสละ	- การต่อสู้ (fighting) - ความร่วมมือ (Cooperation) - การอุทิศตัว (Devotion)	- อธิพจน์ (Hyperbole)	
7	เราทหารอากาศปรารถนาแรงกล้า พร้อมนุชาเทอดศักดิ์นักรบยิ่งใหญ่ กอดคอกันไว้เพื่อไทยเป็นไท	การบรรยาย (Representative) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสามัคคี และสร้าง สำนึกของความกตัญญู	- ความร่วมมือ (Cooperation) - ความมีอิสระ (Independence)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
8	แหล่งรวมใจ เป้าหมายรวมพลัง ฟากฟ้าแดนดินเป็นถิ่นที่เราหวัง พวกเราะวังเทอดทูนนุชา	การบรรยาย (Representative) - เพื่อปลุกใจให้ทหารเกิดความสามัคคี	- ความร่วมมือ (Cooperation) - ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (Protection)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	

6) เพลงผู้พิทักษ์เวหา

ทำนอง นาวาอากาศโท บุญเสริม ช้างใหญ่

คำร้อง นาวาอากาศโท บุญเสริม ช้างใหญ่

(1) เหนือพสุธา นั่นคือฟ้าของเรา	ร่วมใจเฝ้าตราบนจนชีพสลาย
(2) ด้วยชีวิตอุทิศเพื่อชาติพลีให้	จักคงไว้นานฟ้าไทยเรามี
(3) เทिरสูโรมรันศัตรูนั้นทำลาย	เราสู้ไว้ลายหากตายด้วยศักดิ์ศรี
(4) ชาติที่รักจงรักพระองค์ภูมิ	เพื่อศักดิ์ศรีทุกชีวิตีเทกองอยู่
(5) ฟ้าเรืองยองโยคือจตุรวมแห่งใจ	ทัพอากาศไทยของเราทุกผู้
(6) ฟ้าแดงกรำดุดังโลหิตเราไหลพรู	หลังลงสู่พื้นปรฐพีไทย
(7) ผองเราปกป้องความสุขใจไม่ปอง	ทุกข์ยากไม่หวั่นไหว
(8) สมเกียรติเรานี้มีวินัย	ประจำใจของเราทัพอากาศไทย

ประวัติ และปริบท

เพลงผู้พิทักษ์เวหานี้ผู้ประพันธ์คือ นาวาอากาศโท บุญเสริม ช้างใหญ่ โดยประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นช่วงเหตุการณ์ที่นักศึกษาเรียกร้องประชาธิปไตย อันเป็นผลต่อเนื่องมาจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในอดีต (บุญเสริม ช้างใหญ่, สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2542)

กล่าวคือภายหลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2511 และได้จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 (อุษณีย์ เกษมสันต์, วารสาร, 2525 : 115) ประชาชน นิสิต นักศึกษากลับไม่พอใจในเสรีภาพที่ได้รับ เนื่องจากเสรีภาพที่ได้ยังไม่มีความสมบูรณ์ดีพอจึงทำให้เกิดความเคลื่อนไหวทางการเมืองด้วยการเรียกร้องเสรีภาพจากรัฐบาลมากยิ่งขึ้นทั้งทางสื่อสิ่งพิมพ์ การจัดชุมนุม จัดอภิปราย จัดสัมมนาทางการเมือง และเดินขบวนประท้วง โดยมีนิสิตนักศึกษาเป็นพลังหลักในการเคลื่อนไหวเกือบทุกครั้ง ต่อมาได้มีการจัดตั้ง “กลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์” ขึ้น ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้ง “ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย” นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมในรูปของการเคลื่อนไหวต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยจัดตั้งเป็นกลุ่มอิสระในชื่อต่าง ๆ ขึ้นด้วย

ต่อมารัฐบาลจึงแก้ปัญหาด้วยการประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2515” แต่ก็ไม่สามารถคลี่คลายสถานการณ์ให้ดีขึ้นได้ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา จึงได้ออกมามีบทบาทด้วยการเริ่มต้นการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น รณรงค์การเลิกซื้อสินค้า ฟุ่มเฟือยของต่างประเทศ และประท้วงประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299 เพราะนิสิตนักศึกษา เห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารก้าวก่ายอำนาจตุลาการ ฯลฯ

การเรียกร้องรัฐธรรมนูญได้รุนแรงขึ้นเป็นลำดับ มีการผูกโยงเรื่องไปสู่การก่อตั้ง มหาวิทยาลัยรามคำแหง และการเข้าดำรงตำแหน่งอธิการบดีของ ดร.ศักดิ์ ฝาสุกนิรันดร์ เนื่องจาก นักศึกษาไม่พอใจต่อกรณีที่ ดร.ศักดิ์ สั่งให้ลบชื่อนักศึกษา 9 คน ออกจากการเป็นนักศึกษา ในกรณีที่ใช้ถ้อยคำไม่เหมาะสมโจมตีการบริหารงานของรัฐบาล นักศึกษาหลายพันคนได้ร่วมชุมนุม ที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อเดือนพฤษภาคม 2516 และเรียกร้องใน 4 ข้อคือ

- 1) ให้นักศึกษา 9 คนที่ถูกลบชื่อออกจากการเป็นนักศึกษา ได้เข้ารับการศึกษาต่อ
- 2) ให้ขับ ดร.ศักดิ์ ฝาสุกนิรันดร์ ออกจากตำแหน่งอธิการบดี
- 3) ให้ดำเนินคดีต่อผู้ที่ทำร้ายนักศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2516
- 4) ให้รัฐบาลร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จสิ้นภายใน 6 เดือน

รัฐบาลไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของนักศึกษาได้ และในวันที่ 22 มิถุนายน 2516 รัฐบาลได้ออกแถลงการณ์ขอให้นักศึกษาหยุดการกระทำในรูปแบบของการสร้างสถานการณ์ อันจะทำให้ฝ่ายตรงข้ามหรือคอมมิวนิสต์ถือเป็นโอกาสที่จะเข้ามาแทรกแซงก่อความวุ่นวายให้เกิด ความเดือดร้อนขึ้นได้ พร้อมกันนั้นก็ประกาศเตือนประชาชนไม่ให้สนับสนุนนิสิตนักศึกษา ซึ่งเป็นแกนนำในการยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล แต่เหตุการณ์ได้ลุกลามกว้างขวางออกไปกระทั่ง ดร.ศักดิ์ ฝาสุกนิรันดร์ ต้องทำหนังสือขอลาออกจากตำแหน่งอธิการบดี กระนั้นเรื่องก็หาได้ ยุติลงเพียงนั้นไม่ กลุ่มผู้เรียกร้องกลับหันมาเน้นการเรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ ตั้งแต่ วันที่ 5 ตุลาคม 2516 (อุษณีย์ เกษมสันต์ , บรรณาธิการ , 2538 : 70)

ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้เข้าจับกุมกลุ่มผู้เรียกร้องจำนวน 12 คน และอีก 1 คน ได้ขอเข้ามอบตัว จึงส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองตึงเครียดขึ้นทุกขณะ โดยมีการเรียกร้องให้ปล่อยกลุ่มผู้เรียกร้อง ทั้ง 13 คน อย่างปราศจากเงื่อนไข และมีการกำหนดเวลาสิ้นสุดของการเรียกร้อง ในที่สุดรัฐบาล จึงให้ประกันตัวกลุ่มผู้เรียกร้องทั้ง 13 คนได้ ด้วยมีการลงนามในสัญญาระหว่างรัฐบาลกับ ผู้แทนนักศึกษา โดยรัฐบาลจะยอมปล่อยผู้เรียกร้องทั้ง 13 คนแบบไม่มีเงื่อนไข และไม่เอาโทษ ผู้ที่เข้าร่วมขบวนการ รวมทั้งรัฐบาลก็ได้ให้การรับรองว่าจะเร่งการร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จภายใน 1 ปี โดยมีเงื่อนไขว่าศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา จะต้องสลายการชุมนุมโดยสันติวิธี

ภายหลังการลงนามในสัญญาระหว่างรัฐบาลกับผู้แทนนักศึกษา กลับปรากฏว่าผู้เรียกร้องทั้ง 13 คนไม่ยอมรับการประกันตัว และไม่ยอมออกจากที่คุมขัง ทำให้เหตุการณ์บานปลายออกไป ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ไม่สามารถควบคุมขบวนผู้ชุมนุมประท้วงจำนวนหมื่น จำนวนแสน ที่ออกมาเคลื่อนไหวในวันที่ 14 ตุลาคมไว้ได้ ประกอบกับการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มผู้นำก็ไม่สามารถกระทำได้เช่นกัน ดังนั้น กลุ่มผู้ไม่หวังดีจึงได้เข้ามาแทรกแซงเพื่อสร้างสถานการณ์ให้ฝ่ายรัฐบาลกับกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงเกิดความเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน จึงทำให้การชุมนุมที่เคยสงบกลับกลายเป็นความวุ่นวาย กระทั่งเกิดการจลาจลขึ้น ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องรีบดำเนินการแก้ไขเพื่อนำความสงบสุขกลับคืนมาให้ได้โดยเร็วที่สุด แต่ในสถานการณ์เช่นนั้นยากที่จะแยกแยะออกได้ว่าใครเป็นใคร และฝ่ายที่เข้ามาแทรกแซง มีใครบ้าง หากรัฐบาลจะตั้งต้นใช้กำลังออกดำเนินการปราบปรามต่อไปอีก ก็คงแต่จะพบความสูญเสียมากยิ่งขึ้น

สำหรับเพลงมาร์ชผู้พิทักษ์เวหานี้ นาวาอากาศโทบุญเสริม ช่างใหญ่ ได้ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นมาเพื่อปลุกปลอบใจทหารอากาศที่ต้องมามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยตรงซึ่งท่านได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ว่า

“...ช่วงที่เกิดเหตุการณ์ตอนนั้น กองทัพทุกเหล่าทัพต้องทำหน้าที่ในการปกป้อง และคุ้มครองความไม่สงบที่เกิดขึ้นในประเทศชาติ ซึ่งกองทัพอากาศก็มีภาระหน้าที่สำคัญเช่นกัน ดังนั้นก็น่าจะได้มีการประพันธ์เพลงปลุกใจให้เหล่าทัพของเราบ้าง คือ กองทัพบกเค้าก็มีเพลงของเค้า กองทัพเรือก็มี ตำรวจก็รู้สึกว่าจะมีนะ เพราะฉะนั้นกองทัพอากาศของเราก็ต้องมีเช่นกัน ก็เลยประพันธ์เพลงผู้พิทักษ์เวหาขึ้นมา ซึ่งเพลงนี้ได้สื่อความหมายถึงทุกอย่าง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ภาระหน้าที่ การเสียสละ แต่ไม่ใช่ว่าการที่เราเป็นทหารของกองทัพอากาศ แล้วจะมุ่งทำลายประชาชน หรือนิสิตนักศึกษาตามอย่างที่เข้าใจกันผิด ๆ เพราะฉะนั้นบทเพลงจึงเป็นสื่อชนิดหนึ่งในการเข้ามาช่วยสร้างภาพลักษณ์ของกองทัพให้ดีขึ้น จึงเป็นแรงบันดาลใจที่นำเพลงมาร์ชผู้พิทักษ์เวหานี้มาสื่อให้เห็นว่าทหารอากาศเรามีหน้าที่เสียสละ...” (บุญเสริม ช่างใหญ่ , สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543)

“...ภายหลังจากที่แต่งเพลงนี้เสร็จได้มีการนำออกเผยแพร่ที่วังสราญรมย์ เพื่อให้ประชาชนได้รับฟัง ซึ่งตอนที่กำลังเล่นเพลงนี้อยู่บนเวทีก็หัวน ๆ อยู่เหมือนกันว่าประชาชนบางคนที่ไม่เข้าใจการปฏิบัติหน้าที่ของกองทัพ จะเกิดความหมั่นไส้ และก่อความวุ่นวายขึ้น ดังนั้นเราจึงพยายามที่จะใช้บทเพลงเป็นสื่อในการสอดแทรกสาระสำคัญให้เข้าไปอยู่ในจิตใจของประชาชนให้ได้มากที่สุด...” (บุญเสริม ช่างใหญ่ , สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543)

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

วรรคที่ 1 (1) เนื้อพสุธาั่นคือฟ้าของเรา ร่วมใจเฝ้าตราบจนชีพสลาย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารประจำกองทัพอากาศไทยทุกคน มีความหมายว่า เนื้อแผ่นดินคือท้องฟ้าของพวกเราทหารอากาศ ดังนั้นต้องร่วมใจกันปกป้องคุ้มครองท้องฟ้าของพวกเราไว้ตราบจนชีวิตจะหาไม่

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็น การบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อปลุกใจให้ทหารเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหารอากาศ โดยแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้คือ ความร่วมมือ (cooperation) และ ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) เพื่อโน้มน้าวใจทหารอากาศให้เกิดความสามัคคีในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิทักษ์เวหา

วรรคที่ 2 (2) ด้วยชีวิตอุทิศเพื่อชาติพลีให้ จักคงไว้หน้าฟ้าไทยเรามี

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอริพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการอุทิศชีวิตเพื่อชาติ มีความหมายว่า เราเสียสละชีวิตเพื่อชาติด้วยการปกป้องเขตแดนทางอากาศของไทยเราไว้ จะเห็นได้ว่า คำร้องในวรรคนี้ได้บ่งบอกถึงหน้าที่ และความรับผิดชอบของการเป็นทหารอากาศไว้อย่างชัดเจน

คำร้องวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศเกิดความเสียสละ และเกิดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยนำแรงจูงใจด้านการอุทิศตัว (devotion) เข้ามาโน้มน้าวใจให้เกิดความเสียสละ จากนั้นผู้ประพันธ์ได้ใช้แรงจูงใจด้านความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) โน้มน้าวให้เกิดสำนึกของความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของการเป็นผู้ปกป้องเขตแดนทางอากาศ

วรรคที่ 3 (3) เห็รสูโรมรันศัตรุหนัทำลาย
เราสูไ่วลายหากตายด้วยศักดิ์ศรี

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอหิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการขอสูตาย มีความหมายว่า ทหารอากาศจะทำหน้าที่ในการปกป้องประเทศชาติ ด้วยการนำเครื่องบินทะยานขึ้นไปบนท้องฟ้าเพื่อต่อสู้และปราบศัตรูให้หมดสิ้นไป หากต้องตายก็จะขอตายอย่างมีศักดิ์ศรีด้วยการต่อสู้กับศัตรูจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

การกล่าวว่า “เราสูไ่วลายหากตายด้วยศักดิ์ศรี” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) มาโน้มน้าวให้เกิดความกล้าหาญ และนำแรงจูงใจด้านการอุทิศ (devotion) และความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) มาโน้มน้าวให้เกิดความเสียสละอย่างมีศักดิ์ศรี โดยมีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่อปลุกใจให้ทหารอากาศเกิดความกล้าหาญ และความเสียสละ

วรรคที่ 4 (4) ชาตที่รักจงรักพระองค์ภูมิ
เพื่อศักดิ์ศรีทุกชีวิสีเทาคงอยู่

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทนามนัย (Metonymy) กล่าวเรียกสีเทาแทนกองทัพอากาศ คำร้องในวรรคนี้มีความหมายต่อเนื่องจากวรรคที่สาม หมายถึง ศักดิ์ศรีของการเป็นทหารประจำกองทัพอากาศ คือการที่ทหารอากาศมีความรักจงรักภักดีต่อชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ ด้วยการเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องคุ้มครองเขตแดนทางอากาศของไทยไว้

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นวัจนกรรมของการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารอากาศ และ ปลุกใจให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ โดยนำแรงจูงใจด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของสังคม (belongingness and love needs) มาโน้มน้าวให้เกิดความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของการเป็นทหารอากาศที่มีความจงรักภักดีต่อชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ด้วยการทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครอง (protection) ประเทศชาติ

วรรคที่ 5 (5) ฟาเรืองยงโยคือจตุรวมแห่งใจ
ทัพอากาศไทยของเราทุกผู้

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารทุกคนที่อยู่ในกองทัพอากาศ มีความหมายว่าท้องฟ้าที่สุกสว่างและผุดผ่องนั้นคือ จุตรวมจิตใจของทหารอากาศไทยทุกคน

ลักษณะของวัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้ทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นการบรรยาย (Representatives) ซึ่งผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในจิตใจของทหาร โดยนำแรงจูงใจด้าน ความร่วมมือ (cooperation) มาโน้มน้าวเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น

วรรคที่ 6 (6) ฟ้ายแดงกรำดุจดังโลหิตเราไหลพรู
หลังลงสู่พื้นปฐพีไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอุปมา (Simile) กล่าวเปรียบเทียบท้องฟ้าที่มีสีแดงกรำว่าเหมือนกับเลือด มีความหมายว่าท้องฟ้าที่มีสีแดงกรำนั้นเหมือนกับเลือดของเราที่หลังไหลลงสู่พื้นแผ่นดินเป็นจำนวนมาก

คำร้องในวรรคนี้มีลักษณะวัจนกรรม (Speech Act) ของการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกใจให้เกิดความรู้สึกโกรธแค้นศัตรู โดยนำแรงจูงใจด้านความโกรธ (anger) มาโน้มน้าวจิตใจของทหารอากาศให้เกิดอารมณ์คล้อยตามไปกับคำร้องที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมาย

วรรคที่ 7 (7) ผองเราปกป้องความสุขได้ไม่ปอง
ทุกข์ยากไม่หวั่นไหว

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารอากาศทุก ๆ คน มีความหมายว่าทหารอากาศทุกคน ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองประเทศชาติโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนและถึงแม้ว่าจะต้องพบกับความทุกข์ยากก็จะไม่หวั่นไหว

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้มีลักษณะของการการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละและอดทน โดยนำแรงจูงใจด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มาโน้มน้าวให้ทหารเกิดความเสียสละด้วยการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติ และเกิดความอดทนต่อความทุกข์ยากโดยไม่หวั่นไหวใด ๆ ทั้งสิ้น

วรรคที่ 8 (8) สมเกียรติเรานี้มีวินัย ประจำใจของเราที่พสกนิกรไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงทหารประจำกองทัพอากาศทุกคน มีความหมายต่อเนื่องจากวรรคที่ผ่านมา หมายความว่า วินัย หรือ ระเบียบที่ใช้สำหรับกำกับความประพฤติที่มีแบบแผนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้น เป็นสิ่งที่ทหารประจำกองทัพอากาศไทยทุกคนมีไว้ประจำใจอย่างสมเกียรติ

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารที่มีระเบียบวินัย โดยผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของสังคม (belongingness and love needs) และแรงจูงใจด้านความเห็นชอบจากสังคม (approval) มาโน้มน้าวให้ทหารเกิดความภาคภูมิใจ และ เกิดการปฏิบัติตาม (conformity)

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงผู้พิทักษ์เวหา มีการใช้คำสร้างอารมณ์ทั้งสิ้น 6 ประเภทดังนี้ การใช้คำว่า “ทำลาย” ในคำร้องที่ว่า “เหิรสูโรมรันศัตรูนั้นทำลาย” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์เกลียด หรือเคียดแค้นในตัวของศัตรูซึ่งจะต้องทำลายให้หมดสิ้นไป นอกจากนี้ คำว่า “เหิรสู” “โรมรัน” “ทำลาย” “เราสู” “ศักดิ์ศรี” ในคำร้องที่ว่า “เหิรสูโรมรันศัตรูนั้นทำลาย เราสูไว้ลายหากตายด้วยศักดิ์ศรี” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์อีกเหิม กล้าหาญ ส่วนการกล่าวว่า “ตายด้วยศักดิ์ศรี” เป็นการสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้ฟัง หรือทหารอากาศที่พร้อมจะยอมตายอย่างมีศักดิ์ศรี

ขณะเดียวกันการกล่าวว่า “ทุกชีวิสีเทา” ในคำร้องที่ว่า “เพื่อศักดิ์ศรีทุกชีวิสีเทาอยู่” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้อง เพื่อให้เกิดความรู้สึกถึงการมีชีวิตอยู่ร่วมกันในกองทัพอากาศไทย และคำว่า “ทุกผู้” และ “ผองเรา” ในคำร้องที่ว่า “ทัพอากาศไทยของเราทุกผู้” และ “ผองเราปกป้องความสุขใจไม่ปองทุกข์ยากไม่หวั่นไหว” ก็เป็นลักษณะของการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกันทั้งสิ้น

นอกจากนั้นยังพบว่ามีการใช้คำเพื่อนำไปสู่อารมณ์รักชาติในคำร้องที่ว่า “ด้วยชีวิตอุทิศเพื่อชาติพลีให้” การกล่าวว่ “อุทิศเพื่อชาติ” เป็นการสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความรักชาติ และพร้อมที่จะยอมเสียสละชีวิตเพื่อชาติ ส่วนการใช้คำว่า “พรู” ในคำร้องที่ว่า “ฟ้าแดงกรำจดังโลหิตเราไหลพรูหลังลงสู่พื้นปฐพีไทย” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ปวดร้าว ซึ่งเป็นอารมณ์ที่ต้องคำนึงถึงการใช้คำกับบริบทในประโยคเป็นสำคัญ

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการต่อยอดอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอดอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระอี ในคำร้องที่ว่า “เพื่อศักดิ์ศรีทุกชีวิสีเทาคงอยู่” (ศรี + ชี + วิ + สี) ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอดอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำ (เศษวรรค : ย ร ล ว พ ศ ษ ส ห อ ฮ) ในคำร้องที่ว่า “เหิรสูโรมรันศัตรุณันทำลาย เราสู่วัลายหากตายด้วยศักดิ์ศรี” (สู้ + ศัต + สู้ + ศักดิ์ + ศรี)

การวิเคราะห์ดนตรี และจังหวะ

ลักษณะของดนตรีที่ใช้ในเพลงผู้พิทักษ์เวหา นั้น จะใช้กับวงดนตรีทั้ง 3 วงคือ วงแจ๊ส วงออร์เคสตรา และวงโยธวาทิต โดยใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ประกอบจังหวะในการเดินเพื่อปลุกเร้าจิตใจของทหารอากาศให้มีความฮึกเหิมไปพร้อม ๆ กับจังหวะที่ตึกคักสนุกสนาน เป็นลักษณะของจังหวะเพลงมาร์ชเพื่อปลุกจิตสำนึกของทหารอากาศทุกคน

ในด้านรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงผู้พิทักษ์เวหา พบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือ รูปแบบไบนารี (Binary Form) กล่าวคือเริ่มต้นจากการบรรเลง Introduction จากนั้นเข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน A จนจบ และได้เข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน B ที่เป็น Trio โดยทำนองในตอน B จะมีบทบาทต่อเพลงทั้งในด้านของเนื้อหา และอารมณ์ที่แตกต่างไปจากทำนองในตอน A จากนั้นเมื่อบรรเลงจนจบหมด 1 ครั้งแล้ว จึงได้ย้อนกลับมาบรรเลงเริ่มต้นใหม่อีกครั้งกระทั่งจบเพลง

สรุปเพลงผู้พิทักษ์เวหา

เพลงผู้พิทักษ์เวหานี้ประพันธ์ขึ้นในปี พ.ศ. 2516 โดย นาวาอากาศโท บุญเสริม ช่างใหญ่ มีการสื่อความหมายของเพลงว่า ทหารประจำกองทัพอากาศไทยทุกคน ทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองประเทศชาติโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน และจะต้องร่วมใจกันปกป้องเขตแดนทางอากาศของประเทศไทยไว้ทั้งบนท้องฟ้า และผืนแผ่นดินไทย ด้วยการทำหน้าที่ในการป้องกันศัตรู และปราบศัตรูให้หมดสิ้นไป และหากจะต้องตายก็จะขอตายอย่างมีศักดิ์ศรีด้วยการต่อสู้จนถึงวาระสุดท้าย

เพลงผู้พิทักษ์เวหา มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับอนุนามนัย หรือการกล่าวโดยรวมถึงการเป็นทหารอากาศประจำกองทัพอากาศไทยเป็นอันดับหนึ่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 4 ครั้ง รองลงมาคือการกล่าวเกินจริง หรืออติพจน์ จำนวน 2 ครั้ง และการกล่าวเรียกชื่อสิ่งหนึ่งแทนการเรียกสิ่งอื่น คือ นามนัย มีจำนวนเท่ากับ การกล่าวเปรียบเทียบโดยตรง หรืออุปมา จำนวน 1 ครั้งเท่าๆ กัน

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มถ่วงของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา มาวิเคราะห์เพลงผู้พิทักษ์เวหา พบว่าแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการโน้มน้าวใจผู้ฟังมีดังนี้ ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบัน และเป็นที่รักของสังคม (belongingness and love needs) ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection) การอุทิศตัว (devotion) ความเห็นชอบจากสังคม (approval) ความโกรธ (anger) ความร่วมมือ (cooperation) และการปฏิบัติตาม (confirmity)

โดยพบว่าผู้ประพันธ์นำวัจนกรรม (Speech Act) ประเภทการประกาศ (Declarations) และประเภทการบรรยาย (Representatives) มาใช้มากที่สุด จำนวน 5 ครั้ง รองลงมาคือวัจนกรรมประเภทการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) จำนวน 2 ครั้ง และสุดท้ายคือวัจนกรรมประเภทการประกาศ (Declarations) จำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือเพื่อปลุกใจให้เกิดความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อสร้างความสามัคคี ความเสียสละ ความกล้าหาญ และความอดทน ให้เกิดขึ้น เพื่อสร้างศรัทธาในการเป็นทหารที่มีความจงรักภักดีต่อชาติ และองค์พระมหากษัตริย์ และเพื่อปลุกใจให้เกิดความโกรธแค้นศัตรู

ส่วนอารมณ์ที่เกิดจากการใช้คำในเพลงผู้พิทักษ์เวหา พบดังนี้คือ อารมณ์เกลียด หรือ เคียดแค้น อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Folks Plains) อารมณ์รักชาติ อารมณ์ฮึกเหิม กล้าหาญ (Vigorous & Brave) อารมณ์ภาคภูมิใจ (Proud) และอารมณ์ปวดร้าว

สำหรับลักษณะของดนตรีที่ใช้ในเพลงผู้พิทักษ์เวหานี้ ใช้กับทั้ง 3 วงดนตรีคือ วงแจ๊ส วงออร์เคสตรา และวงโยธวาทิต โดยใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ในด้านรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงผู้พิทักษ์เวหา พบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือ รูปแบบไบนารี (Binary Form)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรคที่	รายละเอียด	วัฒนธรรม	งูใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	เหนือพสุธาอันคือฟ้าของเรา ร่วมใจเฝ้าตรวจจนชีพสลาย	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสำนึกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ	- ความร่วมมือ (Cooperation) - ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (Protection)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	
2	ด้วยชีวิตอุทิศเพื่อชาติพลีให้ จักคงไว้หน้าฟ้าไทยเรามี	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความสำนึกถึงหน้าที่ความรับผิดชอบ	- การอุทิศตัว (Devotion) - ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (Protection)	- อธิพจน์ (Hyperbole)	- รักชาติ
3	เทีรฐโรมันศัตรูนั้นทำลาย เราสู้ไว้ลายหากตายด้วยศักดิ์ศรี	การประกาศ (Declarations) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญ และเสียสละ	- การอุทิศตัว (Devotion) - ความต้องการนับถือยกย่องในสังคม	- อธิพจน์ (Hyperbole)	- ภูมิใจ เกียรติหรือเยียดเด่น - อีกริเริ่ม กล้าหาญ
4	ชาติที่รักจงรักพระองค์ภูมิ เพื่อศักดิ์ศรีทุกชีวิตเฝ้าคงอยู่	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	- ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็น ที่รัก (Belongingness and love needs)	- นามนัย (Metonymy)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
5	ฟ้าเรืองรองโยคือจุดรวมแห่งใจ ทัพอากาศไทยของเราทุกคน	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างความสามัคคี	- ความร่วมมือ (Cooperation)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
6	ฟ้าแดงกรำคูดังโลหิตเราไหลพรู หลั่งลงสู่พื้นปฐพีไทย	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความโกรธแค้นศัตรู	- ความโกรธ (Angry)	- อุปมา (Simile)	- ปวดร้า
7	มองเราปกป้องความสุขได้ไม่ปอง ทุกข์ยากไม่หวั่นไหว	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละและอดทน	- ความต้องการมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
8	สมเกียรติเรานี้มีวินัย ประจำใจของเราทัพอากาศไทย	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในการเป็นทหารมีระเบียบวินัย	- ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็น ที่รัก - ความเห็นชอบจากสังคม (Approval)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	

ตารางที่ 7. : แสดงภาพรวมของการวิเคราะห์เพลงผู้พิทักษ์เวหา

สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

7) เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์

ทำนอง นารถ ถาวรบุตร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

- (1) เกียรติตำรวจของไทย
เกียรติวินัยกล้าหาญมั่นคง
ต่างชื่อตรงพิทักษ์สันติราษฎร์นั้น
- (2) ถึงตัวจะตายก็ช่างมัน
มิเคยคำนึงถึงชีวิต
เข้าประจันเหล่าร้ายเพื่อประชา
- (3) ไม่ยอมเป็นมิตรผู้ผิดกฎหมาย
ปราบโจรผู้ร้าย
กล้าตายเรื่อยมา
- (4) เนื้อของเราเราเชือดพร้อมทั้งเลือดเราพลี
เอาชีวิตรอดเราเข้าแลกมา
เพื่อให้ประชาดำรงสุขสถาพรไป
- (5) เกิดมาแล้วต้องตายชาติชายเอาไว้อย่างตำรวจไทย
ช่วยประชาไม่ว่าหนไหนเป็นมิตรด้วยดวงจิตสดใส
เราอยู่ไหนประชาอุ่นใจทั่วกัน
- (6) ปราบภัยและผองพาลให้เข็ดขาม
เราปราบปรามเสริมความสุขสันต์
- (7) เหล็กที่แกร่งกล้านั้น
เราฝึกกายาทุกวัน
แข็งแกร่งกว่าเหล็กนั้นตำรวจไทย

ประวัติ และปริบท

เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์นี้ประพันธ์ทำนองโดย นารถ ถาวรบุตร ส่วนผู้ประพันธ์คำร้องคือ แก้ว อัจฉริยะกุล โดยประพันธ์ขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2494 – 2500 ซึ่งเป็นช่วงสมัยที่ พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ

กิจการภายในกรมตำรวจในช่วงสมัยของ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ นั้น ท่านได้ยกฐานะของตำรวจให้มีบทบาท และสถานภาพอย่างกว้างขวาง เป็นหน่วยงานที่มีทั้งกำลังพล กำลังอาวุธ และมีอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ จนอาจกล่าวได้ว่ากิจการตำรวจในขณะนั้นได้มีการพัฒนาอย่างสูง ด้วยการขยายองค์การ และภารกิจออกไปอย่างกว้างขวาง กล่าวคือ มีการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อย ตำรวจสามพราน ตำรวจยานเกราะ ตำรวจน้ำ ตำรวจอากาศยาน ตำรวจรถไฟ ตำรวจสุนัข ตำรวจตระเวนชายแดน ตำรวจดับเพลิง ตำรวจพลร่ม หรือกองพันเสือดำ พร้อมด้วยอาวุธและอุปกรณ์ทางการทหารที่ทันสมัย (สิริวุฒิ หงษ์พานิช , 2519 : 192)

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า ในช่วงสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ความยิ่งใหญ่ของสี่เหล่าทัพ คือ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ เป็นเรื่องที่ไม่อาจปฏิเสธได้นั้น และแม่ทัพนายกองหลายคนในยุคนั้นเป็นผู้ที่นิยมดนตรี หนึ่งในนั้นคือ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และได้เป็นผู้ริเริ่มสนับสนุนให้มีการก่อตั้งวงดนตรีทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ขึ้น โดยมอบหมายให้ นารถ ถาวรบุตร เป็นหัวหน้าวง

และต่อมาในปี พ.ศ. 2494 เมื่อท่านดำรงตำแหน่งเป็นอธิบดีกรมตำรวจ ท่านจึงได้บัญชาให้นารถ ถาวรบุตร เป็นผู้ประพันธ์เพลงประจำเหล่าของตำรวจขึ้น ดังบันทึกของนารถ ถาวรบุตร ที่กล่าวไว้ว่า

“...ท่านอธิบดีบัญชาลงมาให้ข้าพเจ้าประพันธ์เพลงให้กรมตำรวจ ตั้งชื่อมาร์ชสันติราษฎร์ ได้ฝึกซ้อมที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ (รอแยล) และขับร้องให้ท่านฟังที่บ้านเทเวศน์ โดยใช้คณะนายตำรวจมีชื่อ และมีเสียงดี จึงเป็นการตกลงครั้งสุดท้ายรับรองเพลงนี้ไว้ใช้ในราชการสืบไป...” (นารถ ถาวรบุตร , 2518 : 62)

ต่อมาเมื่อ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ รับรองเพลงนี้ไว้ใช้ในราชการแล้ว จึงได้มีการอัดเป็นแผ่นเสียงที่โรงภาพยนตร์เฉลิมไทย โดยฝรั่งจากอินเดียมาทำการอัดเสียงแบบบันทึกด้วยซีดี (นารถ ถาวรบุตร , 2518 : 62) จากนั้นได้นำออกเผยแพร่ผ่านทางสถานีวิทยุทั้งในเครือข่ายของรัฐบาล และเอกชน ไปยังตำรวจ และประชาชน เพื่อเป็นการสร้างสำนึกถึงการมีอาชีพเป็นตำรวจ และเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของตำรวจให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของประชาชนทั่วไป

สำหรับความสามารถทางการประพันธ์ทำนองของ นารถ ถาวรบุตร นั้น พันตำรวจโท ทีฆา โพธิเวส ได้กล่าวไว้ว่า “...คุณนารถ ถาวรบุตร เป็นคุณครูที่เป็นแบบอย่างของการประพันธ์เพลง โดยเฉพาะเพลง “มาร์ช” คุณครูได้ประพันธ์ไว้ได้อย่างถูกต้องตามรูปแบบและลักษณะของเพลง ซึ่งผมได้ดำเนินการตามแบบอย่างของคุณครูในการประพันธ์เพลงมาร์ชเสมอ คุณครูได้ประพันธ์เพลงที่ดีที่สุดไว้ให้กับวงการตำรวจ คือ เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ ซึ่งเพลงของตำรวจเรามีน้อยเหลือเกิน แต่ครูก็ทำได้ และทำได้ดีจริงๆ เพราะผมเชื่อว่าเป็นเพลงมาร์ชที่ดีที่สุดของประเทศไทยเสียด้วยเรียกได้ว่า “ถึงเพลงตำรวจเราจะมีน้อย แต่ก็ต่อหยหนกจริงๆ...” (ทีฆา โพธิเวส , สัมภาษณ์ 3 เมษายน 2543)

นอกจากนั้น นาวาอากาศโท บุญเสริม ช่างใหญ่ ยังได้กล่าวถึง นารถ ถาวรบุตร ไว้ว่า “คุณนารถ ถาวรบุตร เป็นผู้ซึ่งวงการดนตรีของเมืองไทย ได้ขนานนามท่านว่า “ราชาแห่งเพลงมาร์ชของเมืองไทย” ท่านเป็นนักประพันธ์เพลงที่มีผลงานประกาศเกียรติคุณอยู่เป็นจำนวนมาก ผลงานแต่ละชิ้นที่คุณครูสร้างเป็นผลงานนั้น ยังคงความเป็นอมตะอย่างไม่เสื่อมคลายโดยเฉพาะถ้ากล่าวถึงเพลงมาร์ชที่ดีที่สุด ก็ต้องเป็นเพลงมาร์ชตำรวจหรือมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์” (บุญเสริม ช่างใหญ่ , สัมภาษณ์ 4 เมษายน 2543)

ส่วนหม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ได้กล่าวถึงการประพันธ์เพลงของ แก้ว อัจฉริยะกุล ในส่วนของการใส่คำร้องและทำนองได้โดยที่ความหมายไม่ผิดเพี้ยนว่า “การเป็นศิลปินผู้ประพันธ์คำร้องบทเพลงไทยสากลได้เป็นอย่างดีของเมืองไทยนั้นมิใช่ของง่ายเนื่องจากภาษาไทยเป็นภาษาที่ไพเราะ มีเสียงสูง กลาง ต่ำในตัว การเลือกคำร้องให้เหมาะสมกับทำนองเพลง และตรงความหมายที่ต้องการจึงไม่ใช่ของง่าย แต่ลักษณะเช่นนี้หากใครทำได้ดีผู้นั้นก็ได้ชื่อว่ามีศิลปะความสามารถสูง มีอัจฉริยะ ซึ่งถ้าหากจะนับกันในบรรดาผู้มีความสามารถชั้นยอดของเมืองไทยแล้ว ข้าพเจ้าคิดว่าจะต้องมี แก้ว อัจฉริยะกุล รวมอยู่ผู้หนึ่ง” (ม.จ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ , อ้างถึงใน มัลลิกา คุณานุรักษ์ , 2529 : 53)

ขณะเดียวกันสมาคมนักแต่งเพลงได้กล่าวถึง แก้ว อัจฉริยะกุลไว้ว่า “...ครูแก้วมีความสามารถในการประพันธ์เนื้อร้องสวมเข้ากับทำนองได้อย่างเหมาะสมถูกต้องในความสูงต่ำของวรรณยุกต์ที่สัมพันธ์กันกับทำนองเพลง นับเป็นนักประพันธ์คำร้องคนแรกที่มีความสามารถดังกล่าว ซึ่งพลิกประวัติศาสตร์การประพันธ์เนื้อเพลงไทยสากล อีกทั้งยังยึดหลักการประพันธ์ร้อยกรองในแบบฉบับคากลอน โดยมีสัมผัสนอกสัมผัสในอย่างสมบูรณ์ยิ่ง ครูแก้วจึงเป็นนักประพันธ์เนื้อร้องที่นักประพันธ์เพลงรุ่นหลังเจริญรอยยึดแนวทางไว้ปฏิบัติกันเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งเนื้อหาละเอียดของบทเพลงก็ดีพร้อม ทำให้บทเพลงมีความไพเราะเช่นบทกวี...” (สมาคมนักประพันธ์เพลง , 2529 : 25)

จากการกล่าวถึงความสามารถทางด้านทำนองเพลงมาร์ชของครุฑนารถ และด้านคำร้องของครุแก้ว ภาวบุตรี ได้มีผู้ขนานนามท่านทั้งสองไว้ว่า ครุฑนารถ ภาวบุตรี เป็น “ราชาเพลงมาร์ชของเมืองไทย” ในขณะเดียวกัน ครุแก้ว อัจฉริยะกุล ก็ได้รับการขนานนามว่าเป็น “กวีของกรุงรัตนโกสินทร์” เช่นกัน ดังนั้นการถ่ายทอดความสามารถของศิลปินออกมาเป็นบทเพลง จึงนับได้ว่า เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ เป็นเพลงมาร์ชที่มีความเหมาะสม และ สมบูรณ์ที่สุดเพลงหนึ่งของเมืองไทย

ในการสัมภาษณ์ประวัติของเพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์นั้น ผู้วิจัยไม่สามารถค้นหาประวัติที่แน่นอนของการประพันธ์เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ได้ เนื่องจากพบหลักฐานเพียงบันทึกสิ่งตีพิมพ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่กล่าวว่า “...หลังจากที่ครุฑนารถ ภาวบุตรี ได้ประพันธ์เพลงมาร์ชกองทัพบกแล้ว ในปีต่อมาจากพุทธศักราช 2485 อีกสมัยหนึ่งที่ คุณเผ่า ศรียานนท์ ได้เป็นอธิบดีกรมตำรวจ ท่านอธิบดีบัญชาลงมาให้ข้าพเจ้าประพันธ์เพลงให้กรมตำรวจตั้งชื่อว่า “มาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์...” (นารถ ภาวบุตรี , 2525 : 62)

จากหลักฐานดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยพบว่าเกิดความเข้าใจผิดในหลายกระแสที่ว่า เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ ประพันธ์ไว้ในปี พ.ศ. 2485 ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง อีกกระแสหนึ่งว่าประพันธ์ไว้ในปี พ.ศ. 2486 เพราะเพลงมาร์ชกองทัพบกประพันธ์ไว้ในปี พ.ศ. 2485 ฉะนั้นในปีต่อมาจึงได้มีการประพันธ์เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ และจากตรงนี้เองจึงทำให้ได้มีการเผยแพร่ช่วงปี พ.ศ. ที่ประพันธ์เพลงออกไปไม่ถูกต้อง

ผู้วิจัยจึงได้ค้นหาช่วงปี พ.ศ.ที่ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ และพบว่าอยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2494 –2500 จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่สามารถยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่า เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ไม่ได้ประพันธ์ขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2485 หรือ พ.ศ. 2486 ตามที่ได้เข้าใจกันแต่ประการใด

วิเคราะห์การสื่อความหมาย

- วรรคที่ 1** (1) เกียรติตำรวจของไทย
เกียรติวินัยกล้าหาญมั่นคง
ต่างชื่อตรงพิทักษ์สันติราษฎร์นั้น

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงตำรวจทุกคนที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย

จากการสัมภาษณ์ พันตำรวจโท ทิฆา โพธิเวส (สัมภาษณ์ , 3 เมษายน 2543) ซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “เกียรติ” ในที่นี้ก็คือ “เกียรติยศ” และจากพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 114) ให้ความหมายคำว่า “เกียรติ” ไว้ว่าเกียรติโดยฐานะ ตำแหน่งหน้าที่” ดังนั้น “เกียรติตำรวจ” จึงหมายถึงการมีอาชีพเป็นตำรวจ ส่วน “เกียรติวินัย” หมายถึง ตำรวจที่มีความประพฤติที่ดี มีวินัยอยู่ในระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนด

ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงมีความหมายว่า การมีอาชีพเป็น “ตำรวจ” นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม เสมือนเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมให้อยู่ในระเบียบ สำหรับภาระหน้าที่ของตำรวจที่มีต่อสังคมนั้น เป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความปลอดภัยสงบสุขของประชาชน ฉะนั้นตำรวจจึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติสูง และได้รับการยอมรับในสังคม

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างสำนึก และความภาคภูมิใจในอาชีพ “ตำรวจ” ด้วยการใช้แรงจูงใจด้านความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของสังคม (belongingness and love needs) และแรงจูงใจด้านความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) มาโนมน้าวให้เกิดสำนึกและความภาคภูมิใจด้วยการกล่าวถึง “ตำรวจ” ว่าเป็นอาชีพที่มีเกียรติ และได้รับการยกย่องนับถือจากประชาชนทั่วไป

วรรคที่ 2 (2) ถึงตัวจะตายก็ช่างมัน
มิเคยคำนึงถึงชีวิต
เข้าประจันเหล่าร้ายเพื่อประชา

คำร้องในวรรคนี้เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอธิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการไม่กลัวความตาย และนอกจากนั้นยังได้มีการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงสิ่งชั่วร้ายทั้งหมด

คำว่า “เหล่าร้าย” ในที่นี้แสดงถึงความไม่ดี และความชั่วร้าย ทั้งที่เป็นตัวบุคคล กลุ่มคน และสิ่งของที่มีจำนวนมาก ดังนั้น คำร้องในวรรคนี้จึงมีความหมายว่า ถึงแม้จะต้องตายก็ไม่ใช่ไร ไม่เคยเสียตายชีวิต และพร้อมที่จะเผชิญกับสิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้นเพื่อประชาชน

วจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์นำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) การอุทิศตัว (devotion) ตลอดจนทั้งความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มาใช้ในการโน้มน้าวเพื่อปลุกใจให้ตำรวจเกิดความกล้าหาญ และความเสียสละ

วรรคที่ 3 (3) ไม่ยอมเป็นมิตรผู้ผิดกฎหมาย

ปราบโจรผู้ร้าย

กล้าตายเรื่อยมา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภท อธิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงความกล้าตาย หมายความว่า จะไม่ยอมเป็นเพื่อนกับผู้ที่ทำผิดกฎหมาย และจะทำหน้าที่ในการปราบโจรที่ลักขโมย หรือปล้นสะดมทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนทั้งผู้ร้ายที่ก่อความชั่วในลักษณะอื่นๆ การกล่าวถึง “โจรผู้ร้าย” เป็นการนำคำสองคำมากล่าวรวมกัน เรียกว่าคำซ้อน ทำให้ความหมายในที่นี้เป็นไปในทางที่ไม่ดียิ่งขึ้น

การกล่าวว่า “ไม่ยอมเป็นมิตรผู้ผิดกฎหมาย” เป็นการใช้วจนกรรม (Speech Act) ด้วยการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) การอุทิศตัว (devotion) และความมีอิสระภาพไม่ต้องพึ่งพาใครหรือตกอยู่ภายใต้อำนาจของใคร (independence) มาใช้ในการโน้มน้าวใจเพื่อสร้างความกล้าหาญ ความเสียสละ และความมั่นคงทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง

วรรคที่ 4 (4) เนื้อของเราเราเชือดพร้อมทั้งเลือดเราพลี

เอาชีวิตของเราเข้าแลกมา

เพื่อให้ประชาดำรงสุขสถาพรไป

คำร้องในวรรคนี้มีความหมายต่อเนื่องจากคำร้องในวรรคที่ผ่านมา เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอธิพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการยอมสละชีวิต ความหมายโดยตรงคือ การเอาชีวิตของตนเข้าแลกกับความสงบสุขของประชาชน ด้วยการยอมสละเลือดและเนื้อโดยการไ้ชของมีคมตัดให้ลึกเข้าไปในเนื้อของตัวเอง ขณะเดียวกันผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมายโดยนัยให้เข้าใจเองว่า ตำรวจไทยนั้นมีความกล้าหาญ และมีความเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรคนี้เป็นเพียงการบรรยาย (Representatives) มากกว่าจะเป็นการประกาศ (Declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อโน้มน้าวใจให้ตำรวจไทยเกิดความกล้าหาญ และความเสียสละ โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) การอุทิศตัว (devotion) และความต้องการ ด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มาใช้ในการโน้มน้าว

วรรคที่ 5 (5) เกิดมาแล้วต้องตายชาติชายเอาไว้ลายตำรวจไทย
ช่วยประชาไม่ว่าหนไหนเป็นมิตรด้วยดวงจิตสดใส
เราอยู่ไหนประชาอุ่นใจทั่วกัน

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงตำรวจไทยทุกคน มีความหมายว่า เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องตาย เพราะฉะนั้นถ้าจะตายก็ต้องตายแบบไว้ลาย คำว่า “ไว้ลาย” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 776) ให้ความหมายไว้ว่า “รักษาความกล้าหาญ หรือความสามารถอันเป็นลักษณะของตนฝากไว้ให้ประจักษ์แก่คนภายหลัง” ลักษณะเด่นของการใช้ คำในวรรคนี้คือ เป็นการนำสำนวนไทยที่กล่าวว่า “ชาติเสือไว้ลาย ชาติชายไว้ชื่อ” มาประยุกต์ใช้ เพื่อสื่อความหมายให้มีลักษณะไปในทางเดียวกัน

ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงมีความหมายว่า เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องตาย และถ้าจะตายก็ต้อง ตายให้สมศักดิ์ศรีของความเป็นชาย ด้วยการรักษาความกล้าหาญหรือความสามารถอันเป็นลักษณะ ของตนฝากไว้ให้เป็นที่ยอมรับต่อคนรุ่นหลังว่า “ตำรวจไทย” ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตามจะ คอยช่วยเหลือประชาชน เป็นเพื่อนกับประชาชนอยู่เสมอด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ เพื่อให้ประชาชน เกิดความรู้สึกถึงความอบอุ่นใจเมื่ออยู่ใกล้กับตำรวจ

การกล่าวว่า “เกิดมาแล้วต้องตาย” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่แสดงถึงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อตอกย้ำสำนึกของหน้าที่และ ความรับผิดชอบด้วยการสื่อความหมายของคำร้องถึงหน้าที่ที่ตำรวจจะต้องปฏิบัติ โดยนำแรงจูงใจ ด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) และความเป็นมิตร (companionship) เข้ามาใช้ในการโน้มน้าว

วรรคที่ 6 (6) ปราบภัยและผองพาลให้เข็ดขาม
เราปราบปรามเสริมความสุขสันต์

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงตำรวจไทยทุกคน คำร้องในวรรคนี้มีการสื่อความหมายต่อเนื่องจากวรรคที่ผ่านๆ มา หมายความว่า ตำรวจจะต้องทำหน้าที่ในการป้องกันภัยที่ยังไม่เกิดขึ้น และปราบปรามภัยที่เกิดขึ้นแล้ว ตลอดปราบปรามคนไม่ดีหรือพวกอันธพาลเพื่อให้เกิดความกลัวจนไม่กล้าที่จะทำสิ่งชั่วร้ายที่ได้เคยทำไว้ให้เกิดขึ้นอีก ซึ่งการทำหน้าที่ในการปราบปรามหรือรักษาความสงบนั้นจะทำให้ประชาชนทุกคนเกิดความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัย อันจะนำไปสู่ความสุขมากขึ้น

จะเห็นว่าคำร้องในวรรคนี้มีการสร้างพลังและเพิ่มน้ำหนักให้กับคำ ด้วยการนำคำสองคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมากกล่าวซ้อนคำทำให้เกิดในความหมายเดียวกัน ได้แก่ คำว่า “เข็ดขาม” และ “ปราบปราม” เป็นต้น

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อตอกย้ำสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องมีและปฏิบัติ โดยนำแรงจูงใจประเภทความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) และความเห็นชอบจากสังคม (approval) มาใช้ในการโน้มน้าว

วรรคที่ 7 (7) เหล็กที่แกร่งกล้านั้น
เราฝึกกายาทุกวัน
แข็งแกร่งเหล็กนั้นตำรวจไทย

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอุปมา (Metaphor) กล่าวเปรียบเทียบ “เหล็ก” กับ “ร่างกาย” เป็นนัยให้เข้าใจเองมีความหมายว่า การที่เราหมั่นฝึกฝนร่างกายของเราทุก ๆ วันให้มีความแข็งแรงสมบูรณ์นั้นจะทำให้ร่างกายของเรามีความแข็งแรง แข็งแกร่ง และทนทานยิ่งกว่า “เหล็ก” ซึ่งเป็นโลหะที่มีลักษณะเป็นของแข็ง มีความแข็งแรง และทนทานมาก

นอกจากนั้นคำร้องในวรรคนี้ยังมีความหมายอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการบอกให้ตำรวจไทยฝึกฝนตนเองทุกวันเพื่อจะได้มีร่างกายและจิตใจที่เข้มแข็ง และอดทน ไม่หวั่นไหว และไม่ยอมให้กับ

สิ่งชั่วร้ายที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะเป็น “ตำรวจไทย” ที่มีความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ตั้งมั่นอยู่ในความยุติธรรม ด้วยจิตใจที่เข้มแข็งยิ่งกว่าเหล็กกล้า

การกล่าวว่า “แข็งแกร่งกว่าเหล็กนั้นตำรวจไทย” เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Confidence) ให้เกิดขึ้นในจิตใจของตำรวจไทย โดยนำแรงจูงใจด้านความมีคุณภาพ (quality) และความมีสุขภาพ (health) ที่แข็งแกร่งมาใช้เพื่อโน้มน้าวใจ

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ มีการใช้คำสร้างอารมณ์ทั้งสิ้น 6 ชนิดดังนี้ การใช้คำว่า “เชิดขาม” ในคำร้องที่ว่า “ปราบภัยและผองพาลให้เชิดขาม” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์คาดหวัง (Anticipation) ที่ว่าโจรผู้ร้ายจะรู้สึกกลัวตำรวจและเชิดขยาดไม่กล้าที่จะก่อความวุ่นวายขึ้นอีก

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์อีกheim กล่าวหาญด้วยการใช้คำว่า “ประจัน” “กล้าตาย” และ “เชือด” ส่วนการใช้คำว่า “ไม่ยอม” ในคำร้องที่ว่า “ไม่ยอมเป็นมิตรผู้ผิดกฎหมาย” เป็นการใช้คำที่ทำให้อารมณ์ของผู้ฟังเกิดความเชื่อมั่นว่าตำรวจไทยจะไม่ยอมเป็นฝ่ายเดียวกันกับโจรผู้ร้าย ขณะเดียวกันในคำร้องที่ว่า “เกิดมาแล้วต้องตาย” ก็เป็นลักษณะของการสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความคล้อยตามเป็นการยอมรับถึงสัจธรรมที่เป็นจริงของชีวิต

ส่วนการใช้คำว่า “ตำรวจไทย” ในคำร้องที่ว่า “เกิดมาแล้วต้องตายชาติชายเอาไว้ลายตำรวจไทย” และ “เราฝึกกายาทุกวัน แข็งกว่าเหล็กนั้นตำรวจไทย” เป็นลักษณะของการกล่าวโดยรวมถึงตำรวจไทยทุกคน อันเป็นการสร้างอารมณ์ความรู้สึกของความเป็นพวกพ้องเดียวกันให้เกิดขึ้น และการใช้คำว่า “เกียรติ” ในคำร้องที่ว่า “เกียรติตำรวจของไทย” และการใช้คำว่า “ซื่อตรง” ในคำร้องที่ว่า “ต่างซื่อตรงพิทักษ์สันติราษฎร์นั้น” เป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์ภาคภูมิใจต่ออาชีพของตำรวจ และภาคภูมิใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง”

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการตอกย้าอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้าอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระไอ ไอ ในคำร้องที่ว่า “เกิดมาแล้วต้องตายชาติชายเอาไว้อย่างไรไทยช่วยประชาไม่ว่าหนไหนเป็นมิตรด้วยดวงจิตตสใส เราอยู่ไหนประชาอุ้นใจทั่วกัน (ไว้ + ไทย + ไม + ไหน + ไส + ไหน + ใจ) ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการตอกย้าอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำ (วรรณปะ : บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม) ในคำร้องที่ว่า “ปราบภัยและผองพาลให้เข็ดขาม” (ภัย + ผอง + พาล)

วิเคราะห์ดนตรี และจังหวะ

ลักษณะดนตรีที่ใช้ในเพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์นี้คือ วงโยธวาทิต ซึ่งบทเพลงจะมีลักษณะของการเน้นจังหวะด้วยการนำ “จังหวะมาร์ชแบบเร็ว” (Quick March) เข้ามาใช้เพื่อสร้างความเร้าใจให้เกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กับการตอกย้าสำนึกของการป็น “ตำรวจ” ในคำร้องที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อความหมาย ความน่าสนใจของบทเพลงอยู่ที่การใส่คำร้องในส่วน Introduction ของบทเพลง

ในด้านรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์นี้ พบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือ รูปแบบไบนารี (Binary Form) ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น กล่าวคือ มีลักษณะของรูปแบบการประพันธ์เพลงที่มีความสมบูรณ์มากตรงตามลักษณะของเพลงมาร์ชตะวันตก ดังจะเห็นได้จากการบรรเลงทำนองในตอน A ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ A1 A2 ก่อนที่จะเข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน B ที่เป็น Trio ซึ่งใน Trio นั้นก็จะมี Introduction ในตัวของมันเอง อีกทั้ง ครูแก้ว อัจฉริยะกุล ยังได้ใส่คำร้องเข้าไปในช่วงของ Introduction อีกด้วย ซึ่งโดยปรกติแล้วจะเป็นรูปแบบที่ไม่ค่อยมีผู้ประพันธ์ท่านใดจะทำได้ทำไว้ ในส่วนของการบรรเลงทำนองในตอน B ที่เป็น Trio นั้นได้มีการย้อนกลับมาบรรเลงอีกครั้ง และดนตรีที่ประกอบการบรรเลงทำนองในครั้งที่ 2 นี้ มีความสง่างามมากขึ้นด้วยการเพิ่มระดับเสียงให้ตั้งยิ่งขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับการเป็นวรรณคดี

สรุปเพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์

เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์นี้ผู้ประพันธ์คำร้องคือ แก้ว อัจฉริยะกุล ส่วนผู้ประพันธ์ทำนองคือ นารถ ถาวรบุตร โดยประพันธ์ขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2494 – 2500 มีการสื่อความหมายว่าการมีอาชีพเป็น “ตำรวจ” นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม เสมือนเป็นเครื่องมือในการควบคุมสังคมให้อยู่ในระเบียบ สำหรับภาระหน้าที่ของตำรวจที่มีต่อสังคมนั้น เป็นไปเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความปลอดภัยสงบสุขของประชาชน ฉะนั้นการมีอาชีพตำรวจ จึงเป็นอาชีพที่มีเกียรติสูง และได้รับการยอมรับจากสังคม ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ก็จะต้องคอยช่วยเหลือประชาชน เป็นเพื่อนกับประชาชน ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกถึงความอบอุ่นใจเมื่ออยู่ใกล้กับตำรวจไทย

เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการใช้อุณหภูมิ (กล่าวโดยรวม) และการกล่าวเกินจริง มากที่สุด จำนวนทั้งสิ้น 4 ครั้ง รองลงมาคือ การกล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเอง (อุปลักษณ์) จำนวนทั้งสิ้น 1 ครั้ง จะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ให้ความสำคัญกับการกล่าวโดยรวมถึงการเป็นตำรวจ และกล่าวเกินจริง มากที่สุดเช่นการยอมสละชีวิต และรองลงมาคือการกล่าวเป็นนัยให้เข้าใจเองด้วยการเปรียบเทียบความแข็งแรงของเหล็กกับความแข็งแกร่งของร่างกาย

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มถ่วงใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา มาวิเคราะห์ เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ พบว่าแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการโน้มถ่วงใจผู้ฟัง คือ ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety need) ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของสังคม (belongingness and love needs) ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความเห็นชอบจากสังคม (approval) ความมีอิสระ (independence) ความเป็นมิตร (companionship) การต่อสู้ (fighting) และการอุทิศตัว (devotion)

โดยพบว่าผู้ประพันธ์นำวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการบรรยาย (Representatives) มาใช้มากที่สุดจำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง รองลงมาคือวัจนกรรม (Speech Act) ของการประกาศ (Declarations) จำนวน 2 ครั้งเท่ากับการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วัจนกรรม (speech Act) ที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือ เพื่อสร้างสำนึกและตอกย้ำความรับผิดชอบ ของหน้าที่การเป็นตำรวจ เพื่อปลุกใจทหารให้เกิดความกล้าหาญ และความเสียสละ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในจิตใจของตำรวจไทย

จากการวิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์ พบอารมณ์ทั้งสิ้น 6 ประเภทคือ อารมณ์คาดหวัง (Anticipation) อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Folks plain) อารมณ์ฮึกเหิม กล้าหาญ (Vigorous & Brave) อารมณ์มั่นใจ (Confidence) อารมณ์ยอมรับ และอารมณ์ภาคภูมิใจ (proud)

สำหรับลักษณะดนตรีที่ใช้ในเพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ พบว่าเป็นเพลงที่มีจังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) โดยมีรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงที่เรียกว่า รูปแบบไบนารี (Binary Form) ที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ : 2494

ลักษณะดนตรี : จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) รูปแบบไบนารี (Binary Form)

วรรคที่	รายละเอียด	วจนกรรม	จิตใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	เกียรติตำรวจของไทย เกียรติวินัยกล้าหาญมั่นคง ต่างชื่อตรงพิทักษ์สันติราษฎร์นั้น	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างสำนึกและความภาคภูมิใจในอาชีพ ของตน	- ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก - ความต้องการนับถือยกย่องในวงสังคม (Esteem needs)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- อึกเต็ม กล้าหาญ
2	ถึงตัวจะตายก็ข้างมัน มีเคยคำนึงถึงชีวิต เข้าประจันเหล่าร้ายเพื่อประชา	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญ และ ความเสียสละ	- การต่อสู้ (Fighting) - การอุทิศตัว (Devotion) - ความต้องการมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)	อริพจน์ (Hyperbole)	- อึกเต็ม กล้าหาญ
3	ไม่ยอมเป็นมิตรผู้ผิดกฎหมาย ปราบโจรผู้ร้าย กล้าตายเรื่อยมา	การประกาศ (Declarations) - เพื่อสร้างความกล้าหาญ ความเสียสละ และ ความมั่นคงทางด้านจิตใจให้มีความแข็งแกร่ง	- ความมีอิสระภาพ (Independence) - การต่อสู้ (Fighting) - การอุทิศตัว (Devotion)	อริพจน์ (Hyperbole)	- อึกเต็ม กล้าหาญ - มั่นใจ
4	เนื้อของเราเราเชือดพร้อมทั้งเลือดเราพลี เอาชีวิตของเราเข้าแลกมา เพื่อให้ประชาดำรงสุขสถาพรไป	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อโน้มน้าวใจให้เกิดความกล้าหาญ และ ความเสียสละ	- การต่อสู้ (Fighting) - การอุทิศตัว (Devotion) - ความต้องการมั่นคงปลอดภัย (Safety needs)	อริพจน์ (Hyperbole)	- อึกเต็ม กล้าหาญ
5	เกิดมาแล้วต้องตายชาติชายเอาไว้ลายตำรวจไทย ช่วยประชาไม่ว่าหนไหนเป็นมิตรด้วยดวงจิตสดใส เราอยู่ไหนประชาอุ่นใจทั่วกัน	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อตอกย้ำสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ	- ความต้องการมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) - ความเป็นมิตร (Companionship)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - ขอมรับ
6	ปราบภัยและผองพาลให้เข้มขาม เราปราบปรามเสริมความสุขสันต์	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อตอกย้ำสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ	- ความต้องการมั่นคงปลอดภัย (Safety needs) - ความเห็นชอบจากสังคม (Approval)	อนุนามนัย (Synecdoche)	- คาดหวัง
7	เหล็กที่แกร่งกล้านั้น เราฝึกกายาทุกวัน แข็งแกร่งกว่าเหล็กนั้นตำรวจไทย	การประกาศ (Declarations) - เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้น	- ความมีคุณภาพ (Quality) - สุขภาพ (Health)	อุปลักษณ์ (Metaphor)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน

ตารางที่ 9 : แสดงภาพรวมของการวิเคราะห์เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์

8) เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ (น.ร.ต.)

- (1) เกียรติศักดิ์นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้นยิ่งใหญ่
เราทอดเหนือดวงใจเรานี้
สู่เกียรติศักดิ์สมัครมาเพื่อรักษาหน้าที่
- (2) น้อมนำดวงจิตสถิตยความดี
ความยุติธรรมเรามี
เราพร้อมที่จะพลีชีวา
- (3) เมื่อทรชนใจบาปหยาบเข้ามาประจัญ
ทุกคนจะสู้ไม่รู้ไหวหวั่น
ให้สุสานต์ประชา
- (4) เราอุทิศชีวาเพื่อสถาพรชัย
สิ้นชีพศุนย์ไป
ให้โลกเชิดชู
- (5) พวกเราทุกคนมีจิตเป็นมิตรประชา
ผองชนเป็นสุขเราทุกขีไม่ว่า
จะรักษาให้คงอยู่
- (6) เกียรติพวกเราเทียบเท่าชีวิต
เราต้องคิดกอบกิจเชิดชู
ทุกคราวเราจะสู้เพื่อผองชน

ประวัติ และปริบท

เพลงมาร์ช นรต. มีชื่อเต็มว่า “เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ” ใช้เป็นเพลงประจำสถาบันของ “โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน” โดยผู้ประพันธ์เป็นใครนั้นไม่สามารถค้นหาประวัติได้ ทราบแต่เพียงว่าได้ประพันธ์เพลงนี้ขึ้นมาในช่วงปี พ.ศ. 2498 ที่ได้มีการย้ายโรงเรียนนายร้อยตำรวจ มาอยู่ที่อำเภอสามพรานในปัจจุบัน (ที่ขา โพธิเวส , สัมภาษณ์ 3 เมษายน 2543)

แต่เดิมนั้นโรงเรียนนายร้อยตำรวจก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. 2444 ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โดยมีความมุ่งหมายที่จะผลิตนายตำรวจออกไปบริหารราชการตามหัวเมืองต่าง ๆ ระยะเวลาเริ่มแรกในสมัยนั้นสถานที่ตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจยังไม่เป็นการถาวร และได้มีการโยกย้ายสถานที่ไปมาอยู่ตลอดเวลา ต่อมารัฐบาลจึงจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการสร้างโรงเรียนนายร้อยตำรวจที่

ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ดังนั้นโรงเรียนนายร้อยตำรวจจึงได้มีสถานที่ของตนเองมาตั้งแต่บัดนั้น (สุพจน์ สุประดิษฐอาภรณ์ , 2533 : 77 – 78)

สถานการณ์ของการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจที่อำเภอสามพราน เป็นความคิดของ พลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ณ ขณะนั้น โดยมีความคิดที่จะพัฒนางานทางด้านการปรับปรุงการศึกษาและการฝึกอบรมตำรวจให้มีความเจริญทัดเทียมต่างประเทศ จึงได้ก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยตำรวจขึ้นมาใหม่ที่เดิมบริเวณห้วยจรเข้ที่ได้ถูกยุบไป ช่วงเริ่มแรกของการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยขึ้นมาใหม่นั้นได้ใช้สถานที่โรงเรียนพลตำรวจที่ตั้งอยู่บริเวณเดียวกับโรงพยาบาลตำรวจ และได้โอนนักเรียนนายร้อยตำรวจให้ไปเรียนรวมกันกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยเป็นนักเรียนเตรียม 2 ปี ในชั้นปีที่ 1 2 3 เพื่อให้เรียนวิชาทหาร ต่อมาเมื่อขึ้นชั้นปี 4,5 จึงให้เรียนวิชาตำรวจ และกฎหมาย เนื่องจากอาชีพตำรวจไม่เป็นที่นิยมของประชาชนเท่าใดนัก ทางกรมตำรวจมีความต้องการกำลังพลเพิ่มขึ้น จึงเปิดรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาให้เข้าเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดยไม่ต้องมีการสอบคัดเลือก และให้นายตำรวจชั้นสารวัตรในนครบาลคัดเลือกเอาตำรวจในบังคับบัญชา 2 คน สำหรับผู้ที่จบชั้นมัธยม 8 ก็ให้เป็นพลตำรวจก่อน 1 ปี ผู้ที่ไม่จบก็ต้องเป็นพลตำรวจก่อน 2 ปี ในขณะเดียวกัน พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ ก็ให้ดำเนินการก่อสร้างโรงเรียนนายร้อยตำรวจ แห่งใหม่ที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ต่อมาในเช้าวันที่ 22 ธันวาคม 2498 หลังจากการก่อสร้างเสร็จจึงได้เคลื่อนย้ายนักเรียนนายร้อยตำรวจไปอยู่ที่อำเภอสามพราน (พุ่ม บุรณสมภพ , 2524 : 230 – 231 , อ้างถึงใน ชุมสาย ไชยวัต , 2537 : 33)

ภายหลังเมื่อนักเรียนนายร้อยตำรวจย้ายไปอยู่ที่อำเภอสามพรานแล้ว จึงสันนิษฐานว่าคงจะเป็นช่วงที่ได้มีการประพันธ์เพลงขึ้นมาโดยคำสั่งของ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เนื่องจากว่ายังไม่มีเพลงประจำสถาบันที่จะไว้ใช้ร้องเพื่อเป็นการรวมพลังความสามัคคี และเพื่อเป็นการปลุกใจนักเรียนนายร้อยตำรวจให้สำนึกในวิชาชีพ และให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองด้วย

พันตำรวจเอก รัชฎากร ยິงยง นักเรียนนายร้อยตำรวจรุ่น 32 ได้กล่าวถึงการศึกษาในโรงเรียนนายร้อยตำรวจว่า “โรงเรียนนายร้อยตำรวจมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษา อบรม และดำเนินการฝึกนักเรียนนายร้อยตำรวจให้เป็นผู้ที่มีความรู้อย่างลึกซึ้งในวิชาการตำรวจ และมีความรอบรู้ในแขนงวิชาการชั้นอุดมศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสนับสนุนการนำวิชาชีพความรู้ที่ได้รับไปประกอบวิชาชีพตำรวจ อันได้แก่ วิชากฎหมาย วิชาสังคมศาสตร์ วิชาทหาร และการฝึกต่าง ๆ รวมทั้งการหล่อหลอมจิตใจของตนให้มีคุณธรรมประจำใจ สำนึกในเกียรติวินัย และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ชื่อสัตย์ต่ออาชีพ มีวิจารณญาณ ตัดสินใจถูกต้องและเด็ดขาด กล้าหาญอดทน ขณะเดียวกันก็จะต้องมีวัฒนธรรม

และศีลธรรมอันดีด้วย ตลอดทั้งต้องยึดถือจริยธรรมของผู้รักษากฎหมายด้วยความเสียสละ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในสังคม และประเทศชาติให้เป็นไปได้ด้วยดี (รัฐฎากร ยิงยง , สัมภาษณ์ , 16 มิถุนายน 2543)

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ จึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตลอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 96 ปีมาแล้ว (พ.ศ. 2447 – 2543) โดยมีหน้าที่ในการจัดการดำเนินการศึกษาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ หลักสูตร 4 ปี เพื่อออกไปรับราชการเป็นนายร้อยตำรวจชั้นสัญญาบัตร ยศร้อยตำรวจตรี

เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจนี้เผยแพร่โดยกองบัญชาการศึกษา โรงเรียนนายร้อยตำรวจ และใช้เป็นเพลงประจำสถาบันของโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ให้เป็นสื่อในการปลูกฝังจิตใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจทุกคน นอกจากนี้ยังใช้เป็นเพลงประกอบการเดินสวนสนามในวันตำรวจ ทุกวันที่ 13 ตุลาคมของทุกปี

การวิเคราะห์การสื่อความหมาย

- วรรคที่ 1** (1) เกียรติศักดิ์นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้นยิ่งใหญ่
เราเทอดเหนือดวงใจเรา
สู่เกียรติศักดิ์สมครมาเพื่อรักษาหน้าที่

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงนักเรียนนายร้อยตำรวจทุกๆ คน มีความหมายว่า การมีฐานะเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจเป็นที่ยกย่องของคนในสังคม ดังนั้นเมื่อสมัครเข้ามาเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้แล้วนั้นจะต้องเชิดชูเกียรติที่ได้รับ ให้อยู่เหนือความสำคัญอื่นใด

วจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นลักษณะของการบรรยาย (Representatives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างความภาคภูมิใจในสถาบันให้เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยใช้การจูงใจให้เห็นถึงค่านิยม (value) ของสังคมที่เชิดชู ยกย่อง ฐานะของการเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ แรงจูงใจลักษณะนี้เป็นการนำความต้องการที่จะเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) และความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบัน และเป็นที่ยรัก (belongingness and love needs) เข้ามาใช้ในการโน้มน้าว

วรรคที่ 2 (2) น้อมนำดวงจิตสถิตย่ความดี
ความยุติธรรมเรามี
เราพร้อมที่จะพลีชีวา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการเสียสละชีวิต ความหมายของคำร้องในวรรคนี้ เป็นการบ่งบอกถึงหน้าที่ และการปลุกฝังสำนึกของการเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจที่ดี หมายถึง การทำจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี มีความยุติธรรม และพร้อมที่จะเสียสละชีวิต นอกจากนี้แล้วการใช้คำว่า “น้อมนำ” ยังสื่อความหมายให้เห็นว่านักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้น เป็นผู้ที่มีกิริยาอ่อนน้อมอีกด้วย

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการประกาศ (declarations) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมาย เพื่อให้นักเรียนนายร้อยตำรวจ เป็นผู้ที่ไม่ดีมีความเป็นธรรม และพร้อมที่จะเสียสละชีวิต โดยนำแรงจูงใจด้านความร่วมมือ (cooperation) มาใช้เพื่อสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และนำแรงจูงใจด้านการอุทิศ (devotion) มาใช้เพื่อโน้มน้าวให้เกิดความเสียสละเพื่อส่วนรวม

วรรคที่ 3 (3) เมื่อทรชนใจบาปหยาบเข้ามาประจัญ
ทุกคนจะสู้ไม่รู้ไหวหวั่น
ให้สุขสันต์ประชา

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงนักเรียนนายร้อยตำรวจทุกๆ คนมีความหมายว่า เมื่อต้องเผชิญหน้ากับคนที่มีจิตใจชั่วร้ายเลวทราม นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจทุกๆ คนจะไม่ไหวหวั่นใด ๆ ทั้งสิ้น และพร้อมที่จะเข้าปะทะต่อสู้กับคนชั่วร้ายเพื่อให้ประชาชนมีความสุข

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการออกคำสั่ง (directives) ในลักษณะการแนะนำ (Suggest) โดยชี้แนะว่า “ทุกคนจะสู้ไม่รู้ไหวหวั่น” ซึ่งผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อปลุกฝังสำนึกของการเป็นตำรวจที่ดีในอนาคต โดยนำแรงจูงใจประเภทการต่อสู้ (fighting) การอุทิศตัว (devotion) และความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มาโน้มน้าวให้เกิดความกล้าหาญ พร้อมที่จะเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อให้ประชาชนรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยอันจะนำมาซึ่งความสุขของประชาชน

วรรคที่ 4 (4) เรากุศิชีวาเพื่อสถาพรชัย
สิ้นชีพศุนย์ไป
ให้โลกเชิดชู

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอติพจน์ (Hyperbole) กล่าวเกินจริงถึงการอุทิศชีวิต และในการกล่าว “ให้โลกเชิดชู” เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอุปลักษณ์ (Metaphor) การกล่าวเปรียบเทียบเป็นนัยให้เข้าใจเอง

ความหมายโดยตรงของคำว่า “โลก” เป็นคำนาม หมายถึง “แผ่นดิน” หรือ “ดาวเคราะห์” ดวงหนึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 5 ในระบบสุริยะ เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ส่วนความหมายโดยนัย หมายถึง การกล่าวถึงหมู่มนุษย์ เป็นการเปรียบเทียบความยิ่งใหญ่ของโลก กับ หมู่มนุษย์ ดังนั้นคำร้องในวรรคนี้จึงมีความหมายถึง การยอมสละชีวิตของตนให้กับประเทศชาติ เพื่อนำมาซึ่งชัยชนะที่ยั่งยืน และเพื่อให้หมู่มนุษย์ที่อาศัยอยู่ในโลกยกย่องนับถือการกระทำของเรา

วัจนกรรม (Speech Act) ในคำร้องวรรคนี้เป็นลักษณะของการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือ วัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละ โดยใช้แรงจูงใจประเภทความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) และความมีชื่อเสียงในสังคม (social distinction) มาจูงใจให้เห็นว่าการเสียสละชีวิตของเรานั้นจะทำให้เป็นที่ยกย่องของคนทั่วไป

วรรคที่ 5 (5) พวกเราทุกคนมีจิตเป็นมิตรประชา
ผองชนเป็นสุขเราทุกข์ไม่ว่า
จะรักษาให้คงอยู่

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอนุนามนัย (Synecdoche) กล่าวโดยรวมถึงนักเรียนนายร้อยตำรวจทุกคน คำร้องในวรรคนี้มีความหมายว่า นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจทุก ๆ คนมีจิตใจที่เป็นมิตรกับประชาชนทุกคน และเพื่อความสุขของประชาชนแล้ว แม้ว่าตนจะต้องมีความทุกข์ก็จะยอมเพื่อรักษาความสุขของประชาชนไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ที่เป็นการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างสำนึกของการเสียสละ โดยนำแรงจูงใจประเภทความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs) มาโน้มน้าวให้เกิดการเสียสละเพื่อประชาชน และเพื่อสร้างความรู้สึกของการเป็นพวกเดียวกันกับประชาชน จึงนำแรงจูงใจด้านการชอบมีเพื่อน หรือความเป็นมิตร (companionship) มาใช้

นอกจากนั้นคำร้องในวรรคนี้ยังบ่งบอกถึงความหมายของการเป็นตำรวจไว้อย่างชัดเจนว่า ตำรวจ เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาล และสังคมจัดตั้งขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และความปลอดภัยสงบสุขของประชาชน

วรรคที่ 6 (6) เกียรติพวกเราเทียบเท่าชีวิต
เราต้องคิดอภิเษกเชิดชู
ทุกราวเราจะสู้เพื่อผองชน

เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of speech) ประเภทอุปมา (Simile) กล่าวเปรียบเทียบ “เกียรติ” กับ “ชีวิต” ว่ามีความเท่าเทียมกัน คำว่า “เกียรติ” ในที่นี้คือ “เกียรติศักดิ์” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ดังนั้นความหมายในคำร้องวรรคนี้คือเกียรติศักดิ์ของการเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้นมีความสำคัญ เทียบเท่ากับชีวิตของตน ฉะนั้นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจทุก ๆ คนจะต้องช่วยกันยกย่องเชิดชูเกียรติที่ได้รับด้วยการต่อสู้กับความชั่วร้ายเพื่อประชาชนทุกคน

คำร้องในวรรคนี้เป็นวัจนกรรม (Speech Act) ในลักษณะของการออกคำสั่ง (directives) ประเภทการแนะนำ (Suggest) โดยชี้แนะว่า “เราจะสู้เพื่อผองชน” ผู้ประพันธ์มีเจตนา หรือวัตถุประสงค์ในการสื่อความหมายเพื่อสร้างสำนึกแห่งการเสียสละ และกล่าวให้เห็นความสำคัญ ของเกียรติ หรือ ฐานะของการเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดยนำแรงจูงใจด้านการต่อสู้ (fighting) และความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของสังคม (esteem needs) เข้ามาใช้

วิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์

จากแนวคิดด้านการสร้างอารมณ์ พบว่าเพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ มีการใช้คำสร้างอารมณ์ทั้งสิ้น 6 ชนิด ดังจะเห็นได้จากการกล่าวว่ “นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจ” เป็นการกล่าวโดยรวมถึงนักเรียนทุกคน ซึ่งการกล่าวในลักษณะเช่นนี้เป็นการสร้างอารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน ในลักษณะเดียวกับการใช้คำว่า “พวกเรา” ในคำร้องที่ว่า “พวกเรามีจิตเป็นมิตรประชา” ในทางกลับกันพบว่าการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์เกลียด และเคียดแค้นในเพลงนี้มีการใช้คำว่า “โง่บาป” “หยาบช้า” ในคำร้องที่ว่า “เมื่อทรชนโง่บาปหยาบช้ามาประจัญ”

ส่วนคำร้องที่ว่า “สู้เกียรติศักดิ์สมครมาเพื่อรักษาหน้าที่” คำว่า “สมคร” ทำให้รู้สึกถึงการคัดเลือก และการแข่งขัน ซึ่งเป็นการใช้คำที่นำไปสู่อารมณ์กระฉับกระเฉง นอกจากนี้ยังพบอารมณ์ที่นำไปสู่ความหวังหรือจุดหมายโดยการใช้คำว่า “จะสู้” ในคำร้องที่ว่า “ทุกคราวเราจะสู้เพื่อผองชน”

สำหรับการใช้คำว่า “เกียรติศักดิ์” ในคำร้องที่ว่า “เกียรติศักดิ์นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้นยิ่งใหญ่” เป็นการใช้คำสร้างอารมณ์ภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นกับตัวเองและสถาบัน นอกจากนี้การใช้คำว่า “เกียรติ” ในคำร้องที่ว่า “เกียรติพวกเราเทียบเท่าชีวิต” ก็มีลักษณะการสร้างอารมณ์ภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นเช่นกัน

อย่างไรก็ตามยังได้พบวิธีการต่อยอดอารมณ์ด้วยการใช้คำสัมผัสสระอักษร กล่าวคือ การใช้คำสัมผัสสระ เป็นการใช้รูปสระเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอดอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้รูปสระอี ในคำร้องที่ว่า “น้อมนำดวงจิตสถิตย์ความดี ความยุติธรรมเรามีเราพร้อมที่จะพลีชีวา” (ดี + มี + ที่ + พลี + ชี) ส่วนการใช้คำสัมผัสอักษร เป็นการใช้รูปพยัญชนะเพื่อทำให้เกิดเสียงของคำที่ใช้ในการต่อยอดอารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น การใช้พยัญชนะด้วยการออกเสียงที่ฐานคำ (เศษวรรค : ย ร ล ว พ ศ ษ ส ห อ ฮ) ในคำร้องที่ว่า “เกียรติศักดิ์นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้นยิ่งใหญ่ เราเทอดเหนือดวงใจเราสู้เกียรติศักดิ์สมครมาเพื่อรักษาหน้าที่” (เรียน + โรง + เรียน + ร้อย + เรา + รัก)

การวิเคราะห์ดนตรี และจังหวะ

เพลงนี้ใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) ลักษณะของดนตรีนั้นทำให้เกิดความรู้สึกคึกคัก ปลุกเร้าจิตใจนักเรียนนายร้อยตำรวจให้มีความภาคภูมิใจในสถาบันของตน และปลุกฝั่งสำนึกหน้าที่ของการมีอาชีพเป็น “ตำรวจ” ต่อไปในอนาคต ในเรื่องของทำนองในเพลงนี้ พันตำรวจโท ทิฆา โพรวิเวส กล่าวว่ “ผมสงสัยว่าครูเอื้อ สุนทรสนาน จะเป็นคนประพันธ์ทำนอง ไม่น่าจะใช้ครูนารถ ถาวรบุตร เพราะเพลงมาร์ช น.ร.ต.นี้มีรูปแบบของ

ทำนองที่คล้ายกับเพลงของสุนทราภรณ์ และในส่วนของความสัมพันธ์ของดนตรีกับคำร้อง ผมคิดว่าคำร้องดีแล้วนะ แต่ทำนองนั้นทำให้ร้องลำบาก เพราะในการร้อง ผู้ร้องจะต้องร้องตามทำนองที่ประพันธ์ไว้” (ทีมา โปธิเวส , สัมภาษณ์ , 3 เมษายน 2543)

ในด้านรูปแบบ (Form) ของการประพันธ์เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ นี้ พบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือ รูปแบบไบนารี (Binary Form) กล่าวคือเริ่มต้นจากการบรรเลง Introduction จากนั้นเข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน A จนจบ และได้เข้าสู่การบรรเลงทำนองในตอน B และเมื่อบรรเลงจนจบแล้ว จึงได้ย้อนกลับมาบรรเลงเริ่มต้นที่วรรค B ใหม่อีกครั้ง จนกระทั่งจบเพลง และย้อนกลับมาบรรเลงใหม่ซ้ำทั้งเพลงอีก 1 ครั้ง

สรุปเพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ

เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ กล่าวถึง ฐานะของการเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจว่าเป็นที่ยกย่องของคนในสังคม ฉะนั้นเมื่อสามารถสมัครเข้ามาเป็นนักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจได้แล้วนั้นจะต้องเชิดชูให้ยูเหือความสำคัญอื่นใด ด้วยการทำให้ตั้งมั่นอยู่ในความดีมีความยุติธรรม มีความเป็นมิตรกับประชาชน และเมื่อต้องเผชิญหน้ากับคนที่มีจิตใจชั่วร้ายเลวทรามจะต้องไม่ไหวหวั่นใด ๆ ทั้งสิ้น ต้องเสียสละชีวิต ด้วยการเข้าปะทะต่อสู้กับคนชั่วร้ายเหล่านั้น เพื่อให้ประชาชนมีความสุข ถึงแม้ว่าตนจะต้องทุกข์ก็จะต้องยอม และจะต้องรักษาความสุขของประชาชนไว้ให้คงอยู่ตลอดไป ซึ่งในการเสียสละความสุขของตน และชีวิตของตนเพื่อประเทศชาตินั้น จะนำมาซึ่งชัยชนะที่ยั่งยืน จะมีแต่ผู้คนยกย่องสรรเสริญ และ นับถือการกระทำของเราสืบต่อไป

เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ มีการใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ (Figure of Speech) ด้วยการให้ความสำคัญกับการกล่าวโดยรวมถึงการเป็นนักเรียนนายร้อยตำรวจ (อนุนามนัย) เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 3 ครั้ง รองลงมาคือการกล่าวเกินจริง (อหิพจน์) จำนวนทั้งสิ้น 2 ครั้ง และการกล่าวเปรียบเทียบทั้งโดยตรง (อุปมา) และโดยนัยให้เข้าใจเอง (อุปลักษณ์) จำนวน 1 ครั้งเท่า ๆ กัน

เมื่อนำทฤษฎีความโน้มห่าวใจของสารโดยใช้อารมณ์และจิตวิทยา มาวิเคราะห์ เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ พบว่าแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้ในการโน้มห่าวใจผู้ฟังคือความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่ยรักของสังคม (belongingness and love needs) ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs) ความต้องการด้านความมั่นคง

ปลอดภัย (safety needs) ความมีชื่อเสียงในสังคม (social distinction) การอุทิศตัว (devotion) การต่อสู้ (fighting) ความร่วมมือ (cooperation) และความเป็นมิตร (companionship)

โดยวจนกรรม (speech Act) ที่ผู้ประพันธ์ได้นำมาใช้มากที่สุดคือวจนกรรมประเภทการแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) มีจำนวน 2 ครั้ง เท่ากับวจนกรรมประเภทการประกาศ (Declarations) รองลงมาคือวจนกรรมประเภทการบรรยาย (Representatives) มีจำนวน 1 ครั้งเท่ากับวจนกรรมประเภทการออกคำสั่ง (Directives) เพื่อให้บรรลุผลในเจตนา หรือ วจนกรรมที่ผู้ประพันธ์ได้กำหนดไว้คือ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในสถาบันให้เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนนายร้อยตำรวจ เพื่อปลูกฝังสำนึกของการเป็นตำรวจที่ดีในอนาคตด้วยการจงใจให้นักเรียนนายร้อยตำรวจเป็นผู้ที่ใฝ่ดี มีความเป็นธรรม มีความเสียสละและพร้อมที่จะเสียสละชีวิต และเพื่อสร้างความรู้สึกของความเป็นมิตรกับประชาชน

สำหรับการใช้คำสร้างอารมณ์ในเพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจนั้นพบอารมณ์ที่เกิดขึ้น 6 ประเภทดังนี้คือ อารมณ์ภาคภูมิใจ (Proud) อารมณ์กระฉับกระเฉง (Active) อารมณ์เกลียดหรือเคียดแค้น อารมณ์ร่วมของความเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Plain Folks) อารมณ์คาดหวัง (Anticipation) และ อารมณ์อีกเหิม กล้าหาญ (Vigorous & Brave)

นอกจากนั้นยังพบว่าลักษณะดนตรีที่ใช้ในเพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจนี้ใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) และในด้านรูปแบบของการประพันธ์บทเพลงนั้นพบว่าเป็นเพลงที่มีรูปแบบ 2 ตอน หรือ รูปแบบไบนารี (Binary Form)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรรคที่	รายละเอียด	วัจนกรรม	จิตใจ	โวหารสร้างภาพพจน์	อารมณ์
1	เกียรติศักดิ์นักเรียนโรงเรียนนายร้อยตำรวจนั้นยิ่งใหญ่ เราเทอดเหนือดวงใจเรา สู่เกียรติศักดิ์สมัญญาเพื่อรักษาหน้าที่	การบรรยาย (Representatives) - เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในสถาบันให้เกิดขึ้นในจิตใจ ของนักเรียนนายร้อยตำรวจ	- ความต้องการนับถือยกย่องในสังคม - ความต้องการผูกพันสถาบันและเป็น ที่รัก (Belongingness and love needs)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ภาคภูมิใจ (Proud) - กระฉับกระเฉง - พากพ้อง
2	น้อมนำดวงจิตสถิตย์ความดี ความยุติธรรมเรามี เราพร้อมที่จะพลีชีวา	การประกาศ (Declarations) - เพื่อโน้มน้าวใจให้เป็นผู้ใฝ่ดี มีความเป็นธรรม และพร้อมที่จะเสียสละชีวิต	- ความร่วมมือ (Cooperation) - การอุทิศ (Devotion)	- อธิพจน์ (Hyperbole)	
3	เมื่อทรนใจบาปหยาบข้ามาประจัญ ทุกคนจะสู้ไม่รู้ไหวหวั่น ให้สุขสันต์ประชา	การออกคำสั่ง (Directives) - เพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละ	- การต่อสู้ (Safety) - การอุทิศตัว (Devotion) - ความต้องการมั่นคงปลอดภัย	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- เกลียด หรือเคียดแค้น - ฮึกเหิม กล้าหาญ
4	เราอุทิศชีวาเพื่อสถาพรชัย สิ้นชีพิตุนย์ไป ให้โลกเชิดชู	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละ	- ความมีชื่อเสียงในสังคม (Social Distinction) - ความต้องการนับถือยกย่องในสังคม	- อธิพจน์ (Hyperbole)	
5	พวกเราทุกคนมีจิตเป็นมิตรประชา ผองชนเป็นสุขเราทุกชีไม่ว่า จะรักษาให้คงอยู่	การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives) - เพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละ	- ความต้องการมั่นคงปลอดภัย - การชอบมีมิตร (Companionship)	- อนุนามนัย (Synecdoche)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน
6	เกียรติพวกเราเทียบเท่าชีวิต เราต้องคิดกอบกิจเชิดชู ทุกคราวเราจะสู้เพื่อผองชน	การออกคำสั่ง (Directives) - เพื่อสร้างสำนึกของความเสียสละ	- การต่อสู้ (Fighting) - ความต้องการผูกพันสถาบันและที่รัก	- อุปมา (Simile)	- ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน - ภาคภูมิใจ (Pound) - คัดหวัง

ตารางที่ 9 : แสดงภาพรวมของการวิเคราะห์เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ

สรุปการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ : กรณีศึกษาจำนวน 8 เพลง ดังต่อไปนี้

เพลงที่	ชื่อเพลง	ปริบท
1	มาร์ชกองทัพบก	2485
2	มาร์ชราชวัลลภ	2491
3	ดอกประดู่	2450
4	เดินหน้า	2454
5	ทหารอากาศ 23	2523
6	ผู้พิทักษ์เวหา	2516
7	มาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์	2494 - 2500
8	มาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ	2498

ตารางที่ 10 : สรุปการวิเคราะห์ปริบทของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

● การสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้าง จินตภาพ (Figure of Speech)	เพลงที่								
	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม
1) อุปมา อุปไมย	1	1	3	1	-	1	-	1	8
2) อุปลักษณ์	-	-	3	2	-	-	1	1	7
3) บุคลาธิษฐาน	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4) อนุนามนัย	8	4	-	-	5	4	4	3	28
5) นามนัย	4	-	2	3	1	1	-	-	11
6) อธิพจน์	6	3	1	4	3	2	4	2	25
7) ปฏิพจน์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8) สัทพจน์	-	-	-	-	-	-	-	-	-
● การสื่อความหมายที่ไม่ใช้ถ้อยคำ สร้างจินตภาพ (Non Figure of Speech)				2					2

ตารางที่ 11 : สรุปการแสดงจำนวนการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ
และไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

● ประเภทของวิจารณ์กรรม	เพลงที่								
	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม
1) การบอกกล่าว หรือการบรรยาย (Representatives)	6	2	2	1	4	5	3	1	24
2) การออกคำสั่ง (Directives)	-	-	4	1	-	-	-	2	7
3) การให้สัญญา (Commissives)	1	1	-	-	-	-	-	-	2
4) การแสดงความรู้สึกนึกคิด (Expressives)	1	-	1	6	-	2	2	2	14
5) การประกาศ (Declarations)	5	5	-	3	4	1	2	1	21

ตารางที่ 12 : สรุปการแสดงจำนวนการวิเคราะห์ประเภทวิจารณ์กรรมในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

วิจารณ์กรรม หรือเจตนาในการสื่อสาร	เพลงที่								
	1	2	3	4	5	6	7	8	+
1) เพื่อปลุกใจให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	√				√	√			3
2) เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และ ความภาคภูมิใจในหน้าที่ของตน	√	√		√		√	√		5
3) เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และ ความภาคภูมิใจในสถาบันของตน	√	√						√	3
4) เพื่อสร้างสำนึกของหน้าที่และความรับผิดชอบ	√	√	√		√	√	√		6
5) เพื่อสร้างความสามัคคี และความร่วมมือให้เกิดขึ้น			√		√	√			3
6) เพื่ออธิบายถึงสัจธรรม หรือความเป็นจริงของชีวิต				√					1
7) เพื่อปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญ	√	√	√	√	√	√	√		7
8) เพื่อปลุกใจให้เกิดความโกรธแค้นศัตรู			√			√			2
9) เพื่อปลุกใจให้เกิดความอดทน			√						1
10) เพื่อโน้มน้าวใจให้เกิดความเสียสละ	√	√	√	√	√	√	√	√	8
11) เพื่อสร้างสำนึกของความกตัญญู				√					1
12) เพื่อสร้างสำนึกของควมมีคุณธรรม	√							√	2
13) เพื่อแสดงให้เห็นถึงการกระทำที่มีจุดหมาย			√						1

ตารางที่ 13 : สรุปวิจารณ์กรรม หรือเจตนาในการสื่อความหมายของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

แรงจูงใจ	เพลงที่								
	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม
1) ความต้องการด้านสรีระ (Physiological needs)	√								1
2) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (safety needs)	√	√	√		√	√	√	√	7
3) ความต้องการผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รักของสังคม (belongingness and love needs)		√				√	√	√	4
4) ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม (esteem needs)	√	√	√	√		√	√	√	7
5) ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตนเองตั้งไว้ (self actualization)			√		√				2
6) ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย (protection)		√			√	√			3
7) การแสดงน้ำใจต่อหมู่คณะ (group spirit)				√					1
8) ความเห็นชอบจากสังคม (approval)						√	√		2
9) ความรู้สึกรักและผูกพันต่อชาติบ้านเมือง (domesticity)	√		√		√			√	4
10) การขบต่อสู้ (fighting)	√	√	√		√		√		5
11) การปฏิบัติตาม (conformity)			√	√		√			3
12) ความโกรธ (anger)						√			1
13) ความชอบหมู่เหล่า (gregariousness)			√						1
14) การชอบมีเพื่อน (companionship)							√	√	2
15) ความมีคุณภาพ (quality)	√	√							2
16) ความมีชื่อเสียง (reputation)	√	√		√					3
17) การอุทิศตัว (devotion)	√	√	√		√	√	√	√	7
18) ความมีชื่อเสียงในสังคม (social distinction)								√	1
19) ความมีอิสระภาพ (independence)					√		√		2
20) การไฝ่สัมฤทธิ์ (achievement)	√			√					2
21) ความร่วมมือ (cooperation)	√		√		√	√		√	5

ตารางที่ 14 : แสดงการนำแรงจูงใจมาใช้ให้มโนภาพในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

การใช้คำสร้างอารมณ์	เพลงที่								รวม
	1	2	3	4	5	6	7	8	
1) อารมณ์อีกเหิม กล้าหาญ	√	√	√		√	√	√	√	7
2) อารมณ์เกลียด หรือเคียดแค้น	√	√	√			√		√	5
3) อารมณ์พึงพอใจ	√								1
4) อารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน	√	√	√		√	√	√	√	7
5) อารมณ์ภาคภูมิใจ	√	√	√	√	√	√	√	√	8
6) อารมณ์รักชาติ	√		√		√	√			4
7) อารมณ์เชื่อมั่น / มั่นใจ		√			√		√		3
8) อารมณ์เพื่อฝัน		√	√	√					3
9) อารมณ์น้อยใจ				√					1
10) อารมณ์ยอมรับ				√			√		2
11) อารมณ์กระฉับกระเฉง			√		√			√	3
12) อารมณ์ปวดร้าว						√			1
13) อารมณ์คาดหวัง			√		√		√	√	4

ตารางที่ 15 : สรุปการใช้คำสร้างอารมณ์ในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

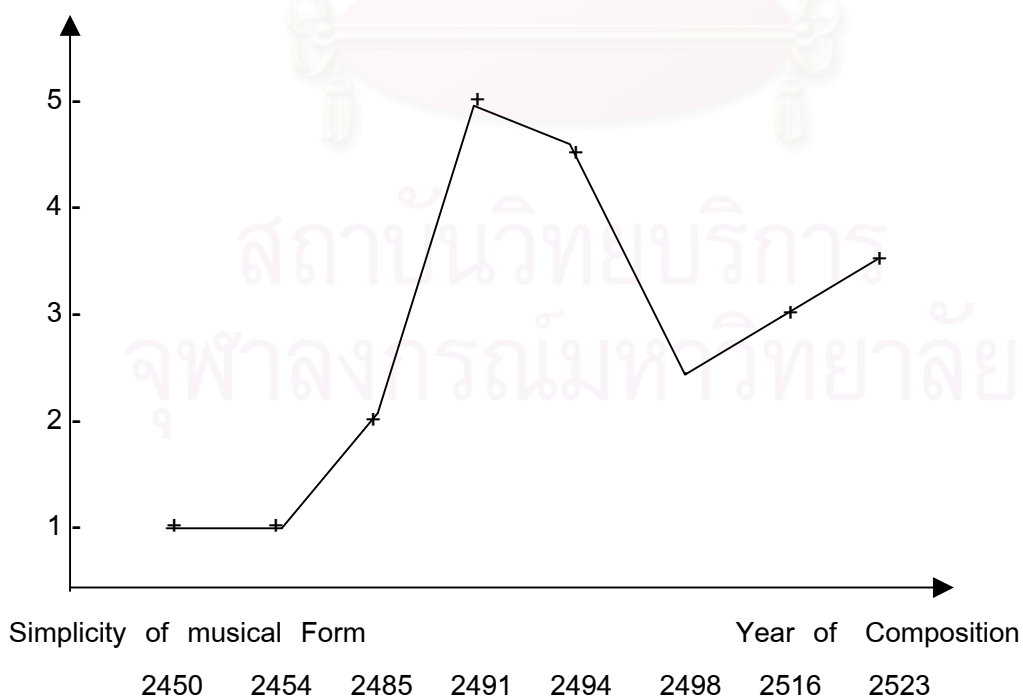
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการวิเคราะห์เนื้อหาด้านดนตรีในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ ดังต่อไปนี้

เพลงที่	ชื่อเพลง	ปริบท	ดนตรีและจังหวะ
1	ดอกประดู่	2450	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
2	เดินหน้า	2454	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
3	มาร์ชกองทัพบก	2485	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
4	มาร์ชราชวัลลภ	2491	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
5	มาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์	2494 –2500	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
6	มาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ	2498	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
7	ผู้พิทักษ์เวหา	2516	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)
8	ทหารอากาศ 23	2523	มาร์ชประเภทเร็ว (Quick March)

ตารางที่ 16 : การวิเคราะห์เนื้อหาด้านดนตรีในบทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

Complexity of Musical Form

แผนภูมิที่ 2 : แสดงพัฒนาการความซับซ้อนของรูปแบบการประพันธ์บทเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality) โดยใช้การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ
- 2) เพื่อวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ
- 3) เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรม แรงจูงใจ และการใช้คำสร้างอารมณ์ในการสื่อความหมาย

ในบทนี้จะนำผลการวิจัยมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุป และนำเสนอโดยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 : สรุปผลการศึกษา
- ตอนที่ 2 : อภิปรายผลการศึกษา
- ตอนที่ 3 : ปัญหาและข้อจำกัด
- ตอนที่ 4 : ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 : สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาในตอนที่ 1 : ประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

เพลงปลุกใจของกองทัพเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงปี พ.ศ. 2452 ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 คือ เพลงของกองทัพเรือชื่อ “เพลงดอกประดู่” หรือ “คัมมิง ทู ดิรัยน์” (Comin' Thro' The Rye) ต่อมาเพลงปลุกใจของกองทัพเริ่มปรากฏอย่างเด่นชัดในช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 โดยกองทัพได้นำเพลงปลุกใจมาใช้ในการปลุกเร้าจิตใจของทหารให้เกิดสำนึกในความรักชาติ และพร้อมที่จะออกไปต่อสู้กับศัตรูเพื่อปกป้องประเทศชาติในสภาวะที่บ้านเมืองเกิดสงคราม อันได้แก่ สงครามอินโดจีน และ สงครามโลกครั้งที่สอง เป็นต้น จนกระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 ได้เกิดเหตุการณ์นิสิต นักศึกษา และประชาชนเรียกร้องประชาธิปไตย คอมมิวนิสต์จึงถือโอกาสเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง ทำให้เกิดความวุ่นวายต่างๆ ขึ้นอย่างมากมาย ดังนั้นกองทัพจึงได้นำบทเพลงปลุกใจเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการปลุกจิตสำนึกแห่งความรักชาติให้เกิดขึ้นทั้งในจิตใจของทหาร ตำรวจ และประชาชนทั่วไป

สรุปผลการศึกษาใน ส่วนที่ 2 : การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

จากการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ และ ผู้ทรงคุณวุฒิของกองทัพ ทำการคัดเลือกบทเพลงปลุกใจ เพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 8 เพลง มีดังนี้ เพลงมาร์ชกองทัพบก เพลงมาร์ชราชวัลลภ เพลงดอกประดู่ เพลงเดินหน้า เพลงผู้พิทักษ์เวหา เพลงมาร์ชทหารอากาศ 23 เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ และ เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ โดยพบว่ามีการใช้คำ และสำนวนในการสื่อความหมายดังต่อไปนี้

- 1) คำ และสำนวนที่สื่อความหมายโดยรวมถึงกองทัพบก ได้แก่ ทหารบก ทหารกองทัพบกไทย ทหารราชวัลลภรักษาพระองค์ และ ปราบริปูอยู่บนพื้นดิน
- 2) คำ และสำนวนที่สื่อความหมายโดยรวมถึงกองทัพเรือ ได้แก่ ทหารเรือไทย ดอกประดู่ และ ช้างบนยอดกาฬพี
- 3) คำ และสำนวนที่สื่อความหมายโดยรวมถึงกองทัพอากาศ ได้แก่ ทหารอากาศ ปกตินกฟ้า ฟ้าของเรา เหนือ สี่เทา ทัพอากาศไทย และ บนฟ้าบนดินเป็นถิ่นทหารอากาศ
- 4) คำและสำนวน ที่สื่อความหมายโดยรวมถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้แก่ ตำรวจไทย ปราบภัยและผองพาล ปราบโจรผู้ร้าย และ พิทักษ์สันติราษฎร์

นอกจากนั้นยังพบว่ามีการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพคิดเป็น 97.53 % โดยแบ่งเป็นประเภทอนุภาษณ์มากที่สุด 34.57% รองลงมาก็คืออธิพจน์ 30.86% นามนัย 13.58% อุปมาอุปไมย 9.88% และอุปลักษณะ 8.64 % ตามลำดับ และยังมีสื่อความหมายโดยไม่ใช้ถ้อยคำสร้างจินตภาพ คิดเป็น 2.47 %

สรุปผลการวิจัยใน ส่วนที่ 3 : วัจนกรรม แรงจูงใจ และการใช้คำสร้างอารมณ์ใน การสื่อความหมาย

ผลการวิเคราะห์วัจนกรรม (Speech Act) พบว่ามีการนำวัจนกรรมประเภทการบรรยายมาใช้มากที่สุด รองลงมาก็คือการประกาศ และการแสดงความรู้สึกนึกคิด โดยพบว่ามีการปลุกใจด้วยการโน้มน้าวให้เกิดความเสียสละมากที่สุด ซึ่งปรากฏครบทั้ง 8 เพลง รองลงมาก็คือปลุกใจให้เกิดความกล้าหาญ จำนวน 7 เพลง สร้างสำนึกหน้าที่และความรับผิดชอบ จำนวน 6 เพลง นอกจากนั้นเพื่อปลุกใจให้เกิดความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จำนวน 3 เพลง โดยมีจำนวนเท่ากับ การสร้างความสามัคคี และความร่วมมือให้เกิดขึ้น และยังเป็นกรปลุกใจเพื่อให้เกิดความโกรธแค้นศัตรู จำนวน 2 เพลง โดยมีจำนวนเท่ากับการโน้มน้าวใจให้เป็น

ผู้มีคุณธรรม ส่วนการปลุกใจเพื่อให้เกิดความอดทน และมีความกตัญญูนั้น พบจำนวน 1 เพลง มีจำนวนเท่ากับการสอนทหารให้เป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมาย

สำหรับแรงจูงใจที่ผู้ประพันธ์นำมาใช้มากที่สุดคือความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการเป็นที่นับถือยกย่องในวงสังคม และการอุทิศตัว โดยแรงจูงใจดังกล่าวปรากฏอยู่ใน 7 เพลง รองลงมาคือ การชอบต่อสู้ และความร่วมมือ ปรากฏจำนวน 5 เพลง ความต้องการที่จะผูกพันกับสถาบันและเป็นที่รัก ตลอดทั้งความรู้สึกรักและผูกพันในชาติบ้านเมือง ปรากฏจำนวน 4 เพลง ความคุ้มครองอย่างปลอดภัย การปฏิบัติตาม ความมีชื่อเสียง ปรากฏจำนวน 3 เพลง ความต้องการสัมฤทธิ์ผลในอุดมคติที่ตั้งไว้ ความเห็นชอบจากสังคม การชอบมีเพื่อน ความมีคุณภาพ ความมีอิสรภาพ และการใฝ่สัมฤทธิ์ ปรากฏจำนวน 2 เพลง และสุดท้ายความต้องการด้านสรีระ การแสดงน้ำใจต่อหมู่คณะ ความโกรธ ความชอบหมู่เหล่า และ ความมีชื่อเสียงในสังคมปรากฏจำนวน 1 เพลง

ส่วนการวิเคราะห์การใช้คำสร้างอารมณ์ในการสื่อความหมายนั้น พบว่าลักษณะของอารมณ์ที่เกิดจากการใช้คำในการสื่อความหมายจำนวนมากที่สุดคือ อารมณ์ภาคภูมิใจ ปรากฏทั้ง 8 เพลง รองลงมาคือ อารมณ์ฮึกเหิม กล้าหาญ ซึ่งมีจำนวนเท่ากันกับการสร้างอารมณ์ร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน ต่อมาคืออารมณ์เกลียด หรือเคียดแค้น ปรากฏจำนวน 5 เพลง นอกจากนั้นคือ อารมณ์รักชาติ และ อารมณ์คาดหวัง ปรากฏจำนวน 4 เพลง และยังพบอารมณ์เชื่อมั่น อารมณ์เพื่อฝัน อารมณ์กระฉับกระเฉง ปรากฏจำนวนเท่ากันคือ 3 เพลง ส่วนอารมณ์ยอมรับ ปรากฏจำนวน 2 เพลง และสุดท้ายคืออารมณ์พึงพอใจ อารมณ์น้อยใจ และ อารมณ์ปวดร้าวปรากฏจำนวน 1 เพลง

นอกจากนั้นยังพบว่ามีการนำดนตรีเข้ามาช่วยเสริมสร้างให้อารมณ์ที่เกิดมีความหนักแน่นมากยิ่งขึ้น จุดเด่นที่สุดของการใช้ดนตรีคือ “ลักษณะจังหวะ” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ทั้ง 8 เพลงนี้ใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) เพื่อสร้างอารมณ์ที่นำไปสู่ความฮึกเหิม คึกคัก สนุกสนาน โดยสอดคล้องไปกับคำร้องที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะถ่ายทอดด้วยการสรรสร้างคำมาใช้ในการสื่อความหมาย และนอกจากนั้นยังได้พบรูปแบบของการประพันธ์บทเพลงที่มีความซับซ้อนที่สุดคือ เพลงมาร์ชราชวัลลภ รองลงมาคือ เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ ส่วนเพลงที่ฟังแล้วพบว่า เป็นเพลงที่มีความเป็นอมตะอย่างมีคุณค่า คือ เพลงดอกประดู่ เพลงเดินหน้า เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ และเพลงมาร์ชราชวัลลภ

ตอนที่ 2 : อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 : อภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาโดยตรง

ประเด็นที่ 2 : อภิปรายผลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยอื่น

ประเด็นที่ 1 : อภิปรายผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาโดยตรง

ในการศึกษาเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” นั้นผู้วิจัยพบว่า ได้มีการนำเพลงปลุกใจมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริม และพัฒนากองทัพดังต่อไปนี้

- 1) เพื่อนำมาใช้สนับสนุนนโยบายของกองทัพโดยให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้
- 2) เพื่อนำมาใช้ในการปลุกเร้าจิตใจของทหาร และตำรวจให้เกิดอารมณ์ และความรู้สึกไปตามความหมายของคำร้องที่ผู้ประพันธ์ต้องการถ่ายทอด เช่น เกิดความฮึกเหิม หรือ เกิดความกล้าหาญ เป็นต้น
- 3) เพื่อนำมาใช้ในการสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน (Folks Plain) เช่น ในคำร้องท่อนหนึ่งของเพลงดอกประดู่ กล่าวว่า “รักเหมือนพี่เหมือนน้องช่วยกันป้องปรู๊พี” เป็นต้น
- 4) เพื่อนำมาใช้สร้างความสามัคคี และความพร้อมเพรียง เช่น การเดินทัพ การวิ่งออกกำลังกายในตอนเช้าและเย็น การฝึกภาคสนาม การเดินสวนสนาม และการเตรียมออกรบ เป็นต้น
- 5) เพื่อนำอุดมการณ์ที่ได้จากการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพ เช่น ให้เป็นทหารที่มีคุณธรรม เสียสละชีพเพื่อชาติ เป็นต้น

ดังนั้นเพลงปลุกใจจึงมีความสำคัญต่อกองทัพเป็นอย่างมาก ซึ่งกองทัพได้นำบทเพลงปลุกใจมาใช้โดยตรงด้วยการถ่ายทอดคำร้องของบทเพลงออกไปยังกลุ่มเป้าหมาย คือ ทหารและตำรวจ และเมื่อกกลุ่มเป้าหมายได้ทำการเข้ารหัสสาร ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจในการสื่อความหมายของคำร้องในบทเพลง ซึ่งเรียกว่าเป็นการนำเพลงปลุกใจถ่ายทอดไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ขณะเดียวกันการถ่ายทอดสาร ผ่านสื่อไปยังมวลชนที่เป็นทหาร และตำรวจ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น

วิทยุ โทรทัศน์ หรือ สถานีในเครือข่ายของกองทัพ ก็จะเป็นลักษณะของการตอกย้ำ การสื่อความหมายของเพลงปลุกใจลงไปจิตใจของผู้ฟังมากขึ้น และเมื่ออาศัยความถี่ (Frequency) เข้ามาสร้างความคุ้นเคยในการถ่ายทอดบทเพลงปลุกใจไปยังกลุ่มเป้าหมายด้วยจำนวนที่บ่อยครั้งเข้า ก็จะทำให้เกิดการหล่อหลอมจิตใจของทหาร และ ตำรวจ ให้ดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน อันเป็นลักษณะของการคล้อยตามไปกับความหมายของบทเพลง เพื่อสร้างความรู้สึกและอารมณ์ร่วม ของจิตใจให้เกิดขึ้นตามเจตนาที่ผู้ประพันธ์ต้องการถ่ายทอดผ่านการสื่อความหมายของ เพลงปลุกใจที่ใช้ในกองทัพ

ประเด็นที่ 2 : อภิปรายผลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยอื่น

เนื่องจากงานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ผู้วิจัยได้ ทำการค้นคว้า และศึกษาข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับบทเพลงปลุกใจ ที่ได้หลักฐานมาจากสิ่งตีพิมพ์ และจากการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านงานเพลงของกองทัพทั้งสิ้น จากผลการวิจัยทำให้เกิดความคิดที่ว่าควรจะได้้นำผลการวิจัยอื่น ๆ มาวิเคราะห์ถึงผลที่ได้จากการศึกษาว่าจะมีความเหมือน หรือ แตกต่างอย่างไรกับงานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งคำตอบที่ได้นั้นจะทำให้สามารถทราบถึง ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษางานวิจัยในด้านอื่นที่มีความแตกต่างกันออกไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) “เพลงปลุกใจไทย (พ.ศ. 2475 - 2525) การวิเคราะห์ทางการเมือง”

งานวิจัยของ สิรินคร กิรติบุตร (2525) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ตรงที่ส่วนหนึ่งของงานวิจัยเป็นการมุ่งวิเคราะห์ภาษา และการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ แต่มีความแตกต่างกันตรงที่งานของ สิรินคร กิรติบุตร (2525) เป็นการศึกษาถึงภาพรวมของภาษาในเพลงปลุกใจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ขณะที่งานวิจัยเล่มนี้ มุ่งวิเคราะห์เจาะลึกลงไปถึงประวัติเพลง และการสื่อความหมายของเพลงปลุกใจเฉพาะระดับกองทัพ คือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยได้ทำการคัดเลือก บทเพลงปลุกใจทั้งหมดเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาโดยวิเคราะห์อย่างละเอียดเป็นจำนวน 8 เพลง

นอกจากนั้นยังมีความแตกต่างกันในเรื่องของการวิเคราะห์ปริบท และประวัติเพลง กล่าวคือ งานวิจัยของสิรินคร กิรติบุตร (2525) ทำการวิเคราะห์ภาษาควบคู่ไปกับปริบทสำคัญทางการเมือง แต่งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเจาะลึกลงไปถึงประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ ด้วยการวิเคราะห์ปริบท และประวัติเพลงควบคู่ไปกับการวิเคราะห์การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ

ส่วนผลการวิจัยพบว่างานวิจัยของสิรินธร กิรติบุตร (2525) มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ในเรื่องของประวัติความเป็นมาที่ได้กล่าวถึงการนำเพลงปลุกใจมาใช้มากที่สุดในสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นอกจากนี้แล้วยังพบว่าเนื้อหาในเพลงปลุกใจเป็นไปในแนวทางเดียวกันของการชักชวนให้รักชาติ เสียสละเพื่อชาติ ซึ่งได้ค้นพบความจริงที่ว่า เพลงของกองทัพนั้นจะผูกพันอยู่กับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2) “เพลงปลุกใจของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ”

งานวิจัยของ ประจักษ์ สังเกต (2540) เป็นงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ตรงที่มุ่งศึกษาถึงเพลงปลุกใจเช่นเดียวกัน จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจในภาพรวมของเพลงปลุกใจมากขึ้น

ขณะเดียวกันก็มีความแตกต่างในเรื่องของจุดมุ่งหมายในการศึกษา กล่าวคือ งานวิจัยของ ประจักษ์ สังเกต (2540) เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาผลงานการประพันธ์เพลงปลุกใจของบุคคล แต่งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาผลงานการประพันธ์เพลงของสถาบันหรือกองทัพ สำหรับผลการวิจัยของ ประจักษ์ สังเกต (2540) พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ในส่วนของประวัติเพลงที่กล่าวถึงวิวัฒนาการของเพลงปลุกใจในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. 2475 และสภาพการเมือง สังคมในช่วงสมัยนั้น

3) “ชีวิต และผลงานของนารถ ถาวรบุตร : ศึกษาเฉพาะเพลงมาร์ช”

งานวิจัยของ ประณต มีสอน (2538) เป็นงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ตรงที่การวิจัยของ ประณต มีสอน (2538) เป็นการศึกษาถึงงานเพลงที่มีรูปแบบของเพลงมาร์ช ขณะที่งานวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาถึงงานเพลงของกองทัพ ซึ่งพบว่าลักษณะและรูปแบบของดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบเพลงปลุกใจของกองทัพนั้น ส่วนใหญ่ใช้จังหวะมาร์ชแบบเร็ว (Quick March) จึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจในรูปแบบ และลักษณะของเพลงมาร์ชมากขึ้น

และอีกประการหนึ่งของงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกันคือ ประณต มีสอน (2538) ได้ทำการศึกษาชีวิตและผลงานของ นารถ ถาวรบุตร ขณะเดียวกันงานวิจัยเล่มนี้ ได้ทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจ ซึ่งรวมถึงการทำความเข้าใจในตัวผู้ประพันธ์เพลง ซึ่ง นารถ ถาวรบุตร ก็เป็นหนึ่งในผู้ประพันธ์ที่แต่งบทเพลงปลุกใจให้กับกองทัพด้วย

คือ เพลงมาร์ชกองทัพบก และ เพลงมาร์ชพิทักษ์สันติราษฎร์ ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับการที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองกองทัพได้ทำการคัดเลือกบทเพลงปลุกใจทั้งสองเพื่อนำมาใช้เป็นกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบที่มีความสอดคล้องในเรื่องของลักษณะและรูปแบบของดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบเพลงปลุกใจของกองทัพ ซึ่งโดยมากนั้นจะใช้ “จังหวะมาร์ชแบบเร็ว”

4) “วงโยธวาทิตกองทัพเรือ”

งานวิจัยของอนุรักษ์ บุญแจ (2539) เป็นงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ตรงที่การวิจัยของ อนุรักษ์ บุญแจ (2538) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษาถึง “วงโยธวาทิต” โดยตรง ผลงานวิจัยพบที่มีความสอดคล้องในลักษณะของรูปแบบที่ใช้วงดนตรีบรรเลงประกอบบทเพลงปลุกใจในกองทัพ และกองทัพยังได้นำ “วงโยธวาทิต” ไปใช้ประกอบการเดินแถว หรือการสวนสนาม ของทหาร และตำรวจอีกด้วย

นอกจากนั้นความสอดคล้องของงานวิจัยเล่มนี้ยังมีอีกประเด็นหนึ่งในเรื่องของการสร้างความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ ซึ่งสามารถนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลที่สนับสนุนหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ในเรื่องของการรับเอาแบบอย่างทางด้านวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก มาจากวงโยธวาทิตประจำเรือรบของต่างชาติที่เข้ามาในสังคมไทย

5) “การศึกษาบทเพลงทหารเรือในพระนิพนธ์ของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์”

งานวิจัยของ รังสิพันธ์ แข็งขัน (2540) เป็นงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ตรงที่งานวิจัยของ รังสิพันธ์ แข็งขัน (2540) มุ่งศึกษาถึงบทเพลงของทหารเรือ ในขณะที่งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาบทเพลงของกองทัพทั้งสิ้น ซึ่งหนึ่งในกองทัพที่ได้ทำการศึกษาก็คือ “กองทัพเรือ” จากความสอดคล้องตรงนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความเข้าใจในรูปแบบของงานเพลงในกองทัพมากขึ้น ซึ่งถึงแม้จะเป็นการศึกษา “กองทัพเรือ” เพียงกองทัพเดียว แต่ในผลสรุปของการวิจัย ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องต่อกันของรูปแบบ ลักษณะภาษา เนื้อหา และแนวทางในเพลงปลุกใจของสี่เหล่าทัพ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้นำงานวิจัยของ รังสิพันธ์ แข็งขัน (2540) มาเป็นหนึ่งในหลักฐานสำหรับการวิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของเพลงปลุกใจ ในเรื่องของการได้รับอิทธิพลด้านดนตรีจากชาติตะวันตก และได้นำเอาอิทธิพลดังกล่าวนั้นมาประยุกต์ใช้กับงานด้านการประพันธ์บทเพลงปลุกใจของกองทัพ

6) “การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง”

งานวิจัยของ นฤมล ทับจุมพล (2530) เป็นงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ตรงที่งานวิจัยของ นฤมล ทับจุมพล (2530) เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาบทเพลงของทางราชการที่มีเนื้อหาที่สื่อความหมายถึงการสร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้นกับประชาชน ขณะเดียวกันงานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาถึงวัฒนธรรม หรือเจตนาของการสื่อความหมายในเพลงปลุกใจ ซึ่งพบว่าผลสรุปการวิจัยนั้นสอดคล้องไปในทางเดียวกันกับงานวิจัยของ นฤมล ทับจุมพล (2530) ตรงที่บทเพลงของทางราชการนั้นให้ความสำคัญต่ออุดมการณ์ชาตินิยม และบทเพลงของราชการส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่ได้ประพันธ์ขึ้นมาใหม่ แต่ผลที่ไม่สอดคล้องคืองานวิจัยของ นฤมล ทับจุมพล (2530) มีกลุ่มเป้าหมายคือ ประชาชน ขณะที่งานวิจัยเรื่องนี้มีผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกองทัพซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในทางราชการเป็นกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังพบว่าบทเพลงราชการในงานวิจัยของนฤมล ทับจุมพล (2530) มีการกล่าวถึงสถาบันพระมหากษัตริย์มากกว่างานวิจัยเรื่องนี้ ซึ่งส่วนมากจะเป็นการเน้นในเรื่องของความรักชาติ และภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อกองทัพ

7) “การศึกษาบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษา

ช่วง พ.ศ. 2516 – 2519”

งานวิจัยของ จริญญารัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์ (2531) เป็นงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” ในเรื่องของ การสะท้อนแนวความคิดในการต่อสู้ กล่าวคือ จริญญารัตน์ สุวรรณภูสิทธิ์ (2531) ได้ทำการศึกษาถึงบทเพลงเพื่อชีวิตที่เป็นการสะท้อนถึงแนวความคิดในการต่อสู้กับขบวนการนักศึกษาหรือประชาชน ขณะที่งานวิจัยเรื่อง “การสื่อความหมายในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” เป็นการศึกษาถึงบทเพลงปลุกใจด้วยการสะท้อนถึงแนวความคิดในการต่อสู้กับศัตรู หรือคอมมิวนิสต์ เพื่อประเทศชาติ

นอกจากนั้นในการทำความเข้าใจถึงสภาพเหตุการณ์ หรือปริบทสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2516 – 2519 จึงทำให้ผู้วิจัยได้นำงานวิจัยเรื่องดังกล่าว มาใช้เป็นหนึ่งในหลักฐานของการวิเคราะห์ถึงปริบทของเหตุการณ์ “14 ตุลาคม 2516” ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาประวัติเพลงปลุกใจที่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์เพลงปลุกใจของกองทัพขึ้นมาในช่วงเวลานี้ นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบว่ามีผลสอดคล้องคือ เพลงเพื่อชีวิตได้สะท้อนความคิด การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม และการเมือง ซึ่งต่อมา นิสิต นักศึกษา และประชาชน ได้มีการรวมพลังกันเพื่อต่อสู้กับอำนาจรัฐมากขึ้น โดยวิธีการหนึ่งคือการประพันธ์เพลงเพื่อชีวิต และได้มีการนำลักษณะดนตรีเป็นทำนองมาร์ชปลุกใจมาใช้ ซึ่งเพลงเพื่อชีวิตนั้นจะเปรียบเสมือนเครื่องมือปลุกใจให้เกิดพลังในการต่อสู้ เช่นเดียวกับกองทัพที่เพลงปลุกใจเป็นเสมือนเครื่องมือที่นำมาใช้สร้างอุดมการณ์ให้เกิดขึ้น

ตอนที่ 3 : ปัญหา และข้อจำกัดในการวิจัย

ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพบปัญหา และข้อจำกัดที่นำมาซึ่งอุปสรรคของการวิจัยดังนี้

1) ในการสัมภาษณ์ผู้ประพันธ์บทเพลงปลุกใจของกองทัพนั้น พบว่า ผู้ประพันธ์บางท่านเสียชีวิตไปแล้ว และบางท่านย้ายไปประจำอยู่ที่ต่างจังหวัด ส่วนบางท่านมีความชราภาพมากจนไม่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องได้เนื่องจากเกิดความหลงลืมในเรื่องของข้อมูล

2) ไม่สามารถจะค้นหาประวัติเพลงได้ เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงหลายท่านมองข้ามที่จะทำบันทึกประวัติเพลงไว้ว่าใครเป็นผู้แต่งคำร้อง และใครเป็นผู้แต่งทำนอง ตลอดทั้งปี พ.ศ. ที่ประพันธ์เพลงก็มิได้ทำการบันทึกไว้ จะคงมีเป็นหลักฐานอยู่เพียงคำร้อง และลักษณะของดนตรีที่บรรเลงสืบต่อเนื่องกันมาเท่านั้น

3) เกิดจากความต่อเนื่องของปัญหาที่ไม่สามารถค้นหาประวัติเพลงที่มีผู้ประพันธ์ไว้ได้ จึงต้องศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานเพลงนั้น ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้รับอาจเกิดความผิดพลาดได้ง่ายเนื่องจากความไม่รู้จักจริงของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสับสน และต้องเสียเวลามาก เนื่องจากจะต้องทำการศึกษาข้อมูลในหลายด้านที่มีความเกี่ยวข้องอย่างละเอียดที่สุดเพื่อนำมาวิเคราะห์และตรวจสอบหาข้อมูลความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

4) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยจะต้องรวบรวมข้อมูลจากทั้งสี่กองทัพคือ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ดังนั้นจึงทำให้เกิดปัญหาของการเก็บข้อมูลที่ล่าช้า ซึ่งส่งผลให้การศึกษางานวิจัยเกิดความล่าช้าไปด้วย เนื่องจากในการทำเรื่องติดต่อขอข้อมูลที่เป็นเอกสาร การขอบันทึกเทป และการขอสัมภาษณ์นั้น จะต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลที่น่าพอใจสมควรจนไม่สามารถควบคุมปัจจัยทางด้านเวลาได้

ตอนที่ 4 : ข้อเสนอแนะ

1) แนวทางการปรับปรุงการวิจัยสำหรับอนาคต

1.1) ควรจะได้นำบทเพลงปลุกใจทุกเพลงของกองทัพทั้งสี่เหล่าทัพ มาทำการศึกษาเพื่อค้นหาความสอดคล้อง และเปรียบเทียบความแตกต่างในลักษณะของการใช้ภาษาในบทเพลงปลุกใจ

1.2) ควรจะได้มีการศึกษาถึงฉันทลักษณ์ของการใช้ภาษาในบทเพลงปลุกใจ

1.3) ควรจะได้มีการศึกษาถึงสุนทรียภาพของการใช้ภาษาในเพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ

1.4) ควรจะได้มีการเพิ่มกรณีศึกษาบทเพลงปลุกใจของกองทัพ ให้มากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากในแต่ละบทเพลงนั้นย่อมมีการสื่อความหมายที่มีความแตกต่างกันออกไป

2) การขยายขอบเขตการวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้ที่สนใจจะศึกษางานวิจัยในหัวข้อที่เกี่ยวกับ “เพลงปลุกใจสี่เหล่าทัพ” สามารถขยายขอบเขตการวิจัยด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการวิจัยมาเป็นเชิงปริมาณ โดยใช้การทดลอง เพื่อค้นหาความเชื่อมั่นทางสถิติ นอกจากนี้ยังสามารถศึกษางานวิจัยในด้านอื่น ๆ ได้อีกดังนี้

2.1) ควรจะได้มีการศึกษาถึงผู้รับสาร ในเรื่องของความคิดเห็นที่มีต่อบทเพลงปลุกใจของกองทัพ ตลอดจนอารมณ์ที่เกิดขึ้นในตัวของผู้รับสารภายหลังจากที่ได้ฟังการบรรเลงบทเพลงปลุกใจ

2.2) ควรจะได้มีการศึกษาถึงการนำบทเพลงปลุกใจไปใช้เป็นสื่อในการสร้างอุดมการณ์ของกองทัพโดยตรง

2.3) ควรจะได้ศึกษาถึงบทเพลงปลุกใจประจำหน่วยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกกองทัพ เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างเพลงปลุกใจประจำหน่วยกับเพลงปลุกใจประจำหน่วยที่ปรากฏภายในกองทัพเดียวกัน และศึกษาเปรียบเทียบกันระหว่างเพลงปลุกใจประจำหน่วยภายในกองทัพ กับเพลงปลุกใจประจำหน่วยภายนอกกองทัพ

2.4) ควรจะได้ศึกษาเปรียบเทียบมุมมองและแนวคิด เพื่อค้นหาความสอดคล้องและความแตกต่างของผู้ประพันธ์เพลงที่เป็นบุคคลของกองทัพโดยตรง และบุคคลภายนอกกองทัพ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, 2484. สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (กันยายน-ตุลาคม) 2523 : 19-20.
- จรรยาวัจน์ สุวรรณภูษิต. 2531. การศึกษาบทเพลงเพื่อชีวิตที่เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษาช่วง พ.ศ. 2516 - 2519. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจนดุริยางค์, พระ. 2512. ชีวประวัติของข้าพเจ้า. ในอนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ ณ วัดเทพศิรินทราวาส 15 กุมภาพันธ์ 2512. กรุงเทพมหานคร.
- ชุมสาย ไชยวัต. 2537. บทบาททางการเมืองของ พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พ.ศ. 2490 - 2500. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงรัตน์ กมโลบล. 2535. การศึกษาลักษณะของการสร้างอารมณ์โดยสังคมในการ์ตูนญี่ปุ่นทางโทรทัศน์ ชุด "โตเรมอน". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวัลย์ สุรภาพประดิษฐ์. ครูเพลง. 2542. กรุงเทพฯ : ศิลปสนองการพิมพ์. 720 หน้า.
- ธ สถิตใจดวงใจจันทร์. หนังสือประมวลบทเพลงพระราชนิพนธ์. 2539. กรุงเทพฯ : โรงเรียนจิตรลดา จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี. 365 หน้า.
- ทีฆา โพธิเวส. 3 เมษายน 2543. ประธานที่ปรึกษางานด้านดนตรีของตำรวจ. สัมภาษณ์.
- นัฐพงษ์ รักเดช. 10 มีนาคม 2543. เจ้าหน้าที่ห้องสมุด กองดุริยางค์ทหารบก. สัมภาษณ์.
- นฤมล ทับจุมพล. 2530. การใช้สื่อในการสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง : ศึกษาจากบทเพลงของทางราชการ (พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2530). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นารถ ถาวรบุตร. 2518. เพลงประวัติศาสตร์ฉบับเผยแพร่ใช้ในราชการรวมเพลงมาร์ช และพิเศษสำหรับเป็ยน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บี. อาร์.
- เบนเนดิก อาร์ โอ. อี แอนเดอร์สัน. 2524. การศึกษาว่าด้วยรัฐไทย : สภาพไทยคดีศึกษา. แปลโดย บรรณาธิการปาจารย์สาร. กรุงเทพมหานคร.
- บุญเสริม ช่างใหญ่. 4 เมษายน 2543. รองหัวหน้ากองดนตรี กองดุริยางค์ทหารอากาศ. สัมภาษณ์.
- บุญเลิศ กาศสุวรรณ. 16 มิถุนายน 2543. คณะกรรมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเผยแพร่เพลงพระราชนิพนธ์. สัมภาษณ์.

- ประมะ สตะเวทิน. 2529. หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ สังเกต. 2540. เพลงปลุกใจของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประณต มีสอน. 2538. ชีวิตและผลงานของ นารถ ถาวรบุตร : ศึกษาเฉพาะเพลงมาร์ช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประพศิตพร อักษรมัติ. 3 ตุลาคม 2542. ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือนทหารเรือ. สัมภาษณ์.
- ประพศิตพร อักษรมัติ. 9 มกราคม 2543. ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือนทหารเรือ. สัมภาษณ์.
- ประพศิตพร อักษรมัติ. 12 มกราคม 2543. ผู้อำนวยการกองกิจการพลเรือนทหารเรือ. สัมภาษณ์.
- ประพัฒน์ จันทวีรัช. 2527. พระประวัติและพระกรณียกิจในสมัยรัชกาลที่ 5 ของ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญธรรม.
- ประพันธ์ นิชโรจน์. 2 ธันวาคม 2542. หัวหน้าหมวดดนตรีไทย แผนกดนตรี กองดุริยางค์ ทหารเรือ. สัมภาษณ์.
- พิธีไหว้ครูดนตรีกองดุริยางค์ทหารบก. 2529. ประวัติกองดุริยางค์ทหารบก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ป. สัมพันธ์พานิช.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2529. ดนตรีวิจิตร. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : บริษัทรักศิลป์จำกัด.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2530. วงดุริยางค์ทหารบก. ศิลปวัฒนธรรม. (มกราคม - กุมภาพันธ์) 1 : 68-82.
- ไพโรจน์ ชัยนาม. 2526. 50 ปีกรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักนายกรัฐมนตรี.
- มัลลิกา คณานุรักษ์. 2529. การวิเคราะห์ชีวิตและผลงานเพลงอมตะของแก้ว อัจฉริยะกุล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- รังสิต พิรุณสาร, พล.อ.ต. 30 พฤศจิกายน 2542. สัมภาษณ์.
- รังสิพันธุ์ แข็งขัน. 2539. การศึกษาบทเพลงทหารเรือในพระนิพนธ์ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัชฎากร ยิงยง. 16 มิถุนายน 2543. ผู้กำกับกองกำกับการ 3 กองสารนิเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. สัมภาษณ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วิภาดา แซ่ตั้ง. 2528. การแสดงออกทางอารมณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันของนักเรียนมัธยมศึกษา ตามการรับรู้ของตนเอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลปากร, กรม. 2525. ศิลปวัฒนธรรมไทย (พฤษภาคม - มิถุนายน) 7 : 56 - 62. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปรดักชั่น จำกัด.

- สงบศึก ธรรมวิหาร. 2540. ดุริยางค์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 243 หน้า
- สิรินธร กীরติบุตร. 2525. เพลงปลุกใจไทย (พ.ศ.2475 – 2525) : การวิเคราะห์ทางการเมือง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริวุฒิ หงษ์พานิช. 2519. ตำรวจกับการเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพจน์ สุประดิษฐ์อาภรณ์. 2533. โครงการปรับปรุงผังแม่บท โรงเรียนนายร้อยตำรวจ อำเภอสามพราน
จังหวัดนครปฐม. 94 หน้า.
- สุรศักดิ์ ทองงามขำ. 3 กุมภาพันธ์ 2543. นักดนตรีดุริยางค์ กองดุริยางค์ทหารอากาศ สัมภาษณ์.
อ. พิบูลสงคราม. จอมพล ป. พิบูลสงคราม. 2518. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์.
- อรรถวรรณ ปิลันท์ไธวาท. 2542. วาทวิทยาในประวัติศาสตร์ไทย : ยุคกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์.
กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยพร พานิช, อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโชษิต, อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์
และ ไสลทิพย์ จารุภูมิ. 2539. ตำราประกอบการสอนวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร:
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนรรักษ์ บุญแจะ. 2539. วงโยธวาทิตกองทัพเรือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุษณีย์ เกษมสันต์. 2525. ในสถานการณ์โลก. วารสารเสนารักษ์ปีที่ 31 : มกราคม – มีนาคม : 115.
- อุษณีย์ เกษมสันต์. 2538. กองทัพบกในรอบสี่สิบปี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท โอ. เอส .พรี้นติ้ง เฮ้าส์ จำกัด.
- ๑๑๐ ปี ศาสตราจารย์พระเจนดุริยางค์ผู้วางรากฐานดนตรีสากลของไทย. 2536. กรุงเทพมหานคร :
ห้างหุ้นส่วนจำกัดเอราวัณการพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Cole, L. Psychology of Adolescence. 3 D Ed. New York : Rinehart and Company, Inc., 1948.
- Lyons , John. Language, meaning & context. Great Britain : Fontana Paperbacks, 1981.
- Marx , M. H. Introduction to Psychology : Problems, Procedures and Principles.
New York : Macmillan Publishing Co., Inc., 1976.
- Plutchik, R. Emotion : A Psychoevolutionary Synthesis. Harper & Row, Publishers, 1980.
- Savignon, Sandra J. Communicative competence : theory and classroom practice.
Massachusetts : Addison – Wesley , 1983.
- Theodore D. Kemper. A social Interactional Theory of Emotions. New York : A Willey – Interactional
Theory of Emotions. New York : A Willey - Interscience Publication, 1978.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงมาร์ชกองทัพบก

ทำนอง นารถ ถาวรบุตร
คำร้อง แก้ว อัจฉริยะกุล

INTRO.
Marziale.

ff

cresc

f VOICE: *cresc.*
เกิดเป็นชาย เชื้อชาติ ช่าง ทหาร บก ไทย เก่ง กางใจ อ — กรรจ

mf-f
อง-อาจ หาด-พัน รบ รัน บัง — จา หาก คี — ด้ร รู่ จะ ยก มา เข้าอา-ลา พัน

ผ่า รัก-ชา ดิน _____ เรา เกิด เป็น ไทย ดม ใจ อา — ติณ ปราม ติ-

ปู อยู่บนพื้น ดิน จะประหารให้ ลับ หิ้น ดิน ไทย _____ ท้า-บท ปก

ป้อง คู่ม ครอบ ชาติ ไทย จะ ไม่ ยอม หมู่-มิตร ใด เลือดและเนื้อ หนี ให้ ยอม ๓-วาย _____

marcato.
_____ ค้าง ยอม ๑-ทิศ ใจ กาย ๒-วาคม มลาย ยอม คาย เพื่อ ชาติ

1: 2: _____
เรา รบ จน ใจ ชาติ เพื่อชาติ ของ ไทย _____ ไทย _____ *ff* ๗-รงค์ ทร

f-f
คึก เกียรติ มี บันทึก จา- รักประวัติ-ศาสตร์ คุณ ความ ศี ลา-

-มารด ไท-สี แห่ จินาคดอย ไป

จัน จำ มั่น-กัน ไว้ เรา เกิด มา รุ่นหลัง ทุก วัย ไม่ยอม โดย ง่าย ขอ คังใจ

ว่า จะ ป-ัญญา ร่วม รัก-ษาไทย มั่น ใจ ไม่ หวั่น รุก โธม ประจัน

โดม ที่ มั่น ท-ลาย เรา ไม่ยอมดอย รุ่น เราคงรบ จนเลือดหยาด-สุด ท้าย หาก ค-

-ศร มากน้อย ลูះ ตาย ฝากลาย ไว้ ให้ ณ-รงค์การ ให้

TRIO

เกิดเป็นชาย เรือ ซาคี ซาญ ท-หารบกไทย เก่ง กางใจ ฉ-ครรฉ

f-f
เหล่า ทหาร เป็น ล-ง่า ท่า ที่ อยู่ เป็น ศรี เฝือง พู คู่ ไม่-

-ท-ปราบ เลี้ยว หวาม แคน คิน จน หมคลับ ไป ให้ ใคร-

-รงค์ ของ ไทย คง อยู่ _____ เก็บรติ ทหาร กอง ทักษิ
 บก ชาคี ไทย อยู่ แห่ง โทษ ภูมิ ใจ ไม่ ดค ลู เก็บรติ ประ วัค ฐิ
 ไร่ ใคร ใคร ย่อม รั _____ ที่ โลก ชาติ ฐิ ทักษิ บก ชาคี ไทย ไร่
 1: _____ 2: _____
 แห่ง _____ แห่ง _____

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงมาร์ชราชวัลลภ

ทำนอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

คำร้อง พันตรีศรีโพธิ์ ทศนุต

C Dm7 G7 C G7

เรา ท-หาร รา-ช-วัล-ลภ รัก-ษา องค์ พระ-ม-หา กษัตริย์ สูงส่ง ล้วนแต่ องอาจ แข็งแรง
เรา ท-หาร รา-ช-วัล-ลภ รัก-ษา องค์ฯ จะ ถ-วาย สัตย์ ซื่อตรง องค์ ราชา ราธิ มี

C Dm7 G7 C Em7 Am D7 G7

เราทุกคน บู-ชา กล้า-หาญ วิ-นัย เกิด เกียรติ ชาติ ไว้ ทุกแห่ง ใจ คจ เหล็ก เพชร แข็งแกร่ง มิกลัว
ถ้ามี มีภัย พาล อด หาร มิเกรง คหฺมั้น ช่ม-เหง ย่า-ยี่ เรา จะ ถ-วาย ชี-วี มิหวาด

C E7 Am7 D7 G Am7 D7 G

ใคร เราเป็น กอง ท-หาร ประ-วัติ-การณฺ์ ก่อเกิด กำ-เนิด กองทัพ - บก ชาติ ไทย
หวัน จะ ลุยเลือด สู้ คาย จะ เอา กาย บ้อง กัน เป็นเกราะ ทองรบ ประ-จัญ สัต-รุ

C Dm7 G7 C A7 Dm7 G7

เราทุกคน ภูมิใจ ได้ รับ ไว้ วาง พระราช-หฤ-ทัย พิ-ทักษ์ สมเด็จ เจ้า
ฝาก มีมือ ปราบ ฎ เกียรติ-ยศ พึง เพื่ออง กระเดื่อง กอง-ทัพ-บก ไทย ไว้ นาม เชิด

C Dm7 G7 1. C 2. C

ไทย ตลอด ใน พระ วงศ์ จัก - รัช
ชู ราช - วัล - ลภ คู่ ป - ฐ - พี

เพลงดอกประดู่

ทำนอง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
 คำร้อง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

หะ เบส ส — มอ พลัน ออก
 ลัน ตอน ไป ลัด ไป เกาะ สี ชัง จน กระจ
 หัง กระจ โจม ไฟ เห็น หา ข่า คัก มิ ได้
 นึก จะ กลับ มา ใน ถึง คาย คาย ไป คาย ไ้
 แก่ ซาคี ของ เรา พวก เรา จง ภู ภู
 เจ็บ แล้ว ของ จำ ลับ คาม ไว้ พลาจ ช่าง บน
 ยอด ภาพ จะ นำ ส — ยาม เป็น ซาคี ของ เรา ธง ทุก
 เส้า ชัก ชัน ทุก ลำ ถึง เรือ จะ จม ใน น้ำ ธง ไม่
 คำ ลง มา เกิด มา เป็น ไทย ใจ

เพลงเดินหน้า

ทำนอง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
คำร้อง พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

เกิด มา หั่ง ท่ วมั กั ะ อัย แด่ เมื่อ
เกิด มา หั่ง ท่ วมั กั ะ อัย แด่ ทุกช

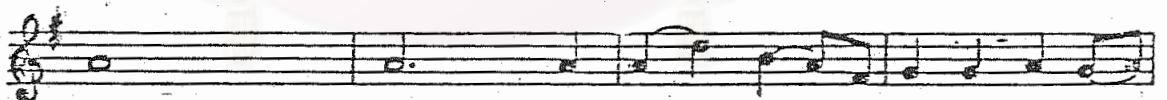
เป็น อัก สาม รอย บั มั กั ะ ไม่ มี ใคร ใคร จะ
ภย วัน นั เกราะห่ ติ รุง ชน พรง นั จะ เป็น อยาง

เห็น ใคร จะ นึก ใคร จะ สั้น เขา กั ล้ม กั นั เหมือน คัว
ไร ติ เกษ พม ชัว เกษ เห็น จน กั เกษ เป็น มี อย

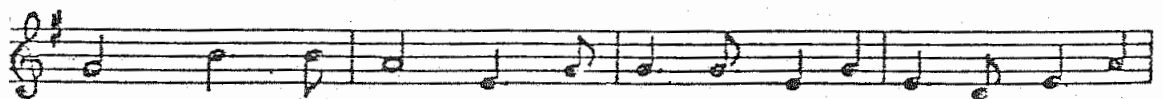
เป็น ทรัน นาน ไป เขา กั ล้ม ใคร หรือ จะ ยืม ชั วิศ ให้
ไค ฆ - นา กศ เรา ไม่ รุง ติง เรา ไม่ รุง กั คอง เคน

เป็น ใคร จะ เห็น กั จะ เห็น แด่ นัว
ไป กลัว ไป โย มั กั ะ ลวง ไป ตาม เว

ใจ จ่า ไค แด่ ชัว ว่า คัว เรา คัว ห - ทาร เรือ
ลา ไม่ คาย วัน นั มั กั ะ ไป ชั เหา วัน ชาง

โทษ คาย แด่ คัว ชัว ยัง หุง ไป หุง หุง ทรุง กั ะ ไม่ ล้ม
พนา วัน นั ฆอ พรง นั คา ไม่ ไซ ชั ฆา ชั ปาก ชอง

โต้ หัง เซา หัง เวสค์ หัง นอธ หัง อีสค์ จะ ทิศ ฝั่ง ทวี เรา
 ไกร หัง เซา หัง เวสค์ หัง นอธ หัง อีสค์ จะ ทิศ ฝั่ง ทวี เรา

โย _____ จะ คง ภาย ทุก คน ไป ส่วน ทวี เรา
 โย _____ จะ คง ภาย ทุก คน ไป ส่วน ทวี เรา

ภาย ไว้ ยืน _____ ไว้ ยืน แด่ ชื่อ ให้ โลก หัง หลายเขา
 ภาย ไว้ ยืน _____ ไว้ ยืน แด่ ชื่อ ให้ โลก หัง หลายเขา

ลือ ว่า ทวี เรา รือ ท-หาร เรือ ไทย _____
 ลือ ว่า ทวี เรา รือ ท-หาร เรือ ไทย _____

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

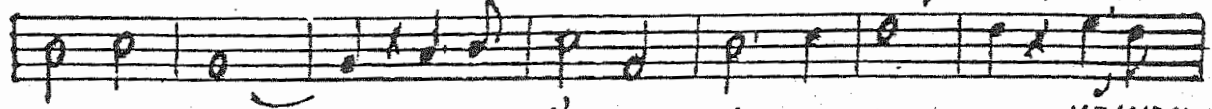
เพลงทหารอากาศ 23

ทำนอง นาวาอากาศโท อารี สุชะเกศ

คำร้อง นาวาอากาศโท อารี สุชะเกศ

มนที่ นพ
 ก็น เป็น อีพ ทหารธา ภาค _ เสดกค-นตรมค้ำสนทคเทนอสังโต
 โต _ ทมช วิต อ ทัคกานใจ เสอกและเนอจะกมลงไป เทอดน
 ของนเป็น ไตต-ลตค ภาค _ ทหารธา ภาคเกรงไปตรพร้อมใจไม่
 หวน _ เกรยมประจัน เศต การนัคกค้ำนทนท _ จากภาค
 ทน คู้ ท้าทน โต อมู่แห่งไหนไม่พจนใจมค เทอมือขงคคคเส ร ปวง ประ

ชา — อองซาจเซ็ม แห่งราม แรง ที่มณา — ปกติหนัก ทำ นื่อง

แดนแคว้นไทย — หากใคร ล้า จะ สู้อาตใจ — มหาม

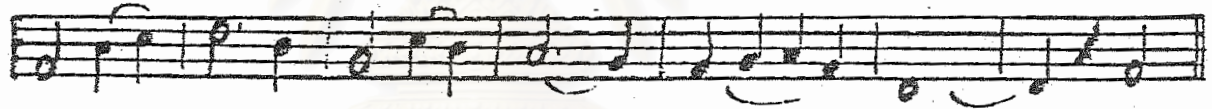
ไทย คง คู้ ทำ กน — ภา รา วิ

รัน ภาย มอณ

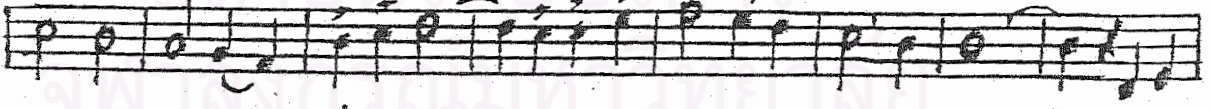
ไว้เป็นรักชาติ — มอณ ชี วิ ภาษของศรัธา — เราทา-ทรรธา

กาศปรารธนาแรง กล้าพร้อมชู ชา เทอด ศักกณารมขงใหญ่ — กอด

ศอ กน ใจคอไทยเป็นไท — แนนตั้งรายใจเป็นาหมายรวมทลง — ฟาก

ฟ้าแดนดินเป็นถิ่นที่เรากวัง - หากเรารวัง เทอด กน ม - ชา - (กนกร)

ร่าง กายมชน ไว้เป็นชาติหลัง มอญ

ไว้ กายของกษัตริย์ - เราชท-หารธา ภาคประภคณา แร่ง กล้าทักขมญ

ชาเขอดกตถนกรมมิงใหญ่ กอดคอกทให้เพื่อไทยเป็นไท แหล่งรวมใจผู้นำบรมมท

ถึง ท้ากฟ้าแดนดินเป็นถิ่นที่เรานั่งทวงกรรระวังเขตทญมฐา — Fine.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงผู้พิทักษ์เวหา

ทำนอง นาวาอากาศโท บุญเสริม ช้างใหญ่

คำร้อง นาวาอากาศโท บุญเสริม ช้างใหญ่

เหนอพ-ส ภา นนคอฟ้าของ เชา _____ รวงใจ เล้า ตราข
 จนซ์พ ส-ลาย คอยช วิต อ ักเพื่อชาติพล ใ้ จก กง ใจ นานฟ้า
 ไถยเรา ม _____ เทรส ไรม รัน คตรนหม ำ ลาย เชา ล ใจ ลาย ทาก
 ลายตวยคกต คีร _____ ชาติท รัก ขง รักพระของคณ ม เพอ คกต
 คีร ทาก ช ี ี ส เภาคอง ฮม _____

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เพลงมาร์ชนักเรียนนายร้อยตำรวจ

กีเขรตี ดักดี นัก เรียนนายร้อยตำรวจ ข้าราชการนั้น
 ผู้ - ใหญ่ เราทอง - หนึ่ง คงใจ เรา มี - ผู้เกษรตี ดักดี คัดสรร ข้าราชการ
 หน้า มี - คำนึง อยุ่ ใจ คัดสรร ตาม ใจ ตามยุติธรรม เรา มี เรา
 หอม ใจ : หอม ใจ เมื่อก่อน - จน ใจ ขานี้ หอม ใจ มาประ - คัด - ทุกคน
 ใจ ใจ หอม ใจ คัดสรร ขานี้ - เรา ใจ หอม ใจ ใจ - หอม ใจ
 ใจ - คัดสรร ใจ ... ใจ ใจ ใจ - หอม ใจ
 ใจ เป็นมือ ประ - ขานี้ - หอม ใจ หอม ใจ หอม ใจ หอม ใจ
 ใจ หอม ใจ ใจ หอม ใจ ใจ ใจ หอม ใจ หอม ใจ || 2. หอม ใจ หอม ใจ
 หอม ใจ หอม ใจ

ประวัติผู้วิจัย

ร้อยตำรวจโทหญิง วรรณลดา พิรุณสาร เกิดวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ภาควิชาการโฆษณา จากคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในปีการศึกษา 2539 ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยา ภาควิชาวิทยา และสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รุ่นที่ 1 และสำเร็จการศึกษา ในปี พ.ศ. 2543 ปัจจุบันทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ ตำแหน่งรองสารวัตร งาน 1 กองกำกับการ 3 กองสารนิเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย